

**ТДВ «Інститут обліку і фінансів» НААН
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України»
Науково-виробничий журнал відкритого доступу «Облік і фінанси»**

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ БАЗИС УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ

**Збірник тез учасників науково-педагогічного
підвищення кваліфікації
(01 жовтня – 12 листопада 2024 р., м. Київ)**

Київ
ТОВ «ВІПО»
2024

Редакційна колегія:
Василішин С.І., д.е.н., професор
Нежид Ю.С., д-р філософії

*Рекомендовано до друку Науковою радою ТДВ «Інститут обліку і фінансів»
НААН (протокол № 7 від 14.11.2024 р.)*

DOI <https://doi.org/10.33146/zbcon.2024.1>

Електронна pdf-версія збірника доступна за посиланням
<http://surl.li/rghpyi>

- О 16 **Обліково-аналітичний базис управління економічною безпекою в системі сучасних ризиків та загроз:** збірник тез учасників науково-педагогічного підвищення кваліфікації (01 жовтня - 12 листопада 2024 р., м. Київ, ТДВ «Інститут обліку і фінансів» НААН, ННЦ «Інститут аграрної економіки», ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів та фінансистів АПК України»). Київ: ТОВ «ВІПО», 2024. 308 с.

Вміщені у збірнику тези присвячені питанням теорії, методики та організації обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою в системі сучасних ризиків та загроз; обліку і оподаткування в галузях економіки в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України; обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку бізнес-суб'єктів; практичним проблемам ведення фінансового та управлінського обліку; диджитал-технологіям в обліку та звітності; аналітичному базису стратегічного менеджменту бізнес-процесів; організації та методиці аудиту тощо.

Збірник розраховано для використання в науково-практичній діяльності науково-педагогічних працівників, практикуючих бухгалтерів, аудиторів, фінансистів, податківців, державних службовців, здобувачів вищої освіти.

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовою оригіналу.
Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.
При використанні наукових ідей та матеріалів цього випуску, посилання
на авторів і видання є обов'язковим.*

ЗМІСТ

Жук В., Василюшин С., Нежид Ю. СУЧАСНІ ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТДВ «ІНСТИТУТ ОБЛІКУ І ФІНАНСІВ» НААН	9
Акімова Н. АУДИТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА	13
Андрушко Р. ОПЕРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ ПОТОКАМИ	16
Атамас О. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ ТА НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ	20
Бабіч І. РОЛЬ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У ПОСИЛЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	22
Багрій К. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	24
Бірченко Н. ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ: ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	28
Бірюк О. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ	31
Bondarchuk N. USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE OPPORTUNITIES IN ACCOUNTING	34
Бразілій Н. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ЗАХИСТУ СИСТЕМ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ ВІД КІБЕРЗАГРОЗ	36
Васільсва Л. КЛАСИФІКАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ З МЕТОЮ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	39
Васюренко Л. ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	42
Velieva V. ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF THE MANAGEMENT SYSTEM	46
Волчанська Л. ЯК БУХГАЛТЕРАМ ПІДГОТУВАТИСЯ ДО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	48
В'ялець О., Дашенко Г. ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	51
Гавриленко В. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА СИСТЕМИ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	54
Гнатишин Л. АЛЬТЕРНАТИВНЕ ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ АВТОМАТИЗОВАНОГО ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	58
Годнюк І. СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	60

Губарик О. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВОМ	63
Гуменюк І., Слободян В. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	65
Гуренко Т. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА І ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	68
Дроздова О. ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА	71
Дубина О. ПЕРЕХІД НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	73
Євдокімова М. ФІНАНСОВА БЕПЕКА ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	75
Жидовська Н. СПОСОБИ ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИФАКТОРНОЇ АУТЕНТИФІКАЦІЇ	78
Замлинська О. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА РЕГУЛЯТОРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ Й ВІДПОВІДАЛЬНЕ ВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК	80
Здирко Н., Мулик Т. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АУДИТІ	84
Зуб М. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ	87
Іщенко Я. ОБҐРУНТУВАННЯ ОСНОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ДЕФІНІЦІЙ ОБЛІКУ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА	90
Кірдіна О. ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	93
Koval N. FORMATION OF MANAGEMENT STRATEGY ACCORDING TO THE DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR	95
Коваль О. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	98
Коваль С. МЕТОДИ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ	100
Козаченко А. ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	103
Кононенко Л. ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІК ТА АУДИТ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	106
Костякова А. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ	108

Криворучко М. ПОСИЛЕННЯ ЕТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА	111
Крот Ю. МЕТОДИ ВИМІРЮВАННЯ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	113
Кругла М. ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОБЛКОВІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ НИМИ	116
Кузик Н., Гуцаленко Л. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ КОНСОЛІДОВАНОГО БАЛАНСУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ	118
Кузнецова Н. АНАЛІТИЧНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ	121
Кулинич М., Скорук О. УПРОВАДЖЕННЯ ПРИКЛАДНИХ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ШВЕЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	124
Кушнір Л. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ОБЛКОВИХ ПРОЦЕСАХ: МОЖЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ТА ВИКЛИКИ У СВІТОВІЙ ПРАКТИЦІ	126
Лаговська О. ЗВІТНІСТЬ В РОЗРІЗІ КРАЇН В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	128
Лисенко А. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ	130
Литвиненко В. ERP-СИСТЕМИ В ОБЛКОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	133
Литвинов А. РОЗВИТОК АНАЛІТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	135
Магопець О. ОЦІНКА РИЗИКІВ У СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ	138
Малецька О. БЕЗПЕКОВІ МЕХАНІЗМИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА РІШЕННЯ	141
Маначинська Ю. ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛКОВО-ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ	143
Мармуль Л. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ОБЛКОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	145
Мацьків Г. ВПЛИВ BIG DATA НА СИСТЕМУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	148
Мачак Т. ОБЛКОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	151
Мельничук О. ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ З ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ В ЕЛЕКТРОННОМУ КАБІНЕТІ ПЛАТНИКА: ОКРЕМІ НЕДОЛІКИ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ	153
Мирончук З. РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	157

Міньковська А. УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ КАДРОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	160
Могилова М. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ М&А ЯК АЛЬТЕРНАТИВИ СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЧНОГО ЗРОСТАННЯ	162
Назарова Г. ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ ОПЕРАЦІЙ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	165
Накісько О. ТРИГЕРИ ПОДАТКОВИХ ІННОВАЦІЙ ТА НОВІТНІ ЦИФРОВІ РІШЕННЯ У ФОКУСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ	167
Наумова Т., Кашена Н. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ	170
Нестеренко І., Ковалевська Н. РОЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	173
Нестеренко О. РОЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ПРОТИДІЇ ГІБРИДНИМ ЗАГРОЗАМ	176
Ніколашин А. ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	179
Нужна О. УПРАВЛІННЯ РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ АКТИВІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	183
Одношевна О. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ: ПРАКТИЧНА ПРОБЛЕМАТИКА ТА НАПРЯМИ ВИРІШЕННЯ	185
Олійник Л. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ФІНАНСОВОГО ВІДНОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	188
Павленко Н. ОБЛІКОВА АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	190
Павлова Г. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	192
Пастернак Я. ФОРЕНЗІК-АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАПОБІГАННЯ ШАХРАЙСТВУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	195
Перчук О. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИКИ ОБЛІКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	199
Петришин Л. АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ НА АГРОПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	202
Подольняк О. НОВІТНІ ІНСТРУМЕНТИ В СИСТЕМІ РОЗРАХУНКІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ	205
Поліщук І. ОБЛІКОВО-СТАТИСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	207

Правдюк М. РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	209
Пристемський О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	212
Прокопишин О. ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	215
Пугаченко О. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ З АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ	218
Рижикова Н. ЕФЕКТИВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЯК ЧИННИК ЙОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ	221
Романюк І. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ГАЛУЗЗЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	224
Руденко С. ТЕХНОЛОГІЯ БЛОКЧЕЙН В ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ БІЗНЕСУ	227
Саванчук Т., Юрченко С. ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЯК ОСНОВА ДОСТОВІРНОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	229
Савченко В. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ У КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ	232
Садовська І., Нагірська К. ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	234
Сакун А. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ	236
Свистун Л. СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	238
Свічкарь Н. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В БУДІВНИЦТВІ: АДАПТАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСУВАННЯ ДО ЗМІН ЗАКОНОДАВСТВА	241
Семенець І. ОБЛІК ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	245
Sievidova I. RISKS OF DIGITALIZATION IN THE BANKING SECTOR	248
Скрипник С. ІНСТРУМЕНТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	250
Стешенко О. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	253
Ткаченко О. ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	255
Ткаченко А. РОЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ДИСФУНКЦІЇ	257
Тлущкевич Н. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ	260

Фатенок-Ткачук А. ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЦИФРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	262
Fedoryshyna L. BUCHHALTUNG UND ANALYTISCHE SICHERHEIT DER KOSTEN FÜR DIE BETRIEBSAKTIVITÄTEN DES UNTERNEHMENS	265
Фісуненко П. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	268
Фоміна Т. ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	271
Царук Н. ВИБІР СТАНДАРТІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ЗВІТНОСТІ ПРО СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРОПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ	275
Ціцька Н. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ЯК СКЛАДОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ	278
Чернецька О. АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ	281
Шевчук К. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	283
Шепель І. ОЦІНКА РОЛІ ІНТЕГРОВАНИХ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ДАНИМИ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	285
Шинкаренко О. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТОМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	288
Шматковська Т. ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ: ТРУДНОЩІ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	290
Штерма Т. АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДОБРАЖЕННЯ БЕЗРОБІТТЯ В КРАЇНІ	292
Юрченко О. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	294
Юрченко Ол. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ ОБОРОННОЇ ГАЛУЗІ	298
Якубишин О. ЦИФРОВІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ	301
Янковська К. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВІЙ СФЕРІ	303
Янчева Л. УДОСКОНАЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА КОНКУРЕНТНОЇ РОЗВІДКИ	305

Валерій ЖУК

доктор економічних наук, професор, академік НААН,
голова Наукової ради ТДВ «Інститут обліку і фінансів» НААН;
головний науковий співробітник відділу обліку і оподаткування
ННЦ «Інститут аграрної економіки»,
м. Київ, Україна

Станіслав ВАСИЛШИН

доктор економічних наук, професор, директор
ТДВ «Інститут обліку і фінансів» НААН;
провідний науковий співробітник відділу обліку і оподаткування
ННЦ «Інститут аграрної економіки»,
м. Київ, Україна

Юлія НЕЖИД

доктор філософії, науковий співробітник
ТДВ «Інститут обліку і фінансів» НААН;
виконавчий директор ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів
і фінансистів АПК України»;
старший науковий співробітник відділу обліку і оподаткування
ННЦ «Інститут аграрної економіки»,
м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТДВ «ІНСТИТУТ ОБЛІКУ І ФІНАНСІВ» НААН

Товариство з додатковою відповідальністю «Інститут обліку і фінансів» було засновано у 2008 р. ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України» з метою методичного забезпечення професійної підготовки членів Федерації, проведення освітніх заходів, професійної сертифікації бухгалтерів, економістів та фінансистів; проведення досліджень з проблем аграрної економіки, обліку, аналізу, аудиту, статистики, оподаткування та економічної безпеки.

Із 2011 р. Інститут входить до сфери наукової координації Національної академії аграрних наук України та здійснює наукову роботу у рамках програм наукових досліджень Відділення аграрної економіки і продовольства Національної академії аграрних наук України.

Місією Інституту є розбудова наукових досліджень, освітніх проєктів та трансфер інновацій в Україні на основі кращих зарубіжних практик; комерціалізація економічної науки, її популяризація серед молоді, просування в бізнес та суспільне середовище; наукове забезпечення повоєнного відновлення економіки та розвитку сільських територій України на засадах інклюзивності та сталості; науково-освітнє забезпечення місії ФАБФ.

Одним із головних напрямів діяльності Інституту є підвищення кваліфікації нової генерації професійних аудиторів, бухгалтерів, економістів та

фінансистів галузей АПК за сучасними сертифікаційними програмами. Зокрема, у 2009 р. в Інституті розроблено методичне забезпечення програми професійної сертифікації «Сертифікований професійний бухгалтер агробізнесу (Certified agribusiness professional accountant) – САРА», яка запроваджена в аграрному секторі (рішення Колегії Мінагрополітики України від 03.02.2009 р.), погоджена з Міністерством освіти і науки України (30.07.2008 р.) та представлена регіональній групі Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ) – ЄРСБА. У 2009 р. також започатковано програму професійної сертифікації «Сертифікований бухгалтер в бюджетній сфері (Certified accountant in public sector - CAPS)», яка узгоджена з Міністерством освіти і науки України (21.10.2008 р.) та була представлена регіональній групі Міжнародної федерації бухгалтерів – ЄРСБА.

У 2018 р. в Інституті розроблено науково-методичне забезпечення програми професійної сертифікації бухгалтерів за вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) – «CertIFRS» та започатковані відповідні освітні заходи.

Фахівці Інституту на постійній основі надають інформаційно-консультативні та консалтингові послуги підприємствам різних галузей національної економіки, організовують семінари-навчання, вебінари та круглі столи. У 2021 р. Інститут обліку і фінансів включено до переліку осіб, які можуть проводити освітні заходи відповідно до Порядку безперервного професійного навчання аудиторів (рішення Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю України від 16.02.2021). У 2021-2024 рр. навчання за програмами Інституту пройшло понад 200 сертифікованих аудиторів.

У 2012-2015 рр. Інститут посилив науково-дослідницьку та освітню діяльність у сфері аграрної економіки, галузевої звітності, значно зросла кількість наукових публікацій та прав інтелектуальної власності. У 2014-2021 рр. Інститут успішно виконував наукові дослідження на замовлення Міністерства аграрної політики та продовольства України; Державного агентства рибного господарства України. Розроблені колективом Інституту селозберігаюча модель аграрного устрою України та селозберігаюча парадигма ринку землі, як її складова, прийняті XXVII з'їздом Асоціації фермерів та приватних землевласників України у якості стратегії та політики фермерського руху України. У 2022 р. Інститут обліку і фінансів в черговий раз отримав державну атестацію наукової установи (додаток до Наказу Міністерства освіти і науки України № 491 від 26.05.2022 р.)

Починаючи із 2022 р. колектив Інституту зосереджений на проведенні наукових фундаментальних та прикладних досліджень з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України в світі та сталого розвитку суспільства й держави, спрямованих на використання нових знань, трансферу інновацій за напрямками:

- розвиток аграрної економіки, зміцнення продовольчої безпеки, трансформація аграрного устрою України в умовах глобалізації та євроінтеграції;

- забезпечення повоєнного відновлення економіки та соціально-економічного розвитку сільських територій України на засадах інклюзивності та сталості;
- участь у співвиконанні програм наукових досліджень НААН, НАН України, ЗВО України та інших країн;
- наукове забезпечення інформаційно-аудиторського обслуговування підприємництва та сільського самоврядування в умовах повоєнної трансформації аграрного устрою України;
- інституціональні аспекти розвитку інституту бухгалтерського обліку, дослідження еволюції облікових і економічних теорій, обґрунтування теоретичного базису розвитку інституту професійних бухгалтерів та напрямів зростання їх кваліфікації;
- розвиток теорії, методології та практики бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в аграрному секторі економіки в умовах діджиталізації;
- формування обліково-аналітичного базису управління економічною безпекою аграрних підприємств в умовах невизначеності;
- розвиток ефективного аграрного виробництва на основі наземних технологій та практик пом'якшення наслідків зміни клімату, органічного сільського господарства та біоенергетики;
- імплементація засад сталого розвитку, розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та інтегрованої звітності в умовах діджиталізації та невизначеності умов тощо.

Із 2012 р. Інститут є офіційним видавцем та розповсюджувачем фахового рецензованого науково-виробничого журналу «Облік і фінанси», який на сьогодні налічує вже 105 номерів і входить до ТОП-30 видань України за індексом Гірша. Колектив міжнародного науково-виробничого журналу «Облік і фінанси» відзначено Почесною грамотою Кабінету Міністрів України за значні досягнення в методично-інформаційному забезпеченні роботи фінансово-облікових служб підприємств.

За 16 років свого існування ТДВ «Інститут обліку і фінансів» має вагомі здобутки та визнання. Колектив Інституту нагороджено Почесною грамотою Президії НААН за значний вклад у розвиток аграрної економічної науки та досягнення в методично-інформаційному забезпеченні роботи фінансово-облікових служб підприємств; Почесною грамотою ГО «Аграрний союз України» за багаторічне плідне наукове забезпечення розбудови селозберігаючого середнього підприємництва в Україні та проведення семінарів-навчань з фахівцями підприємств-членів АСУ (2020 р.); Почесною грамотою ГО «Асоціація фермерів та приватних землевласників України» за наукові концептуальні та методичні розробки, з розбудови фермерства в Україні та надання дорадницьких послуг (2021 р.); Подякою Президії НААН за багаторічне наукове забезпечення практики бухгалтерського обліку, аналізу, аудиту та фінансів в аграрному секторі економіки України, видавництво фахового рецензованого науково-виробничого журналу «Облік і фінанси» та ефективне консалтингове супроводження діяльності експериментальної бази НААН (2024 р.).

Серед сучасних найбільш актуальних напрямів діяльності нашого Інституту:

- залучення вітчизняних та зарубіжних грантів, благодійної допомоги на розвиток громадянського суспільства, ринкової економіки, євроінтеграційних процесів та інших економіко-правових питань;
- розробка та реалізація спільних проєктів у сфері академічної мобільності наукових працівників та міжнародного обміну досвідом;
- поширення досвіду ЄС, США та інших розвинених країн щодо досягнення сталого розвитку, ефективних механізмів інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів через освітні заходи та програми професійної сертифікації;
- наукове забезпечення розбудови національної системи дорадництва;
- надання дорадчих послуг органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань підготовки та реалізації планів соціально-економічного розвитку, формування громадянського суспільства;
- участь в громадських радах Міністерств та відомств України, комітетах Верховної Ради України, органів регіонального державного управління та місцевого самоврядування;
- розбудова наукової школи Інституту, підтримка та просування молодих вчених тощо.

Колектив Інституту не зупиняється на досягнутому і має на меті набути статусу провідного національного наукового, освітнього центру, осередку трансферу інновацій та передових міжнародних політик і практик у сфері аграрної економіки, обліку, аналізу, аудиту, фінансів, оподаткування, стратегічного менеджменту; здійснювати активне представництво в національному та міжнародному експертному середовищі та зміцнити авторитет серед стейкхолдерів та у суспільстві.

Наталія АКИМОВА

кандидат економічних наук, професор, професор кафедри
обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

АУДИТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Трансформація економічного середовища пов'язана із зміною, насамперед, соціально-політичної системи, а також із змінами світового господарства в умовах глобалізації супроводжується значним посиленням ролі економічної безпеки підприємства як фундаментальної основи економічно ефективної держави.

Аналіз різних підходів до визначення економічної безпеки та зроблених висновків дозволив сформулювати власне визначення економічної безпеки підприємства як системи, що забезпечує конкурентні переваги підприємства за допомогою ефективного використання ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, інвестиційних) на основі інтерпретації всебічної інформації, що формується у комплексній обліково-інформаційній системі.

Ми вважаємо, що питання забезпечення економічної безпеки на рівні підприємств мають розглядатись у рамках концепції комплексної обліково-інформаційної системи. Однак у дослідженнях та публікаціях вітчизняних авторів обліково-інформаційний аспект забезпечення економічної безпеки підприємства недостатньо представлений. В даний час ведеться дискусія з окремих теоретичних та прикладних питань формування обліково-інформаційних систем забезпечення економічної безпеки підприємства.

Комплексна обліково-інформаційна система підприємства включає такі складові як: система бухгалтерського фінансового та управлінського обліку, система податкового та екологічного обліку, система внутрішнього контролю та аудиту. Синтез перелічених вище елементів, об'єднання інформаційного та організаційного аспекту, дозволить змінити методологію економічної безпеки підприємства, в основі якої буде закладено концепцію формування комплексної обліково-інформаційної системи підприємства, спрямовану на її підвищення.

Для досягнення необхідного рівня економічної безпеки підприємства потрібні постійне відстеження, контроль, оцінка та аналіз системи ризиків, що впливають на діяльність суб'єкта господарювання, розробка заходів щодо їх мінімізації. Для цього необхідно впроваджувати та активно використовувати системи управління ризиками. Однією з найважливіших складових системи управління ризиками є володіння суб'єктом господарювання інформацією, що дозволяє всебічно оцінити вплив того чи іншого ризику на його діяльність.

Слід зазначити, що інформація є найважливішим елементом системи управління ризиками, які впливають діяльність господарюючого суб'єкта.

З метою захисту інформації доцільно використовувати такі інструменти мінімізації ризику:

- по-перше, своєчасно виявляти факти несанкціонованого доступу до інформації;
- по-друге, суворо дотримуватися недоступності інформації сторонніх осіб;
- по-третє, здійснювати постійний контроль над забезпеченням рівня захищеності інформації.

Вищевикладене дозволить визначити інформаційну безпеку підприємства як захищеність інформації та надійність підтримуючої інфраструктури від випадкових чи навмисних впливів природного чи штучного характеру, які можуть завдати шкоди фінансово-господарській діяльності підприємства.

«Підприємство зобов'язане забезпечити захист своєї інформації та її основних властивостей на основі міжнародних стандартів та вимог з урахуванням надання високого рівня якості бізнес послуг» [1, с. 37].

Важливо відзначити, що у галузі стандартизації підходів до інформаційної безпеки підприємства ситуація досить непогана, слід лише уважно вивчати та реалізовувати вже розроблені підходи. Наприклад, існує механізм аудиту на відповідність вимогам стандарту інформаційної безпеки, опублікованого організаціями ISO та IEC у 2013 році та перевиданого у новій редакції у 2022 році. Міжнародний стандарт управління безпеки SO/IEC 27001:2022, це стандарт управління безпекою, що формулює рекомендації з управління безпекою та характеризує комплексні елементи контролю безпеки, призначений для розробки системи управління інформаційною безпекою підприємства незалежно від його сфери діяльності.

Аудит інформаційної безпеки (ІБ) - це комплекс заходів, методик, інструментів, які дозволяють оцінити захищеність ІТ-систем та ресурсів. Необхідність проведення регулярного аудиту інформаційної безпеки полягає в оцінці реального стану захищеності ресурсів ІТС та її змозі протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам інформаційної безпеки, які постійно змінюються та адаптуються.

Аудит інформаційної безпеки (ІБ) є одним з найважливіших організаційних заходів у сфері інформаційної безпеки, найбільш актуальним і таким, що динамічно розвивається

Етапи проведення аудиту інформаційної безпеки підприємства відображено нами на рис. 1.

Слід зазначити, що на третьому етапі з'являється проблема відсутності чіткого критерію, за яким на технологічному рівні можна зрозуміти, чи захищена система, чи є в ній слабкі місця, що дозволяють здійснити проникнення в неї. Так як єдиного переліку та чіткого критерію перевірки не може бути, то сформувати загальний перелік перевірок, які має виконати аудитор, неможливо. Проте аудитор має дотримуватись принципів узгодженої методики проведення комплексного аудиту інформаційної безпеки підприємства.

Під узгодженою методикою розуміється загальна методика проведення аудиту інформаційної безпеки, що поєднує оптимальний набір вимог для конкретного варіанту інформаційної системи. Наприклад, такий підхід є виправданим, якщо в інформаційній системі обробляються дані різного рівня

доступу. Тоді на ранній стадії складання поетапного плану робіт необхідно враховувати загальні компоненти стратегії проведення аудиту інформаційної безпеки підприємства.

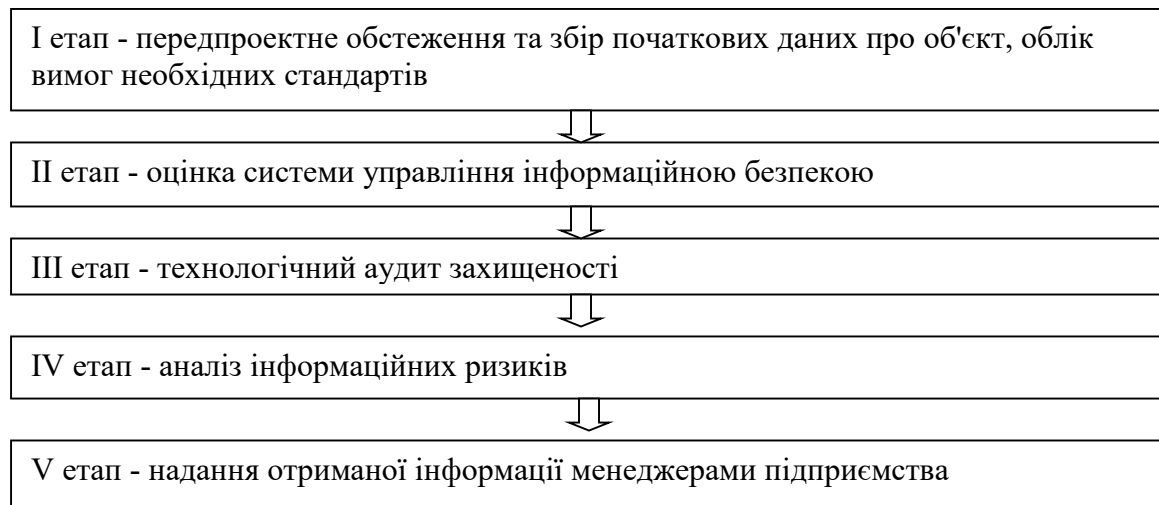

Рис. 1. Етапи проведення аудиту інформаційної безпеки підприємства

Якість аудиту безпеки багато в чому залежить від повноти і точності інформації, отриманої в процесі збору вихідних даних. Тому в неї необхідно включити наступне: організаційно-розпорядчу документацію, яка стосується питань інформаційної безпеки, відомості про програмно-апаратне забезпечення ІС, інформацію про засоби захисту, встановлених в ІС і т.д. [2, с. 88].

З точки зору економічної ефективності аудит інформаційної безпеки дозволяє не лише суттєво оптимізувати витрати на модернізацію системи забезпечення інформаційної безпеки, а й запровадити адекватні організаційні заходи для контролю на підприємстві. Це пояснюється тим, що в процесі проведення комплексної оцінки інформаційної безпеки обов'язково здійснюється оцінка інформаційних ризиків, за якої враховуються вартісні складові всіх критичних інформаційних ресурсів, а також ступінь їхньої вразливості до ранжированих атак з боку недоброзичливців.

Список використаних джерел

1. Юдін О. К., Зюбіна Р. В., Матвійчук-Юдіна О. В. Сучасні практики впровадження системи аудиту інформаційної безпеки на об'єктах критичної інфраструктури. *Наукоємні технології*, № 1 (41), 2019. с.37-43. <https://doi.org/10.18372/2310-5461.41.13527>
2. Рой Я.В., Мазур Н.П., Складанний П.М. Аудит інформаційної безпеки – основа ефективного захисту підприємства. *Науково-технічний журнал "Кібербезпека: освіта, наука, техніка"*. 2018. с. 86-93. <https://doi.org/10.28925/2663-4023.2018.1.8693>

Руслана АНДРУШКО,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного університету природокористування,
м. Львів, Україна

ОПЕРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ ПОТОКАМИ

Завдяки швидкому розвитку технологій і цифрової трансформації в Україні електронний документообіг надає організаціям та бізнес-структурам широкі можливості для підвищення продуктивності, оптимізації процесів та забезпечення точності в обробці інформації.

Електронний документообіг (обіг електронних документів) – це сукупність процесів створення, оброблення, редагування, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів [1].

Електронний документообіг стосується не лише підприємств, а й органів державної влади. Загальні питання електронного документообігу на підприємствах регулюються низкою законодавчих актів. Так у ст. 7 Закону №851 визначено, що копією електронного документа є візуальне подання електронного документа на папері, яке засвідчене в порядку, встановленому законодавством [2]. У статті 9 п.6 Закону України №996 [3] зазначено, що підприємство зобов'язане виготовити копії документів за свій рахунок.

При цьому під електронним документом розуміють документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа: назва документа; дата складання; назва підприємства, зміст й обсяг господарської операції; особистий підпис.

Електронний документ завершується накладанням цифрового підпису, який є обов'язковим реквізитом і використовується фізичними та юридичними особами - суб'єктами електронного документообігу для ідентифікації підпису та підтвердження цілісності даних в електронній формі.

Слід зазначити, що Закон України «Про електронний цифровий підпис» № 852 втратив чинність, а з 07.11.2018 р. діє Закон України «Про електронні довірчі послуги» (далі – Закон №2155). Одним з найважливіших положень Закону № 2155 є взаємне визнання українських та іноземних сертифікатів відкритих ключів та електронних підписів [4].

Також із розвитком цифрових інструментів стає можливим не лише швидше обробляти документи, а й забезпечувати їх безпеку, доступ до інформації та можливий ефективний оперативний контроль (табл. 1).

Таблиця 1

Можливості сучасного електронного документообігу для підвищення ефективності управління

Автоматизація процесів	Дозволяє автоматизувати багато рутинних процесів, таких як розсилка документів для затвердження, нагадування про терміни, контроль версій документів тощо. Що зменшує ризик людських помилок і оптимізує робочий процес.
Швидкість і доступність	Електронний документообіг дозволяє негайно передавати документи і інформацію між працівниками, незалежно від їх фізичного розташування. Це дозволяє реагувати на ситуації швидше, оскільки не потрібно чекати на фізичну доставку документів.
Електронний підпис	Завдяки електронній підписці можна підписувати документи онлайн, що прискорює процес затвердження і підписання. Це знижує час на обробку та збільшує точність, оскільки ризик помилок при переписуванні інформації вручну зменшується.
Зберігання та пошук інформації.	Електронний документообіг дозволяє зберігати всю інформацію в електронному вигляді, що спрощує пошук і доступ до неї. Системи управління документами можуть мати потужні пошукові функції, що дозволяють швидко знаходити необхідну інформацію.
Зменшення витрат	Завдяки використанню електронного документообігу можна зменшити витрати на папір, друк, доставку та зберігання документів у паперовому вигляді.
Аналітика та звітність	Сучасні системи електронного документообігу можуть збирати дані про обіг документів, терміни їх розгляду та затвердження, інформацію про учасників процесу тощо. Ці дані можна використовувати для аналізу ефективності процесів, виявлення проблемних моментів і прийняття відповідних управлінських рішень.

Оперативний контроль електронного документообігу – це процес моніторингу та управління рухом і станом електронних документів у системі електронного документообігу (ЕДО). Його мета полягає в забезпеченні своєчасного та правильного виконання всіх операцій, пов'язаних із створенням, передачею, зберіганням і обробкою документів у електронній формі. У табл. 2 наведені функції оперативного контролю документообігу підприємства.

Таблиця 2

Основні функції оперативного контролю документообігу

Перелік функцій	Характеристика
Відстеження стану документів	моніторинг того, на якому етапі опрацювання знаходиться документ, хто його розглядає та які дії були виконані.
Контроль термінів виконання	забезпечення виконання завдань у встановлені строки, попередження або інформування про прострочення.
Управління доступом	перевірка прав доступу до документів та забезпечення конфіденційності інформації.
Звітність та аналіз	можливість отримання звітів про документообіг для оцінки ефективності роботи системи та швидкості обробки документів.

В українському законодавстві не існує обмежень щодо використання єдиної інформаційної програми для здійснення бізнес-процесів на підприємстві.

Для організації внутрішнього електронного документообігу малих та середніх бізнес-структур вистачає придбати відповідне програмне забезпечення для генерації електронних підписів.

Сучасні системи документообігу підприємств повинні бути здатні інтегруватися з обліковими системами користувачів, надавати можливість завантаження чи створення документів у різних електронних форматах (рис. 1).

М.Е.Doc.
Це одна з найпопулярніших систем для електронного документообігу в Україні. М.Е.Doc - дозволяє здійснювати оперативний контроль над документами, подавати податкову звітність та обмінюватися електронними документами з контрагентами. Система також інтегрується із бухгалтерськими програмами.
Вчасно.
Онлайн-платформа для обміну електронними документами, яка пропонує функції контролю. А саме сповіщення про нові документи, термін підписання та обробки, можливість створення звітів. "Вчасно" орієнтоване на бізнес, де важливий швидкий і надійний документообіг.
DocuSign
Це міжнародна платформа для електронного підпису та управління документами. Вона дозволяє не тільки підписувати документи, але й контролювати їхній статус, перевіряти, хто вже переглянув чи підписав документ і відслідковувати терміни.
Microsoft SharePoint
Корпоративна система управління документами, яка надає можливості для оперативного контролю. SharePoint дозволяє контролювати версії документів, керувати правами доступу та забезпечувати робочі процеси для автоматизації документообігу.
Zoho Docs
Хмарна платформа для зберігання та управління документами, яка забезпечує контроль доступу, можливості для співпраці та автоматизоване сповіщення про зміни або нові документи.

Рис. 1. Перелік систем та платформ для управління електронним документообігом

Системи workflow – це системи, які регулюють правильність порядку виконання завдань з документами. Модифікацією даних систем є Business Process Management (BPM) - дозволяють керувати процесами в динаміці й збирати та аналізувати статистику виконання ділових процесів.

Слід зазначити, що будь-яка технологічна система, зокрема ЕДО може мати технічні проблеми, такі як збої в роботі, втрати даних або проблеми з безпекою. Це може призвести до затримок у виконанні завдань або втрати документів.

Також для надійної роботи системи необхідно мати стабільне інтернет-з'єднання та відповідну технічну базу. Відсутність надійної інфраструктури може уповільнити або унеможливити процес документообігу.

Загроза кібербезпеці – електронний документообіг є привабливою ціллю для хакерів. Недостатній рівень захисту може призвести до несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації або її втрати.

Проблеми з юридичною валідністю – у деяких випадках електронні документи можуть бути спірними з точки зору законодавства, що може вимагати додаткових юридичних процесів для підтвердження їхньої законності.

Складність інтеграції – впровадження оперативного контролю може бути складним процесом через необхідність інтеграції з уже існуючими системами та робочими процесами підприємства.

Отже, варто відзначити, що разом із всіма перевагами сучасного електронного документообігу прийдуть і свої виклики та ризики, що підкреслюють важливість ретельного планування та впровадження електронного документообігу в організаціях й бізнес-структурах.

Необхідно враховувати не лише технічні аспекти, але й відповідність стандартам безпеки даних, контроль доступу до інформації, а також проведення регулярних оновлень та аудиту безпеки.

Відтак, оперативний контроль електронного документообігу є важливим елементом ефективного управління інформаційними потоками в бізнес-структурах та організаціях. Він забезпечує своєчасну перевірку, аналіз та коригування процесів, пов'язаних із створенням, обробкою та збереженням електронних документів. Завдяки цьому підвищується продуктивність, зменшуються ризики втрат або порушень цілісності даних, а також забезпечується виконання нормативних вимог щодо документообігу.

Список використаних джерел

1. Денисенко О. Електронний документообіг: від створення до зберігання документів підприємства, 2019. URL: <https://www.kadrovik01.com.ua/article/3776robotazelektronnimidokumentami>.
2. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України від 22.05.2003р. N 851-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/851-15>.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність. Закон України №2164-VIII зі змінами, внесеними 05 жовтня 2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/996-14>.
4. Про електронні довірчі послуги. Закон України від 05.10.2017 р. №2155-VIII. <http://zakon.rada.gov.ua/go/996-14>.

Олександр АТАМАС,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою
Дніпровського державного аграрно-економічного університету,
м. Дніпро, Україна

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ ТА НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ

Синергетичний ефект впливу факторів повномасштабного воєнного вторгнення та вектору становлення євроінтеграційних процесів в Україні зумовлюють переформатування фокусу в контексті забезпечення високого рівня конкурентоспроможності бізнес-структур на аналіз неекономічних показників, серед яких на перше місце постають наступні:

- запровадження інноваційних механізмів контролю якості;
- рівень соціального захисту співробітників компанії;
- впровадження механізмів забезпечення екологічного захисту середовища;
- використання високоефективних енергозберігаючих технологій та інше.

Відтак, правила загальносвітової бізнес-концепції диктують умови формування нагальної необхідності запровадження сучасного інструментарію та інноваційних механізмів соціальної відповідальності бізнесу та нефінансової звітності. У спектрі глобалізаційного впливу та контексту євроінтеграційних процесів, компаніям, що функціонують на території України, необхідно запроваджувати формування новітніх сучасних принципів соціальної відповідальності ведення бізнесу з метою не лише відтворення високого рівня їх конкурентоспроможності, а й з метою забезпечення покращення рейтингових позицій як на вітчизняному, так і на міжнародному ринках. Відповідна ситуація формуватиме передумови для створення позитивного іміджу компаній у всіх сферах ведення бізнесу.

В сучасних умовах реалізації новітніх економічних перетворень соціальна відповідальність бізнесу розповсюджується на такі напрями, як:

- корпоративні етика;
- дотримання прав людини;
- співпраця зі стейкхолдерами;
- дотримання вимог законодавства;
- забезпечення норм екологічної безпеки;
- прозорість та інші.

У програмних документах Європейського Союзу соціальна відповідальність бізнесу розглядається як дієвий інструмент, що «пропонує перелік цінностей, на основі яких можна побудувати більш згуртоване

суспільство і здійснити перехід до сталої економічної системи» [1]. Завдяки євроінтеграційному вектору економічного розвитку, в Україні тільки починає поступово розвиватись розуміння спектру соціальної відповідальності бізнесу та нефінансової звітності. Однією із найбільш специфічних рис соціальної відповідальності бізнесу серед компаній в Україні наразі є забезпечення ведення благодійної діяльності. Відтак, компанія Factum Group Ukraine проводила дослідження щодо вектору соціальної відповідальності бізнесу в Україні [2], що дозволило сформулювати наступний висновок: більше 65% компаній, що здійснюють діяльність на території України, провели реструктуризацію бюджетів та додали окремий пункт до бюджету балансу щодо соціальної відповідальності. Крім того, проведене дослідження дозволило сформулювати лідерів у напрямку соціального відповідального бізнесу в Україні, а саме:

- компаній, що працюють у сфері мобільного зв'язку;
- компанії сектору харчової промисловості;
- компаній, що працюють у сфері логістики.

Отже, євроінтеграційні процеси формують інноваційні драйвери забезпечення запровадження сучасного інструментарію та інноваційних механізмів соціальної відповідальності бізнесу та нефінансової звітності. Таким чином, вивчення світового та вітчизняного досвіду соціальної відповідальності бізнесу свідчить про великі можливості та перспективи реалізації найважливіших соціальних проєктів для національної економіки [3]. Імплементация положень Європейського Союзу щодо соціальної відповідальності бізнесу відтворює новатику сьогодення з метою зміцнення конкурентних позицій українських компаній на міжнародному ринку.

Список використаних джерел:

1. Communication from the European Commission. Guidelines on non-financial reporting (methodology for reporting non-financial information) (2017/C215/01). 2017. URL: [http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0705(01)&from=EN) (дата звернення: 20.10.2024).
2. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах війни. URL: <https://cases.media/en/news/socialnavidpovidalnist-biznesu-v-umovakh-viini> (дата звернення: 20.10.2024).
3. Липова П.І. Роль корпоративної соціальної відповідальності у формуванні репутації комерційних компаній в Україні. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18349/Lypova_mahisterska_robota.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 22.10.2024).

Ірина БАБІЧ

кандидат економічних наук,
професор кафедри обліку і аудиту

Луцького національного технічного університету, м. Луцьк, Україна

РОЛЬ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У ПОСИЛЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Для прийняття зважених управлінських рішень, спрямованих на збереження стабільності бізнесу в умовах агресії зовнішнього ворога, неочікуваних змін податкового законодавства керівництву суб'єктів господарювання необхідно володіти правдивою, неупередженою та достовірною інформацією. В певній мірі рівень безпеки кожного підприємства залежить від того, наскільки надійною є обліково-інформаційне забезпечення податкових розрахунків, як основа для нарахування, сплати податків.

Недбале ставлення до належного документального оформлення фінансових і господарських операцій, систематизації в бухгалтерському обліку інформації про діяльність суб'єкта господарювання, економія на високваліфікованих фахівцях, обмеженість інформаційних даних щодо діяльності підприємства призводить до зростання невизначеності в процесі прийняття управлінських рішень та при перевірках контролюючих органів. Належне обліково-інформаційне забезпечення стає одним із ключових і важливих питань в процесі діяльності та безпеки будь-якого суб'єкта господарювання.

Відповідальний підхід до оформлення, збереження первинних документів і інших облікових даних має грати важливу роль в діяльності кожного підприємства, як основа для бухгалтерського обліку і податкових розрахунків. Для уникнення непорозумінь з контрагентами та контролюючими органами необхідно дотримуватись вимог до форми та змісту первинних документів, детально та професійно формувати облікову політику та інші внутрішні регламенти, що визначають методику розрахунку облікових даних.

Український бізнес переживає важкі часи, доводиться долати не тільки зовнішні, а й внутрішні виклики. Мова йде про посилення тиску на бізнес, а саме найбільше до поля зору контролюючих органів потрапляють платники податку на додану вартість внаслідок використання в Україні складної системи адміністрування податку. В загальному основні проблеми таких суб'єктів господарювання: небезпека набути статус ризикового та господарські відносини з ризиковими контрагентами, блокування податкових накладних, питання бюджетного відшкодування.

Мораторій на податкові перевірки практично знято, на деякі види перевірок, зокрема, позапланові, він і не встановлювався. Отже, значна частина суб'єктів господарювання, що під час війни звикла сподіватись на послаблення фіскального тиску, знов потрапила в поле зору податкових органів. Як показує практика податкових перевірок і судова практика, у спорах з податковими органами щодо реальності і підтвердження здійснення господарських операцій

одним з головних аргументів платника податків є наявність у нього первинних документів з належним чином заповненими реквізитами, які підтверджують факт здійснення цих господарських операцій.

Крім того, при здійсненні податкового контролю податковим органам потрібно завжди надавати підтверджуючі документи зв'язку з господарською діяльністю. Ними вважаються ціла група документів, зміст та форма яких не регламентована у контексті прямих норм законодавчих і нормативних актів.

Господарські операції слід відображати в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені. Відповідно до статті 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999 р. № 996-XIV підприємства при обліку діяльності повинні ґрунтуватися, зокрема, на принципі нарахування, за яким доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів регламентовано Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88.

Також, пунктом 44.1 статті 44 Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (із змінами і доповненнями) встановлено, що для цілей оподаткування платники податків зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством.

Особливості та специфіка діяльності підприємств окремих галузей потребують оформлення особливих господарських операцій, вимагають специфічних підходів до формування систем інформаційного забезпечення управління нею.

Сукупність таких потреб та вимог сьогодні може бути задоволена належно побудованою системою документування господарських операцій, використанням сучасного програмного забезпечення бухгалтерського обліку, що враховує галузеві особливості та індивідуальну специфіку конкретного бізнесу, застосуванням систем внутрішнього контролю, який дозволяє вчасно з'ясовувати недоліки в діяльності підприємств та їх структурних підрозділах, виявляти невикористані резерви підвищення ефективності господарювання. Виходячи з цього, роль та місце високопрофесійного бухгалтера та належним чином побудованої системи документального забезпечення господарських операцій в системі управління підприємством сьогодні відомі й визнані.

Актуальною є розробка і методичне забезпечення різних форм документування господарських операцій, регламентацію його для різних галузей і суб'єктів, з врахуванням вимог і інформаційних потреб власників, менеджменту, контролюючих органів.

Конон БАГРІЙ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Чернівецького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету, м. Чернівці, Україна

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Діяльність підприємств малого бізнесу носить дуже специфічний характер, який обумовлений особливостями господарсько-економічних процесів, що протікають. Зазначені обставини займають актуальне місце у механізмі економічної безпеки суб'єктів малого підприємництва. Характерні масштаби комерційної діяльності роблять зазначені інституційні одиниці відносно вразливими перед агресивною політикою конкурентів. У зв'язку з цим активне використання відповідних інструментів та управлінських механізмів, спрямованих на зменшення ймовірності настання потенційних загроз має фундаментальне значення для забезпечення належного рівня економічної безпеки. Одним із найбільш актуальних інструментів у зазначеній галузі є бухгалтерський облік. Адаптація інформаційно-управлінського потенціалу бухгалтерського обліку є вкрай важливою для формування максимального рівня комерційної та адміністративно-господарської економічної безпеки. У зазначеному контексті бухгалтерський облік має множинність позитивних рис, які роблять його незамінним при управлінні питаннями господарсько-економічного розвитку та безпеки діяльності в умовах сучасного воєнного стану.

В сучасних перманентних умовах забезпечення економічною безпекою є одним з основних факторів виживання підприємств малого бізнесу. У цьому контексті важливо розглянути саму сутність зазначеної категорії. У сучасному науковому світі є значна кількість визначень економічної безпеки, запропонованих різними науковцями. Зокрема, на думку О.М. Грибіненко, С.М. Шагоян [1, с. 99], економічна безпека являє собою комплексну характеристику, тобто ступінь захисту від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів усіх потенціалів підприємства, що дозволяють забезпечити стійку та ефективну діяльність. Сутність цього поняття містить сукупність інструментів, що забезпечують конкурентноздатність та ефективність підприємства, а також дозволяють підвищити рівень достатку персоналу підприємства. З погляду діагностичного підходу розглядає економічну безпеку суб'єкта малого підприємництва О.В. Лега, Т.Б. Прийдак, Л.В. Яловега [2]. У зазначеному контексті діагностика економічної безпеки підприємства малого бізнесу являє собою механізм аналізу, який включає інструментарій для запобігання виникненню кризових явищ та інших загроз економічній безпеці через генерування та надання своєчасної та ефективної інформації про стан усіх фінансових та економічних процесів, а також про зміни цього стану. На думку К.Л. Багрія, А.О. Чорновол та С.В. Рилєєва [3, с. 42], економічна безпека малого підприємства включає в себе наявність конкурентних переваг, які

обумовлені матеріальними, фінансовими, кадровими, техніко-технологічними ресурсами та організаційною структурою господарюючого суб'єкта, що відповідають його стратегічним цілям та завданням.

Таким чином, можна сформулювати ключові характеристики загальної сутності економічної безпеки:

- стратегічною метою управління економічною безпекою виступає мінімізація ймовірності настання різноманітних негативних подій у діяльності суб'єкта малого бізнесу;

- економічна безпека є тимчасовим і досить нестійким станом суб'єкта господарювання, оскільки на нього впливають широкий перелік факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Зазначені обставини потребують постійного моніторингу різних критеріїв економічної безпеки на основі застосування кількісних та якісних методів;

- управління економічною безпекою має виходити з поточної кон'юнктури ведення бізнесу малим підприємством, і навіть можливостей його ресурсного потенціалу. Особливого значення при цьому варто приділити дотриманню вимог чинного законодавства та ступеню агресивності поведінки конкурентів.

Крім того, важливо відзначити, що специфіка управління економічною безпекою суб'єктів малого бізнесу полягає в особливостях ведення господарсько-економічної діяльності. Незначні масштаби бізнес-процесів призводять до того, що основний вплив на рівень економічної безпеки формують поточні кон'юнктурні фактори, які дуже варіативні у своїй динаміці. Керівництво малого підприємства має постійно контролювати рівень економічної безпеки з метою запобігання потенційним загрозам формування негативних сценаріїв. Економічна безпека є комплексним поняттям, що включає досить широкий перелік елементів економічної безпеки суб'єкта малого підприємства. Ключовими елементами досягнення необхідного рівня економічної безпеки суб'єкта малого підприємства є: фінансовий, кадровий, правовий, інформаційний, технологічний та технічний елемент.

На основі зазначених акцентів у вирішенні завдань досягнення необхідного рівня економічної безпеки підприємств можна сформулювати місце бухгалтерського обліку серед них. Насамперед необхідно зазначити, що бухгалтерський облік надає менеджменту об'єктивну інформаційну базу відносно ефективності управління ресурсним потенціалом та рівня фінансового стану. Таким чином, особливу важливість набувають результати експрес-аналізу фінансового стану підприємства на основі застосування традиційних аналітичних методик. Комплексне узагальнення результатів аналітичних процедур створює інформаційний масив щодо поточних характеристик фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та рентабельності.

Використання інформаційно-аналітичного потенціалу бухгалтерського обліку у цьому напрямі забезпечує прийняття оперативних рішень, вкладених у зниження ризиків настання несприятливих подій у фінансовій сфері суб'єкта малого підприємства. Крім того, бухгалтерський облік грає помітну роль зниження правових ризиків економічної безпеки. Ведення бухгалтерського обліку відбувається за суворого дотримання вимог актуальної нормативно-

правової бази. Використання нормативно-правових стандартів організації облікового процесу забезпечує легітимність функціонування суб'єкта малого підприємництва. У контексті сказаного необхідно також відзначити роль якісної організації системи бухгалтерського обліку у зниженні податкових ризиків, забезпеченні надійності розрахункових зв'язків та формування стійких договірних відносин. На рисунку 1 представлені основні напрями використання бухгалтерського обліку задля забезпечення економічної безпеки малого підприємства.

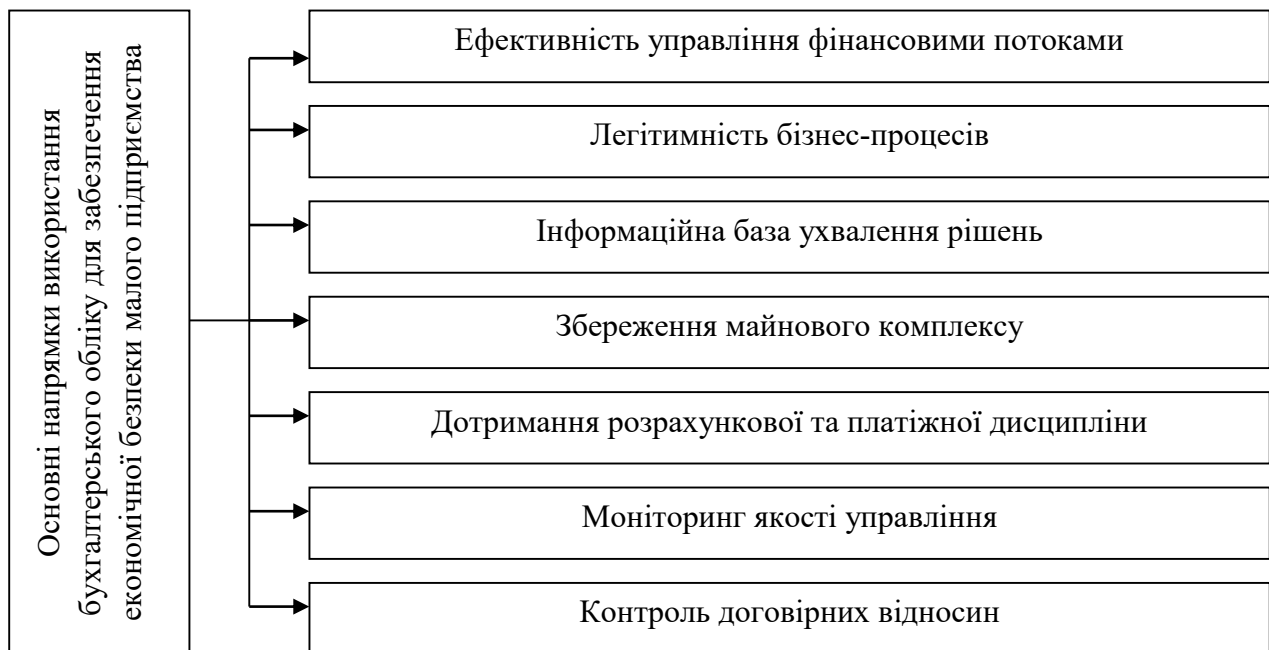

Рис. 1. Основні напрями використання бухгалтерського обліку для забезпечення економічної безпеки малого підприємства

Джерело: розробка автора.

Отже, за поточних умов ведення бізнесу бухгалтерський облік є актуальним інструментом досягнення необхідного рівня економічної безпеки суб'єктів малого підприємництва. Важливість бухгалтерського обліку полягає в тому, що він дозволяє знизити фінансові, комерційні та правові ризики в контексті економічної безпеки. Зменшення фінансових ризиків відбувається на основі використання інформаційно-аналітичного потенціалу бухгалтерського обліку для управління активами та пасивами, зниження правових ризиків забезпечується дотриманням вимог актуального правового поля у рамках постановки облікового механізму, а скорочення комерційних ризиків проявляється внаслідок підвищення комплексності та оперативності контролю за рухом фінансових потоків та збереження майна в ракурсі договірних відносин.

Список використаних джерел

1. Грибінєнко О. М., Шагоян С. М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Економічні науки, 2017. Вип. 22(1). С. 98-100. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_22\(1\)_25](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_22(1)_25) (дата звернення: 25.10.2024).
2. Лега О. В., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В. Діагностика економічної безпеки підприємства: сутність та етапи. *Ефективна економіка*, 2024. № 3. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_3_71 (дата звернення: 25.10.2024).
3. Багрій К.Л., Чорновол А.О., Рилєєв С.В. Обліково-аналітична складова інформаційної системи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ, 2023. Вип. I (89). Економічні науки. С. 37-52.

Наталія БІРЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна

ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ: ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Зміни у глобальній економіці, посилення конкуренції та стрімка цифровізація бізнесу змушують підприємства адаптуватися до нових умов. У таких обставинах стратегічне управління набуває особливого значення, а традиційні підходи до обліку виявляються недостатніми для забезпечення конкурентних переваг. Одним із ефективних інструментів стратегічного управління є збалансована система показників (Balanced Scorecard, BSC), яка інтегрує фінансові та нефінансові показники, допомагаючи підприємствам реалізовувати довгострокові цілі та підвищувати ефективність діяльності.

Збалансована система показників була розроблена на початку 1990-х років Робертом Капланом і Девідом Нортонем як інструмент для вирішення проблеми обмеженості фінансових показників у стратегічному управлінні. Вона дозволяє компаніям оцінювати свій успіх не лише через фінансові результати, але й враховуючи інші важливі аспекти діяльності, такі як взаємодія з клієнтами, внутрішні бізнес-процеси, розвиток персоналу та інновації.

Т.С. Гайдучок та О.М. Дмитренко зазначають, що «система BSC транслює місію та загальну стратегію підприємства в систему взаємопов'язаних показників. Основне її призначення – забезпечити чітке формулювання стратегічних планів та їхню реалізацію» [1].

BSC є багатовимірною моделлю, що включає чотири основні перспективи:

1) фінансова перспектива: відстежує фінансові результати підприємства, які відображають її здатність генерувати прибуток і забезпечувати стійке зростання;

2) клієнтська перспектива: вимірює рівень задоволеності клієнтів, їх лояльність та взаємодію з підприємством;

3) внутрішні бізнес-процеси: оцінює ефективність внутрішніх процесів, які впливають на якість продукції та послуг;

4) навчання та розвиток: зосереджується на розвитку персоналу, інноваціях та здатності підприємства до адаптації.

Стратегічний облік є невід'ємною складовою сучасної системи управління організацією. Його основна мета – надання менеджменту релевантної інформації, яка допомагає приймати ефективні управлінські рішення, орієнтовані на досягнення стратегічних цілей компанії в довгостроковій перспективі. Основні завдання стратегічного обліку включають: формування стратегічного бачення, забезпечення інформаційної підтримки для довгострокового планування, оцінка ефективності реалізації стратегії, фокус на

стійкому розвитку та інноваціях. Збалансована система показників виступає інструментом стратегічного обліку, що дає змогу:

- перетворювати стратегію на конкретні дії, забезпечуючи чіткий зв'язок між цілями організації та щоденною діяльністю;
- моніторити досягнення стратегічних цілей на основі фінансових та нефінансових показників;
- підвищувати ефективність управління шляхом оптимізації бізнес-процесів та покращення взаємодії між підрозділами.

В.П. Гринь зазначає, що «однією з основних переваг збалансованої системи показників у порівнянні з іншими методами стратегічного управлінського обліку є його ефективність з позиції розробки, впровадження і контролю стратегій підприємств, а також з позиції аналізування результативності функціонування підприємства» [2].

Для успішного впровадження збалансованої системи показників у систему стратегічного обліку необхідно врахувати низку ключових аспектів: визначення стратегічних цілей, розробка ключових показників ефективності, інтеграція BSC в управлінський облік, моніторинг та аналіз.

Перший і найважливіший етап впровадження BSC – це чітке визначення стратегічних цілей компанії, які повинні відображати її бачення, місію та довгострокові завдання. Для цього потрібно:

- аналіз зовнішнього середовища: дослідження ринку, конкурентів, технологій, економічних і політичних факторів;
- аналіз внутрішнього середовища: оцінка внутрішніх ресурсів і можливостей, SWOT-аналіз (сильні сторони, слабкі сторони, можливості, загрози);
- формування бачення і місії: визначення ключових цінностей підприємства та його довгострокового напрямку розвитку.

Для того щоб перетворити стратегію на практичні кроки, підприємство має розбити її на чотири основні перспективи, які охоплюють усі аспекти діяльності: фінансова перспектива, клієнтська перспектива, перспектива внутрішніх бізнес-процесів та перспектива навчання та розвитку.

На основі стратегічних цілей підприємству потрібно обрати ключові показники ефективності, що допоможуть оцінювати досягнення цілей у кожній перспективі. Важливо, щоб ключові показники ефективності були конкретними, вимірюваними, досяжними, релевантними та обмеженими у часі. Показники, що формуються в рамках BSC, мають використовуватися для прийняття управлінських рішень та бюджетування.

Після визначення ключових показників ефективності для кожної перспективи необхідно створити стратегічні карти, які візуалізують взаємозв'язок між цілями в різних перспективах. Стратегічні карти допомагають керівникам зрозуміти, як досягнення цілей в одній перспективі сприяє досягненню цілей в інших.

Для того щоб збалансована система показників стала ефективним інструментом управління, її необхідно інтегрувати у всі рівні управління підприємством:

- впровадити автоматизовані системи обліку, які дозволяють оперативно збирати та аналізувати дані за ключовими показниками;

- встановити регулярні звіти та моніторинг для відстеження прогресу у досягненні стратегічних цілей;

- залучити співробітників до процесу впровадження BSC, пояснюючи їм значення кожного показника та його вплив на загальний успіх підприємства.

Після впровадження BSC необхідно забезпечити постійний моніторинг і оцінку результатів, що дозволяє виявляти проблеми та адаптувати стратегію в умовах мінливого ринкового середовища. Для цього здійснюються:

- регулярні зустрічі керівництва для аналізу звітів і результатів;

- коригування показників на основі змін у зовнішньому середовищі або внутрішніх процесах;

- використання отриманих даних для покращення операційної діяльності та стратегічного планування.

Регулярне відстеження показників дозволяє своєчасно реагувати на відхилення та коригувати стратегію підприємства.

Для ефективного використання BSC важливо, щоб усі співробітники підприємства розуміли її значення та були залучені до досягнення цілей. Це включає: проведення тренінгів і навчальних програм для співробітників, мотиваційні програми на основі досягнення ключових показників ефективності, заохочення до ініціативності та інновацій у процесах.

У сучасних умовах, коли українські підприємства стикаються з викликами, пов'язаними з війною та економічною нестабільністю, використання збалансованої системи показників є особливо актуальним. BSC дозволяє швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, оптимізувати процеси та адаптуватися до нових умов.

Основні перспективи впровадження BSC включають: підвищення ефективності управління підприємством завдяки інтеграції фінансових і нефінансових показників; зміцнення конкурентних позицій через більш гнучке стратегічне планування та швидке реагування на зміни ринку; оптимізацію внутрішніх процесів, що сприяє зниженню витрат та підвищенню якості послуг.

Збалансована система показників є потужним інструментом для стратегічного управління та управлінського обліку, що допомагає підприємствам досягати своїх цілей у складних умовах. Для українських підприємств, які прагнуть зберегти конкурентоспроможність та підвищити ефективність, впровадження BSC є важливим кроком до стійкого розвитку.

Список використаних джерел

1. Гайдучок Т.С., Дмитренко О.М. Використання збалансованої системи показників у стратегічному управлінському обліку підприємств. *Наукові горизонти*. 2018. № 11 (72). С. 46-55.

2. Гринь В.П. Збалансована система показників та система стратегічного управлінського обліку: напрями взаємодії. *Науковий вісник ХДУ*. 2021. № 42. С. 72-79. URL: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/724/714>

Олена БІРЮК
кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

У нинішніх умовах динамічних ринкових змін, зростання конкуренції та підвищення невизначеності облікова політика підприємства стає важливим інструментом для ефективного управління його діяльністю, забезпечення фінансової стабільності та підтримки високого рівня економічної безпеки. Це не лише засіб регулювання бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а й фактор, що впливає на стратегічні рішення. Облікова політика визначає основні підходи в управлінні ресурсами, оцінці ризиків та їхньому контролю, що є критично важливим для забезпечення довгострокової стабільності. Відсутність чітко визначеної облікової політики або її невідповідність сучасним викликам може призвести до негативних наслідків, включаючи виникнення ризиків і збитків, що загрожують економічній безпеці підприємства.

Метою дослідження є аналіз ролі облікової політики як інструменту економічної безпеки шляхом вивчення її впливу на фінансові показники, а також виявлення механізмів, що захищають підприємство від зовнішніх і внутрішніх загроз. Особливу увагу доцільно приділити забезпеченню прозорості процесу прийняття управлінських рішень, стандартизації процесів і підтримці стабільності фінансової звітності, що дає можливість підприємству адаптуватися до змін бізнес-середовища та уникати ризиків.

Облікова політика визначається як сукупність принципів, методів і процедур, які застосовуються для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності [1]. Вона є ключовим інструментом для контролю за використанням активів, обліком зобов'язань і управління витратами, що забезпечує стабільність і прозорість звітності. Формування облікової політики на засадах безперервності, обачності та послідовності забезпечує структурованість і стабільність звітності, що є підґрунтям для ефективного ведення бізнесу. Це також формує механізм управління, який надає керівництву достовірну інформацію про стан активів, зобов'язань і фінансових результатів, що є основою для стратегічного планування.

Економічна безпека підприємства охоплює здатність компанії захищати свої фінансові, інформаційні, матеріальні та кадрові ресурси від загроз, що можуть виникати як у зовнішньому середовищі, так і внаслідок внутрішніх процесів. Фінансова безпека, як один з основних компонентів економічної безпеки, забезпечує контроль за грошовими потоками, оптимальне використання

ресурсів і фінансову стабільність, що є фундаментом для сталого функціонування підприємства.

Основні складові економічної безпеки — фінансові результати, ліквідність, управління ризиками та податкові наслідки — забезпечують стабільність підприємства, зменшення ризиків і виконання податкових зобов'язань. Вплив облікової політики на ці складові є важливим для забезпечення стійкості й конкурентоспроможності компанії, що дозволяє зберігати позиції на ринку та ефективно управляти фінансовими показниками.

В результаті дослідження впливу елементів облікової політики [2] на складові економічної безпеки підприємства були отримані наступні результати.

По-перше, фінансові результати підприємства прямо залежать від обраних методів обліку. Облікова політика формує структуру витрат, обсяг прибутку та можливості прогнозування фінансових потоків. Наприклад, методи оцінки вибуття запасів або амортизації основних засобів можуть істотно змінювати собівартість продукції, що, в свою чергу, вплине на чистий прибуток. Також підходи до переоцінки необоротних активів дозволяють коригувати балансову вартість, що відображається в загальному фінансовому результаті через зміни в амортизаційних витратах.

По-друге, облікова політика відіграє важливу роль у забезпеченні ліквідності підприємства. Регулярний облік запасів, створення резервів сумнівних боргів та ефективний розподіл загальновиробничих витрат сприяють контролю за ліквідністю, що дозволяє підприємству виконувати свої фінансові зобов'язання. Встановлені процедури обліку транспортно-заготівельних витрат гарантують наявність достатнього рівня обігових коштів, що є критично важливим для короткострокової платоспроможності.

По-третє, управління ризиками, яке також залежить від облікової політики, стає більш ефективним завдяки стандартизації методів оцінки, обліку та переоцінки активів. Це допомагає зменшити фінансові ризики, пов'язані з неточностями в бухгалтерських даних. Наприклад, методи обліку запасів контролюють ризики, пов'язані з коливаннями цін на ринку, а методи амортизації основних засобів знижують ризик втрат через знецінення активів. Класифікація витрат та детальний розподіл загальновиробничих витрат поліпшують оцінку і управління ризиками в різних аспектах діяльності підприємства.

Крім того, не слід забувати про податкові наслідки, які обумовлені обраними методами обліку та розподілу витрат. Вибір методів амортизації, облік транспортно-заготівельних витрат і використання резервів можуть суттєво впливати на оподатковуваний прибуток. Це дає змогу підприємству оптимізувати податкове навантаження. Правильно структурована облікова політика не лише сприяє податковій безпеці, але й знижує ризик санкцій з боку податкових органів, дозволяючи законно мінімізувати податкові витрати.

Отже, в сучасних умовах облікова політика підприємства виконує важливу роль у забезпеченні економічної безпеки та фінансової стабільності. Як основа для прийняття управлінських рішень, облікова політика формує стратегії, які впливають на діяльність підприємства та визначають його здатність адаптуватися до викликів у динамічному ринковому середовищі.

Облікова політика повинна бути не лише формальним набором правил, але й активно використовуватися в практичному управлінні. Ефективна реалізація облікової політики забезпечує контроль за ресурсами, уникнення фінансових ризиків та підтримку високої ліквідності. Вибір оптимальних облікових методів, таких як амортизація, оцінка запасів та розподіл витрат, суттєво впливає на фінансові результати та податкові зобов'язання, що вимагає від менеджменту глибокого аналізу та стратегічного підходу. Важливою складовою економічної безпеки підприємства є його здатність до ризик-менеджменту. Стандартизація та регулювання облікових процесів, що включають процедури оцінки ризиків, дозволяють зменшити вразливість підприємства до фінансових втрат. Це забезпечує збереження активів і формує довіру з боку інвесторів та партнерів, що є критично важливим для конкурентоспроможності.

Отже, для досягнення максимальної ефективності в управлінні обліковою політикою підприємства повинні постійно адаптувати свої стратегії до змін у зовнішньому середовищі, впроваджувати нові технології та практики управління. Важливою є також роль навчання та підвищення кваліфікації працівників, що відповідають за ведення обліку, щоб забезпечити професійну підготовку та своєчасне реагування на зміни.

Таким чином, облікова політика підприємства є стратегічно важливим аспектом, що забезпечує економічну безпеку. Її оптимізація і адаптація до сучасних умов є необхідними для підтримки стабільності та конкурентоспроможності підприємств у динамічному ринковому середовищі.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 року №996-XIV. Дата оновлення: 14.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 27.10.2024)
2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 року №635. Дата оновлення: 18.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення 27.10.2024)

Natalia BONDARCHUK

Doctor of Public Administration, Professor, Head of the Department of
Management and Public Administration
Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE OPPORTUNITIES IN ACCOUNTING

Nowadays, innovations in the field of information technologies lead the wave of the digital economy and affect all spheres of society. From mobile payments to digital currency, live streaming delivery to the mobile office, all these have made incredible changes to life and work style in recent years. The development of society moves on the high-speed train of innovations in the field of information technologies and is constantly accelerating. Most industries in today's digital world are growing and thriving, while some industries are quietly sinking into the tide of time. Accounting is on the wave of change. The rapid development of information technology inevitably affects it and poses a serious challenge. Such a challenge gives impetus to the development of the entire accounting industry, which does not stand still with the development of technology.

The application of artificial intelligence technologies, such as financial robots, expert systems and machine learning, shows the future of accounting intelligence. It is influencing people's imaginations and bringing about huge changes in traditional accounting theory, practice, education and management. In the era of the digitalization of artificial intelligence, on the one hand, enterprises urgently seek digital transformation, and fierce market competition prompts them to benefit from data and implement flexible operations and real-time decision-making. On the other hand, the general model of enterprise financial management has changed, accountants - practitioners must constantly improve their own knowledge and skills in order to cope with professional problems caused by the development of accounting intelligence.

At this stage of digitization, all financial reporting communities have already embraced the digital revolution, experienced the various nuances of the transition to digital platforms, and are now looking for ways in which data, data analytics and technology can provide greater efficiency in many ways.

An important technological trend in accounting using the capabilities of artificial intelligence is working in the cloud. Cloud services provide instant access to resources such as data and computing power. An important advantage of the cloud system is the constant updating of information, which allows accountants and clients to analyze data and make decisions based on the most recent information. Accounting processes in many companies are still partially or largely manual. But that is changing fast. Many customers are moving from an on-premise enterprise resource planning (ERP) system to a cloud-based one. They use this opportunity as a blank slate to implement process optimization initiatives that create transformative financial processes. Cloud accounting software is especially important for supporting remote teams of accountants, giving teams secure access to reliable real-time data wherever they are.

Despite the additional possibilities of using artificial intelligence in accounting, there are certain problems, among which we highlight the following.

1. Lack of qualified personnel. Accounting is traditionally designed to work with classic tools, so accounting employees often lack the knowledge to work with AI. This requires additional training or the involvement of IT specialists who would be able to ensure the proper functioning of such systems.

2. Problems with ensuring confidentiality and data security. Accounting data are confidential. Accordingly, their automation through artificial intelligence requires enhanced security measures. Any system vulnerabilities can lead to data leakage or cybercrime, which is especially dangerous for the financial sector.

3. Legal and ethical issues. The use of AI in financial transactions may have legal restrictions and raise ethical questions, for example, regarding the transparency of automated decisions that are made without direct human involvement.

4. Dependence on data. For the effective operation of AI, large arrays of high-quality data are necessary. Poor quality or missing data can lead to errors in forecasting and analysis, which negatively affects the accuracy of the results.

5. High cost of implementation. The creation and integration of AI-based systems requires significant financial costs, especially for small and medium-sized enterprises. Installing, configuring, and maintaining these technologies often require large initial investments.

We agree that: “AI accounting software is a powerful tool that can change the way businesses do accounting. It automates repetitive tasks, provides valuable insights from financial data, and helps companies make more informed financial decisions” [1].

Therefore, the implementation of AI in accounting has great potential to transform the industry. However, for the effective and safe use of AI, a number of challenges related to staff training, data security and legislative adaptation must be overcome. In the future, the combination of innovative technologies with traditional accounting methods can significantly improve the quality and speed of processing financial transactions, as well as strengthen the financial stability of companies.

References

1. Hnatieva, T. Yakovenko, A. and Zlatova, M. (2024), «Peculiarities of using artificial intelligence for the needs of accounting and enterprise management», *Ekonomichyy visnyk Prychornomorya*, vol. 5, Pp. 3-19. DOI: <https://doi.org/10.37000/ebbsl.2024.05.01>

2. Plekan, M.V. Haiduchok, T.S. and Golovchak, G.V. (2020), “Advantages and disadvantages of accounting automation programs”, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 3, Pp. 10-15.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ЗАХИСТУ СИСТЕМ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ ВІД КІБЕРЗАГРОЗ

Актуальність використання штучного інтелекту (ШІ) для захисту систем обліку і звітності від кіберзагроз зростає в умовах постійно змінюваного кіберпростору, де зловмисники використовують все більш складні методи атак. Системи обліку і звітності містять чутливу інформацію, яка є привабливою метою для хакерів, тому їх захист є критично важливим.

ШІ здатний аналізувати великі обсяги даних у реальному часі, що дозволяє виявляти аномалії та підозрілі дії, які можуть свідчити про кібератаку. Завдяки алгоритмам машинного навчання, ШІ може навчатися на історичних даних, що дозволяє йому постійно вдосконалювати свої моделі виявлення загроз. Це забезпечує швидшу реакцію на потенційні загрози та зменшує ризик успішних атак.

Крім того, ШІ може автоматизувати рутинні процеси моніторингу безпеки, що звільняє ресурси фахівців з кібербезпеки для більш стратегічних завдань. Використання ШІ також дозволяє створювати проактивні системи захисту, які не лише реагують на вже відомі загрози, але й прогнозують можливі атаки на основі аналізу тенденцій та поведінки зловмисників.

Таким чином, інтеграція штучного інтелекту у системи обліку і звітності не лише підвищує рівень їхньої безпеки, але й сприяє розвитку більш ефективних стратегій управління ризиками, що є надзвичайно актуальним у сучасному цифровому світі. Тому основна мета використання штучного інтелекту (ШІ) для захисту систем обліку і звітності від кіберзагроз полягає в забезпеченні безпеки чутливої інформації, запобіганні несанкціонованому доступу та зменшенні ризиків, пов'язаних із кіберзлочинами. Це досягається через автоматизацію процесів моніторингу, виявлення загроз і реагування на них.

Основними завданнями, які стоять перед ШІ в цій сфері, є: виявлення аномалій: ШІ здатен аналізувати великі обсяги даних та виявляти незвичні патерни, які можуть свідчити про можливі атаки або зловживання; прогнозування загроз: використовуючи алгоритми машинного навчання, ШІ може прогнозувати потенційні кіберзагрози на основі історичних даних та поведінки зловмисників; автоматизація моніторингу: ШІ може здійснювати постійний моніторинг систем у реальному часі, що дозволяє швидше реагувати на загрози і зменшувати час реагування на інциденти; аналіз вразливостей: ШІ допомагає ідентифікувати слабкі місця в системах обліку та звітності, що дозволяє вжити заходів для їх зміцнення; реакція на інциденти: автоматизовані системи на базі ШІ можуть оперативно реагувати на виявлені загрози, зменшуючи ймовірність успішної атаки; навчання та адаптація: ШІ може постійно навчатися на нових даних, вдосконалюючи свої моделі виявлення

загроз і адаптуючись до змін у методах атак; забезпечення відповідності стандартам безпеки: Використання ШІ допомагає організаціям дотримуватись вимог нормативних актів і стандартів у сфері кібербезпеки [1].

Таким чином, інтеграція штучного інтелекту у системи обліку і звітності є важливим кроком до підвищення рівня їхньої безпеки та стійкості до кіберзагроз.

Використання штучного інтелекту (ШІ) для захисту систем обліку і звітності має свої переваги, але також стикається з низкою проблем. По-перше, одна з основних проблем — це якість даних. ШІ потребує великих обсягів якісних даних для навчання. Якщо дані неповні або містять помилки, алгоритми можуть давати неточні результати, що може призвести до пропуску загроз або, навпаки, до хибних спрацьовувань.

По-друге, існує проблема адаптації до нових загроз. Кіберзлочинці постійно вдосконалюють свої методи, тому алгоритми ШІ повинні бути здатні швидко адаптуватися до нових типів атак. Це вимагає постійного оновлення моделей та навчання на актуальних даних, що може бути ресурсозатратним процесом.

Також варто зазначити, що впровадження ШІ може бути дорогим. Розробка та інтеграція складних алгоритмів в існуючі системи вимагає значних фінансових витрат, а також спеціалізованих знань, що може бути недоступним для багатьох організацій.

Крім того, питання етики та конфіденційності даних є важливими. Використання ШІ для моніторингу поведінки користувачів може викликати занепокоєння щодо вторгнення в особисте життя. Організації повинні дотримуватися правових норм і етичних стандартів при зборі та обробці даних. [2]

Ще однією проблемою є залежність від технологій. Якщо системи ШІ зазнають збоїв або атак, це може призвести до серйозних наслідків для безпеки організації. Тому важливо мати резервні плани та альтернативні заходи безпеки.

Нарешті, недостатня кваліфікація персоналу також може стати на заваді ефективному використанню ШІ. Спеціалісти повинні мати відповідні знання не лише у сфері кібербезпеки, але й у роботі з алгоритмами ШІ, щоб максимально використовувати їх потенціал.

Таким чином, хоча ШІ має величезний потенціал у захисті систем обліку і звітності, його впровадження супроводжується численними викликами, які потребують ретельного розгляду та вирішення.

Штучний інтелект (ШІ) відіграє важливу роль у захисті систем обліку і звітності від кіберзагроз завдяки своїм можливостям аналізувати великі обсяги даних, виявляти аномалії та автоматизувати процеси реагування. Один із основних методів використання ШІ полягає в аналізі даних у реальному часі. Це дозволяє системам виявляти незвичну поведінку користувачів або аномальні транзакції, що може свідчити про можливі загрози. Алгоритми машинного навчання здатні навчатися на історичних даних, що допомагає їм ідентифікувати патерни, пов'язані з кіберзагрозами [3].

Автоматизовані системи виявлення вторгнень (IDS) є ще одним важливим інструментом, який використовує ШІ для аналізу мережевого трафіку. Ці

системи можуть ідентифікувати підозрілі активності, блокуючи доступ до ресурсів або сповіщаючи адміністраторів про потенційні атаки. Завдяки алгоритмам, які постійно вдосконалюються, IDS можуть швидко адаптуватися до нових загроз.

Важливим аспектом є також вдосконалена аутентифікація користувачів. Використання біометричних технологій, таких як розпізнавання обличчя або відбитків пальців, у поєднанні з багатофакторною аутентифікацією значно ускладнює несанкціонований доступ до систем. Аналіз поведінки користувачів дозволяє створювати профілі нормальної активності, що полегшує виявлення відхилень і потенційних загроз.

Прогнозування загроз є ще однією важливою функцією ШІ. Алгоритми можуть аналізувати великі обсяги даних про попередні кіберзагрози, виявляючи тенденції та патерни, що дозволяє організаціям проактивно захищатися від можливих атак. Це може включати в себе виявлення нових методів атак або вразливостей у системах. Автоматизація процесів реагування на інциденти також є критично важливою. ШІ може допомогти у швидкому виявленні та нейтралізації загроз, зменшуючи час реагування та мінімізуючи можливі збитки. Це включає автоматичне блокування підозрілих акаунтів або транзакцій, а також оперативне сповіщення відповідних фахівців.

Таким чином, застосування штучного інтелекту для захисту систем обліку і звітності від кіберзагроз охоплює широкий спектр методів і прийомів, які разом забезпечують високий рівень безпеки та стійкості до атак.

Список використаних джерел

1. Лозовський Р., Мороз А. Вплив штучного інтелекту на стратегії захисту інформаційних систем від нових типів кіберзагроз. *Herald of Khmelnytskyi National University. Technical Sciences*. 2024. 337(3(2)). С. 366-372. <https://doi.org/10.31891/2307-5732-2024-337-55>
2. Попівняк Ю. М. Кібербезпека та захист бухгалтерських даних в умовах застосування новітніх інформаційних технологій. *Бізнес Інформ*. 2019. №8. С. 150–157.
3. Лайчук С., Яцко М., Коваль Л., Довжик О., Гаркуша С. Забезпечення кібербезпеки в бухгалтерському обліку в епоху цифрової економіки. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. 6(53). С. 145–157. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4254>

Леся ВАСІЛЬЄВА

доктор наук з державного управління, професор кафедри обліку,
оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ З МЕТОЮ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Роль облікової інформації в управлінні фінансово-економічною безпекою підприємства є ключовою, оскільки вона забезпечує базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Ця інформація дозволяє вчасно виявити та аналізувати потенційні загрози і ризики, контролювати фінансові потоки та ефективність операцій, а також оцінювати вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на діяльність підприємства. Крім того, облікова інформація допомагає зберігати фінансову стабільність, захищати конфіденційність даних та сприяє підвищенню прозорості у взаємовідносинах із стейкхолдерами.

Васільєва Л.М. та Бондарчук Н.В. наголошують, що «від якості сформованої обліково-аналітичної системи залежить економічна безпека підприємства, яку в даному контексті слід розуміти як комплекс заходів, які направлені на збереження майна та інформації підприємства відповідно до сформованих цілей та принципів діяльності» [2].

На думку Василюшина С.І. «запорукою ефективного управління з розрахунку на довгострокову перспективу є потужна система обліково-аналітичного забезпечення, яка буде ефективно взаємодіяти з процесом управління та забезпечить високий рівень економічної безпеки» [3].

Обліково-аналітична система забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинна забезпечувати: своєчасне надання точної інформації про стан безпеки для відповідальних осіб; оперативне інформування про зміни у ключових показниках, які можуть свідчити про можливі ризики та загрози; постійний аналіз взаємодії з клієнтами, партнерами, постачальниками, конкурентами та органами влади для виявлення зовнішніх факторів впливу; надійний контроль за господарськими процесами підприємства; захист конфіденційних даних, важливих для фінансово-економічної безпеки; оперативне оновлення інформації за потребою; участь у розробці заходів для посилення безпеки підприємства.

«Чітко організована обліково-аналітична система підприємства дозволяє визначити проблеми та скорегувати діяльність підприємства до того моменту, доки ці проблеми переростуть у кризу і негативно вплинуть на економічну безпеку підприємства» [1].

Відмітимо, що класифікація облікової інформації здійснюється з метою забезпечення управління фінансово-економічною безпекою підприємства, оскільки вона дозволяє систематизувати дані для їх кращого аналізу та використання (рис. 1).

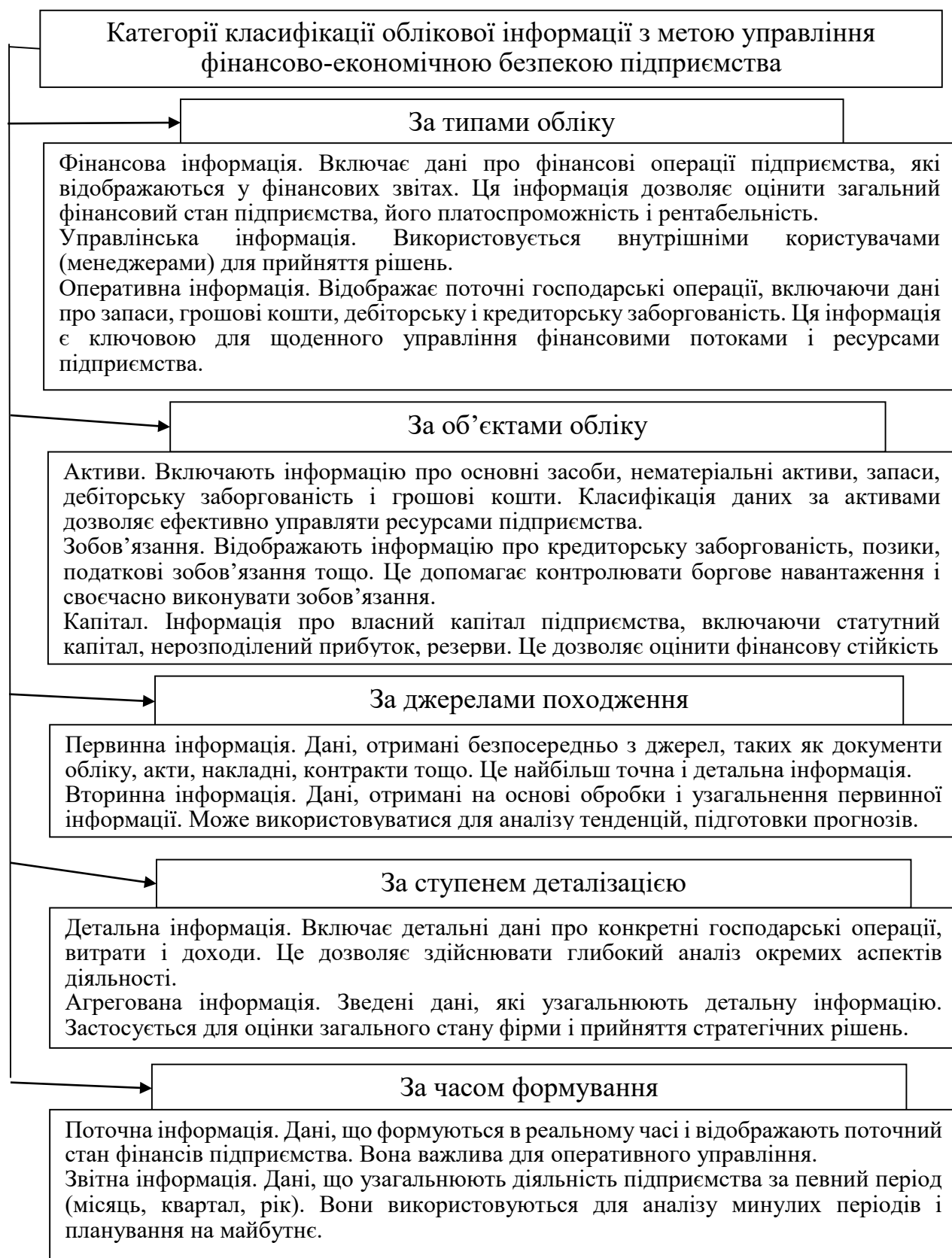

Рис.1. Категорії класифікації облікової інформації

Така класифікація допомагає чітко розмежовувати інформацію за типами (наприклад, фінансова, управлінська, оперативна), визначити її значення для фінансово-економічної безпеки підприємства, а також швидко виявляти можливі

ризиками та загрозами. Це забезпечує оперативність у прийнятті рішень, оптимізує контроль за фінансовими процесами і сприяє підвищенню ефективності захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Таким чином, класифікація облікової інформації дозволяє ефективно структурувати дані, що є необхідним для управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Це забезпечує точний і своєчасний аналіз фінансового стану, оптимізацію управлінських процесів та мінімізацію ризиків, що сприяє стабільності та розвитку підприємства. Загалом, класифікація облікової інформації є фундаментом для побудови стратегії фінансово-економічної безпеки та стабільності підприємства.

Список використаних джерел

1. Бондарчук Н.В., Ніколайчук Ю.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5410>
2. Васільєва Л.М., Бондарчук Н.В. Роль обліку у забезпеченні економічної безпеки підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 9 (49). С. 489-493.
3. Василішин С.І. Обліково-аналітичне забезпечення управління аграрними підприємствами в системі ризиків та загроз економічної безпеки: монографія. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 419 с.

Лариса ВАСЮРЕНКО
кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки і права,
Харківського гуманітарного університету «НУА»
м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Облікова політика підприємства – це сукупність методів та правил, які організація використовує для ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності. Вона включає вибір методів обліку, виходячи зі специфіки діяльності компанії, нормативних вимог і поставлених завдань. Розрізняють кілька типів облікової політики в залежності від цілей та підходів до її формування [1].

Принципи формування облікової політики [1]:

1. Несуперечність (узгодженість):

- Облікова політика має бути узгоджена з чинним законодавством та внутрішніми документами підприємства. Усі вибрані методи обліку мають бути логічно пов'язані один з одним.

2. Послідовність:

- Методи та принципи, закладені в обліковій політиці, повинні застосовуватися послідовно рік у рік, щоб забезпечувати сумісність фінансової інформації.

3. Обачність:

- При складанні облікової політики слід передбачити заходи для запобігання заниженню зобов'язань та витрат та завищенню доходів та активів.

4. Пріоритет змісту над формою:

- Фінансові операції та події повинні відображатися в обліку виходячи з їхнього економічного змісту, а не лише юридичної форми.

5. Безперервність:

- Підприємство має будувати свою облікову політику з урахуванням припущення, що воно продовжуватиме свою діяльність у найближчому майбутньому.

Облікова політика відіграє важливу роль у забезпеченні прозорості та сумісності фінансової інформації. Вона також дозволяє оптимізувати фінансові процеси та підвищити ефективність управління підприємством.

Формування облікової політики на підприємстві є складним завданням, особливо в сучасних умовах швидких економічних змін, глобалізації та посилення регулювання. Вибір оптимальних підходів до ведення бухгалтерського та податкового обліку може впливати на прозорість фінансової звітності, ефективність управління й податкове навантаження. Однак підприємства стикаються з низкою проблем під час розробки облікової політики [3,4].

Основні проблеми формування облікової політики [4]:

1. Часті зміни в законодавстві

- Законодавство у сфері обліку та оподаткування постійно змінюється, що змушує підприємства регулярно оновлювати облікову політику. Це створює ризик несвоєчасного внесення змін і невідповідності чинним нормам.

2. Недостатня узгодженість національних та міжнародних стандартів

- Підприємства, які працюють з іноземними партнерами або залучають іноземні інвестиції, часто змушені складати звітність як за національними стандартами (П(С)БО), так і за МСФЗ (IFRS). Це ускладнює формування єдиної облікової політики через різні підходи в оцінці активів та обліку операцій.

3. Високий рівень невизначеності та економічної нестабільності

- Зміни в економічній ситуації (інфляція, валютні коливання, кризи) ускладнюють прогнозування та вибір методів обліку, наприклад, для оцінки запасів чи визначення амортизаційної політики.

4. Нестача кваліфікованих кадрів

- Розробка та впровадження облікової політики вимагає глибоких знань нормативної бази та стандартів обліку. Брак кваліфікованих фахівців може призвести до помилок у формуванні облікової політики та її несумісності з законодавчими вимогами.

5. Цифровізація та автоматизація облікових процесів

- Впровадження нових ІТ-рішень змінює підходи до ведення обліку, що вимагає адаптації облікової політики під нові програмні продукти та процеси. Однак не всі підприємства мають достатньо ресурсів для автоматизації обліку.

6. Конфлікт між податковими та управлінськими цілями

- У деяких випадках методи, що сприяють зниженню податкового навантаження, не відповідають цілям управлінського обліку, що може ускладнювати прийняття стратегічних рішень.

7. Ризики від зовнішніх перевірок та санкцій

- Некоректно сформована облікова політика може викликати претензії з боку контролюючих органів під час аудиту, що може призвести до штрафних санкцій та репутаційних втрат.

Облікова політика підприємства в умовах воєнного стану має адаптуватися до нестабільних обставин, щоб забезпечити безперервність обліку та достовірність фінансової звітності. Це включає зміни у веденні бухгалтерського обліку, врахування ризиків та зміни у регулюванні з боку держави. Розглянемо основні аспекти [2, 4]:

1. Правове регулювання та звітування

- Послаблення звітності: Уряд може приймати тимчасові послаблення щодо строків подання звітності та сплати податків.

- Адаптація до нових нормативів: Потрібно постійно слідкувати за постановами та законами, які можуть вводити нові правила обліку під час війни.

- Форма і періодичність звітності: Можуть бути зміни в обов'язкових звітах або нові форми для відображення втрат чи зобов'язань, пов'язаних із війною.

2. Облік збитків та активів, які зазнали ушкоджень.

- Списання активів: Якщо основні засоби знищено або пошкоджено, потрібен порядок їх оцінки та списання відповідно до чинних норм.

- Резерви на покриття втрат: Створення резервів на покриття можливих збитків або непогашених зобов'язань, пов'язаних з форс-мажорними обставинами.

- Визнання форс-мажору: Офіційні підтвердження форс-мажорних обставин (наприклад, від Торгово-промислової палати) для коректного обліку операцій та відстрочення зобов'язань.

3. Податковий облік і пільги.

- Використання податкових пільг: Можливість застосування пільгових ставок, мораторіїв на перевірки чи відстрочок у сплаті податків.

- Коригування податкових зобов'язань: У разі втрати товару чи неможливості виконання угод можливе зменшення бази оподаткування.

- Єдиний податок: У період воєнного стану можуть змінюватися умови перебування на спрощеній системі оподаткування для підтримки бізнесу.

4. Організація обліку в умовах обмежень.

- Віддалений доступ та електронний документообіг: Запровадження систем для віддаленого ведення обліку, зокрема використання хмарних сервісів і цифрових підписів.

- Оптимізація персоналу: В умовах скорочення штату важливо забезпечити критичні облікові функції, можливо, шляхом залучення аутсорсингових послуг.

- Забезпечення резервного копіювання: Обов'язкове резервування важливих документів та облікових даних.

5. Облік гуманітарної допомоги та грантів

- Відображення цільового фінансування: Отримання та використання гуманітарної допомоги чи грантових коштів має бути окремо відображено в обліку.

- Відсутність оподаткування: Багато видів допомоги та міжнародних грантів можуть не оподатковуватися, що також має бути враховано в обліковій політиці.

- Визнання активів та послуг: У разі отримання товарів або послуг без оплати їх необхідно обліковувати за ринковою вартістю.

6. Фінансова звітність та аудит

- Спрощена звітність: Для підприємств, що зазнали значних втрат, можуть бути дозволені скорочені форми фінансової звітності.

- Відкладення аудиту: Можливість перенесення аудиторських перевірок або проведення дистанційних аудитів.

- Розкриття інформації: У фінансовій звітності потрібно зазначати вплив воєнного стану на діяльність підприємства.

Отже, облікова політика під час воєнного стану має бути гнучкою та адаптивною. Підприємствам слід враховувати можливі ризики, зміни в регулюванні та нові вимоги до звітності. Це допоможе мінімізувати втрати, забезпечити прозорість діяльності та підтримувати довіру з боку партнерів та держави. Формування облікової політики в сучасних умовах потребує комплексного підходу, який враховує як зовнішні зміни (економічні, законодавчі), так і внутрішні потреби підприємства. Для ефективного подолання проблем важливо регулярно моніторити зміни в законодавстві, інвестувати в

навчання персоналу та автоматизацію процесів, а також підтримувати гнучкість у виборі методів обліку. Це дозволить підприємствам підвищити ефективність управління та мінімізувати ризики фінансових порушень.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 10.10.2024).
2. Васюренко Л.В. Теоретичні аспекти облікової концепції нематеріальних активів. *Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2024. № 1 (281). DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2024-281-1-5-10>
3. Васюренко Л.В., Наголюк О.Є., Бережна Ю.Г. Управлінські та облікові аспекти формування ресурсного потенціалу підприємства. *Науковий економічний журнал «ІНТЕЛЕКТ XXI»*. 2022. №2. URL: <http://www.intellect21.nuft.org.ua/>
4. Pozniakovska N. Облікова політика та урегулювання діяльності організацій громадянського суспільства. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. 2024. (1 (92). С. 237-243. URL: [https://doi.org/https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1\(92\).3335](https://doi.org/https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1(92).3335)

Viktoriya VELIEVA

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Social and Economic Science,
Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF THE MANAGEMENT SYSTEM

Accounting is the process of collecting, processing, storing and transmitting information about the company's activities, intended for internal and external users, which contributes to making informed decisions. Some specialists also include tax and creative accounting in accounting.

The functioning of the management system depends on the availability of operational, reliable and up-to-date information, as well as its in-depth analytical processing. The accounting and information support of the management system is based on economic accounting, which includes operational data and uses various types of information — operational, statistical and reference — to conduct economic analysis. Objectivity and accuracy of accounting should ensure the reliability of data that reflect the real state of affairs. Timeliness of accounting should provide management with up-to-date information for quick decision-making and effective management of resources.

Rational, economical, targeted and effective use of financial resources is the basis of sustainable development of society, where budget funds, finances of state enterprises and resources of state trust funds play a special role. Proper formation and rational use of budget funds is one of the key problems of modern economic development of Ukraine, which will contribute to strengthening economic stability and increasing the welfare of citizens. An important step in this direction is the improvement of the system of state financial control in the budget process. However, the current system has low efficiency, which leads to an increase in cases of budget violations. The modern mechanism and system of state financial control have a number of shortcomings, such as non-compliance with the scientific principles of the organization, imbalance in the control structure, insufficient coordination of actions, low efficiency, as well as the absence of an agreed regulatory and legal framework and a unified information infrastructure.

This reduces the effectiveness of financial control, which aims to prevent and detect budget violations and increase the efficiency of the public sector.

Control, in general, is a process that ensures compliance of the actions of the object of management with the adopted management decision, aimed at achieving the set goals. Financial control is a complex activity of a financial and legal nature, carried out by control bodies or authorized persons on the basis of current legislation.

It includes verification of economic and financial transactions regarding their reliability, legality, expediency and efficiency. The effectiveness of financial control largely depends on the reliability of the system of state control over compliance with budget legislation and the rational use of budget funds.

The role of effective state financial control is growing significantly in the context of reforming and modernizing the budget system of Ukraine. The budget process includes preparation, review, approval, implementation of budgets, reporting and monitoring of compliance with budget legislation.

However, the current state of the state financial control system in the budget process is unsatisfactory: cases of misuse of funds, their non-return, inefficient management and alienation of state property are often recorded.

An analysis of the budget process in Ukraine in recent years shows a number of problems, such as under-fulfilment of the revenue part, inefficient and non-targeted use of budget funds, delays in the adoption of budgets, insufficient validity of indicators, as well as deficits. To overcome these problems, it is necessary to implement effective measures to improve control in the budget process.

Financial accounting regulates the process of preparation and publication of data on the results of the enterprise in accordance with established standards. However, this information is often insufficient to make management decisions, so it is supplemented with management accounting data, which provides the necessary information for internal planning and control.

Tax accounting and accounting have different tasks: tax accounting performs fiscal functions, while accounting aims to provide information about the financial state of the enterprise to users. In Ukraine, accounting is carried out in accordance with national standards that meet international requirements.

Economic analysis is aimed at a comprehensive and objective study of socio-economic processes, providing management with the necessary information to make optimal decisions. Financial and economic analysis evaluates the implementation of financial plans and the efficiency of capital use. Management analysis supports the decision-making and planning process, and its results have the status of a commercial secret.

Socio-economic analysis examines the impact of social processes on economic activity, while economic-statistical analysis focuses on mass social phenomena. Economic-ecological analysis examines the interaction between economic and ecological processes.

Effective functioning of state financial control is possible under the conditions of increasing budget revenues, reducing losses of budget funds, reducing costs for control measures, and optimizing costs for maintaining financial control bodies.

Effective state financial control in the budget process will make it possible to identify cases of illegal and ineffective use of budget resources, as well as contribute to the development of recommendations to eliminate their causes.

The implementation of the proposed measures will ensure the functioning of financial control as a single integrated system and will increase the quality of the organization of the budget process and the management of state financial resources.

Thus, management information support is a key element of the system, which contributes to the effective work of various divisions and adaptation to changes in the environment, based on accounting, control, audit and analysis data.

Людмила ВОЛЧАНСЬКА,
кандидат економічних наук, доцент кафедри
обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

ЯК БУХГАЛТЕРАМ ПІДГОТУВАТИСЯ ДО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Реальність така, що компаніям потрібно переступити через свої побоювання щодо сучасного цифрового, хмарного світу. Подальше зволікання буде коштувати все дорожче і дорожче; чим більше фірми зволікають, тим довше часу потрібно для початку цифрової трансформації бухгалтерського обліку і тим більша ймовірність втратити клієнтів на користь більш спритних, далекоглядних і технічно підкованих фірм.

Пристосовуючись до хвилі роботи з дому, яку ми спостерігаємо останніми роками, компанії також виявили, що ті самі технології, які вони використовують для роботи з дому, можуть підвищити їхню ефективність загалом. Хмарні цифрові бухгалтерські послуги можуть впорядкувати інформаційні потоки, сприяючи частішому спілкуванню та співпраці, що покращує відносини як з колегами, так і з клієнтами.

Перехід на цифрові технології також відкриває нові можливості для аналітики, безперебійної взаємодії з існуючими системами та програмним забезпеченням клієнтів, а також рівні гнучкості та масштабованості, які бухгалтерська галузь не могла собі уявити ще кілька десятиліть тому.

Якщо ваша фірма не знайома з концепцією цифрової трансформації бухгалтерського обліку, все не повинно бути так складно, як це звучить, і почати роботу може бути дуже просто[2].

У той час як частина податкових і бухгалтерських професій трансформувала свою практику під час оцифровки, пандемія висвітлила сфери практики, які все ще залежали від старої аналогової системи. Клієнти, які платять паперовими чеками та залишають фізичні файли, – це лише кілька прикладів. Там, де компанії оцифрували багато внутрішніх операцій, їхня взаємодія з клієнтами та талантами все ще значною мірою базується на фізичній присутності та особистому спілкуванні. Ця фізична залежність зробила перехід на віддалену роботу набагато складнішим для цих організацій.

Не дивно, що цифрова трансформація була активізована в той час, як у світі панувала соціальна дистанція. Людям довелося експериментувати з новими віртуальними способами співпраці, ведення бізнесу та взаємодії. У міру того, як світ стає більш комфортним із перевагою віртуальних залучень, а таланти висловлюють бажання підтримувати віддалену роботу, організаціям потрібно буде зосередитися на своїх стратегіях цифрової трансформації.

Для початку необхідно ознайомитися з наявними технологіями. Хмарні технології є, мабуть, основним інструментом для оцифрування робочих процесів. Виконуючи операції через хмару, клієнти та бухгалтери можуть взаємодіяти віртуально та в режимі реального часу, використовуючи ті самі дані.

Цей процес також дозволяє людям працювати, коли і де вони хочуть, змінюючи всю парадигму нашої роботи, забезпечуючи цю гнучкість [1].

Штучний інтелект, роботизована автоматизація процесів (RPA), Інтернет речей (IoT), мобільні пристрої тощо мають розширені можливості бухгалтерських служб. Протягом багатьох років кадровий потенціал є проблемою для податкової та бухгалтерської професії. Пандемія та збільшення кількості спеціалістів, які обирають іншу роботу чи робоче середовище, лише загострили цю проблему. Впровадження цих технологій може зменшити робоче навантаження на персонал і дати їм змогу працювати з максимальною та найкращою ефективністю. В результаті цього, звичайно, підвищується задоволеність роботою завдяки кращому балансу між роботою та особистим життям для працівників, а також дозволяє їм відчувати себе професійно виконаними, забезпечуючи більшу цінність і вплив на своїх клієнтів [2].

Враховуючи всі технологічні варіанти, кількість можливостей, які мають бухгалтерські фірми для цифрової трансформації своїх процесів, може здатися надзвичайною. Замість того, щоб бути паралізованими можливостями, фірми повинні спочатку виконати SWOT-аналіз (оцінка сильних і слабких сторін фірми, можливостей і загроз), щоб визначити її поточний стан і стан бізнесу. Залучення кількох людей до SWOT допоможе забезпечити врахування всіх частин бізнесу.

Пройшовши SWOT-аналіз, подивіться, які недоліки можуть зробити вашу організацію більш вразливою до загроз або перешкодити їй скористатися можливостями. Чи повністю використовує організація визначені сильні сторони? Якщо ні, то що потрібно змінити? Ключовим є розробка заходів на основі інформації, зібраної в SWOT.

Розставляючи пріоритети для цих дій, необхідно пам'ятати про обсяг трансформації. Ймовірно, існує взаємозалежність між кількома діями чи ідеями.

Враховуючи наявне робоче навантаження, багато працівників податкової та бухгалтерської професії можуть відчувати, що у них немає часу на такий рівень планування - і це одна з причин, чому організації, що надають професійні послуги, наймають менеджерів проектів. Керівник фірми може визначити напрямок, а потім керівник проекту може зібрати дані, об'єднати команду, підтримувати зв'язок, контролювати ризики та гарантувати, що проект залишається в рамках. Ці нетрадиційні працівники зменшують тиск на досвідчених спеціалістів з оподаткування та бухгалтерського обліку, а також підвищують ефективність і створюють організації, готові до майбутнього.

Як і багато інших великомасштабних еволюцій бізнесу, цифрова трансформація - це подорож, а не пункт призначення. Подібно до того, як комп'ютери та мобільні пристрої стали звичним явищем, робота та життя в цифрових процесах також стануть звичними. Оскільки технології продовжують розвиватися, наші процеси та очікування продовжуватимуть змінюватися, деякі будуть еволюціонувати, а деякі повністю трансформуватимуться.

Керівники податкових і бухгалтерських фірм повинні бути в курсі того, що змінюється навколо них, у тому числі в інших галузях, і продовжувати визначати

пріоритети того, що необхідно для підтримки конкурентоспроможності та життєздатності їхньої організації.

Список використаних джерел

1. Долбнєва Д.В., Романів Є.М. Основи роботи і функціональні можливості системи IT-Enterprise з ведення обліку, звітності та оподаткування: навчально-методичний посібник. Львів: «Ліга-Прес», 2019. 149 с.
2. ICAEW. Artificial intelligence and the future of accountancy. 2018. URL: <https://www.icaew.com//media/corporate/files/technical/information-technology/technology/artificial-intelligence-report.ashx> (дата звернення: 11.11.2024).

Оксана В'ЯЛЕЦЬ

кандидат економічних наук, доцент,
заступник директора з науково-педагогічної роботи
Інституту післядипломної освіти

Національного університету харчових технологій, м. Київ, Україна

Ганна ДАЩЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Державного торговельно-економічного університету, м. Київ, Україна

ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах розвитку цифрової економіки впровадження діджитал-технологій є сучасним та важливим інструментом забезпечення економічної безпеки підприємства на всіх рівнях його діяльності. Використання цифрових технологій дозволяє організувати більш ефективний контроль за фінансовими потоками, оцінювати ризики, реагувати на зміни зовнішнього середовища і мінімізувати ймовірність виникнення економічних загроз. Діджитал-технології дозволяють підвищити ефективність управлінських процесів, забезпечити швидку адаптацію до змін на ринку та мінімізувати ризики, пов'язані з економічною безпекою підприємства. З огляду на це, цифрові технології стають основою для оптимізації процесів, забезпечення прозорості та захисту інформації, що має ключове значення для економічної безпеки.

Однією з головних переваг цифровізації бізнес-процесів, як основи запобігання економічним ризикам, є автоматизація та інтеграція процесів у межах підприємства. Використання систем управління підприємством (ERP) забезпечує ефективну взаємодію між фінансовими, виробничими, логістичними та іншими підрозділами [1]. Це дозволяє своєчасно виявляти фінансові порушення та помилки в операціях, оптимізувати витрати та покращити управлінський контроль, забезпечуючи високий рівень точності та оперативності в прийнятті рішень.

Діджитал-технології дозволяють значно підвищити рівень інформаційної безпеки підприємства. Для забезпечення економічної безпеки підприємства критично важливо захищати корпоративну інформацію від несанкціонованого доступу, зловмисних атак або витоку даних. До основних інструментів, що забезпечують захист даних, можна віднести: криптографічні методи захисту інформації: використання шифрування даних, що забезпечує їхню цілісність і конфіденційність; багатофакторна аутентифікація, що запобігає несанкціонованому доступу до корпоративних систем; антивірусні та антималварні системи: захищають від шкідливих програм, які можуть призвести до фінансових втрат або компрометації даних; моніторинг безпеки в реальному часі з використанням спеціальних інструментів для виявлення аномальної активності в корпоративних мережах.

Аналіз великих обсягів даних (Big Data) за допомогою діджитал-технологій дозволяє підприємствам швидко отримувати важливу інформацію щодо тенденцій на ринку, конкурентів, зміни в поведінці споживачів тощо. Це допомагає приймати зважені рішення, передбачати можливі ризики та впроваджувати коригувальні заходи в режимі реального часу. Для аналізу можуть використовуватися інструменти машинного навчання та штучного інтелекту. До основних напрямів застосування аналітики великих даних належать: прогнозування фінансових результатів на основі аналізу поточних та історичних даних; ідентифікація фінансових ризиків на ранніх етапах, що дозволяє підприємствам швидко реагувати на зміни на ринку або в економічній ситуації; оцінка зовнішніх загроз, таких як зміни в законодавстві, коливання валютних курсів чи макроекономічні фактори [2].

З метою автоматизованого моніторингу фінансових та операційних ризиків, аналізу фінансових операцій для виявлення аномалій, прогнозування фінансових показників та забезпечення операційної ефективності доцільним є використання штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання. Ці технології дозволяють виявляти потенційні загрози для економічної безпеки підприємства, що можуть виникнути через зловмисні дії або нестабільність на ринку.

Інтернет речей (IoT) дозволяє підприємствам інтегрувати різні пристрої та сенсори в єдину цифрову екосистему для ефективного моніторингу діяльності на всіх етапах — від виробництва до доставки. Зокрема, IoT може використовуватися для: моніторингу виробничих процесів, зокрема автоматичний збір даних щодо використання ресурсів (електроенергії, матеріалів, трудових ресурсів) дозволяє своєчасно виявляти проблеми і знижувати витрати; контролю стану обладнання: на основі даних від сенсорів можна прогнозувати можливі поломки або знос обладнання, що дозволяє уникнути значних фінансових втрат.

Блокчейн як інструмент прозорості фінансових операцій дозволяє підприємствам забезпечити високий рівень прозорості у фінансових операціях, що є важливим аспектом економічної безпеки. Використання блокчейн-технологій дозволяє запобігати шахрайству шляхом фіксації кожної транзакції в незмінному реєстрі, покращити взаємодію з партнерами та постачальниками, створюючи прозорі і надійні умови для укладення контрактів, а також забезпечити захист від фальсифікацій фінансових документів і бухгалтерських записів.

Віртуалізація серверів і зберігання даних у хмарі дозволяє знижувати витрати на інфраструктуру та забезпечувати більш гнучке і масштабоване управління підприємством. Крім того, хмарні технології сприяють безпеці даних і можуть забезпечити безперервність роботи навіть у разі фізичних пошкоджень обладнання.

Цифрові платформи для управління ризиками дозволяють підприємствам інтегрувати різні інструменти для оцінки та моніторингу внутрішніх і зовнішніх загроз. Ці платформи часто використовують вбудовані системи для оцінки фінансових ризиків та прогнозування економічних катастроф, а також аналізу репутаційних ризиків тощо.

Впровадження цифрових технологій в систему економічної безпеки підприємства є ключовим етапом для забезпечення його конкурентоспроможності, стабільності та стійкості на ринку. Однак процес інтеграції нових технологій потребує ретельного планування і комплексного підходу. Основними підходами для забезпечення ефективного впровадження діджитал-технологій у систему економічної безпеки підприємства є: аналіз поточної ситуації і потреб; інтеграція цифрових технологій у всі аспекти бізнесу; кібербезпека; формування системи моніторингу і управління ризиками; забезпечення відповідності нормативним вимогам; інвестиції в навчання і розвиток персоналу; партнерство з технологічними компаніями та експертами; інновації та гнучкість системи економічної безпеки.

Процес впровадження діджитал-технологій у систему економічної безпеки підприємства не є безперешкодним і стикається з низкою проблем, серед яких: високі початкові витрати на впровадження; недостатня кваліфікація персоналу; проблеми з інтеграцією нових технологій у старі системи; кіберзагрози та вразливості; опір змін з боку співробітників; необхідність постійного оновлення технологій; регулювання та правові проблеми; ризики залежності від сторонніх постачальників; невизначеність результатів впровадження; зміни в організаційній структурі тощо.

Шляхами подолання вказаних проблем можуть бути:

1. Планування і етапне впровадження. Підприємства можуть розробити поетапний план впровадження, який включатиме тестування нових систем на невеликій частині підприємства перед масштабним впровадженням.

2. Навчання персоналу. Регулярне навчання та підвищення кваліфікації співробітників дозволить мінімізувати негативні наслідки від низького рівня знань у галузі нових технологій.

3. Інвестиції в кібербезпеку. Забезпечення високого рівня захисту даних і безпеки інформаційних систем є критичним аспектом для збереження довіри клієнтів та партнерів.

4. Консультації з експертами. Підприємства можуть залучати зовнішніх консультантів для допомоги в інтеграції нових технологій та адаптації їх до специфіки бізнесу.

5. Поступові зміни в організаційній культурі. Важливо заздалегідь розробити стратегію, як справлятися з опором змінам, включаючи комунікацію, мотивацію та залучення співробітників до процесу змін.

Таким чином, попри наявність численних проблем, впровадження діджитал-технологій в систему економічної безпеки підприємства може бути успішним за умови належного планування та обережного підходу до змін.

Список використаних джерел

1. Стояненко І. В., Лубенець А. О. Вплив діджиталізації на діяльність та економічну безпеку підприємств торгівлі. *Молодий вчений*. 2019. № 1(2). С. 516-519.

2. Томчук В. В. Використання діджитал-технологій для комплексної автоматизації бізнес-процесів на підприємстві. *Економіка та суспільство*, 2023, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-18> (дата звернення: 11.11.2024).

Валентина ГАВРИЛЕНКО
доктор економічних наук, доцент
завідувач кафедри обліку, аналізу і оподаткування
Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА СИСТЕМИ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Сучасні банківські установи для обробки фінансових операцій активно переходять на цифрові платформи, що збільшує обсяг даних, які необхідно захищати. Це створює нові виклики у сфері інформаційної безпеки банківських установ. Зростання кількості кіберзагроз, таких як хакерські атаки, фішинг, шкідливе програмне забезпечення, вимагає від банків постійного вдосконалення заходів безпеки. Вразливість систем може призвести до значних фінансових втрат і шкоди репутації. Відповідно банківські установи зобов'язані дотримуватись численних нормативних актів і стандартів у сфері інформаційної безпеки, таких як GDPR, PCI DSS та інші.

Невиконання цих вимог може призвести до штрафів і юридичних наслідків. Захист персональних даних клієнтів є критично важливим для підтримки довіри до банківських послуг. Будь-які витоки або неправомірний доступ до такої інформації можуть мати серйозні наслідки для клієнтів і самого банку. Також слід зазначити, що інформаційна безпека безпосередньо впливає на ефективність бізнес-процесів у банках. Її порушення може призвести до збоїв у роботі систем обліку і звітності, що негативно позначиться на фінансових результатах банку. У сучасному світі репутація банку є одним із найцінніших активів. Інциденти, пов'язані з інформаційною безпекою, можуть завдати непоправної шкоди іміджу установи. Розвиток нових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та інші, створює нові можливості для покращення інформаційної безпеки, але також приносить нові виклики.

Мета дослідження полягає в аналізі поточного стану та можливостей існуючих загроз та вразливостей інформаційних систем обліку і звітності в банківських установах, включаючи оцінку ризиків, пов'язаних з кіберзлочинністю, людським фактором та технічними недоліками. Визначити основні завдання інформаційної безпеки, які повинні бути впроваджені в системи обліку і звітності для забезпечення цілісності, конфіденційності та доступності даних. Визначити переваги та недоліки впровадження інформаційної безпеки систем обліку і звітності в банківських установах, щоб забезпечити постійний моніторинг і вдосконалення системи обліку і звітності.

Дослідження інформаційної безпеки систем обліку і звітності в банківських установах є актуальною темою, яка привертає увагу багатьох науковців і практиків. Серед відомих науковців та експертів у цій галузі слід відмітити наступних: Брюс Шнайер (Bruce Schneier) - експерт з інформаційної безпеки, автор багатьох книг та статей, що стосуються захисту інформаційних систем; Річард Сталман (Richard Stallman) - засновник проекту GNU, активно досліджує питання етики та безпеки в інформаційних системах. Ніл Сміт (Neil

Smith) - автор статей про інформаційну безпеку в банківських установах, зокрема про управління ризиками та захист даних. Джон Маддокс (John Maddox) - дослідник, який вивчає інформаційну безпеку в контексті фінансових технологій та банківських систем. Девід Касперські (Eugene Kaspersky) - засновник компанії Kaspersky Lab, активно займається питаннями кібербезпеки, включаючи захист фінансових установ. Ігор Григор'єв - український науковець, який досліджує питання інформаційної безпеки в банківських системах та фінансових установах. Олександр Левченко - фахівець у сфері кібербезпеки, який займається питаннями захисту інформаційних систем у фінансовому секторі.

Це лише кілька прикладів, існує багато інших науковців і практиків, які вносять свій вклад у дослідження інформаційної безпеки в банківських установах. Мета інформаційної безпеки системи обліку і звітності банківських установ полягає в забезпеченні конфіденційності, цілісності та доступності інформації, що обробляється в цих системах. Основні аспекти цієї мети наведено в таблиці 1 [1, 2, 3].

Таблиця 1

Основні аспекти мети інформаційної безпеки банківських установ

Основні аспекти мети інформаційної безпеки банківських установ	Коротка характеристика
Конфіденційність	Захист чутливої інформації про клієнтів, фінансові операції та внутрішні процеси банку від несанкціонованого доступу. Це передбачає використання шифрування, контролю доступу та інших методів захисту даних
Цілісність	Гарантування того, що інформація не підлягає змінам або знищенню внаслідок випадкових або навмисних дій. Це може бути досягнуто через механізми верифікації даних, резервного копіювання та аудитів
Доступність	Забезпечення безперервного доступу до інформаційних систем і даних для авторизованих користувачів. Це включає в себе захист від атак, які можуть призвести до простою системи, таких як DDoS-атаки
Аудит та моніторинг	Впровадження механізмів для постійного моніторингу системи на предмет виявлення порушень безпеки, а також проведення регулярних аудитів для оцінки ефективності заходів з інформаційної безпеки
Відповідність нормативним вимогам	Дотримання законодавчих і регуляторних вимог у сфері фінансової діяльності та захисту персональних даних, що є важливим аспектом для банківських установ
Навчання та підвищення обізнаності	Проведення навчальних програм для співробітників банку з метою підвищення їхньої обізнаності щодо загроз інформаційній безпеці та методів їх запобігання

Загалом, мета інформаційної безпеки в системах обліку і звітності банківських установ полягає в створенні надійної та безпечної інформаційної інфраструктури, яка забезпечить стабільність і довіру до фінансових послуг.

Завдання інформаційної безпеки системи обліку і звітності в банківських установах охоплюють широкий спектр аспектів, які спрямовані на захист

інформаційних активів, забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності даних (таблиця 2).

Таблиця 2

Основні завдання інформаційної безпеки банківських установ

Завдання	Коротка характеристика
Захист даних	<i>Конфіденційність:</i> Забезпечення захисту персональних даних клієнтів та фінансової інформації від несанкціонованого доступу. <i>Цілісність:</i> Гарантування, що дані не підлягають змінам або спотворенням під час зберігання та обробки. <i>Доступність:</i> Забезпечення безперервного доступу до інформаційних систем для авторизованих користувачів.
Управління ризиками	<i>Оцінка ризиків:</i> Проведення регулярних оцінок ризиків для виявлення потенційних загроз і вразливостей у системах обліку і звітності. <i>Розробка стратегій управління ризиками:</i> Визначення заходів для мінімізації ризиків, пов'язаних із кіберзагрозами та іншими небезпеками.
Контроль доступу	<i>Аутентифікація:</i> Впровадження надійних механізмів аутентифікації (наприклад, паролі, біометричні дані) для забезпечення доступу до системи лише авторизованим користувачам. <i>Авторизація:</i> Визначення прав доступу для різних категорій користувачів відповідно до їхніх ролей і обов'язків.
Моніторинг та реагування	<i>Моніторинг активності:</i> Постійний моніторинг систем на предмет підозрілої активності або спроб несанкціонованого доступу. <i>Інцидент-менеджмент:</i> Розробка процедур для реагування на інциденти безпеки, включаючи виявлення, аналіз, реагування та відновлення.
Навчання та обізнаність	<i>Тренінги для персоналу:</i> Проведення навчань для співробітників щодо основ інформаційної безпеки, включаючи виявлення фішингових атак і дотримання політик безпеки. <i>Підвищення обізнаності:</i> Створення культури безпеки в організації через регулярні комунікації та інформаційні кампанії.
Відповідність регуляторним вимогам	<i>Дотримання норм і стандартів:</i> Забезпечення відповідності політик і процедур інформаційної безпеки вимогам законодавства та міжнародних стандартів (наприклад, GDPR, PCI DSS). <i>Аудит і перевірка:</i> Регулярні внутрішні та зовнішні аудити для оцінки ефективності заходів інформаційної безпеки.
Технічні заходи	<i>Захист мережі:</i> Використання брандмауерів, систем виявлення вторгнень (IDS) та інших засобів для захисту мережевої інфраструктури. <i>Шифрування даних:</i> Використання шифрування для захисту конфіденційних даних під час зберігання та передачі.
Резервне копіювання та відновлення	<i>Резервне копіювання даних:</i> Регулярне створення резервних копій критично важливих даних для запобігання втратам у разі інцидентів. <i>План відновлення після катастроф:</i> Розробка і тестування планів відновлення для забезпечення швидкого відновлення функціональності системи після інцидентів.

Ці завдання є невід'ємною частиною комплексного підходу до забезпечення інформаційної безпеки в банківських установах і сприяють захисту їхніх інформаційних активів.

Інформаційна безпека систем обліку і звітності в банківських установах є критично важливою для забезпечення цілісності, конфіденційності та доступності даних. Вона має як певні переваги так і недоліки (таблиця 3).

Переваги та недоліки інформаційної безпеки систем обліку і звітності в банківських установах

Переваги інформаційної безпеки	Недоліки інформаційної безпеки
<i>Захист конфіденційності даних:</i> Забезпечує захист особистої інформації клієнтів та фінансових даних, що знижує ризик витоків інформації	<i>Високі витрати на впровадження:</i> Розробка та підтримка системи інформаційної безпеки може вимагати значних фінансових вкладень у технології, програмне забезпечення та навчання персоналу.
<i>Цілісність даних:</i> Гарантує, що дані не були змінені або пошкоджені під час обробки, що є критично важливим для фінансової звітності	<i>Складність системи:</i> Впровадження складних заходів безпеки може ускладнити роботу користувачів і процеси в банку.
<i>Доступність системи:</i> Забезпечує постійний доступ до інформаційних систем для авторизованих користувачів, що дозволяє оперативно виконувати фінансові операції.	<i>Ризик людського фактора:</i> Помилки користувачів, такі як ненавмисне розголошення паролів чи недотримання політик безпеки, можуть знизити ефективність заходів безпеки.
<i>Відповідність нормативним вимогам:</i> Сприяє дотриманню законодавчих і регуляторних вимог щодо захисту даних, що може запобігти юридичним наслідкам.	<i>Постійна потреба в оновленнях:</i> Технології і загрози постійно змінюються, тому системи безпеки потребують регулярного оновлення та вдосконалення.
<i>Підвищення довіри клієнтів:</i> Наявність надійних заходів безпеки підвищує довіру клієнтів до банку, що може позитивно вплинути на його репутацію.	<i>Можливість внутрішніх загроз:</i> Співробітники можуть стати джерелом загроз, як навмисно (шахрайство), так і ненавмисно (помилки).
<i>Зменшення ризиків фінансових втрат:</i> Захист від шахрайства та кібератак знижує ймовірність фінансових втрат для банку.	<i>Обмеження на доступ:</i> Надмірні заходи безпеки можуть призвести до обмеження доступу до необхідної інформації для співробітників, що може негативно вплинути на ефективність роботи.

Інформаційна безпека в системах обліку і звітності банківських установ є необхідною умовою для захисту даних і підтримання довіри клієнтів. Проте важливо балансувати між рівнем безпеки і зручністю використання систем, а також враховувати витрати на впровадження та підтримку таких систем. Таким чином, питання інформаційної безпеки систем обліку і звітності в банківських установах є надзвичайно актуальним у сучасному світі, оскільки воно стосується не тільки захисту даних, але й забезпечення стабільності, довіри та конкурентоспроможності фінансових установ.

Список використаних джерел

1. Усік П.С., Буравченко К.О. Безпека банківських систем : навч. посіб. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 194 с.
2. Світлична В.Ю. Забезпечення інформаційної безпеки банківських установ. Кримський економічний вісник. 2014. С.172–175. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=uk&hl=uk&user=bP
3. Фінансове шахрайство та його особливості у роздрібному і корпоративному сегментах. URL: <https://finclub.net/priama-mova/finansove-shakhraistvo>.

Людмила ГНАТИШИН

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку та оподаткування
Львівський національний університет природокористування, м. Львів, Україна

АЛЬТЕРНАТИВНЕ ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ АВТОМАТИЗОВАНОГО ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В умовах сьогодення стали можливими рішення нових та складних завдань у сфері, обліку, аналізу, контролю та управління. Використання автоматизованих систем управління, комп'ютерів та автоматизованих робочих місць для бухгалтерів стає стандартом і дозволяє вдосконалити бухгалтерський облік та управлінський процес. Застосування інструментів інформатизації та автоматизації документообігу на підприємствах сприяє продуктивності роботи бухгалтерів, аналітиків та управлінців. Це дозволяє збирати оперативні дані про результати господарської діяльності та використовувати їх для створення, редагування та друку різних документів, таких як звіти за квартали, півріччя та рік. Крім того, автоматизація дозволяє надавати інформаційні послуги іншим організаціям з різним рівнем управління для оцінки та підвищення ефективності роботи.

Відсутність автоматизації обліку в сільськогосподарських підприємствах є відчутним упущенням. У сучасних умовах існує значна кількість різних первинних документів, які важко обробляються на першій стадії цифрового процесу. Процес генерування первинної документації забирає значну частину робочого часу бухгалтерів. Тому оптимізація та автоматизація облікового процесу має вирішальне значення для сільськогосподарського підприємства.

Для фермерських господарств ФОП потрібна зручна та інтуїтивно зрозуміла система, яка забезпечить автоматизацію основних бізнес-процесів. Quincefin та Finmar – це два чудових варіанти для малого аграрного бізнесу. Вони є хмарно-орієнтованими, що означає, що їх можна використовувати з будь-якого пристрою з доступом до Інтернету. Вони також мають простий у використанні інтерфейс, який не вимагає спеціалізованих знань. Quincefin є чудовим вибором для фермерів, які просто хочуть вести облік доходів і витрат. Він пропонує готові рішення для простого розуміння обліку доходів і витрат. Finmar є більш потужним рішенням, яке пропонує більше функцій, таких як управління проектами, управління клієнтами та управління поставками. Perfectum пропонує широкий спектр функцій, які можуть бути використані для автоматизації всіх аспектів бізнесу.

Окрім вищеописаних програмних продуктів, такі рішення для малого бізнесу як Dilovod, SMARTFIN.UA, Bookkeeper, Master та Універсал SBE також мають функціонал бухгалтерського обліку та можливість формування регламентованої звітності. Ці програмні продукти є дорожчими, оскільки пропонують ширший набір можливостей. Усі вони доступні українською мовою, мають постійну підтримку та представництва в регіонах України.

Master, Універсал SBE та Odoo – це програмні продукти, які можна доопрацювати. Вони функціонують на власній платформі, що дозволяє їм бути гнучкішими та адаптивними до потреб користувача. Однак доопрацювання вимагатимуть додаткових витрат зі сторони сільськогосподарського підприємства.

Автоматизація є важливим фактором для розвитку середнього аграрного бізнесу. Вона допомагає вдосконалити процеси та реалізувати виробничий та економічний потенціал сільськогосподарського підприємства. При виборі програмного продукту для середнього бізнесу важливо враховувати потребу в веденні бухгалтерського та управлінського обліку. Наявність лише регламентованої звітності не дає можливості власнику та керівникам отримувати всю необхідну інформацію та приймати правильні та оперативні управлінські рішення.

Рішення A5 Systems та Дебет Плюс – це готові програмні продукти, які задовольняють вимоги бухгалтерському обліку, обліку кадрів та заробітної плати. Вони не дозволяють вносити зміни, крім розробника програми, і мають прийнятну ціну. Dilovod, АБ ОФІС, Універсал МВЕ, Універсал ERP та MASTER, мають функціонал для управлінського обліку у поєднанні із регламентованим. Вони також дозволяють вносити зміни. Ці рішення є хмарними і мають доступний ціновий діапазон, залежно від обраних конфігурацій під вид діяльності, доступну українську локалізацію та доволі швидке розгортання і адаптування під бізнес-процеси середнього бізнесу. Крім вітчизняних програмних продуктів, для середнього бізнесу прийнятними є іноземні програми, такі як Odoo Enterprise Edition та SAP Business One.

Керівники великих сільськогосподарських підприємств стикаються з новими технологічними викликами та зростаючими потребами клієнтів. Бізнес-процеси, такі як виробництво, продажі та управління даними, стають дедалі складнішими та дорожчими.

IT-Enterprise – єдине комплексне рішення українського виробництва для великих сільськогосподарських підприємств. Воно має суттєву перевагу перед закордонними аналогами: в наявності повноцінна підсистема бухгалтерського обліку та відносно менша вартість.

SAP S/4HANA, Microsoft Dynamics та Oracle Business Suite – це потужні інструменти для великого бізнесу. Вони потребують адаптації і конфігурування під унікальні бізнес-процеси аграрного підприємства, мають гнучкі модульні рішення та вимагають підтримки IT-фахівців. Ці рішення можуть бути розгорнуті як у хмарі, так і на власних ресурсах сільськогосподарського підприємства. Вони мають українську локалізацію, представництва та підтримку в Україні.

Список використаних джерел

1. Мурашко І. Проблеми автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. №1. С. 62-65.
2. Співак С., Панчишин Д., Скочиляс М., Яремчук К. Діджиталізація процесів бухгалтерського обліку. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2 (25). С. 113-119.

Ірина ГОДНЮК

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку
та оподаткування ім. С. Юрія
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Пройшовши етап стабілізації та адаптації до повномасштабного вторгнення, національний економічний механізм почав поступовий перехід до економіки воєнного часу. Це обумовлює як обережні оптимістичні прогнози експертів стосовно економічного відновлення, так і нові виклики та загрози економічній безпеці держави.

В Законі України «Про національну безпеку України», зазначено, що державна політика у сферах національної безпеки й оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо [2]. Отже, економічна безпека є невід'ємною складовою інших складових національної безпеки та запорукою економічного розвитку держави [5].

В економічній літературі немає єдиного визначення поняття економічної безпеки. Тому узагальнюючи позиції різних вчених, можна сказати, що економічна безпека країни - це забезпечення необхідного рівня національної безпеки за рахунок власних фінансових та інших ресурсів, створення сприятливих умов для економічного розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності держави, захист життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави в економічній сфері як від внутрішніх, так і від зовнішніх загроз [1,7].

Серед основних проблем економічної безпеки України залишаються часові та фінансові перспективи відновлення економічного потенціалу у багатьох сферах діяльності Збитки, завдані війною, продовжують збільшуватись. Згідно зі спільно підготовленою групою Світового банку, Єврокомісією та ООН (у період з 24.02.2022 р. по 31.12.2023 р.) вартість післявоєнного відновлення в Україні за станом на кінець 2023 р. склала 486 млрд дол. США. Найбільш постраждалими є житловий сектор, транспорт, торгівля та промисловість, енергетика і сільське господарство. У регіональному вимірі найбільші руйнування зосереджені в Донецькій, Харківській, Луганській, Запорізькій, Херсонській та Київській областях. За оцінкою RDNA3, пряма шкода від великої війни становить майже 152 млрд дол. США [4].

В умовах нестабільності та невизначеності здійснення підприємницької діяльності система бухгалтерського обліку на підприємстві є одним із важливих інструментів забезпечення безперервності діяльності компанії Для її досягнення необхідна тісна співпраця та взаємодія керівництва компанії та бухгалтерської служби для вдосконалення організації роботи системи бухгалтерського обліку,

що сприятиме забезпеченню економічної безпеки, що не піддається впливу зовнішніх і внутрішніх ризиків [8].

Доповнення предметно-об'єктного складу бухгалтерського обліку економічною безпекою в сучасних умовах є вимогою часу як у теоретичній, так і в практичній площині. На думку Василюшина С.І., виокремлення цієї складової має відбуватися на основі конкретної теоретико-методологічної парадигми, яка розглядатиме обліково-аналітичне забезпечення в єдиному комплексі з економічною безпекою з урахуванням системи всіх дійсних та можливих чинників, ризиків і загроз, які на них впливають [2].

Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно її керівництво та менеджери будуть спроможні уникнути можливих ризиків та ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових внутрішнього та зовнішнього середовища. Саме тому необхідно вчасно виявити види ризиків, визначити джерела їх виникнення, сфери прояву, вчасно знайти шляхи зведення негативних наслідків до мінімуму. Будь-яке підприємство може піддатися впливу багатьох ризиків (Таблиця 1).

Таблиця 1

Ризики економічної безпеки

№ п.п	Види ризиків	Зміст проблеми
1	Кадрові ризики:	Відповідальність керівника у воєнний; недостатній рівень знань керівників, працівників бухгалтерії, їх компетенція; неможливість працівника вийти на роботу через постійні обстріли, зміну його проживання чи мобілізацію. Частково нівелювати цей ризик можна за допомогою використання у діяльності бізнесу віддаленої та дистанційної роботи
2	Податкові ризики:	Податки зазнають значних коливань протягом всього періоду дії правового режиму воєнного стану. Єдиним варіантом для їх уникнення є неухильне відстеження всіх змін до податкового законодавства та своєчасна реакція на них.
3	Ризики втрати контролю над своїми активами	Для усунення ризику необхідно завчасно провести роботу по приведенню всіх документів, які засвідчують право власності на активи підприємства, регулювання відносин у період війни та після неї, перехід на електронний документообіг
4	Ризики втрати надійності контрагентом	Якщо продавець чи покупець був надійним у минулому це не гарантує збереження ним такого статусу і на воєнний час. Повторне укладання договорів з контрагентом, додавши до нього пункт щодо регулювання відносин у період війни та після неї.

Джерело: Розроблено автором на основі [6].

Визнання ризику як об'єкт бухгалтерського обліку передбачає його вимір у вартісній оцінці. При неможливості вимірювання ризику з достатнім ступенем надійності або ймовірність його наступу несуттєва, керівництво суб'єктом господарювання може розкрити інформацію про існуючі небезпеки і загрози бізнесу в поясненнях до фінансової звітності (додатках) або в спеціальному розділі інтегрованої звітності [6].

Одними з найбільших ризиків для бухгалтерів українських компаній, які застосовують МСФЗ, є ризик недотримання базових принципів бухгалтерського обліку під час відображення інформації про господарську діяльність у фінансовій звітності, а також ризик правильності застосування професійного судження під час відображення господарських операцій відповідно до їх сутності [3].

Отже, забезпечення належного рівня економічної безпеки господарюючих суб'єктів безпосередньо залежить від єдності та системності обліку як складової організаційно-економічного механізму управління підприємствами.

Розробка ефективних моделей управління ризиками та системи обліку в умовах воєнного стану дозволить підприємствам знизити ймовірність негативних наслідків, забезпечити стійкість своєї діяльності навіть в умовах війни.

Список використаних джерел

- 1.Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія. Львів: арал, 2008. 384с.
2. Василішин С.І. Економічна безпека як складова обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами: теоретичний аспект URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.14.14> (дата звернення: 06.11.2024)
- 3.Годнюк І.В. Сучасні ризики в обліковій системі підприємства URL: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.1-2 (дата звернення:06.11.2024)
- 4.Дацко О. Механізми зміцнення економічної безпеки громадян України в умовах суспільно-політичної кризи та зовнішніх викликів URL: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-2-130-140>: (дата звернення:06.11.2024)
5. Закон України «Про національну безпеку України» URL: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-2-130-140> (дата звернення: 14.11.2023).
6. Лошенко О. Ризики ведення бізнесу в умовах воєнного стану та шляхи їх подолання URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.44> (дата звернення:06.11.2024)
- 7.Худолій Л. М. Складові економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Ефективна економіка. 2011. №1 URL: http://nbuv.gov.ua/u/jrn/efek_2011_1_26. (дата звернення:06.11.2024)
8. Штангрет А.М. Безпекові аспекти застосування ризик-орієнтованого управління підприємством в умовах воєнного стану URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60> (дата звернення: 06.11.2024).

кандидат економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сьогодні в умовах економічних трансформаційних змін, процесу інновацій, розвитку інформаційних технологій, питання обліку і аналізу управління кредиторською заборгованістю в межах забезпечення економічної безпеки підприємства стає надзвичайно важливим.

При здійсненні оцінки економічної безпеки підприємства полягає у застосування комплексу процедур для визначення індикаторів, що характеризують захищеність ресурсів підприємства, та формуванні на їх основі висновків щодо здатності реалізувати економічні інтереси бізнесу та його зацікавлених сторін за умови впливу як зовнішніх, так і внутрішніх негативних факторів [1].

Ключовою передумовою ефективного зменшення впливу факторів, які призводять до зростання кредиторської заборгованості підприємства, є розробка стратегії співпраці з контрагентами. Отже, важливо підходити до кожного виду заборгованості індивідуально, враховуючи специфіку взаємодії з кожним контрагентом. Крім того, необхідно провести комплексний аналіз кредиторської заборгованості за різними її видами, щоб визначити частку кожного виду заборгованості в загальній сумі та оцінити його значення для бізнес-процесів підприємства.

Однією з основних проблем обліково-аналітичного забезпечення оцінки рівня економічної безпеки підприємства є велика кількість інформації, яку необхідно обробити під час оцінювання. Обробити та проаналізувати такий обсяг даних про фінансовий стан підприємства сьогодні можливо лише за допомогою сучасних інформаційних технологій.

У ході дослідження було встановлено, що кредиторська заборгованість може мати різний вплив на економічну безпеку підприємства.

Кредиторська заборгованість може по-різному впливати на діяльність підприємства та його економічну безпеку, щоб забезпечити збалансоване і прийнятне співвідношення між усіма видами її впливу.

Вплив кредиторської заборгованості на рівень економічної безпеки може бути як позитивним (один з найпростіших і найдешевших способів короткострокового фінансування власної діяльності), так і негативним (ймовірність накладання фінансових санкцій з боку контролюючих органів за податковій заборгованості або від партнерів за невиконання договірних зобов'язань; зниження фінансової незалежності та ліквідності підприємства).

Ефективне управління неможливе без належного обліково-аналітичного забезпечення такого процесу. Воно має бути організоване на підприємстві у

вигляді інформаційної системи, яка інтегрує методи та технології обліку і аналізу, а також включає три основні підсистеми: облікова, спеціальна та аналітична [2].

Підсистема облікового забезпечення представляє собою методику обліку заборгованості, яка спрямована на забезпечення достовірності та повноти інформації, організації облікового процесу, а також використання технічних і програмних засобів для цього.

Під підсистемою спеціального забезпечення маємо на увазі вибір методів перевірки достовірності даних, організація контролю, а також технології перевірки і захисту обліково-аналітичної інформації.

Підсистема аналітичного забезпечення відображає вибір методів аналізу та підконтрольних показників, організацію збору даних і проведення аналізу, а також технічних і програмних засобів для цих процесів.

Зокрема, ці проблеми полягають у наступному, а саме у:

- недосконалості механізму оцінки рівня економічної безпеки підприємства, що обумовлено відсутністю комплексного підходу до діагностики економічної безпеки суб'єктів господарювання;
- проблемі низької якості інформаційних ресурсів та відсутності повної автоматизації системи бухгалтерського обліку.

Отже, у ході дослідження визначено ключові особливості формування обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю в контексті оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Встановлено основні фактори, що спричиняють зростання кредиторської заборгованості. Також проведено детальний аналіз підсистем обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю в системі економічної безпеки підприємства.

На наш погляд, перспективи подальших досліджень полягають у розробці методики оцінки рівня економічної безпеки підприємства, яка стане основним інструментом аналітичної підтримки управлінських рішень для керівників суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 09.11.2024).
2. Accounts payable audit. Automated, 360° audit protection for compliance made easy. URL: <https://www.intellichief.com/accounts-payable-audit> (дата звернення: 09.11.2024).

Ірина ГУМЕНЮК

кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія
Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

Володимир СЛОБОДЯН

кандидат економічних наук, доцент, професор
кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія
Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Наслідки військового вторгнення росії на територію України охопили усі сфери та суттєво вплинули на бізнес-середовище і, зокрема, аудиторську діяльність, функціонування якої розділилося на до та після 24 лютого. Змінилися регуляторні правила для українського аудиту, підходи до виконання аудиторами своїх професійних обов'язків [1].

Війна в Україні створює значні обмеження для аудиторської діяльності, зокрема через фізичну небезпеку для працівників. Однак завдяки досвіду, здобутому під час пандемії, більшість аудиторських компаній змогли впровадити віддалену роботу ще до введення воєнного стану, використовуючи інформаційні технології для надання рекомендацій клієнтам щодо ефективного управління фінансовими ресурсами та зменшення ризиків фінансових втрат.

Важливо зазначити, що напрямки діяльності аудиторів змінилися. Невизначеність щодо подальшої діяльності багатьох підприємств вплинула на обсяги обов'язкового аудиту фінансової звітності та призвела до збільшення попиту на послуги з оптимізації та допомоги в підготовці фінансових звітів для отримання державної допомоги, компенсацій та грантів від міжнародних організацій [2].

Особливістю правових документів є їх тимчасова дія, тобто після припинення чи скасування дії воєнного стану підприємства та організації повинні перейти на звичайну систему функціонування та оподаткування.

Аудиторська спільнота не витрачає час даремно і активно використовує період зниження попиту на аудиторські послуги для підвищення кваліфікації. Так, лише за два тижні березня 2023 року Аудиторська палата України організувала три важливі онлайн-заходи: обговорення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», які безпосередньо впливають на діяльність аудиторських компаній; огляд оновленого Міжнародного стандарту супутніх послуг 4400 «Завдання з виконання

узгоджених процедур»; а також аналіз актуальних питань контролю якості аудиторських послуг через призму результатів зовнішніх перевірок системи внутрішнього контролю якості. Така інтенсивна робота триває вже тривалий час і, ймовірно, продовжиться й надалі. Як бізнес-спільнота, так і держава сподіваються, що в післявоєнний період економіка України буде розвиватися під супроводом нової якості аудиторської діяльності, зокрема завдяки використанню сучасних інформаційних технологій [3].

Військова агресія з боку Росії та введення воєнного стану на всій території України значно змінили умови діяльності підприємств та організацій. Це призвело до необхідності коригування методик проведення аналізу та аудиторських перевірок на підприємствах.

У період повномасштабної війни в Україні питання забезпечення високоякісного аудиту стає надзвичайно важливим та актуальним. Воєнний стан ставить перед бізнесом, аудиторами та регуляторами безпрецедентні виклики, що вимагають коригування чинних підходів та розробки нових методів і інструментів для проведення аудиторських перевірок.

8 жовтня 2024 року Кабмін ухвалив рішення про створення комісії для аудиту підприємств, критично важливих для економіки та життєдіяльності населення в особливий період та про призупинення видачі наказів про надання статусу критично важливого підприємства щонайменше до 15 листопада цього року.

З упровадженням воєнного стану КМУ припинив заходи державного нагляду (контролю). У 2023 році та на початку 2024-го діяв мораторій: не проводили ні інституційних аудитів, ні планових перевірок закладів освіти. Тим часом від громадян і колективів закладів освіти накопичувалися звернення та скарги, на які реагувати практично не було повноважень. Лише в лютому 2024 року МОН дало старт позаплановим інституційним аудитам і перевіркам закладів освіти [4].

На жаль, спостерігаються негативні тенденції щодо проведення аудиту через впровадження воєнного стану, зокрема: зменшення кількості аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності через скорочення числа об'єктів аудиту; зниження платоспроможного попиту з боку підприємств-клієнтів на аудиторські послуги, супутні аудиту послуги та неаудиторські послуги; а також вихід деяких інвесторів з України. Основний майбутній виклик для аудиту в Україні – конкуренція за кадри, які були б конкурентоспроможними на ринку аудиторської діяльності, гідно виконували свій професійний обов'язок, були гарантами економічної стабільності компаній, особливо в умовах післявоєнного відновлення економіки.

Список використаних джерел

1. Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (16 листопада 2022 р., м. Київ) / відп. за вип. Ю. С. Бездушна. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2022, 243 с.

2. Огляд законодавчих змін в аудиторській діяльності під час війни. URL: https://buh.ligazakon.net/analitics/215598_oglyad-zakonodavchikh-zmn-v-auditorsky-dyalnost-pd-chas-vyni (дата звернення: 22.01.2024).

3. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки: Закон України від 31.05.2022 № 2285-IX. URL: <https://cutt.ly/D4d0l7A>

4. Аудиторська палата України: офіційний сайт. URL: <https://www.apu.com.ua/>

Тамара ГУРЕНКО
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА І ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Економічна безпека підприємства – це захист діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози чи пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності [2].

До основних функціональних цілей економічної безпеки належать:

- забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства;
- забезпечення технічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу об'єкта господарювання;
- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу належної ефективності НДДКР;
- мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;
- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства (організації);
- ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів [3].

Науковці розглядають певні складові економічної безпеки: фінансова, інтелектуальна, кадрова, техніко-технологічна, інформаційна, екологічна, соціальна.

Отже, складові економічної безпеки повинні знайти місце і в обліковій політиці підприємства, що дозволить приймати управлінські рішення з урахуванням постійних змін, що відбуваються в системі оподаткування, бухгалтерського обліку (табл. 1).

Таблиця 1

Відображення складових економічної безпеки в обліковій політиці

Складові економічної безпеки	Інформація в обліковій політиці
Фінансова	формування і розподіл фінансових ресурсів; визначення шляхів захищеності фінансових ресурсів підприємства; опис внутрішніх і зовнішніх загроз; визначення ризиків.
Кадрова	зазначення методів і способів формування необхідного кількісного і якісного персоналу на підприємстві на рівні усіх підрозділів; зазначення правил безпеки персоналу підприємства; графік підвищення кваліфікації працівників різних рівнів.

Інтелектуальна	визначення методів для виявлення інтелектуального потенціалу персоналу підприємства; зазначення способів забезпечення захисту інтелектуальної власності працівників підприємства; зазначення розробок, які належать підприємству (за наявності); зазначення способів стимулювання проявів ініціативи та здібностей працівників.
Техніко-технологічна	зазначення шляхів оновлення основних засобів; умови проведення поточних і капітальних ремонтів; можливості застосування технологічних інновацій.
Інформаційна	зазначення програмного забезпечення, діючого на підприємстві; визначення основних та експлуатаційних витрат обладнання; формування непрямих витрат для забезпечення інформацією на різних рівнях управління та джерел її забезпечення.
Екологічна	розробка екологічної програми на підприємстві; визначення екологічних параметрів продукції, що виробляється; розробка внутрішньогосподарських способів (наприклад, у вигляді штрафів) щодо недотримання існуючих національних норм мінімально допустимого вмісту шкідливих речовин, які потрапляють в навколишнє середовище
Соціальна	розробка соціальної політики підприємства; розробка соціальної програми підприємства; визначення суб'єктів з якими співпрацює підприємство, з питань забезпечення їх підтримки на регіональному рівні; опис умов і шляхів життєзабезпечення та захищеності персоналу підприємства від внутрішніх й зовнішніх загроз.

Джерело: розроблено автором

Облікова політика, при її складанні та формуванні даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, дозволяє враховувати специфіку діяльності підприємства для прийняття ефективних управлінських рішень.

Оскільки документ з облікової політики не має регламентованої форми, то підприємство самостійно може включати інформацію, яка є актуальною і важливою для формування висновків для системи управління. Особливо це актуально в період війни і, відповідно, буде важливим і в повоєнний період, так як можуть виникати нові об'єкти обліку та нові вимоги до їх оцінки і відображення в обліку (умови їх визнання, документальний супровід, система рахунків тощо).

Деякі науковці розглядають ризики та зміни, які можуть відбутися в обліковій політиці під час війни:

- зміни в оцінюванні активів і пасивів: воєнні конфлікти можуть призвести до зниження ринкових цін на активи, особливо на нерухомість і обладнання, що розташовані в зоні воєнних дій.

Це може призвести до переоцінювання активів і коригування їхньої вартості в балансі;

- ризик кредиторів: можуть мати місце фінансові труднощі у боржників, що може призвести до недооцінювання боргів або навіть їхнього дефолту;

- резерви на покриття втрат: умови війни можуть збільшити ризик виникнення збитків.

Тому підприємство може вимагати більших резервів для покриття можливих втрат;

- зміни в галузевому регулюванні та урядовому регулюванні можуть вимагати змін в облікових політиках підприємств [1].

Тому, формування та реалізація облікової політики є тим інструментом, який дозволяє власникам побудувати облік таким чином, щоб максимально задовольнити їх потреби у інформації для управління своєю власністю. Використовуючи облікову політику підприємства, власники та адміністрація забезпечують максимальну ефективність господарської діяльності підприємства [4].

Економічна безпека в системі управління підприємством також зобов'язує вносити в Наказ про облікову політику:

- актуалізацію наявних специфічних загроз для економічної безпеки підприємства при різних умовах (внутрішніх і зовнішніх, а особливо загроз в умовах воєнного стану);

- зазначення можливих (наявних, уявних, непередбачуваних) загроз економічній безпеці підприємства;

- формування карти ризиків з питань економічної безпеки для прийняття управлінських рішень.

Отже, можна зробити висновок, що облікова політика є основним інструментом формування стратегії економічної безпеки, потребує суттєвого перегляду та повинна відповідати обставинам сьогодення і вимогам системи управління підприємством. Для цього потрібно вести пошук нових методів і способів формування облікової політики з постійним удосконаленням складових економічної безпеки на рівні підприємства.

Список використаних джерел

1. Замлинський В.А., Волошина О.В., Степаненко С.В. Облікова політика і економічна безпека в системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 1. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2024/02/ujae_2024_r01_a9.pdf (дата звернення: 04.11.2024).

2. Небава М.І., Міронова Ю.В. Економічна безпека підприємства: електр. навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2017. 73 с. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/33nebava_ekonomichna_bezpeka_pidpriyemstva/ (дата звернення: 04.11.2024).

3. Сосновська І.М. Поняття та значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності. *Ефективна економіка*. № 9, 2015. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2015/34.pdf (дата звернення: 03.11.2024).

4. Тесак О.В., Барановська С.Л. Формування облікової політики підприємства в системі управлінського обліку. *Інфраструктура ринку. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. Випуск 48, 2020. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/55.pdf (дата звернення: 06.11.2024).

Олена ДРОЗДОВА
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку і фінансів
Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, м. Одеса,
Україна

ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Особливістю діяльності значної кількості українських підприємств є те, що сьогодні вони змушені працювати в умовах невизначеності та ризиків. Це по-перше, пов'язано з умовами військового стану, нестабільної політичної та соціально-економічної ситуації в Україні. По-друге, глобалізація світової економіки, активна інтеграція України в економіку ЄС, посилення конкурентної боротьби впливає на результати діяльності українського бізнесу, які безпосередньо залежать від ефективності системи економічної безпеки, налагодження якої є надзвичайно актуальною проблемою сьогодення. Економічна безпека підприємства завжди є пріоритетом, адже вона спрямована на захист активів і прибутків підприємства від можливих втрат та загроз.

Про економічну безпеку йдеться в Законі України «Про національну безпеку України», де зазначено, що державна політика у сферах національної безпеки й оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо [1].

Під економічною безпекою підприємства доцільно розуміти систему взаємозумовлених і взаємоузгоджених способів, інструментів і управлінських рішень, які, синтезуючись з наявним ресурсним потенціалом і введенням економічної безпеки до складу об'єктів обліково-аналітичного забезпечення, дають змогу вчасно протидіяти ризикам, загрозам і флуктуаціям середовища функціонування підприємства, забезпечують його фінансову стійкість, сприяють розвитку економічного потенціалу, зростанню конкурентних переваг і підвищенню якості інформаційного забезпечення управлінських процесів [2].

Організація бухгалтерського обліку як складова обліково-аналітичної функції інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства має бути спрямована на надання користувачам достовірної та своєчасної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Формування звітних даних ґрунтується передусім на обліковій інформації, методологію якої визначає облікова політика. На економічну безпеку підприємства впливають як загальні підходи до формування облікової політики, так і специфічні методи її застосування та облікові оцінки стосовно певних економічних об'єктів. З огляду на важливу роль облікової політики для економічної безпеки, її розробка з акцентом на збереження економічної стабільності повинна вирішувати такі завдання: забезпечення достовірності інформації у фінансовій та іншій звітності для всіх рівнів користувачів; накопичення достатніх коштів для підтримання належного технічного стану підприємства шляхом вибору оптимальних методів амортизації для різних груп

необоротних активів; захист підприємства від ризиків, включаючи втрати коштів (ризик неповернення дебіторської заборгованості, діяльність з підвищеним ризиком збитків); оптимізація податкової системи підприємства (вплив облікової політики на фінансовий результат для оподаткування); досягнення бажаних показників діяльності (фінансових, екологічних, ринкових), а також показників взаємовідносин із контрагентами та конкурентами; рівномірне відображення доходів і витрат у звітності (оцінка витрат та формування резервів для оптимального розподілу витрат упродовж звітного періоду, уникаючи надмірного резервування); оптимізація внутрішніх бізнес-процесів і максимально ефективне використання ресурсів.

При розробці облікової політики важливо забезпечити можливість відображати не тільки традиційні економічні об'єкти в обліку, а й орієнтуватися на прогноз розвитку, забезпечення економічної безпеки та формування нефінансової інформації, яка відображає результативність діяльності підприємства. Відповідні показники можуть бути деталізовані у додатку до Наказу про облікову політику або декларовані в іншому локальному акті підприємства.

Сьогодні облікову політику підприємства можна розглядати як один із найефективніших інструментів інформаційної облікової системи для підвищення рівня економічної безпеки. Однак, попри потенціал облікової політики, багато підприємств не використовують її повною мірою, приділяючи недостатньо уваги її впливу на економічну безпеку та стабільний розвиток.

Облікова система кожного підприємства залежить від облікової політики, яка може суттєво відрізнятися навіть між схожими підприємствами. Вона визначає методи ведення обліку, розмір доходів і витрат, активи, зобов'язання та інші об'єкти, що разом формують економічну безпеку господарських суб'єктів. Тому вибір методів облікової політики та застосування принципів обліку для різних операцій є важливими як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Актуальність упровадження комплексної системи заходів в організації бухгалтерського обліку обумовлена необхідністю правильної організації облікового процесу для збереження облікових даних і забезпечення економічної безпеки підприємства. Оптимізація облікового процесу в межах облікової політики відбувається через такі елементи: організація роботи бухгалтерської служби; організація і техніка ведення бухгалтерського обліку; організація внутрішньогосподарського контролю.

Раціонально організований облік дозволяє виявити проблеми та скорегувати діяльність підприємства до того, як вони переростуть у кризу і негативно вплинуть на економічну безпеку.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України № 2469–VIII від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Tex>
2. Василішин С.І. Обліково-аналітичне забезпечення управління аграрними підприємствами в системі ризиків та загроз економічної безпеки: монографія. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 419 с.

Олена ДУБИНА
старший викладач кафедри обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою
Дніпровського державного аграрно-економічного університету,
м. Дніпро, Україна

ПЕРЕХІД НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасні реалії розвитку українських підприємств вимагають використання нових підходів щодо розкриття інформації про результати їх діяльності з метою виходу на міжнародний ринок. Для цього необхідно привести вітчизняні норми ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності у відповідність до міжнародного законодавства. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) сприяє підвищенню прозорості та зрозумілості інформації щодо оцінки активів та зобов'язань, доходів та витрат господарюючих суб'єктів.

Однією з найвагоміших причин такого переходу є можливість уникнути облікового хаосу, коли одне підприємство змушене формувати звітність одночасно за національними та міжнародними вимогами, що може ускладнити сприйняття інформації користувачами. Друга причина полягає в перевагах для ринків капіталу, адже це сприяє швидшій реакції на коливання та зміни в інформації. Крім того, це значно полегшує роботу бухгалтерам і підприємцям у формуванні оперативної, точної та надійної інформації, веденні обліку і складанні звітності.

Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності вітчизняними підприємствами має такі основні переваги:

1. МСФЗ забезпечують єдині підходи до формування звітності, що підвищує її прозорість і зрозумілість для інвесторів та інших зацікавлених сторін.
2. Стандартизована фінансова звітність спрощує для міжнародних інвесторів аналіз та оцінку українських компаній, що сприяє залученню капіталу у вигляді інвестицій.
3. Впровадження МСФЗ полегшує вихід українських компаній на міжнародні фінансові ринки, де звітність відповідно до міжнародних стандартів є вимогою.
4. Дотримання МСФЗ сприяє формуванню якісної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень, що підвищує ефективність операційної діяльності підприємств.
5. МСФЗ є основою для бухгалтерської практики в Європейському Союзі, а їх впровадження сприяє інтеграції України в європейський економічний простір.
6. Висока якість фінансової звітності за міжнародними стандартами підвищує довіру до українських компаній з боку кредиторів, партнерів і клієнтів, що зміцнює їх репутацію на міжнародному рівні.

Таким чином, впровадження МСФЗ сприяє розвитку ринкових відносин, підвищує конкурентоспроможність компаній та стимулює інтеграцію української економіки в світову. Проте, перехід на МСФЗ в Україні супроводжується низкою проблем:

1. Багато бухгалтерів та фінансових спеціалістів не мають достатньої підготовки для роботи за міжнародними стандартами, що вимагає перепідготовки, додаткового навчання, підвищення кваліфікації персоналу.

2. Існуючі облікові системи підприємств часто не адаптовані до вимог МСФЗ, і їх налаштування чи оновлення вимагає часу, значних фінансових ресурсів та спеціальних технічних знань.

3. Перехід на МСФЗ вимагає інвестицій в автоматизацію обліку, навчання персоналу та залучення зовнішніх консультантів, що є суттєвим фінансовим навантаженням, особливо для малого та середнього бізнесу.

4. МСФЗ дозволяють певну гнучкість у виборі методів обліку, що може викликати труднощі при виборі підходів та вимагати додаткових консультацій або спеціальних знань.

5. Відсутність достатньої кількості якісної інформації та методичних матеріалів українською мовою, що може ускладнити перехід для багатьох вітчизняних підприємств.

6. Деякі принципи та методи, передбачені національними стандартами, не узгоджуються з МСФЗ, що створює труднощі для переходу і потребує значної адаптації бухгалтерських практик.

7. Підприємства можуть стикатися з труднощами у веденні подвійного обліку, оскільки податкові органи України керуються національними стандартами обліку, а не МСФЗ.

8. Через нестачу фахівців, здатних кваліфіковано перевіряти звітність за МСФЗ, зростає ризик помилок та маніпуляцій даними, що може знизити рівень довіри до фінансової звітності.

Перехід на МСФЗ потребує комплексного підходу, який охоплює підготовку кадрів, модернізацію облікових систем та створення нормативної та методологічної бази, що дозволить спростити адаптацію до міжнародних стандартів. Проте, проблеми, що виникають при переході на МСФЗ, є маловажливими в порівнянні з визначеними перевагами як для підприємств, які складають фінансову звітність, так і для її користувачів. Навіть здійснивши такий важливий перехід, не слід очікувати на складання повноцінної звітності, яка повністю відповідатиме всім вимогам розкриття інформації в короткі терміни. Варто усвідомити, що цей процес є поступовим і потребує особливої уваги та ретельності, якщо метою є створення якісної звітності.

Список використаних джерел

1. Микієвич О., Тивончук О. Виклики та перспективи переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та світі. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/109/122> (дата звернення 09.11.2024)

2. Тарасов В. Важливість обліку за МСФЗ. URL: <https://news.dtki.ua/debet-kredit/partner-news/93773-vazlivist-obliku-za-msfz> (дата звернення 09.11.2024)

Марина ЄВДОКІМОВА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна

ФІНАНСОВА БЕПЕКА ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Сьогодні підприємства діють в умовах нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища, що є складним завданням через численні зовнішні та внутрішні загрози, які заважають забезпеченню їхньої стійкості та ефективного розвитку. Значна частина підприємств переживає кризу не лише через недостатню фінансову безпеку, а й через соціально-економічну, політичну ситуацію в країні. Отже, формування фінансової безпеки стає ключовим фактором для їхнього успішного функціонування та розвитку в таких умовах. Для того, щоб підприємство залишалося успішним, воно повинно вміти захищатися від наявних та можливих загроз і ризиків, які можуть пошкодити його діяльності. Дуже важливо забезпечити високий рівень фінансової безпеки, що дозволить підприємству дотримуватися своєї стратегії розвитку. Досягти цього можна через фінансову стабільність та незалежність, злагоджену роботу всіх працівників та ефективний захист фінансових інтересів підприємства.

Кожне підприємство відіграє важливу роль у розвитку суспільства, оскільки задовольняє потреби споживачів і виробляє різні товари та послуги. Водночас питання забезпечення фінансової безпеки підприємств набули значної актуальності в умовах посиленої конкуренції, застосування не зовсім чесних методів з боку конкурентів, через недосконалість державного регулювання, що може призводити до підвищених ризиків.

На думку О. І. Барановського, фінансова безпека підприємства полягає у рівні забезпеченості його фінансовими ресурсами, які задовольняють потреби підприємства і дозволяють виконувати усі наявні зобов'язання. Фінансова безпека характеризується збалансованістю та стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю запобігти зовнішній фінансовій експансії, а також забезпечувати фінансову стійкість та ефективне функціонування підприємства, що сприяє його економічному зростанню [1].

Велика кількість видатних науковців визначають фінансову безпеку як самостійний об'єкт управління. Вони вважають, що фінансова безпека підприємства полягає у його здатності ефективно та стабільно здійснювати господарську та фінансову діяльність. Це досягається через впровадження взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних і контрольних заходів, спрямованих на оптимізацію використання фінансових ресурсів, забезпечення їх належного рівня та мінімізацію різноманітних ризиків [2].

Фінансова безпека підприємства є складним та багатогранним явищем, яке більше залежить від зовнішніх факторів і взаємодії з іншими суб'єктами ринку, ніж від внутрішніх показників самого підприємства. Більш точно можна сказати, що фінансова безпека відображає баланс інтересів підприємства та його

зовнішніх партнерів. Відповідно до теорії ресурсної взаємозалежності, підприємство повинно враховувати не лише свої інтереси, але й інтереси широкого кола своїх партнерів. Таким чином, поняття фінансової безпеки слід досліджувати з точки зору узгодження інтересів підприємства і взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища [3].

Узагальнюючи наявні підходи, можна стверджувати, що поняття фінансової безпеки є багатогранним та включає багато аспектів. Кожен дослідник додає свої уточнення та розширює характеристики даного поняття. Тому комплексний підхід є найбільш ефективним. Фінансова безпека підприємства визначається його здатністю підтримувати такий фінансовий стан, який дозволяє протистояти наявним та потенційним загрозам через ефективне фінансове управління, що забезпечує розвиток економічної діяльності підприємства[4].

Сьогодні підприємства повинні активно формувати свою фінансову безпеку через наявність різноманітних загроз. Ці загрози можна розділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні загрози не залежать від діяльності самого підприємства, їх потрібно враховувати при організації роботи. Прикладами таких загроз є несприятлива політична ситуація, природні катаклізми, недобросовісна конкуренція, законодавча нестабільність, труднощі з доступом до кредитів та інші.

Внутрішні загрози, навпаки, викликані діяльністю самого підприємства, та можуть включати неефективну організацію процесів виробництва, слабкий фінансовий менеджмент, використання застарілого обладнання, помилки в управлінні, відсутність стратегічного планування, недосконалу цінову політику, проблеми зі збутом продукції, низьку фінансову дисципліну та несанкціонований доступ до комерційної інформації. Врахування та ефективне управління зазначеними загрозами є ключем до забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Управління фінансовою безпекою підприємства можна визначити як сукупність заходів, спрямованих на досягнення оптимального рівня платоспроможності підприємства та забезпечення ліквідності його оборотних коштів. Це включає в себе формування найбільш ефективної структури капіталу підприємства, вдосконалення планування та реалізацію фінансово-господарської діяльності на всіх етапах стратегічного та оперативного управління. Важливим аспектом є управління технологічним, інтелектуальним і кадровим потенціалом підприємства, ефективне використання його основних та оборотних активів. Основною метою таких заходів є максимізація прибутку та підвищення рівня рентабельності підприємства.

Грамотне управління фінансовою безпекою та ефективна система її забезпечення дозволяють досягти балансу між потребами розвитку підприємства, підтриманням достатнього рівня грошових коштів та забезпеченням його платоспроможності. Це допомагає підприємству функціонувати стабільно та розвиватися в умовах сучасної економіки.

Для підвищення фінансової безпеки підприємства не менш важливими, ніж розробка та впровадження системи фінансової безпеки, є моніторинг її

ефективності, контроль та оцінка доцільності застосування нововведень. Це дозволяє своєчасно виявляти та усувати можливі недоліки, забезпечуючи стабільність та розвиток підприємства в умовах ринкового середовища.

Для підвищення фінансової безпеки підприємства слід реалізувати низку ключових заходів: створення сприятливих умов для підвищення ефективності діяльності шляхом підтримання фінансової стійкості та ліквідності; постійна оптимізація витрат для зниження фінансових витрат; впровадження новітніх інформаційних технологій та досягнень науки і техніки, що сприятимуть модернізації; організація оптимальної структури управління та залучення висококваліфікованих фахівців; підтримка та підвищення кваліфікації працівників, а також оптимальний розподіл обов'язків; забезпечення правового захисту всіх аспектів діяльності та стеження за змінами у нормативно-правових актах; оцінка та покращення матеріально-технічної бази підприємства; забезпечення захисту комерційної інформації та належної взаємодії між структурними підрозділами; впровадження ефективних заходів безпеки для захисту капіталу, активів та бізнес-інтересів підприємства [5]. Перераховані заходи спрямовані на забезпечення фінансової безпеки підприємства шляхом ефективного управління ресурсами та мінімізації ризиків.

Розуміючи сутність фінансової безпеки підприємства, можна констатувати, що вона залежить від фінансового стану, при якому підприємство здатне ефективно протидіяти існуючим та можливим загрозам. Це досягається через кваліфіковане управління фінансовими ресурсами, що забезпечує сталий розвиток економічної діяльності підприємства. Мінімізація впливу зовнішніх та внутрішніх загроз на підприємстві досягається через прийняття обґрунтованих рішень, які забезпечують необхідний рівень фінансової безпеки. Виконання заходів з покращення фінансового стану підприємства сприяє зміцненню його фінансової безпеки та підвищенню ефективності його діяльності.

Список використаних джерел

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. Київ, 2014. 759 с.
2. Єпіфанов А.О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія. Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2009. 295 с.
3. Амосов О.Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних економічних умовах: теоретичний аспект. *Проблеми економіки*. №4. 2011. С. 76–80.
4. Марусяк Н.Л., Бак Н.А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. №2. 2022. С.109–113.
5. Вудвуд В.В, Батієвська О.В. Фінансова безпека підприємства: сутність, цілі, принципи та шляхи забезпечення. *Підприємництво і торгівля*. № 25. 2019. С. 89–93.

Наталія ЖИДОВСЬКА
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного університету природокористування,
м. Дубляни, Україна

СПОСОБИ ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИФАКТОРНОЇ АУТЕНТИФІКАЦІЇ

В епоху цифрової економіки, коли технологічні зміни та інновації відіграють ключову роль у сучасному бізнесі, безпека бухгалтерського обліку стає однією з найважливіших складових успішної діяльності бізнесу. Застосування мультифакторної аутентифікації є важливою складовою забезпечення цілісності та конфіденційності фінансових даних.

У контексті бухгалтерського обліку, де чутливі фінансові дані мають велике значення, мультифакторна аутентифікація стає необхідним інструментом для запобігання несанкціонованому доступу та зловживанню інформацією. Цей підхід забезпечує високий рівень безпеки, зменшуючи ризик фінансових втрат та порушення конфіденційності даних. [1]

Н. Коршун та ін. вважають, що мультифакторна аутентифікація – це спосіб підтвердження ідентичності користувача, який вимагає представлення двох або більше доказів особистості перед отриманням доступу до облікового запису. Кожен із цих доказів може бути представлений у формі номера телефону, адреси електронної пошти або відповіді на секретне питання, доступне лише користувачу. Цей метод забезпечує вищий рівень безпеки, адже для отримання доступу необхідно пройти кілька етапів аутентифікації [2].

Розглянемо основні способи застосування мультифакторної аутентифікації для забезпечення безпеки бухгалтерського обліку в Україні (рис.1).

Таким чином, при впровадженні мультифакторної аутентифікації в бухгалтерському обліку в епоху цифрової економіки України підприємства можуть не лише забезпечити безпеку фінансових процесів, але й підвищити рівень довіри до своїх фінансових операцій як серед клієнтів, так і серед партнерів та інвесторів. Такий підхід відображає прогресивне ставлення до безпеки в умовах постійної цифрової трансформації та сприяє стабільності та успішності українських компаній у глобальному економічному просторі.

Список використаних джерел

1. Жидовська Н.М., Дроздова О.Г., Фурса Т.П. Застосування мультифакторної аутентифікації для забезпечення безпеки бухгалтерського обліку в епоху цифрової економіки України. Економіка. Фінанси. Право. № 4. 2024. № 4. С. 16-23. URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2024.4>
2. Коршун Н. В., Літвінчук І. С., Корчомний Р. О., Борисов І. В. Розробка рекомендацій щодо мінімізації ризиків зломів облікових записів на основі аналізу найпоширеніших методів злому. *Кібербезпека: освіта, наука, техніка*. 2021. № 4 (12). С. 163–171. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38750>

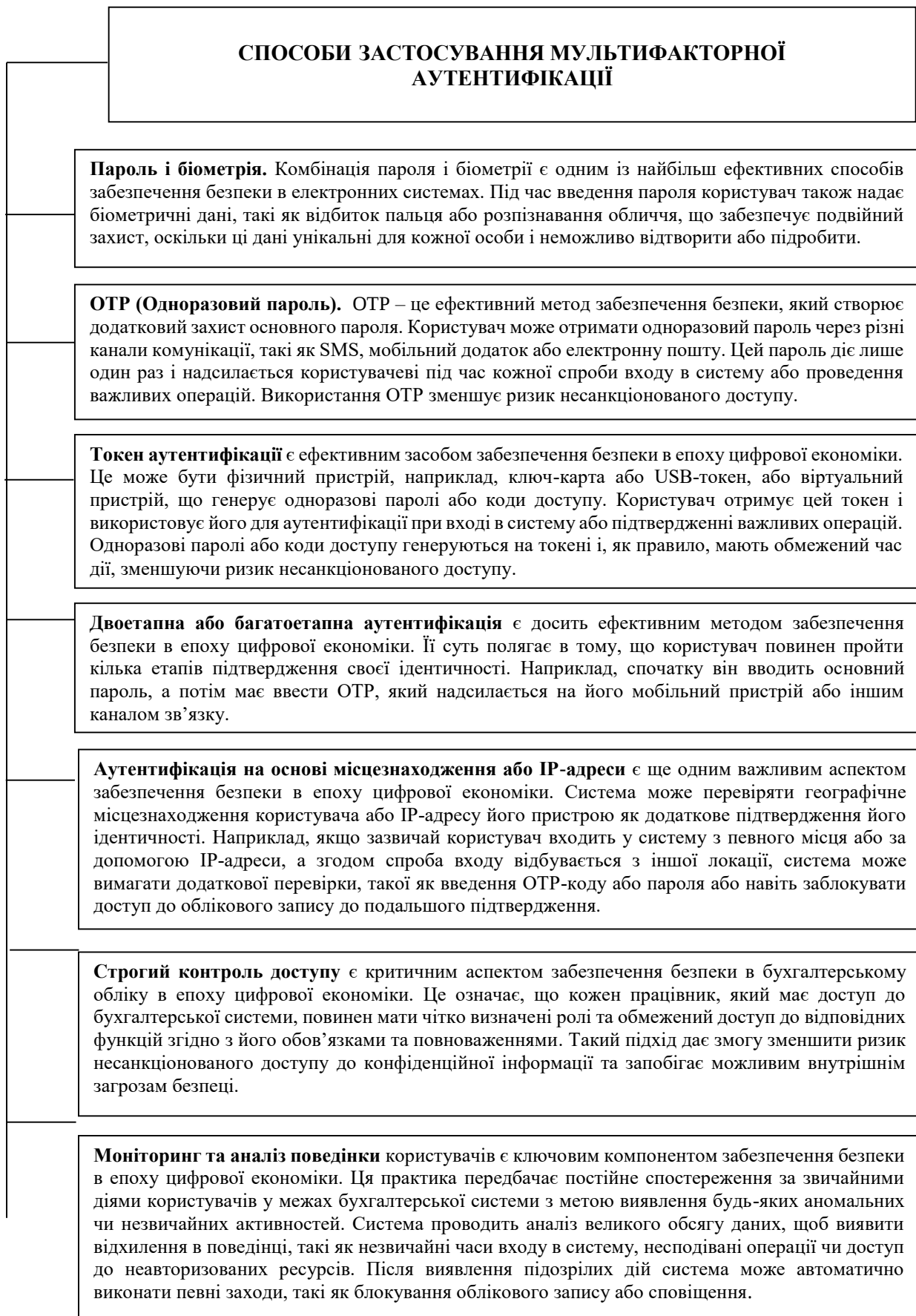

Рис. 1. Способи застосування мультифакторної аутентифікації.

Джерело: складено автором самостійно

Ольга ЗАМЛИНСЬКА

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії
і економіки підприємства,
Одеського державного аграрного університету, м. Одеса, Україна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА РЕГУЛЯТОРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ Й ВІДПОВІДАЛЬНЕ ВЕДЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Напрями забезпечення функціонування аграрного сектора в умовах повномасштабної війни потребують використання сучасних аналітичних інструментів та мають бути спрямовані на збереження ефективності ланцюга «виробництво – перероблення – зберігання – постачання населенню харчових продуктів». В умовах повоєнного відновлення потрібно у відповідності до вимог ЄС забезпечити цифрову платформу бізнес аналітики, а згодом диверсифікацію розвитку аграрного виробництва на основі підвищення капіталізації та інвестиційної привабливості агропідприємств. Застосування спеціалізованого програмного забезпечення для обробки великих обсягів даних та залучення фахівців з різних галузей права, фінансів та бізнес-консалтингу вирішить проблему інтелектуального аналізу, сформує сучасну статистичну базу даних для формування нової повоєнної моделі розвитку аграрного сектора зі збалансуванням його економічних та екологічних компонентів, що відповідатиме цілям сталого розвитку. Запровадження Директиви ЄС про належну перевірку сталого розвитку підприємств (Corporate Sustainability Due Diligence Directive) створює нові виклики і можливості для українських підприємств. Для збереження доступу до європейського ринку та зміцнення ділової репутації підприємства повинні впроваджувати стратегії сталого розвитку, відповідати екологічним стандартам та дотримуватися прав людини [1].

Із мінусів, з якими стикаються компанії, можна виокремити певні ризики безпеки інформації, затрати на імплементацію таких систем, особливо для маленьких підприємств, хоча наразі на ринку є достатньо багато пропозицій спеціалізованого програмного забезпечення на різний бюджет [2]. Впровадження XBRL (eXtensible Business Reporting Language) для фінансової звітності стає важливим інструментом у контексті сталого розвитку, оскільки дозволяє підвищити прозорість, якість та порівнянність звітів компаній, включаючи аспекти циркулярної економіки та впливу на екосистему. Необхідними є зміни рівня циркулярності, адже на сьогодні в Україні економічні та політичні стимули для впровадження принципів циркулярної економіки на підприємствах дуже обмежені. Компанії орієнтуються на внутрішні фактори, використовуючи лише ті підходи циркулярної економіки, які спрямовані на зниження втрат і можуть забезпечити негайний ефект. Дефіцит прикладів комплексного впровадження циркулярних рішень у вигляді стратегій розвитку підприємств унеможливорює демонстрацію потенціалу переваг для бізнесу та

суспільства. Відсутність доступу до інформації про впровадження циркулярних моделей обумовлює низький рівень зацікавленості серед представників підприємств та органів влади, та сповільнює комунікацію щодо створення механізмів співпраці в напрямку сталого розвитку [3].

Обліково-аналітичне забезпечення є однією з обов'язкових складових організації системи управління будь-якого підприємства, адже без якісної інформаційної підтримки результативне прийняття управлінських рішень на сьогодні не можливе, отже, об'єднання цих складових дає нові можливості, нову якість та новий підхід до прийняття управлінських рішень. У зв'язку з цим, перед кожним суб'єктом господарювання стоїть завдання системно підійти до процесу організації обліково-аналітичної роботи на підприємстві, особливо з врахуванням важливості цього процесу в забезпеченні підвищення економічної безпеки підприємства. Для виконання вказаного завдання, як правило, створюється підрозділ обліково-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Побудова підходів до функціонування такого підрозділу на підприємстві передбачає організацію обліково-аналітичної роботи в системі економічної безпеки підприємства, тому аналіз діяльності підприємств надає інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування системи фінансово-економічної безпеки та показує технологію його проведення. Якщо всю послідовність робіт, що входить в склад обліково-аналітичного процесу фінансово-економічного забезпечення, представити у вигляді етапів, то першим буде етап формування інформації в обліковій системі, другий - розрахунковий етап буде включати планування аналітичної роботи, перевірку достовірності інформації та вибір методики, третій - основний - буде включати обробку аналітичної інформації і четвертий - заключний – формування висновків та подання їх керівництву. Об'єктами організації роботи обліково аналітичного відділу в системі фінансово-економічної безпеки підприємства є: аналітичний і обліковий процес, , організаційна, інформаційна, технічна забезпеченість.

Організаційні форми діяльності обліково-аналітичного відділу підприємства визначаються складом апарату і технічним рівнем управління безпекою. Удосконалення методів аналітичної та облікової роботи щодо забезпечення економічної безпеки підприємства вимагає розвитку аналітичних функцій всіх служб підприємств.

Важливим є виокремлення наступних чинників:

- діагностика і визначення способів найбільш ефективного задоволення цих потреб;
- об'єктивне відображення господарських фактів в обліковій системі та дотримання законодавчих вимог;
- усунення дублювання інформації;
- максимальне застосування комп'ютерної обробки обліково-аналітичної інформації.

Таким чином, організація обліково-аналітичної роботи в системі економічної безпеки вимагає комплексного підходу і знайти найбільш оптимальний варіант такої організації можливо тільки при загальних зусиллях спільної роботи економістів, та керівників різних виробничих підрозділів.

Циркулярність економіки передбачає повторне використання ресурсів, зниження відходів і максимальне продовження життєвого циклу продукції. Введення XBRL може позитивно вплинути на рівень циркулярності у таких аспектах, як покращення прозорості у звітності про стійкість. XBRL дозволяє компаніям ефективніше розкривати інформацію про свою діяльність у сфері управління відходами, використання ресурсів та зниження впливу на екологію. Це дає змогу зацікавленим сторонам, таким як регулятори, інвестори та споживачі, оцінити, наскільки компанія впроваджує циркулярні практики. Інтеграція екологічних показників: стандарт XBRL може включати теги для екологічних та соціальних показників, що дозволяє детальніше розкривати дані про екологічну ефективність, наприклад, кількість перероблених відходів, зменшення викидів вуглецю чи використання відновлюваних джерел енергії.

Позитивний вплив на екосистему [8] спричиняє:

- підвищення відповідальності. Оскільки XBRL забезпечує детальну та стандартизовану звітність, компанії стають більш відповідальними за свої екологічні практики. Це спонукає їх до впровадження ініціатив щодо зниження впливу на довкілля та до більшої циркулярності;
- покращення моніторингу екологічних показників. Завдяки використанню XBRL регулятори та екологічні організації отримують доступ до точніших даних про екологічні результати компаній. Це дозволяє краще контролювати виконання екологічних стандартів та оцінювати загальний вплив бізнесу на екосистему;
- регуляторне середовище для сталого розвитку (прозорість та доступність даних) XBRL сприяє більшій прозорості фінансової та нефінансової звітності компаній, що є важливим для регуляторів у процесі прийняття рішень. Для України це має особливе значення в контексті приведення законодавства до стандартів ЄС, зокрема Директиви ЄС про належну перевірку сталого розвитку (CSDDD);
- підтримка з боку урядових ініціатив. Уряди країн підтримують впровадження XBRL для фінансової звітності, включаючи нефінансові аспекти, такі як екологічні показники. Це сприяє зміцненню сталого розвитку, оскільки компанії повинні розкривати дані про свій внесок у збереження довкілля та циркулярну економіку;
- гармонізація звітності. Завдяки XBRL можлива стандартизація звітності на міжнародному рівні, що дозволяє порівнювати компанії з різних країн та секторів, оцінюючи їх вплив на довкілля;
- покращення доступності даних для аналізу. Використання XBRL значно полегшує збір та аналіз великих обсягів даних про фінансову та нефінансову діяльність компаній. Це дає змогу точніше оцінювати їхній екологічний вплив і внесок у сталий розвиток. Уряди та екологічні організації можуть використовувати ці дані для формування політики сталого розвитку;
- автоматизація та інтеграція звітності. Завдяки стандартизації, компанії можуть автоматично генерувати звіти, що дозволяє зменшити витрати на підготовку звітності та уникнути помилок. Це також спрощує порівняння

екологічних та фінансових показників на регіональному чи міжнародному рівнях.

Для агропродовольчого сектору, який має значний вплив на екосистему та циркулярність, впровадження XBRL дозволить отримати наступні перспективи:

- покращити прозорість у відношенні до управління ресурсами (землею, водою, енергією);
- оптимізувати звітність щодо використання добрив, пестицидів та утилізації відходів;
- сприяти переходу до більш екологічно дружніх та стійких практик, що позитивно вплине на екосистему та дозволить знизити вуглецевий слід компаній.

Використання XBRL для фінансової та нефінансової звітності сприяє підвищенню прозорості, відповідальності та циркулярності економіки, що важливо для сталого розвитку. Регуляторне середовище також отримає потужний інструмент для моніторингу екологічних показників, а компанії зможуть ефективніше управляти та позитивно впливати на екосистему.

Список використаних джерел

1. Замлинський В. А., Найда А. В., Замлинська О. В. Сучасні аналітичні інструменти відповідального ведення бізнесу та впровадження стандартів ЄС для сталого розвитку в агропродовольчому секторі. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 3. С. 160 – 168.
2. Рекомендації щодо пілотування циркулярної економіки в Україні. Київ: Центр ресурсоефективного та чистого виробництва, 2024. 37 с. <http://www.recpc.org/wp-content/uploads/2024/04/Guidelines-on-piloting-circular-economy-in-Ukraine.pdf>
3. Жук В. М., Замлинський В. А., Найда А. В. Облік та звітність в інформаційному забезпеченні аграрної політики: шанси від громадянського суспільства. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 2. С. 52 – 58.
4. Shalbayeva Sh., Ismailov T., Mitkov M., Zamlynska O., Khachatrian V., Stratiichuk V. ESG rating of capital's effect on firms' financing sources: a case study of Asian companies. 2024. Vol. 5(1). P. 102-124, [https://doi.org/10.46656/access.2024.5.1\(7\)](https://doi.org/10.46656/access.2024.5.1(7))
5. Zamlynskyi V., Kryukova I., Vlasenko T., Slutskyi E., Banar O., Anisimova L. Corporate sustainability reporting and management of agricultural businesses in Ukraine. *IOP Conference Series. Earth and Environmental Science*. 2023, 1126(1), 012002. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/1126/1/012002>
6. Замлинський В. А., Волошина О.В., Степаненко С.В. Облікова політика і економічна безпека в системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9, № 1. С. 56-61. DOI <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-9>
7. Замлинський В. А., Жук Н. Л., Осик С. В., Мартіянова М. П. Сучасна бізнес-діагностика: цифрова зрілість та відновлення екосистем. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 3. С. 18 – 25.

Наталія ЗДИРКО

доктор економічних наук, професор,
директор навчально-наукового інституту
економіки та управління

Тетяна МУЛИК

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри аналізу та аудиту
Вінницького національного аграрного університету,
м. Вінниця, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АУДИТІ

Штучний інтелект (далі – ШІ) демонструє стрімке зростання і все більше проникає в різні галузі, зокрема в аудиторську діяльність.

Використання ШІ в аудиті відкриває шлях до значного підвищення ефективності контрольних процесів за рахунок автоматизації рутинних завдань, а також підвищення точності та об'єктивності аналізу великих обсягів даних, втім його використання пов'язано з різними ризиками та викликами, що потребують ретельного вивчення та вирішення, такими як забезпечення кібербезпеки, захисту конфіденційної інформації та розробки алгоритмів, які не містять упередженості, особливо це актуально в контексті відповідальності за прийняті рішення, які базуються на результатах роботи алгоритмів ШІ.

В Україні ШІ стрімко розвивається у всіх сферах. Підтвердження цьому є дослідження, які провела некомерційна організація AI HOUSE, оцінивши вітчизняну екосистему ШІ. За її даними (рис.1) в Україні у 2023 р. налічувалось 243 ШІ-компанії та вона посідала друге місце за кількістю таких компаній серед країн Центральної та східної Європи (далі – ЦСЄ). Протягом 2020 р. – 2023 р. в Україні з'явилися 34 нові ШІ-компанії, а протягом десяти років кількість ШІ-компаній виросла більш ніж удвічі – з 97 до 243 станом на кінець 2023 р.[1].

Необхідно зазначити, що світові лідери аудиторського ринку проявлять все більшу зацікавленість до використання технологій ШІ в своїй діяльності. Так, міжнародні мережі аудиторських та консалтингових фірм «Великої четвірки»: Deloitte, EY, KPMG та PwC – надають широкий спектр послуг, включно з аудитом, податковим консультуванням, консалтингом із питань управління та юридичними послугами. Вони постійно інвестують у нові технології, включно з ШІ, що використовується для автоматизації завдань, покращення аналізу даних та надання нових послуг клієнтам [2]. Отже, ШІ допомагає аудиторським та консалтинговим фірмам підвищити ефективність роботи та стати лідерами в галузі.

Наразі, ряд науковців обговорюють, які переваги властиві аудиту, використовуючи ШІ та які виклики постають перед ним. Проаналізувавши широкий спектр наукових робіт, присвячених застосуванню штучного інтелекту в аудиті, ми систематизували отриману інформацію про його вплив на різні

аспекти аудиторської діяльності.

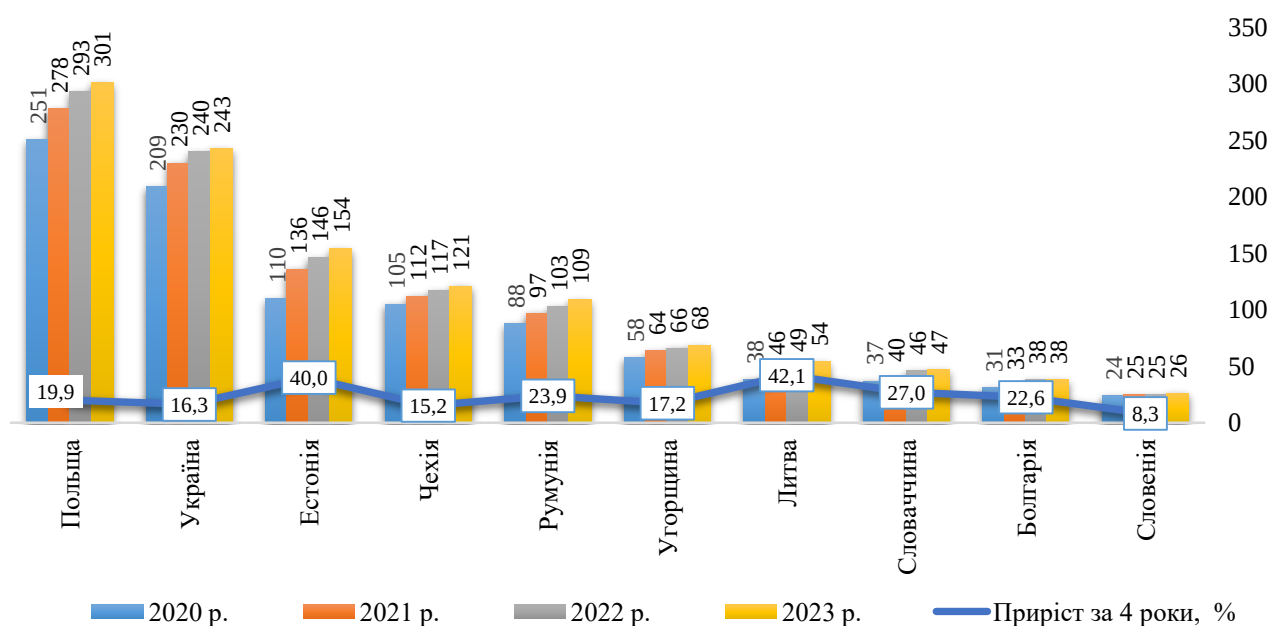

Рис. 1. Кількість ІТ-компаній в країнах ЦСЄ, од.

Джерело: побудовано авторами на основі [1].

Результати нашого дослідження візуалізовані у вигляді схеми (рис. 2), яка демонструє як позитивні аспекти впровадження ІТ в аудиті, так і потенційні ризики та виклики.

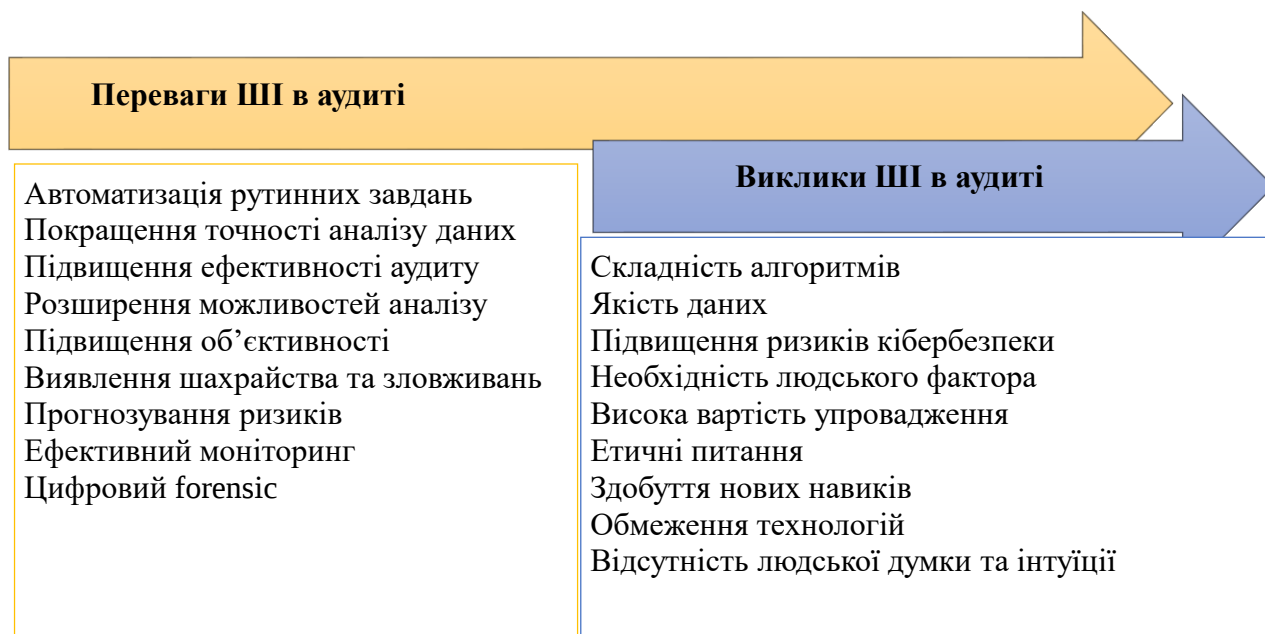

Рис. 2. Переваги та виклики ІТ в аудиті

Джерело: сформовано авторами.

Оцінивши переваги та виклики ІТ, що постають при організації аудиту, доцільно запропонувати такі пропозиції для його вдосконалення [2]:

– розробка стандартів та етичних принципів для створення чітких правил і норм використання ІТ в аудиті;

- інвестування в розвиток людського капіталу, тобто підготовка аудиторів до роботи з ІІІ;
- співпраця аудиторських компаній з фірмами, що розробляють ІІІ-рішення для аудиту;
- регулярна оцінка ефективності використання ІІІ в аудиті;
- створення спеціалізованих центрів, які б займалися дослідженням та розробкою ІІІ-рішень для аудиту;
- створення платформ, де фахівці можуть обмінюватися досвідом та ідеями щодо застосування ІІІ в аудиті;
- підтримка та інвестування наукових досліджень у галузі застосування ІІІ в аудиті.

Щоб отримати максимальну користь від ІІІ, компанії повинні зважено оцінювати як можливості, так і ризики, пов'язані з його застосуванням. Такий збалансований підхід стане запорукою конкурентної переваги.

Отже, майбутнє аудиту нерозривно пов'язане з розвитком технологій ІІІ. Він відкриває нові горизонти для аудиторів, дозволяючи їм зосередитися на більш стратегічних завданнях та підвищити якість своїх послуг. Аудиторам необхідно постійно вдосконалювати свої навички та адаптуватися до нових технологій. Розробникам програмного забезпечення – створювати інструменти, які б відповідали потребам аудиторів та забезпечували високий рівень безпеки. Регуляторам – розробляти відповідні нормативні акти, що сприятимуть розвитку ІІІ в аудиті. Спільними зусиллями ми зможемо створити ефективну систему аудиту, засновану на використанні передових технологій.

Список використаних джерел

1. AI-екосистема України: компанії, освіта та таланти: дослідження AI house. 2024. URL: <https://aihouse.org.ua/research/ai-ecosystem-of-ukraine-talent-companies-education/> (дата звернення: 8.11.2024).
2. Здирко Н.Г., Мулик Т.О., Мулик Я.І. Використання штучного інтелекту в аудиторській діяльності: переваги та виклики. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2024. № 3 (69). С. 39-53. DOI: 10.37128/2411-4413-2024-3-3

Марія ЗУБ

кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів,
обліку і оподаткування Відокремлений структурний підрозділ
«Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету», м. Хмельницький,
Україна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ

Інноваційність, конкурентоспроможність, доступ до фінансування, дефіцит кваліфікованих працівників і досвідченого управлінського персоналу та економічна безпека – це головні теми, якими живуть сьогодні вітчизняні підприємства та фірми. Безумовно, що в поточній ситуації новим двигуном економічного зростання в регіонах України мають стати інновації. Через те, важливим викликом, який постає перед українськими підприємствами, визнано – «без інновацій немає конкурентоспроможності». Заразом, в умовах гібридної російсько-української війни, ключовим аспектом сучасного розвитку вітчизняних підприємств має стати – підвищення рівня їх економічної безпеки.

Сучасні підприємства є, можуть і повинні бути активними гарантами і творцями своєї економічної безпеки. Слід зауважити, що управління економічною безпекою – це частина звичайного управління підприємством. Його метою є не окрема функція безпеки, а задоволення безперервності, надійності та відповідної діяльності підприємства у будь-яких ситуаціях, як природної частини управління ризиками любого суб'єкта господарювання.

Обліково-аналітичне забезпечення вважається підґрунтям економічної безпеки кожного підприємства. У традиційному розумінні обліково-аналітичне забезпечення асоціюється з інформацією, як «сукупністю відомостей про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, яку використовують для оцінки й аналізу економічних явищ та процесів управлінських рішень» [1].

Інформації, безумовно, належить статус – ключового ресурсу підприємства. І з кожним днем, інформаційна безпека все більше перетворюється на визначальну частину економічної безпеки підприємств. Неодноразово можна почути, що сучасна «інформація» – це як «нова нафта».

З іншої точки зору, обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства – це сукупність законодавчих актів, правових норм, методів і засобів, спонукальних мотивів і стимулів за допомогою яких здійснюється цілеспрямована діяльність щодо гарантування економічної безпеки й відображає галузеві особливості, специфіку діяльності, організаційно-правову форму функціонування, обсяг і рівень диверсифікованості фінансово-господарчої діяльності підприємства [2, с. 18]. Отже, до важливих елементів обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства слід віднести не тільки інформаційне, а й правове, методичне, технологічне та організаційне та ін.

Незалежно від того, яким чином зафіксовано обліково-аналітичне забезпечення, у паперовому або електронному документі, знаходиться у комп'ютерній базі даних чи збережено у свідомості людей (співробітників), підприємство не повинно ігнорувати його всебічний захист. Не секрет, що впродовж усього життєвого циклу, інформація після використання може бути втрачена, знищена або сфальсифікована. Тому, на наше переконання, питання управління інформаційною безпекою має стати невідкладним, особливо в інноваційних підприємствах. На жаль, не всі фізичні та юридичні особи підприємців усвідомлюють, що генерування інформаційного капіталу в умовах інноваційних науково-дослідних роботах мають суттєве значення та значну цінність. Крім того, не всі співробітники усвідомлюють, що вони оперують інформацією конфіденційного характеру; не всі розуміють що таке комерційна таємниця та як її захищати.

Елементи інформаційної безпеки підприємства наведено на рис. 1, [3].

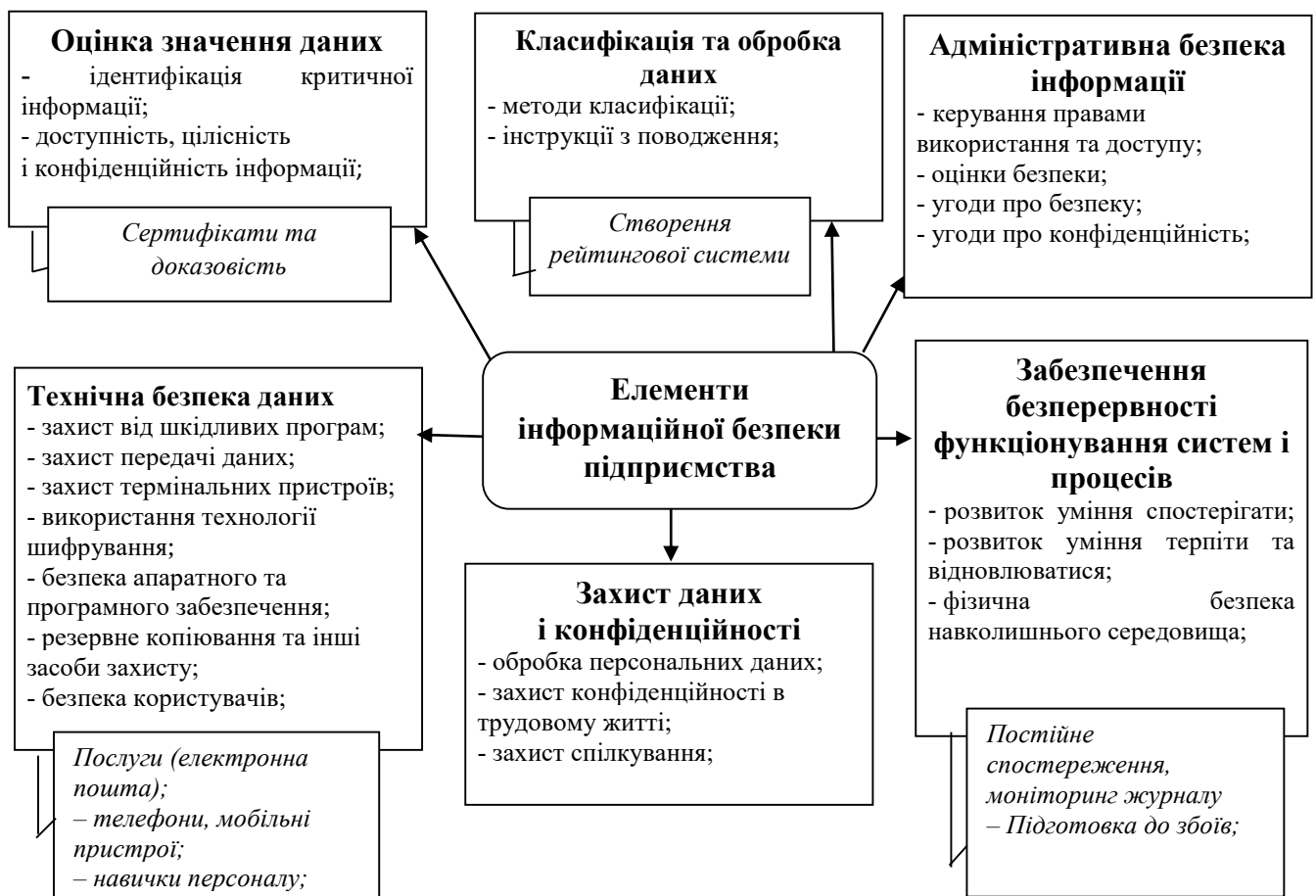

Рис. 1. Елементи інформаційної безпеки підприємства

Джерело: розроблено автором на основі даних [3]

Загальновідомо, що стан інформаційної безпеки вітчизняних підприємств може бути оцінений як: задовільний (не потребує змін, підлягає лише періодичному перегляду); прийнятний (з рекомендацією внести корективи для підвищення ефективності прийнятої стратегії); неприпустимий (через або повну відсутність стратегії управління інформаційною безпекою, або діагностовану дисфункцію прийнятої стратегії).

Нами було проведено усне опитування фахівців та керівників кількох підприємств і фірм (ФОП та ЮО) Хмельниччини щодо успішності їх інноваційної діяльності на ринку, а також займаної позиції серед конкурентів в умовах воєнного стану. На жаль, на прохання вказати два найважливіші для підприємства інформаційні ресурси більшість з респондентів опитування не змогли надати конструктивну відповідь. Лише власники і/або директори, їх замісники й головні бухгалтери, володіли інформацією про інноваційну діяльність та її важливість для результатів функціонування підприємств.

Як виявилось, увага з безпеки інформаційних активів є досить низькою в секторі мікро-, малих і деяких середніх підприємств і, на наш погляд, зумовлена низьким рівнем усвідомлення ризику втратити важливі ресурси. Наївна довірливість, низька поінформованість – це результат відсутності на цих підприємствах значущих епізодів чи подій з неприємними наслідками, які спонукали б розробці та реалізації комплексної стратегії управління інформаційною безпекою.

На наше переконання, варто систематично проводити консультації, бесіди, роз'яснення, тренінги, результатом яких має стати – розробка нової моделі роботи з обліково-аналітичним забезпеченням, враховуючи індивідуальні обставини діяльності підприємств. На початковому етапі достатньо роз'яснювати елементи інформаційної безпеки підприємства. Крім того, варто максимально залучати всіх працівників, і обов'язково наголошувати їм щодо спільної відповідальності для забезпечення безперебійного, стабільного функціонування підприємства та його обліково-аналітичного забезпечення. Водночас, кожне підприємство повинно мати фахівця, який би спеціалізувався на управлінні економічною безпекою та захисті обліково-аналітичного забезпечення. В арсеналі підприємства мають бути розроблені та схвалені – набір керівних принципів, положення, інструкції, угоди про конфіденційність, а також політика інформаційної безпеки.

Список використаних джерел

1. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітична інформація як визначальний чинник забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / Л. В. Гнилицька // *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. Луганськ : СХУ ім. В.Даля, 2011. №3 (157). С. 57-65.

2. Гордієнко Н. І. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки на підприємстві. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/>.

3. Yritysturvallisuus. URL: <https://ek.fi/hyotytietoa-yrityksille/yritysturvallisuus/>.

Яна ІЩЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Вінницького національного аграрного університету,
м. Вінниця, Україна

ОБҐРУНТУВАННЯ ОСНОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ДЕФІНІЦІЙ ОБЛІКУ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Розвиток органічного виробництва в Україні зумовлений як глобальними трендами, так і внутрішніми факторами, адже Україна має значний потенціал для цього завдяки своїм природним ресурсам та аграрним традиціям. До повномасштабного вторгнення галузь органічного виробництва демонструвала стійке зростання і, незважаючи на виклики, має значний потенціал для відновлення та подальшого розвитку.

Основою органічного сільськогосподарського виробництва є біологічні активи, створення та утримання яких здійснюється відповідно до національного законодавства та європейських норм, які регламентують використання природних методів вирощування рослин і тварин.

Для визначення термінів, що стосуються біологічних активів в органічному сільському господарстві, необхідно поєднати економічний підхід з розумінням специфіки органічного виробництва.

Зростаюча свідомість суспільства щодо обмеженості природних ресурсів спонукала до змін у бухгалтерському обліку. Прийняття НП(С)БО 30 «Біологічні активи» році дозволило виділити цей вид активів як окремий об'єкт обліку, забезпечивши більш точну оцінку їхньої вартості та ролі в агроєкосистемах. До цього моменту біологічні активи не мали належного відображення у вітчизняному обліку, що не дозволяло отримувати системну інформацію для управління ними.

Процеси управління біологічними перетвореннями НП(С)БО 30 та МСБО 41 визначають як сільськогосподарську діяльність. Природною основою цієї діяльності і життєво необхідним ресурсом для є земля. Проте, цей стратегічний ресурс, у переважній більшості випадків, виключений з економічного обороту суб'єктів господарювання. Реальна вартість сільськогосподарських земель не знаходить відображення в балансах суб'єктів господарювання. А, як влучно зауважив В.М. Жук: «Що не відображається в балансі – те не цінується» [1, с. 9].

Причиною такого стану із оцінкою та обліком земельних ресурсів є, по-перше, система землеволодіння та землекористування, що склалась в Україні, коли більшість сільськогосподарських земель перебуває в оренді підприємств-виробників. По-друге, навіть при отриманні землі у власність, її оцінка, за діючою методикою, відбувається аналогічно оцінці будь яких інших основних засобів.

Існуюча методика не враховує унікальних властивостей землі як основної складової агроєкосистеми, що постійно змінюється під впливом природних процесів та сільськогосподарської діяльності. Не враховує особливостей землі як майна, що не має терміну використання і, на відміну від інших основних засобів, не зношується. Як зазначає Г.Г. Кірейцев [2, с. 13–14], земля – це не просто засіб виробництва, а живий організм, який постійно розвивається. Тому традиційний підхід до оцінки землі як основного засобу є некоректним і призводить до недооцінки її ролі в сільському господарстві. З огляду на вищезазначене, ми стверджуємо, що сільськогосподарські землі, завдяки своїм природним властивостям та здатності до біологічних перетворень, повністю відповідають критеріям біологічних активів, особливо в контексті органічного виробництва.

Якщо МСБО 41 [4] чітко визначає, що його норми не поширюються на землі сільськогосподарського призначення, то НП(С)БО 30 [3] має більш гнучкий підхід. Український стандарт не включає до сфери свого застосування лише сільськогосподарську продукцію після її збору та біологічні активи, які не пов'язані з сільським господарством. Таким чином, НП(С)БО 30 залишає простір для інтерпретації щодо земель сільськогосподарського призначення як біологічних активів.

Органічне виробництво зменшує негативний антропогенний вплив людини на природу, раціонально використовує природні ресурси та сприяє збереженню довкілля. Однак, позитивний вплив органічного виробництва на агроєкосистему не знаходить відображення у традиційній оцінці вартості підприємства.

За нормами облікових стандартів, однією із умов визнання активу є отримання економічних вигод від його використання. Проте, органічні біологічні активи, окрім економічних вигод, забезпечують значні екологічні та соціальні переваги, які не перебувають у фокусі облікової оцінки. Зокрема, це стосується зменшення негативного впливу на довкілля та збереження природних ресурсів.

Дослідження підтвердило, що існуюча система обліку біологічних активів в органічному виробництві має ряд недоліків, які негативно впливають на економіку, екологію та соціальну сферу. З огляду на особливості органічного виробництва, назріла потреба в розробці спеціального стандарту бухгалтерського обліку, який би регулював облік, у тому числі облік біологічних активів у цій галузі. Такий стандарт має чітко визначити поняття, критерії визнання та методи оцінки біологічних активів в органічному сільському господарстві.

Для адекватного облікового відображення вартості та ролі біологічних активів в органічному виробництві необхідно розробити нові методи обліку. Існуюча система не дозволяє ідентифікувати земельні ресурси як біологічні активи та не враховує їхню здатність до самовідновлення.

З огляду на біологічні перетворення, що відбуваються з сільськогосподарськими угіддями та на природну здатність до відновлення родючості, землі сільськогосподарського призначення, особливо органічні, можуть бути визнані біологічними активами.

Необхідно створити цілісну систему бухгалтерського обліку в органічному виробництві, яка включатиме стандартизовані методи оцінки та обліку об'єктів органічного виробництва, в тому числі біологічних активів.

Критеріями визнання біологічних активів в органічному виробництві є: контроль підприємства, відповідність вимогам органічного законодавства щодо умов вирощування та обробки, здатність приносити економічні та інші вигоди та можливість достовірної оцінки їхньої вартості.

Подальших наукових досліджень потребують питання оцінки як самих біологічних активів органічного виробництва, так і вигід (економічних й інших), пов'язаних із їхнім використанням.

Список використаних джерел

1. Жук В.М., Бездушна Ю.С. Капіталізація національного багатства України: землі сільськогосподарського призначення: наукова доповідь. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 40 с.

2. Кірейцев Г.Г. Необхідність оновлення теорії обліку: виклик часу. *Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки*: збірник матеріалів IX Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 26 лютого 2015 р. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2015. С. 13-15.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 22.07.2024).

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-41_ukr_2016.pdf (дата звернення: 22.07.2024).

Олена КІРДІНА
доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри
фінансів, обліку і аудиту
Українського державного університету залізничного транспорту,
м. Харків, Україна

ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Впровадження діджитал-технологій у сфері обліку та звітності стало невід'ємною частиною сучасного бізнесу. Ці технології дозволяють автоматизувати процеси, знижувати витрати, підвищувати ефективність та точність облікових записів, але також викликають певні виклики.

Якісний розвиток цифрових послуг в бухгалтерському обліку має на меті не тільки мінімізувати людський фактор у прийнятті рішень, а й отримати швидко якісну інформацію про процеси. Водночас, оцифрування – це інструмент для створення, впровадження та використання переваг системи бухгалтерського обліку, що вдосконалюється ІТ-технологіями [1].

Розвиток діджитал-технологій є складним процесом із багатогранними зв'язками та складними функціями, який зумовлює трансформування певної галузі. Ця галузь підживлює і підсилює інші. Відбувається свого роду сепарація економіки, коли частина діяльності бізнесу, яка легко автоматизується, йде з поля зору, але на її місці з'являються інші [2].

Слід зазначити, що використання сучасних діджитал-технологій пов'язане з ризиками втрати даних, кібератак і витоків інформації. Це особливо критично в обліку, де обробляються конфіденційні фінансові дані. Наслідком цього впливу може бути втрата критично важливої фінансової інформації; витрати на відновлення даних і можливі фінансові втрати та зниження довіри з боку клієнтів і партнерів.

У сучасному бізнес-середовищі впровадження нових технологій є необхідністю для підтримки конкурентоспроможності. Проте, поряд із перевагами впровадження діджиталізації в обліковій практиці, існують і деякі виклики та ризики. Значні витрати на інвестиції в технології можуть стати серйозним викликом для малих і середніх підприємств через обмежений фінансовий ресурс. Це може призвести до необхідності скорочення інших важливих витрат, таких як маркетинг або розвиток персоналу. Рішенням цієї проблеми є зовнішнє фінансування через кредити, гранти або інвестиційні фонди. Багато державних програм і приватних інститутів пропонують фінансову підтримку для інноваційних проектів. Замість того щоб здійснювати великі інвестиції відразу, підприємства можуть обрати поступове впровадження технологій. Це дозволяє розподілити витрати і оцінити ефективність нових рішень на кожному етапі. Для зниження витрат малим і середнім підприємствам також доцільно розглянути можливість використання безкоштовних або

відкритих програмних рішень, які можуть задовольнити їх потреби без великих фінансових витрат.

Ці проблеми не можуть зменшити значення перспектив впровадження діджитал-технологій в обліковому процесі. Так, використання діджитал-технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, може значно автоматизувати рутинні облікові процедури, що дозволить зосередитися на стратегічних аспектах управління. Діджитал-технології відкривають нові можливості для глибокого аналізу фінансових даних, що дозволяє підприємствам приймати більш обґрунтовані рішення на основі аналітики. Завдяки діджитал-технологіям підприємства можуть отримувати в режимі реального часу дані про фінансовий стан, що дозволяє швидше реагувати на зміни.

Впровадження діджитал-технологій в облік та звітності відкриває нові можливості для підприємств, але також вимагають усвідомленого підходу до їх інтеграції. Сучасні облікові системи можуть бути інтегровані з ERP (Enterprise Resource Planning) та CRM (Customer Relationship Management) системами, що забезпечує єдину базу даних і підвищує ефективність управління.

Успішна реалізація діджиталізації вимагає не лише інвестицій у технології, але й розвитку кваліфікації персоналу, забезпечення безпеки даних та адаптації до змін в регуляторному середовищі.

Отже, діджиталізація процесів звітності сприяє підвищенню прозорості фінансових операцій, що може позитивно вплинути на довіру з боку інвесторів і партнерів.

Хоча інвестиції в нові технології можуть створити труднощі для малих і середніх підприємств через великі фінансові витрати, існує безліч стратегій для подолання цих викликів. Систематичний підхід до фінансування, аналіз ризиків та можливостей, а також пошук партнерств можуть стати важливими факторами успішної трансформації підприємства в умовах цифровізації. Таким чином, підприємства, які зможуть знайти баланс між інвестиціями та фінансовою стабільністю, матимуть можливість підвищити свою конкурентоспроможність на ринку.

Перспективи розвитку діджитал-технологій у цій сфері можуть значно підвищити ефективність обліку та звітності, створюючи конкурентні переваги для підприємств, які готові адаптуватися до нових умов.

Список використаних джерел

1. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Бухгалтерський облік та фінанси*. 2019. № 1(83). С. 29–34. DOI: 10.33146/2307-9878-2019-1(83)-28-34
2. Великанова М. М. Штучний інтелект: правові проблеми та ризики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2020. Т. 27. № 4. С. 220-238.

Natalia KOVAL

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Agricultural Management and Marketing,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation
Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, Ukraine

FORMATION OF MANAGEMENT STRATEGY ACCORDING TO THE DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR

The hostilities within the country exacerbate the challenges associated with ensuring the effective conduct of business. At the same time, they cause aggravation of competition at all its levels and require business entities to actively search for new directions and priorities for their competitive growth in the difficult conditions of economic transformations.

The State Regional Development Strategy for 2021-2027 includes a list of performance indicators, based on the results of an analysis of the main trends in the socio-economic development of the regions of Ukraine over the past 20 years, and defines Goal 3 «Effective state management in the field of regional development» [6].

The management strategy of any business in conditions of instability and war, in particular, must take into account many organizational and social factors. The key ones are the emotional state of the team, redistribution of roles, short-term planning and quick adaptation to everything that cannot be predicted. And the role of crisis management is reduced to setting the vector, determining priorities and regularly communicating even outside the framework of the agenda [3].

The strategy implementation mechanism, in particular at the level of territorial communities, includes bodies that must ensure its implementation, implementation tools and financial support for implementation.

Bodies that ensure the implementation of the Strategy at the level of territorial communities are not only local self-government bodies, but also central bodies of legislative and executive power, regional authorities (relevant councils and local military administrations). The general coordination of the implementation of this Strategy, in particular at the local level, is to be ensured by the Interagency Coordination Commission for Regional Development [1; 5]. The successful implementation of the Strategy mechanism, especially in wartime conditions, depends on a number of tools [4].

The tools for the implementation of the Strategy in the directions of the development of territorial communities are Figure 1 [5].

Let's consider the main development priorities of Vinnytsia MTG during the period of martial law (taking into account measures within the framework of the implementation of the Strategy), in particular in 2023 [1; 4]:

1. Accelerated adaptation in the community of Starosty districts and the development of agriculture in them. State support for the agricultural sector of the

economy, in particular in the Vinnytsia region, contributes to increasing the efficiency of agriculture in Vinnytsia CTC. In 2023, state funding in the amount of 930.5 thousand was provided for such purposes. hryvnias, but only 23.1% of the funds were used from them [1; 2].

The main tools for the implementation of the Management Strategy in the areas of development of territorial communities of Ukraine in the conditions of war

development strategies of territorial communities;
 action plans for the implementation of strategies for the development of territorial communities;
 programs and projects of reconstruction, as well as development of territorial communities; reconstruction and development projects of territorial communities based on international technical assistance;
 comprehensive plans for the spatial development of the territory of territorial communities; programs of socio-economic development of individual territories;
 programs for the development of cross-border cooperation of territorial communities; agreements on inter-municipal cooperation.

Fig. 1. The main tools for the implementation of the Management Strategy in the areas of development of territorial communities of Ukraine in the conditions of war

Source: [2; 5]

2. Implementation of the anti-crisis support program aimed at: provision of social support for the population; development and protection of the health care system; assistance to families of fallen soldiers. 4.5 million hryvnias (for 2023) were planned and implemented for these needs in the community.

3. Ensuring stability and overcoming the consequences caused by extraordinary events. A monetary reserve of the community was created for this purpose;

4. Development of a plan for the support and development of small and medium-sized businesses, which provided for:

- create appropriate conditions for business support and development;
- to develop community ecosystems;
- to involve the population in entrepreneurial activities;

5. Implementation of the compensation mechanism for losses and damages caused by the war. This mechanism provided, in particular, the purchase of equipment for the use of alternative energy sources for small enterprises;

6. Development of a program to create new jobs. According to this program, it was assumed that UAH 4.4 million will be used for the development of the economic sector and the creation of new jobs in 2023;

7. Assistance to enterprises evacuating from the zone of active military operations in the east and south of Ukraine. By the middle of 2023, 316 enterprises were relocated to Vinnytsia MTG , which created 1,657 new jobs [1; 5].

According to the results of the research, it should be noted that the State Strategy for the management and regulation of the development of territorial communities of the regions in accordance with the paradigm of new regionalism has gained great importance in connection with the tasks of protecting the territorial integrity of the country and stabilizing the socio-economic situation at all levels. In the conditions of martial law, the main directions of the Strategy of State Regional Management Policy provide for the restoration of infrastructure, balancing of demographic processes, support of entrepreneurship and stimulation of economic growth in territorial communities and regions.

References

1. Vinnytsia urban territorial community. Rebuild Ukraine . URL: <https://rebuildukraine.in.ua/vinnytska-hromada2#careers-6> (date of application: 10/18/2024).
2. Main Department of Statistics of Vinnytsia Region. URL: <https://www.vn.ukrstat.gov.ua/> (date of application: 15.10.2024).
3. Kucher D. Management in Wartime: A Management Strategy for Survival and Development. *Mind*. 2023. URL: <https://mind.ua/openmind/20256930-menedzhment-pid-chas-vijni-strategiya-upravlinnya-dlya-vizhivannya-ta-rozvitku> (date of application: 15.10. 2024).
4. Lepish N.Ya., Pavlovich- Seneta Y.P. Territorial communities in the conditions of martial law in Ukraine: administrative and legal support and peculiarities of functioning. *Analytical and comparative jurisprudence*. 2022. № 4. P. 209–214. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.38> .
5. Podvalna O.H., Kolesnyk T.V., Koval N.I. State regulation of the development of territorial communities of the region under martial law. *Economics, finance, management: topical issues of science and practice*. 2024. № 1 (67). Pp. 142-159. DOI: 10.37128/2411-4413-2024-1-10.
6. Semenyuk S. The need to develop a marketing strategy for enterprises. *Galician Economic Bulletin* . 2015. № 2 (49). P. 204-212.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

На кожному етапі розвитку суспільства з'являються нові чинники, що значно впливають на різні професії. На сьогодні такими чинниками називають цифровізацію та глобалізацію. Саме ці фактори становлять найбільш серйозні виклики для бухгалтерської професії. Поширення цифрових технологій та їхній вплив на бізнес трансформуватимуть практику ведення бухгалтерського обліку та необхідні компетенції професійних бухгалтерів.

Через значний вплив глобальних чинників, тема майбутнього бухгалтерської професії та необхідних для неї компетенцій викликає жваві дискусії. Прогнози часто є абсолютно протилежними. Деякі дослідники вважають, що професія бухгалтера перебуває на межі зникнення (відсутність потреби в облікових послугах, скорочення робочих місць через впровадження цифрових технологій), тоді як інші – наголошують на її еволюційному розвитку, оскільки, на їхню думку, інструменти цифрової економіки значно розширяють можливості бухгалтерів, надавши їм значно більше компетенцій [3].

Ми погоджуємось із думкою Василішина С.І., який стверджує, що песимістичні прогнози щодо професії бухгалтера є передчасними і тимчасовими. Хмарні технології зберігання даних, таксономія фінансової звітності та повна автоматизація рутинних операцій є не загрозою зникнення бухгалтерської професії, а інструментом, який відкриває додаткові горизонти для людського фактора. У таких умовах виникає необхідність в удосконаленні підготовки фахівців у галузі обліку, оподаткування й аудиту, перекваліфікації вже працюючих бухгалтерів та вивченні додаткових можливостей, що дає цифровізація [1].

Нові цифрові технології вдосконалюють професію бухгалтера, але вони не зможуть відтворити ті аспекти роботи, які потребують людського судження, етичних міркувань і взаємодії з клієнтом. Бухгалтери, що засвоять та адаптуються до автоматизованих програм, залишатимуться важливими та цінними для роботодавців.

Сучасні цифрові технології стають надійними помічниками, що значно економлять час і спрощують процеси, перетворюючи рутинну роботу фахівців на ефективний і легкий контроль даних, без стресових і напружених ситуацій. Машина здатна обчислити коефіцієнт ліквідності, але оцінити фінансове становище «арифметичним» підходом ризиковано. Завдання ж людини – зрозуміти, що до нього призвело: можливо, змінилася облікова політика — метод оцінки запасів або спосіб розподілу умовно-постійних витрат; або утворилися витрати майбутніх періодів; можливо, змінилася договірна політика; або була проведена переоцінка запасів через їх знецінення [4].

Оскільки машини не здатні повністю замінити людей, особливо в аспекті стратегічного мислення, можна впевнено сказати, що процес цифровізації не загрожує зникненню професії бухгалтера. Проте, діяльність бухгалтерів значно змінюється. Це означає, що бухгалтерам необхідно стати багатопрофільними фахівцями з широким спектром навичок, які вимагають постійного навчання та вдосконалення професійних компетенцій.

Критичне мислення, творчий підхід до вирішення проблем і розуміння бізнесу робить людський капітал все ще ключовим гравцем у змаганні з цифровими технологіями. Значення людського капіталу як частини інтелектуального капіталу роблять його фактором конкурентної переваги, який набуває все більшого значення у цифровій ері. Це детальне розуміння потреб клієнтів, стратегічне та комплексне мислення, креативне вирішення проблем, ефективна комунікація, етичні питання, дотримання нормативних вимог, лідерство тощо [2].

Впровадження сучасних цифрових інструментів в обліку та їх інтеграція в інформаційну систему підприємства стає необхідністю в наш час. Використання інновацій у бухгалтерській сфері беззаперечно призведе до неодмінної трансформації бухгалтерського обліку у найближчому майбутньому та принесе багато змін для професії бухгалтера. Немає сумніву, що фінансові роботи замінять людей у виконанні основних бухгалтерських завдань у майбутньому, оскільки вони вже є важливою складовою бухгалтерського ландшафту. Усі професійні бухгалтери повинні підготуватися до онлайн-процесу бухгалтерського обліку, вдосконалювати свої професійні знання та навички і шукати нові можливості та інвестиції у свою професію.

Облікові спеціалісти мають негайно адаптуватися до цієї цифрової епохи, щоб вижити професійно та економічно. В протилежному випадку, вони не зможуть конкурувати з іншими фахівцями, які адаптувалися до цієї трансформації в нинішніх умовах, і як результат, матимуть серйозні проблеми та труднощі у підтримці свого професійного існування.

Список використаних джерел

1. Василюшин С.І. Трансформація місії та назви професії бухгалтера під впливом запитів зміцнення економічної безпеки підприємств в умовах діджиталізації економіки. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/60.pdf. DOI: [10.32702/2307-2105-2020.7.58](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.7.58)
2. Коваль О.В., Томчук О.Ф. Бухгалтерський облік в умовах цифровізації. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2024. № (1). С. 23-37. DOI: [10.37128/2411-4413-2024-1-2](https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-1-2)
3. Поливана Л. А. Зникнення професії бухгалтер з розвитком штучного інтелекту. *Економічні науки*. 2016. № 171. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/wissn021/article/view/84042/79505>.
4. Сокирба Ю., Копняк Н. Вплив міжнародних стандартів на організацію облікового процесу в Україні. URL: <http://intkonf.org/sokirba-yukopnyak-ni-vpliv-mizhnarodnih-standartiv-na-organizatsiyu-oblikovogoprotsesu-v-ukrayini/>

Світлана КОВАЛЬ

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва,
обліку та фінансів
Херсонського державного аграрно-економічного університету,
м. Кропивницький, Україна

МЕТОДИ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Аудит товарів і товарних запасів є важливим інструментом забезпечення надійності фінансової звітності, що дозволяє користувачам об'єктивно оцінювати результати діяльності підприємств. Для ефективного проведення аудиту необхідно визначити його ключові елементи: об'єкт, суб'єкт, мету та функції, застосовуючи системний підхід. Слід зазначити, що вагомий внесок у розвиток теорії та методології обліку, аналізу, контролю й аудиту товарів зробили українські вчені, зокрема Бутинець Ф.Ф., Лисенко А.М, Плаксієнко В.Я., Сопко В.В та інші. Незважаючи на наукові здобутки, питання обліку, аналізу та аудиту товарних запасів потребують подальшого дослідження.

Товарні запаси підприємств є важливим елементом активів, а тому аудит товарів потребує особливого підходу, зважаючи на вид діяльності, зовнішні чинники, особливості облікової системи та внутрішнього контролю. Відтак методика аудиту товарних запасів складається з кількох основних етапів, серед яких: збір та аналіз загальної інформації про підприємство. Першочергово аудитор слід ознайомитися зі структурою та характером діяльності компанії, а також її зовнішніми і внутрішніми умовами функціонування; оцінка ризику.

Аудитор оцінює властивий ризик і ризик невідповідності внутрішнього контролю, визначаючи найуразливіші місця, де ймовірність помилок або шахрайства найвища; планування аудиторської перевірки. На основі зібраної інформації аудитор розробляє план і програму аудиту, визначає обсяг і напрями роботи; проведення перевірки. Використовуючи обрані методи і прийоми, аудитор здійснює аудит товарних запасів, аналізуючи документи, проводячи інвентаризацію, перевіряючи наявність і облік матеріальних цінностей; оцінка доказів і складання висновку. Аудитор аналізує отримані результати, робить висновки про достовірність даних та надає рекомендації щодо вдосконалення облікової системи.

Аудит, як елемент економічного контролю, не тільки виявляє недоліки, але й відкриває нові можливості для підвищення ефективності діяльності підприємства, забезпечення відповідності чинному законодавству, оптимізації використання ресурсів і підвищення якості продукції. Він базується на загальнонаукових методичних прийомах: спостереженні, аналізі, синтезі, індукції та дедукції. Індуктивний метод передбачає поступовий перехід від конкретних даних до загальних висновків, тоді як дедуктивний — від загальних положень до конкретних фактів. Індивідуальні завдання аудиторів полягають у виборі найбільш ефективних методів для досягнення поставлених цілей.

Об'єкти аудиту поділяються на кілька категорій: бухгалтерські документи, організаційна структура, ресурси підприємства, економічні процеси, договірні відносини тощо. Об'єкти аудиту можуть оцінюватися з позиції минулого, теперішнього або майбутнього. Це дозволяє аудитору аналізувати ефективність використання ресурсів, стан бухгалтерського обліку і планування, а також прогнозувати подальший розвиток підприємства.

Для кращого огляду і раціональної постановки завдань можуть використовуватися графіки, діаграми, програмне забезпечення, комп'ютерні системи. Програма аудиторської перевірки необхідна для найбільш ефективного розподілу роботи всередині аудиторської групи і для контролю за ходом аудиторської перевірки з боку керівництва аудиторської фірми. Розглянуті вище моменти стосувалися загальних питань аудиторської перевірки, які виникають при перевірці будь-якої ділянки обліку. Однак при перевірці імпорتنих операцій виникає ряд специфічних питань вивчення бізнесу клієнта.

Здійснення аудиту керується важливими принципами або правилами. Вони поділяються на такі основні групи: принципи професійної етики, методологічні, правові та організаційні. До принципів професійної етики, які є обов'язковими, відносять: незалежність, об'єктивність, професіоналізм і компетентність, цілісність, конфіденційність, доброзичливість. Методологічні принципи охоплюють аудиторські докази, систему обліку, внутрішній контроль, матеріальність та оцінки ризиків. Організаційні принципи пов'язані з плануванням, документуванням процесу аудиту, звітністю, а також взаємодією аудиторів і поінформованістю клієнта. Аудитори повинні дотримуватися вимог Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та Національних нормативів аудиту [1].

На початковій стадії аудитор укладає договір з підприємством та вивчає його специфіку. Цей етап включає аналіз організаційної структури, видів діяльності, структури капіталу, системи оплати праці та внутрішнього контролю. На основі зібраних даних аудитор розробляє план аудиту, що визначає послідовність дій, а також програму перевірки, що забезпечує контроль за ходом аудиту. Особливу увагу слід приділити використанню інформаційних технологій. Якщо є комп'ютерна система обліку, аудитору потрібно узгодити можливість використання ІТ-експерта для перевірки відповідності системи вимогам аудиту [2].

На цьому етапі аудитор здійснює перевірку фінансової звітності та операцій з товарами. Оскільки аудитор може проводити як суцільні, так і вибіркові дослідження, від його вибору залежить рівень значущості перевірки. Чим менше використовується вибірковість, тим вища точність висновків. Суттєвість у аудиті означає, що аудитор повинен звертати увагу тільки на ті моменти, які істотно впливають на достовірність звітності та фінансових рішень. Аудиторський ризик, пов'язаний з підготовкою неправильного висновку, знижується при належному плануванні та оцінці суттєвості [3].

Методика аудиту товарних запасів охоплює комплекс заходів, які забезпечують підприємству можливість виявляти недоліки, коригувати облікову політику і знижувати ризики, пов'язані з помилками та недостовірною звітністю.

Це сприяє підвищенню ефективності управління підприємством і забезпеченню його стійкого розвитку. Сьогодні підприємства активно впроваджують програмне забезпечення для обліку товарів, що слід враховувати під час аудиту. Облікову систему можна розглядати як "чорну скриньку", що дозволяє досліджувати відповідь системи на різні вхідні дані без аналізу її структури. Це знижує витрати часу та ресурсів і забезпечує ефективне тестування функціональності.

Процес аудиту товарних запасів включає аналіз даних, контроль за операціями, перевірку відповідності стандартам, оцінку внутрішнього контролю, звітність та рекомендації для підвищення ефективності управління. Аудитори повинні перевіряти документи, що підтверджують надходження та витрату товарів, забезпечуючи відповідність реальному обліку. Регулярна оцінка ефективності внутрішнього контролю допомагає виявити потенційні недоліки в облікових системах. Документування всіх етапів аудиту створює прозору базу для прийняття рішень [4].

Успішна реалізація аудиту товарних запасів допомагає підприємствам оптимізувати процеси управління та знижувати ризики, пов'язані з фінансовою звітністю. Сучасні підприємства також впроваджують автоматизовані рішення для обліку товарів, що дозволяє спростити процеси, зменшити ризик помилок і підвищити ефективність управління. Вони можуть включати інтегровані системи обліку, які забезпечують швидкий доступ до актуальної інформації про запаси та їх обробку, а також можливість ведення аналітики у реальному часі.

Застосування таких технологій суттєво змінює підходи до аудитів, оскільки аудитори повинні адаптувати свої методи до нових реалій обліку в умовах цифровізації. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню якості фінансової звітності та впевненості в даних, що використовуються для прийняття управлінських рішень. Прогресивні технології обліку дозволяють автоматизувати багато процесів, що робить їх більш точними. Впровадження нових рішень підвищує ефективність роботи аудиторів та забезпечує вищу якість фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#n147> (дата звернення: 18.11.2023).
2. Коваль С.В. Організаційно-методичні засади проведення аудиту товарів та їх реалізації в аграрних підприємствах. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка: Науковий журнал. Вип. 4. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 169–176. DOI <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.4.21>
3. Лисенко А.М., Акімов С.С. Аудиторські послуги у контексті виникнення загроз незалежності аудиту. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2022. № 3 (126). С. 67–72. URL: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2022-3-10>
4. Плаксієнко В.Я., Верига Ю.А. Облік, оподаткування та аудит. навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2019. 509 с.

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах глобалізації, інтернаціоналізації та трансформації господарських зв'язків, питання забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання набувають особливого значення. Зважаючи на це, підприємствам слід забезпечувати такий ступінь безпеки, який передбачатиме внутрішню та зовнішню стабільність, потрібну для належного економічного функціонування, притік інвестицій, підвищення конкурентоспроможності, активна участь на міжнародній арені, що, звісно, створить базу для забезпечення достатнього рівня економічної безпеки.

Нині в Україні збудовано національну систему фінансового контролю, втім в ній є деякі суперечності та недоліки. Фінансовий контроль, як чинник забезпечення економічної безпеки, наразі використовується неповною мірою. Недооцінка важливості фінансового контролю є однією із причин появи кризових явищ у державному секторі, недосягнення пріоритетів регіонального розвитку, наявність зловживань у сфері державних фінансів, нераціонального управління державною і комунальною власністю, неефективного витрачання бюджетних коштів тощо. Відтак, проблеми фінансового контролю реалізації економічних заходів стимулювання розвитку регіонів, розробки шляхів підвищення його дієвості з метою забезпечення економічної безпеки є актуальними.

Фінансовий контроль відіграє важливу роль в управлінні національним господарством. Він передбачає спостереження за процесом управління, оцінювання результатів, співставлення їх з визначеною ціллю тощо. Його широка сфера застосування дає змогу впливати на різні економічні процеси, наглядати за дотриманням економічної безпеки, слідкувати за досягненням фінансової самодостатності регіонів та галузей економіки, збалансованістю бюджетів, захищеністю інтересів громадян та суспільства. Рациональна організація та ефективне функціонування фінансового контролю – це важливе завдання економічної політики, що сприяє дотриманню національних інтересів країни [1].

Під час розроблення механізму фінансового контролю на підприємстві важливо визначити його структуру, яка на думку науковців має відповідати таким вимогам: дотримання системного підходу під час дослідження фінансового контролю в підвищенні економічної безпеки на підприємстві; формування елементів та блоків механізму фінансового контролю на підприємстві, що мають перебувати у взаємозв'язку та взаємозалежності; дотримання вимог чинної системи вітчизняного нормативного регулювання фінансового контролю з можливістю їх адаптації до європейських стандартів;

забезпечення наукового обґрунтування заходів, вжиття яких спрямоване на вдосконалення фінансового контролю в підвищенні економічної безпеки підприємств; забезпечення адаптивності механізму фінансового контролю до мінливих умов зовнішнього середовища [2].

Особливістю контролю в системі економічної безпеки підприємства є те, що він здійснюється в процесі фінансово-господарської діяльності, відіграє важливу роль у забезпеченні збереження майна. Це дозволяє вчасно виявити недоліки та визначити заходи для їх усунення. Забезпечення контролю в системі економічної безпеки є однією з головних умов ефективного функціонування підприємства. Система економічної безпеки кожного підприємства є індивідуальною, її повнота і дієвість залежать від чинної в державі законодавчої бази, від обсягу матеріально-технічних і фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств, від розуміння кожним із працівників важливості гарантування безпеки бізнесу, а також від досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств.

Економічна безпека підприємства – це стан підприємства, що характеризується його здатністю нормально функціонувати для досягнення своєї мети за наявних зовнішніх умов і їх зміни в певних межах.

Надійний захист економічної безпеки підприємства можливий лише за комплексного та системного підходу до її організації. Ця система забезпечує можливість оцінити перспективи зростання підприємства, розробити тактику і стратегію його розвитку. Економічна безпека полягає в забезпеченні поступального економічного розвитку суспільства з метою виробництва необхідних благ і функціонування підприємств, особливо за умов нестабільної економіки, значною мірою визначається надійністю системи економічної безпеки підприємства. Тому особливої актуальності набувають проблеми створення дієвих механізмів щодо підвищення економічної безпеки підприємства [3].

Контроль у системі економічної безпеки здійснюється на рівні підприємства і його об'єктом є його господарська діяльність. Тому такий контроль повинні здійснювати керівники, фахівці структурних підрозділів і працівники обліку. Важливою складовою загальної проблеми розвитку контролю є вибір його основних видів і напрямів, які визначають організаційну та технічну сторону контролю на підприємстві [4].

Розкриємо зміст кожного з елементів системи контролю у системі економічної безпеки підприємства:

1. Заходи контролю формують атмосферу в системі контролю, яка задає тон у роботі підприємства, впливаючи на свідомість працівників і на їхнє ставлення до роботи та контролю. Тому заходи контролю в системі економічної безпеки підприємства – складові частини системи контролю, встановлені керівництвом підприємства на окремих напрямках і ділянках господарської діяльності з метою забезпечення ефективного та надійного управління нею.

Заходи контролю включають політику та процедури контролю. Зокрема, процедури, призначені для запобігання або виявлення та виправлення помилок. Мета – забезпечити, наскільки це можливо, організоване та ефективне ведення

справи, включаючи строге дотримання внутрішньої політики, захист активів, запобігання та виявлення шахрайства й помилок, точність і завершеність бухгалтерських записів, а також своєчасну підготовку достовірної фінансової звітності [4]. Заходи контролю – це умови праці та правила, дії та процедури, надані керівництвом для свого персоналу, які відображають як загальне ставлення вищого керівництва та власників підприємства до контролю, так і важливість контролю для цього підприємства.

Оцінка негативних впливів (оцінка ризику). Кожна система зустрічається з різноманітними негативними впливами зовнішнього та внутрішнього характеру, які повинні бути оцінені. Оскільки економічні та політичні умови, а також державні регулюючі впливи ззовні, правила та приписи постійно змінюються, перед системою постає завдання – визначити та усунути негативні впливи, пов'язані з цими змінами. Контроль дозволяє виявляти негативні впливи, реагувати на зміни умов і сприяти усуненню цих впливів.

2. Заходи інформування та зв'язку. Достовірна та корисна інформація про використані ресурси та результати попередньої діяльності дозволяє приймати правильні рішення. Контроль дозволяє перевірити ступінь достовірності та надійності інформації.

3. Процедури контролю являють собою певні дії, які допомагають забезпечувати виконання управлінських рішень. Контроль допомагає простежити за тим, що вчасно ухвалюються всі необхідні заходи для усунення ризиків, які можуть перешкодити виконанню завдань.

Отже, підбиваючи підсумки, зазначимо, що контроль є важливим елементом у системі економічної безпеки підприємства. Щодо контролю як елементу системи економічної безпеки підприємства доцільно виокремити два види такого контролю: контроль за системою управління (контроль за виконанням законів, наміченими програмами, планами); контроль за процесом функціонування та результатами діяльності (контроль за ефективністю). Організація контролю здійснюється через чітко визначені елементи та об'єкти контролю у складі системи економічної безпеки підприємства, які є основою практичної організації такого контролю.

Список використаних джерел

1. Здирко Н. Г., Мулик Я. І. Державний фінансовий контроль в системі забезпечення економічної безпеки держави. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 7. С. 112-122.
2. Даценко Г. В. Формування механізму фінансового контролю у підвищенні безпеки промислових підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 27, ч. 1. С. 44–48.
3. Степанова О. В. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: кол. моногр.: у 2 т. Дніпропетровськ: ФОП Дробязко, 2014. Т. 2. С. 34–43.
4. Булкот Г. В. Основні види контролю в системі економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2014. № 4. С. 68–75.

Леся КОНОНЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, обліку та аналізу
Херсонського державного аграрно-економічного університету,
м. Херсон-Кропивницький, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІК ТА АУДИТ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Глобальне впровадження і використання цифрових технологій обумовлюють трансформаційні процеси функціонування підприємств. При цьому цифровізація бухгалтерського обліку знаходиться у центрі уваги. Це пов'язано з тим, що бухгалтерські та аудиторські процедури здебільшого є рутинними. Впровадження та використання цифрових технологій трансформують бухгалтерські і аудиторські процедури, проте не зменшують їх цінності. Цифрові технології насамперед дозволяють спростити процес обробки інформації [3, 4], але розробка та реалізація алгоритму облікових і аудиторських процедур, координація праці обліково-аналітичного апарату та аудиторів залишається прерогативою фахівців з обліку та аудиту. Відповідно, професії бухгалтера та аудитора набувають новий зміст, а праця - звільняється від рутинності та стає більш креативною.

Використання цифрових технологій дозволяє відстежувати господарські події у режимі реального часу, що оптимізує процес прийняття управлінських рішень, дозволяє підвищити їх ефективність.

Цифрові технології сприяють розкриттю творчого потенціалу обліково-аналітичного персоналу та аудиторів; створюють нові можливості, що виникають завдяки цифровим інструментам і новим джерелам даних; дозволяють поєднувати ці можливості з глибоким знанням бізнес-процесів, що уможливорює зосередження фахівців з бухгалтерського обліку та аудиту на сферах, які вимагають професійного судження; забезпечують впевненість і довіру зацікавлених сторін і створюють більш комфортне робоче середовище [2].

Сучасні цифрові системи в обліку та аудиті підприємств, спрощують оцінку суттєвості, надаючи інструменти для автоматизованого аналізу, візуалізації даних, моніторингу в реальному часі та спільного прийняття рішень.

Сьогодні абсолютна більшість комп'ютерних програм, які використовуються у процедурах обліку та аудиту, спрямовано лише на автоматизацію праці [5]. Тобто, сучасний етап використання цифрових технологій в цій сфері є лише оцифруванням. Перехід від оцифрування до цифровізації передбачає узгодженість облікової практики шляхом автоматизації завдань, що повторюються та спрямовано на зниження ймовірності помилок.

Впровадження та використання сучасних цифрових технологій дозволить не лише підвищити точність фінансової звітності, але і оптимізувати роботу обліково-аналітичного персоналу. Сучасні цифрові технології

уможливлюють дотримання принципу повного розкриття інформації, надаючи вичерпну, стандартизовану та прозору фінансову інформацію, що сприяє більш обґрунтованому прийняттю рішень користувачами звітності.

Сучасні цифрові технології забезпечують підвищення надійності фінансової інформації, впровадження валідації, сповіщення про помилки, збереження аудиторських доказів та застосування послідовності процедур.

Процеси цифровізації є перманентними, що обумовлює необхідність постійної адаптації фахівців з обліку та аудиту до нових технологій. Це обумовлює необхідність формування у фахівців з обліку та аудиту відповідного рівня цифрових компетентностей [1]. Саме недостатній рівень цифрових компетентностей користувачів сьогодні гальмує впровадження сучасних цифрових технологій в облікову та аудиторську практику. Так, натеper навчання з використанням сучасних цифрових технологій здійснюється переважно ІТ-фахівцями, які фокусуються на навігації, а не на інтерпретації вихідних даних. Проте, при веденні бухгалтерського обліку чи проведенні аудиту засобами цифрових технологій необхідним є набір навичок щодо відображення господарських подій, інтерпретації вихідних даних для виявлення аномалій та визначення впливу на аудиторське судження. Відповідно фахівець з обліку та аудиту повинен мати відповідний рівень як фахових компетентностей, так і цифрових і перманентно його підвищувати.

Список використаних джерел

1. Кононенко Л. В., Оришака О. В., Селіщева Є. В. Формування цифрової компетентності як основа трансформації вищої освіти в умовах глобалізаційних процесів. *Вісник науки та освіти*. 2022. № 1(1). С. 169-180. [http://doi.org/10/52058/2786-6165-2022-1\(1\)-169-180](http://doi.org/10/52058/2786-6165-2022-1(1)-169-180).
2. Artene, A. E., & Domil, A. The Role of Accounting and Auditing in the Digital Age. From Digitization to Digital Transformation. *Digital Transformation: Exploring the Impact of Digital Transformation on Organizational Processes* (pp. 143-155). 2024. Cham: Springer Nature Switzerland.
3. Karnaushenko, A., Tanklevska, N., Povod . T., Kononenko, L., & Savchenko, V. (2023). Implementation of blockchain technology in agriculture: fashionable trends or requirements of the modern economy. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 9(3), 124–149. <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.03.06>
4. Savchenko V., Kononenko L., Povod T. Directions for improving the training of specialists in the context of the need to provide requests for the development of the financial sector and the challenges of formation "Industry 5.0" *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (19), 195-202. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.19.23>
5. Spivak, S., Didyk, I., Skurskiy, T. & Zhytko, O. The role of computer programs for analysis of the financial and economic condition of the enterprise. *Socio-Economic Problems and the State* (electronic journal), 2021. Vol. 25, no. 2, pp. 702-707. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21ssmsgsp.pdf>

Анна КОСТЯКОВА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Таврійського державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Поява категорії «економічна безпека» історично було започатковано в ученнях філософів Стародавнього світу, як «утримання ідеальної держави» на основах теорії справедливості та безпеки, де з часом акцент робиться саме на потребі в безпеці для задоволення фізіологічних потреб людини, майна та майбутнього з різноманітністю дефініцій поглядів.

Економічна безпека це одна із типових складових національної безпеки держави, що забезпечує здійснення економічного суверенітету й економічне зростання в умовах системи міжнародних взаємозв'язків з еволюцією розвитку починаючи з 1904 року до наших днів.

Диференціація поглядів науковців щодо складових даної категорії різняться. Повністю погоджуючись з провідними вченими-науковцями ІАЕ НААН України, вважаємо, що «економічна безпека підприємства, яка ґрунтується на розумінні системи взаємозумовлених та взаємоузгоджених способів, інструментів і управлінських рішень в синтезі із наявним потенціалом підприємства в сукупності із об'єктами обліково-аналітичного забезпечення, націлених на своєчасне реагування на ризики, загрози, флуктуації середовища функціонування підприємства задля фінансової стійкості, розвитку економічного потенціалу, зростанню конкурентних переваг та підвищенню якості інформаційного забезпечення управлінських процесів підприємства» [1,2]. Тобто даний категоріальний апарат доповнено компонентою обліково-аналітичного забезпечення, оскільки, на думку академіка В.М. Жука: «економічна безпека є однією з домінант інституційної теорії бухгалтерського обліку й відповідно першоджерелом інституційного забезпечення економічної безпеки в рамках чинного нормативно-правового поля, яке регламентує «правила гри» конкретного соціально-економічного простору [2]. Обліково-аналітичне забезпечення це запорука зміцнення економічної безпеки підприємства та управління нею, де важливу роль в підготовці даного забезпечення надано саме професійним судженням бухгалтерів.

В сучасних умовах нестабільності та невизначеності здійснення підприємницької діяльності роль бухгалтерського обліку на підприємстві сприяє забезпеченню економічної безпеки та безперервності діяльності підприємства.

Процес здійснення підприємницької діяльності нерозривно пов'язаний із процесом невизначеності, тобто неспроможністю підприємства на майбутнє спрогнозувати стовідсотковий результат від запланованих бізнес-процесів.

Невизначеність породжує виникнення ризиків, які пронизують діяльність підприємства і виступають серйозною загрозою для його економічної безпеки. Ризики - це формалізація невизначеності, а визначення ризиків - спосіб її вимірювання. Зменшити невизначеність, означає мінімізацію виявлення ризиків, адже там, де все зрозуміло і прозоро ризиків немає і не може бути, що нехарактерно для підприємницької діяльності, бо найбільший ризик – це не ризикувати. Одні вчені вважають, що ризик - це небезпека виникнення негативної події [3,4], згідно думок інших – це можливість появи збитків через несприятливі події [5,6], інші трактують «ризик», як ймовірність виникнення негативного й водночас позитивного явища, що впливає на здійснення господарської діяльності [7,8] і саме провідний вчений-науковець Г.Г. Кірейцев [9] зауважив на взаємозв'язку ризиків із об'єктами обліку, а саме розуміючи «під ризиком усвідомлену можливість небезпеки виникнення непередбачених втрат очікуваного доходу, прибутку, майна, грошей у зв'язку з випадковими змінами умов господарської діяльності підприємства через несприятливі обставини», що, на нашу думку, й характеризує доцільність у чіткому та послідовному поєднанні процесів ідентифікації ризиків, обліково-аналітичного забезпечення та управління наслідками їх впливу.

Отже, ризик, як предмет дослідження економічної безпеки, це подія чи група взаємопов'язаних подій, що є наслідком невизначеності у мезосередовищі та мікросередовищі чи/та результатом прийняття управлінських рішень, що не забезпечує досягнення поставленої мети і супроводжуються отриманням незапланованих втрат /збитків об'єктів обліку.

Оскільки економічна безпека є генератором ризиків та загроз господарської діяльності, то постає питання щодо її обов'язкового обліку та аналізу. Ризики економічної безпеки класифікуються на стратегічні, фінансові ризики звітності та операційні, де останні два ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що й потребує обліково-аналітичного забезпечення ризик-менеджменту підприємств.

Але поряд з фінансовими показниками процес невизначеності може містити й нефінансові показники, що доцільно також враховувати в процесі оцінки, відображення в обліку та прийняття рішень. З даного приводу доцільно підтримати пропозицію провідних вчених-науковців [1,2] щодо використання звітності нефінансового характеру для задоволення запитів зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів економічної безпеки, зокрема Звіт з управління, Звіт з прогресу, Звіт про корпоративну соціальну відповідальність, Внутрішнього звіту з економічної безпеки тощо.

Список використаних джерел

1. Василішин С.І., Гнатишин Л.Б., Прокопишин О.С. Економічна безпека як складова обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами:

теоретичний аспект. *Таврійський науковий вісник. Серія «Економіка»*. 2022. №14. URL: <http://surl.li/erdhpp> (дата звернення: 11. 11. 2024).

2. Жук В.М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2018. 408 с.

3. Дерун І.А. Ідентифікація ризиків в системі бухгалтерського обліку підприємства. *Економічний часопис - XXI*. 2016. № 159 (5–6). С. 97-100.

4. Брітченко І. Г. Регіональне банківське ринковедення (теорія, методологія, технологія). *Теорія регіонального банківського ринковедення*. Донецьк : ДонДУЕТ, 2002. 123 с.

5. Łazowski J. Wstęp do nauki o ubezpieczeniach. Warszawa : PZU, 1934. S. 7.

6. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. 400 с.

7. Голов С.Ф. Управлінський облік. К. : Лібра, 2006. 704 с.

8. Дяків Р.С., Бохан А.В., Горбаль В.М., Гуриненко О.М. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера. К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. 704 с.

9. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент. К. : ЦНЛ, 2007. 531 с

Михайло КРИВОРУЧКО
кандидат економічних наук
доцент кафедри економіки, управління та адміністрування
Черкаського державного бізнес-коледжу, Черкаси, Україна

ПОСИЛЕННЯ ЕТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА

Професійне судження бухгалтера – важливий елемент діяльності у сфері обліку і аудиту. Дослідження етичної складової професійного судження набуває особливої актуальності у контексті сталого зростання, особливо у період безпекових викликів.

Кундря-Висоцька О. з колегами характеризує два протилежні підходи до статусу професії бухгалтера: 1) технічний рахівник, який не впливає на розвиток підприємства; 2) член команди вищого керівництва, чиє професійне судження враховується при прийнятті рішень. Професійне судження впливає на розвиток облікової системи та ефективність господарювання. Дослідники розробили фундаментальні принципи сучасного фахівця-обліковця – чесність, об'єктивність, професійна компетентність, конфіденційність, професійна поведінка, технічні стандарти [1, с. 89-97].

У дослідженні Гуріної Н.В. та Приходько К.К професійне судження бухгалтера розглядається як один із ключових інструментів забезпечення економічної безпеки підприємства. Його суть полягає у прийнятті рішень в умовах невизначеності на основі знань, досвіду та професійних стандартів. Роль професійного судження бухгалтера у забезпеченні економічної безпеки підприємства реалізується шляхом виявлення та оцінки загроз, розробки заходів їх запобігання та усунення, контроль за розробленими заходами [2, с. 9-10].

Усатенко О.В. та Пашкевич М.С. акцентують увагу на аргументованості, а не довільності професійного судження бухгалтера, яке виступає в ролі підґрунтя для сучасної облікової політики [3, с. 94].

Шерстюком О. розроблено структуру професійного судження, яке складається з суб'єктивних припущень бухгалтера та об'єктивних обставин формування судження, які дозволяють формалізувати мету і предмет професійного судження, а також очікувані результати його застосування [4, с. 49].

Ряд нормативних та дорадчих документів регулюють етичні питання професії обліковців. Так, Міжнародний етичний кодекс професійних бухгалтерів містить положення щодо базових етичних принципів професійної поведінки, етичних принципів бухгалтерів бізнесу та публічної сфери, стандартів незалежності у сфері аудиту та послуг з надання впевненості [5]. Аналізуючи зміст Глобального етичного кодексу викладачів-обліковців, розробленого Міжнародною асоціацією освіти і досліджень у сфері обліку, можна зробити висновок, що основна думка Кодексу - в основі роботи освітян-обліковців

лежить служіння суспільству шляхом виконання своїх обов'язків перед академічним та професійним середовищем, а також перед громадою [6].

Варто звернути увагу на заяву про академічну доброчесність у Європейському просторі вищої освіти, в якій наголошено на необхідності дотримання та просування академічної доброчесності, а також створення для студентів безпечного освітнього середовища для розвитку культури якості і здорового ставлення до помилок [7]. Етичні цінності також сформульовані у програмних документах міжнародних аудиторських компаніях – можна навести приклади ключових цінностей компанії KPMG: доброчесність, досконалість, мужність, командна робота, сталий розвиток [8].

У наукових дослідженнях діяльність у сфері обліку розглядається в ширшому контексті сталого розвитку. Так, у статті Мокринської З.В. досліджено роль облікової професії у сфері боротьби з корупцією та досягнення цілей сталого розвитку. Професійна етика, освіта та контроль визначені як основа бухгалтерського фаху [9, с. 80-81]. Можна зробити висновок про важливість етичної складової у професійній діяльності обліковців.

Список використаних джерел

1. Кундря-Висоцька, Оксана, et al. “Екстраполяція професійного судження в обліковій системі: значення та вплив на розвиток”. *Вісник Економіки*, no. 2, July 2023, pp. 89-102, <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.02.089>.

2. Гуріна, Н. В., & Приходько, К. К. (2023). Професійне судження бухгалтера як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, (3(56)), 9–13. [https://doi.org/10.26642/pbo-2023-3\(56\)-9-13](https://doi.org/10.26642/pbo-2023-3(56)-9-13)

3. Усатенко О.В., Пашкевич М.С. Професійне судження у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності за МСБО та МСФЗ. *Бізнес Інформ*. 2023. №3. С. 90–95. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-3-90-95>

4. Шерстюк О. Професійне судження бухгалтера у реалізації завдань бухгалтерського обліку. *Облік і фінанси*. 2023. №2(100). С. 47-53.

5. Handbook of the International Code of Ethics for Professional Accountants, including International Independence Standards. IFAC. Edition 2023. 374 p. URL: https://ifacweb.blob.core.windows.net/publicfiles/2024-03/2023%20IESBA%20Handbook%20-%20Updated%203-26-24_0_0.pdf

6. Global Code of Ethics for Accounting Educators. International Association for Accounting Educators and Researchers. URL: <https://www.iaaer.org/>

7. Заява про академічну доброчесність у Європейському просторі вищої освіти. Аналітичний центр «ОсвітАналітика» Університету Грінченка. Бюлетень «Академічна доброчесність». Випуск 31. Лютий 2024 року. URL: <https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integrity-bulletin-31.pdf>

8. KPMG. Global code of Conduct. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2018/02/global-code-of-conduct.pdf>

9. Мокринська З.В. Кодекс етики професійних бухгалтерів як основа побудови ефективної бухгалтерської практики. *Економіка та держава*. 2022. №5. С. 79–84.

МЕТОДИ ВИМІРЮВАННЯ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Внутрішній аудит є важливим елементом системи управління ризиками, контролю та корпоративного управління. Він допомагає організаціям досягати своїх цілей, забезпечуючи прозорість та ефективність бізнес-процесів. Однак оцінка ефективності внутрішнього аудиту залишається складним завданням, оскільки вона потребує не лише кількісних показників, але й якісних оцінок. Це дослідження має на меті вивчити існуючі методи вимірювання та оцінки ефективності внутрішнього аудиту, аналізуючи наукові дослідження, а також визначити основні проблеми в цій сфері.

У науковій літературі представлено різноманітні підходи до оцінки ефективності внутрішнього аудиту. Наприклад, Дж. Т. Гріффіт і Л. Р. Хендрикс у своїй статті "Measuring Internal Audit Effectiveness: A Framework" розробили концептуальну модель, що включає як кількісні, так і якісні показники [2]. Вони пропонують використовувати фінансові метрики, такі як ROI (повернення на інвестиції) від внутрішнього аудиту, поряд із задоволеністю замовників аудиту. Інші науковці, зокрема, Lawrence B. Sawyer, акцентують увагу на важливості використання систем оцінки, таких як Balanced Scorecard, що дозволяє інтегрувати різні аспекти внутрішнього аудиту в загальну стратегію організації [3]. Це підкреслює необхідність забезпечення зв'язку між внутрішнім аудитом і корпоративними цілями.

Серед українських науковців, праці Г. В. Даценко присвячені оцінці ефективності внутрішнього аудиту в контексті корпоративного управління. Він пропонує модель, що включає аналіз ризиків, контроль за дотриманням нормативних вимог і оцінку економічної ефективності [4].

Ефективність внутрішнього аудиту часто не пов'язана з загальними цілями організації. Як зазначають І. В. Колос та Н.Й. Радіонова, це призводить до того, що внутрішній аудит сприймається як окрема функція, а не як важливий елемент стратегії розвитку [5]. Це обмежує його вплив на прийняття рішень та підвищення ефективності бізнес-процесів.

Незважаючи на розроблені методи, оцінка ефективності внутрішнього аудиту залишається неоднозначною. Основні проблеми включають:

1. Різноманіття методів і критеріїв оцінки ускладнює порівняння результатів у різних організаціях.
2. Особисті упередження аудиторів можуть впливати на результати оцінки, що потребує впровадження об'єктивних критеріїв.
3. Часто внутрішній аудит не враховує стратегічні цілі організації, що може знижувати його цінність.

Сучасні підходи до оцінки ефективності внутрішнього аудиту зосереджуються на комбінованому використанні кількісних і якісних методів. Зокрема, пропонуються наступні рішення:

1. Стандартизація критеріїв, а саме розробка єдиних стандартів для оцінки ефективності внутрішнього аудиту є необхідним кроком. Використання стандартів, наприклад, International Internal Audit Standards, дозволяє забезпечити однозначність у вимірюванні.

2. Залучення сторонніх експертів. Незалежні оцінювачі можуть забезпечити об'єктивність оцінок. Це знижує ризики суб'єктивності, пов'язані з внутрішніми аудиторами.

3. Використання технологій. Інноваційні технології, такі як аналітика даних і штучний інтелект, можуть суттєво покращити процес оцінки. Вони дозволяють автоматизувати збори та аналіз даних, що підвищує точність оцінок.

4. Інтеграція з бізнес-стратегією. Інтеграція внутрішнього аудиту в загальні стратегії організації дозволяє оцінити його вплив на досягнення стратегічних цілей.

Лише через систематичне вдосконалення цих аспектів можна забезпечити реальну цінність внутрішнього аудиту для організацій у сучасному динамічному середовищі.

Ефективність внутрішнього аудиту є критично важливою для забезпечення стабільності і розвитку організацій. Для її адекватної оцінки необхідно застосовувати комбінований підхід, що включає кількісні та якісні методи, стандартизувати критерії, залучати сторонніх експертів і використовувати новітні технології. Інтеграція внутрішнього аудиту в загальну стратегію організації також є важливим кроком, що підвищує його значимість. Подальші дослідження можуть зосередитися на вивченні впливу культурних аспектів на практики внутрішнього аудиту та розробці нових інструментів для оцінки його ефективності в умовах сучасного бізнес-середовища. Таким чином, ефективність внутрішнього аудиту може суттєво підвищити загальну продуктивність організації і її конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг : Ч. 1-3. 2014 р. ; пер. з англ. О.Л. Ольховікової, О.В. Селезньова. URL : <http://apu.com.ua/891-mizhnarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-audit-u-oglyaduinshogo-nadannya-vpevnenosti-tasuputnikh-poslug-vidannya-2014-roku>. (дата звернення : 02.02.2023 р.)

2. Дж.Т. Гріффіт і Л.Р.Хендрикс Measuring Internal Audit Effectiveness: A Framework, 2009. URL: https://vuir.vu.edu.au/42261/1/ALMAHUZI_Ahmed-thesis.pdf

3. Sawyer's Internal Auditing: Enhancing and Protecting Organizational Value, 7-th edition / Institute of Internal Auditors. Research Foundation, 2019, 400с.

4. Даценко Г.В. Основні аспекти контролю якості внутрішнього аудиту підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету.

2021. Випуск 37. С. 19-23 URL: [//www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/37_2021ua/5.pdf](http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/37_2021ua/5.pdf)

5. Колос І. В., Радіонова Н. Й. Внутрішній аудит як інструмент підвищення ефективності діяльності підприємства. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз». 2013. Вип. 1. С. 126–141.

Марина КРУГЛА

кандидат економічних наук доцент, доцент кафедри бухгалтерського
обліку та консалтингу
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОБЛІКОВІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ НИМИ

В умовах економічних криз, пандемії та геополітичних конфліктів, управління ризиками стало невід'ємною складовою діяльності підприємств. В Україні, через нестабільність економічного середовища та високий рівень невизначеності, проблема ризиковості ведення бізнесу набула особливої гостроти. У зв'язку з цим, питання використання обліково-аналітичного інструментарію для управління економічними ризиками є затребуваними та актуальними, оскільки сприяють своєчасному виявленню проблемних зон та впровадженню відповідних заходів для підвищення фінансової стійкості підприємства та уникнення банкрутства.

Вивчення ризиків є важливою передумовою успішної діяльності підприємства. За суттю, економічні ризики для підприємства – це непередбачувані події або ситуації чи потенційні загрози, які можуть негативно вплинути на фінансові результати, стабільність та розвиток підприємства. Вони пов'язані зі змінами в економічному середовищі, ринкових умовах та внутрішніми процесами підприємства. На думку Гросул В. «ризики характеризують невизначеність у сучасному економічному просторі внаслідок дії факторів бізнес-середовища, які мають як прямий, так і непрямий вплив на діяльність підприємства»[1, с.61]. До основних видів економічних ризиків належать: ринкові (коливання цін, курсів валют, процентних ставок), кредитні (неплатоспроможність контрагентів), операційні (помилки персоналу, збої в роботі обладнання), інвестиційні (втрата капіталу, зниження доходності).

Управління ризиками – це систематичний процес ідентифікації, оцінки та реагування на потенційні загрози, які можуть негативно вплинути на досягнення цілей підприємства. Цей процес включає виявлення можливих ризиків, оцінку ймовірності їх настання та потенційних наслідків, постійний моніторинг та оновлення стратегій управління. Отже, ефективне управління економічними ризиками передбачає їх ідентифікацію, оцінку, розробку стратегій мінімізації негативного впливу та постійний моніторинг непередбачуваних подій для забезпечення стабільності і розвитку бізнесу.

Інструменти управління ризиками для зниження негативного впливу непередбачуваних подій на діяльність підприємства можуть застосовуватись реактивно або проактивно. Проактивні заходи спрямовані на ідентифікацію та оцінку потенційних загроз ще до їхньої матеріалізації. Такий підхід дозволяє розробити сценарії розвитку подій та впровадити превентивні заходи щодо їх запобігання. Реактивні дії спрямовуються на кризи, що вже настали. Їх завдання – швидке прийняття рішень для мінімізації збитків. Таким чином, поєднання цих

двох підходів дозволяє підприємствам не тільки мінімізувати негативні наслідки криз, але й створити стійку та адаптивну бізнес-модель розвитку підприємства.

Облікова політика є фундаментом для забезпечення прозорості та достовірності фінансової звітності підприємства, зокрема щодо економічних ризиків. Замлинський В., Волошина О. та Степаненко С. зазначають, що підприємства мають вносити зміни в свою облікову політику, щоб ефективно відповідати поточним обставинам і забезпечити точність і достовірність своєї фінансової звітності, зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, утримувати конкурентоспроможність і стає та збалансоване зростання у світовому економічному середовищі [2, с.60].

Сучасне українське підприємство в обліковій політиці повинно визначити порядок ідентифікації, оцінки та відображення у фінансовій звітності активів, зобов'язань та власного капіталу в умовах потенційних загроз, зокрема, зумовлених воєнними діями. Облікова політика має містити інформацію про методи оцінки запасів, які можуть зазнати знецінення через зниження попиту або пошкодження; про критерії визначення сумнівних боргів та методи формування резервів під сумнівні борги, враховуючи можливість неплатоспроможності контрагентів; про методи обліку основних засобів, які зазнали пошкоджень або були втрачені внаслідок воєнних дій. Крім того, облікова політика повинна розкривати, оцінку зобов'язань, пов'язаних з відновленням пошкоджених активів; забезпечення гарантійних зобов'язань в умовах невизначеності тощо.

Вищезазначене засвідчує, що бухгалтерська оцінка перетворюється на стратегічний інструмент, який допомагає підприємствам адаптуватися до мінливих умов і забезпечувати свою стабільність шляхом ідентифікації потенційних загроз та оцінки їх впливу на фінансовий стан підприємства.

У фінансовій звітності економічні ризики відображаються у змінах фінансових показників, таких як зменшення прибутку, зростання витрат, знецінення активів або, безпосередньо, при розкритті інформації в примітках до фінансової звітності. Для інвесторів та інших користувачів фінансової звітності детальне розкриття інформації про економічні ризики є вкрай важливим. Високий рівень прозорості інформації дозволяє користувачам зрозуміти, наскільки стійким є бізнес до зовнішніх економічних потрясінь та які заходи вживаються для управління ризиками.

Облікова політика, оцінка та фінансова звітність — це універсальні облікові інструменти, що використовуються для управління економічними ризиками як шляхом проактивного моделювання показників, так і відображення досягнутого фінансового стану і результатів у звітності підприємства.

Список використаних джерел

1. Гросул В. А., Усова М. О. Ризик: сутність, причини виникнення та основні види. *Економічний простір*. 2021. №176. С. 58–64. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1020/989>.
2. Замлинський В. А., Волошина О. В., Степаненко С. В. Облікова політика і економічна безпека в системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 56–61. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2024/02/ujae_2024_r01_a9.pdf

Наталія КУЗИК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України, м. Київ, Україна

Любов ГУЦАЛЕНКО

доктор економічних наук, професор, професор
кафедри обліку та оподаткування,
Національного університету біоресурсів і
природокористування України, м. Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ КОНСОЛІДОВАНОГО БАЛАНСУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Важливою складовою і невід'ємною частиною сучасної національної економіки є об'єднання підприємств. Вони забезпечують підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання, посилення їх ринкових позицій і, що найголовніше в умовах фінансової кризи – зменшення ризиків. Однією з вимог функціонування об'єднань є консолідація їх фінансової звітності, зокрема і балансу, що дозволяє інтегрувати інформацію про фінансово-майновий стан, забезпечує прозорість фінансових операцій, достовірність інформації про їх економічну діяльність [2].

Консолідований баланс відіграє надзвичайно важливу роль в управлінні групою підприємств, оскільки він дозволяє зібрати в єдину фінансову звітність результати діяльності материнської компанії та її дочірніх підприємств [2]. Консолідований баланс забезпечує власникам, менеджерам, інвесторам та іншим зацікавленим сторонам можливість отримувати комплексну інформацію про фінансовий стан всієї групи підприємств, що дає змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення на всіх рівнях [4]. Це особливо актуально в умовах глобалізації та інтеграції ринків, коли велика кількість підприємств повинні діяти як єдиний економічний організм [1].

Одним із основних викликів для менеджерів груп компаній в умовах фінансової кризи є необхідність забезпечення ефективної координації фінансових ресурсів між дочірніми підприємствами. Як підтверджують реалії практики, це завдання можна визначити як критично важливе, адже у кризовий період саме від оптимального і узгодженого розподілу ресурсів залежить стійкість у всій групі підприємств. Консолідований баланс забезпечує керівництво інформацією про стан активів, зобов'язань, власного капіталу об'єднання підприємств. Наприклад, у випадках коли одна з дочірніх компаній відчуває гостру нестачу фінансових ресурсів, що може ускладнити чи зробити неможливим виконання нею своїх зобов'язань або ж, за кращого сценарію, коли одна з дочірніх компаній потребує вливання інвестицій у розвиток або

модернізацію її виробничих потужностей, саме консолідована звітність і, в першу чергу, дані балансу є дієвим інструментом для оцінки можливостей інших підприємств групи фінансової підтримки таких проектів. Отже, використання даних консолідованого балансу забезпечує оптимізацію використання фінансових ресурсів у межах всієї групи підприємств [2]. При цьому надважливим стає питання забезпечення достовірності показників консолідованого балансу, гарантом якої до певного рівня є незалежний аудитор.

Необхідно відмітити, що організаційно-інформаційне забезпечення аудиту консолідованого балансу в умовах фінансової кризи характеризується появою певних напрямів, які зумовлюють появу нових викликів та потреб і, відповідно, вносять певні корективи до застосування процедур аудиту. Адже фінансова криза підприємства – це загроза стабільності підприємства, його здатності до подальшого функціонування і зростання, а також його конкурентоспроможності, і, навіть, втраті репутації. У цьому зв'язку особливо актуалізується питання необхідності оцінки аудитором безперервності діяльності підприємств та висловлення ним незалежної і обґрунтованої думки щодо цього в окремому розділі звіту незалежного аудитора.

Наразі ми є свідками подій, коли компанії зіштовхнулися з проблемами ліквідності, що призводить до зростання обсягів боргових зобов'язань. Відповідно, це впливає на структуру фінансової звітності (збільшується частка позикового капіталу). Або, наприклад, постійна реструктуризація боргів, регулярний перегляд умов кредитування впливають на рівень складності аналізу фінансової звітності. Відповідно, аудитор повинен врахувати такі обставини при формуванні напрямів аудиту та визначенні аудиторських процедур у загальній стратегії та деталізованому плані аудиту. Аудит боргових зобов'язань може стати одним із ключових питань аудиту (відповідно до МСА 701 «Повідомлення інформації з ключових питань аудиту в звіті незалежного аудитора» – це питання, які, за професійним судженням аудитора є значущими під час аудиту фінансової звітності поточного періоду, інформація щодо яких буде повідомлятися тим, кого наділено найвищими повноваженнями [3]).

Посилення фінансової нестабільності і виникнення кризових явищ, як правило, призводить до необхідності частіших переоцінок активів (наприклад, проводиться переоцінка до справедливої вартості, коли балансова вартість перевищує справедливу вартість – здійснюють уцінку, а після уцінки, за умов наявності ознак знецінення, проводиться перевірка на зменшення корисності). Група підприємств має в наявності значну кількість і різні види основних засобів, тому це має бути врахованим при плануванні аудиту консолідованого балансу. Доцільно зауважити, що існування підвищених ризиків знецінення активів зумовило необхідність вищої прозорості у звітності для інвесторів та регуляторів, а це, відповідно, розширює обсяги інформації, необхідної для аудиту консолідованого балансу. За нинішніх умов регулятори та інвестори, як користувачі результатів аудиту консолідованої фінансової звітності, для оцінки фінансової стабільності вимагають більш детальної перевірки й розкриття даних, їх достовірності у фінансових звітах, що повинен підтвердити або ж спростувати аудитор. До того ж, реалії практики засвідчують, що інвестори, регулятори, а

також суспільство все більше приділяють увагу нефінансовим аспектам, серед яких екологічний вплив компаній, соціальні показники. Відповідно, це певною мірою ускладнює та інформативно перенавантажує звітність, оскільки об'єднання підприємств повинні надавати більше нефінансових даних, а, відтак – все це впливає на обсяги і масштаби аудиту.

Одним із впливових факторів на організацію і методику аудиту консолідованої фінансової звітності є інфляція. Її високий рівень вплинув на купівельну спроможність, на структуру витрат і доходів об'єднання підприємств. Їм необхідно враховувати інфляційні коригування, досить часто це ускладнює порівняння фінансових показників за різні періоди та використання такої інформації в якості аудиторських доказів, що зумовлює для аудиторів потребу застосування альтернативних процедур.

Узагальнюючи, необхідно відмітити, що нами наведено далеко неповний перелік факторів, які впливають на кризовий фінансовий розвиток об'єднань підприємств і звичайних суб'єктів господарювання й повинні бути врахованими при аудиті фінансової звітності (консолідованої фінансової звітності). Серед позитивних варто було б розкрити використання новітніх технологій в аудиті консолідованої звітності (наприклад, використання хмарних технологій, блокчейн-технологій з метою прозорого відстеження та перевірки різноманітних транзакцій у консолідованих звітах), програмного забезпечення для аналітики (застосування аналітичних процедур в аудиті) та візуалізації даних, застосування аналітики великих даних (Big Data), тощо. Проте все це підтверджує необхідність динамічного оновлення існуючих практик до організації і методики аудиту фінансової звітності (консолідованої фінансової звітності) суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Трансформація бухгалтерського обліку і фінансової звітності та її місце в українських економічних реформах. Стан і перспективи розвитку бухгалтерського обліку в умовах глобалізації: моногр.;

[З.-М. В. Задорожний, Я. Д. Крупка, В. А. Дерій та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль: ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2018. С. 147-156.

2. Івченко Л. В., Федорченко О. Є. Консолідована фінансова звітність: основні аспекти. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 8. С. 756–761. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/125.pdf (дата звернення 09.11.2024).

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2020 року, частина I. URL: https://www.apob.org.ua/?page_id=3482 (дата звернення: 02.11.2024).

4. Пантелеєв В. П. Консолідація фінансової звітності : навч. посіб. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2016. 442 с.

Наталія КУЗНЕЦОВА

доктор економічних наук, доцент, завідувачка кафедри економіки,
управління та адміністрування
Черкаського державного бізнес-коледжу, м. Черкаси, Україна

АНАЛІТИЧНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

Сьогодні сучасний бізнес все більше зазнає впливу зовнішніх чинників, що характеризуються невизначеністю умов та непередбачуваністю тенденцій розвитку на перспективу, внаслідок чого сила їх дії може гальмувати чи навіть руйнувати бізнес або ж, навпаки, створювати в певний проміжок часу сприятливі умови для його зростання чи масштабування. Це спонукає підприємців постійно стежити за розвитком бізнесу, контролювати власні фінансові потоки, моніторити ситуацію на ринку та вчасно реагувати на появу нових викликів і загроз, що обумовлює необхідність застосування аналітичного інструментарію у господарській діяльності.

Особливо зростає роль аналізу для українських підприємств, які функціонують в надскладних умовах воєнних дій, для яких через військову агресію є притаманним високий ризик втрати майна, ресурсів, ринків збуту, власної конкурентоспроможності і ділової активності. Фактор війни несе масштабні для української економіки руйнування та збитки. Тільки в перший рік активних бойових дій (2022 р.) вітчизняний бізнес зазнав прямих збитків на суму близько 13 мільярдів доларів, масштаби ж непрямих збитків оцінюються у 33,1 мільярдів доларів [1]. Саме тому потреба у вчасній, достовірній інформації про поточний стан господарської діяльності, відкритість доступу до інформаційних джерел та можливість короткострокового прогнозування тенденцій розвитку є для українського бізнесу важливою складовою проведення якісного аналізу поточної діяльності, аналітичного забезпечення його господарської діяльності та належного рівня економічної безпеки.

Аналітична складова ведення бізнесу набуває важливого значення ще й через існування численних перешкод, породжених війною. За даними щомісячного опитування керівників підприємств «Український бізнес під час війни» [2, с. 8] станом на вересень 2024 р. на думку 61% опитаних керівників підприємств, основним гальмівним фактором розвитку їх бізнесу є брак робочої сили через причину мобілізації працівників чоловічої статі чи виїзду співробітників за кордон. Також вагомою перешкодою для бізнесу більша половина респондентів (56%) вважають безпековий фактор, адже внаслідок повномасштабного вторгнення значно зріс рівень небезпеки для трудової діяльності працівників. 45% з опитаних суттєво відчують негативний вплив на динаміку розвитку бізнесу зростання цін на сировину та матеріали і перебої з електро-, водо- та теплопостачанням, що зумовлює підвищення собівартості продукції і, відповідно, ціни продажу при одночасному зниженні купівельної спроможності населення через війну.

На жаль, в умовах воєнних дій, більшість стратегічно важливих статистичних показників про розвиток ринку для аналітичної роботи підприємств є закритими, що ускладнює процедуру аналізу їх ринкової діяльності в динаміці, SWOT-аналізу і прогнозування. Особливо в таких умовах складно здійснювати планування розвитку бізнесу навіть на короткострокову перспективу, що зумовлює необхідність постійного моніторингу і періодичного коригування показників діяльності підприємств. Крім того, на постійній основі має здійснюватися контроль поточної ситуації в економічній і фінансовій діяльності підприємств через інструментарій обліку та аналізу для оперативного реагування на виклики і вчасного прийняття обґрунтованих управлінських та інноваційних рішень. Аналітична робота має бути спрямована на вирішення комплексних проблем, що мають синергетичний вплив на діяльність підприємств. Тому, в умовах ризику і невизначеності все більше зростає роль ситуаційного аналізу, методика якого має відповідати постійним запитам менеджерів різних рівнів, враховуючи такі екзогенні фактори як розвиток галузі і ринку, інфляцію, діяльність конкурентів, кон'юнктуру ринку, інші існуючі зовнішні загрози. Також не менш важливим в діяльності підприємств є ABC-аналіз, що забезпечить можливість ефективного використання внутрішнього ресурсного потенціалу для гнучкого управління рентабельністю продукції, що випускається і дозволить обґрунтувати пріоритетні та ключові напрямки змін у виробничому процесі [3].

В умовах постійних небезпек очевидною стає необхідність застосування підприємствами у своїй діяльності ризик-менеджменту як систематичного процесу ідентифікації, оцінки (аналізу), управління і моніторингу ризиками, що можуть вплинути на досягнення цілей їх розвитку. В процесі аналізу ризиків важливим є вивчення внутрішніх та зовнішніх факторів ризику, джерел та причин їх виникнення з метою розробки заходів щодо їх мінімізації та зменшення негативного впливу на результати діяльності. Ефективність управління внутрішніми ризиками в значній мірі залежить від якості роботи аналітичних служб підприємств, їх матеріально-технічного забезпечення, організації та планування аналітичної роботи, рівня кваліфікації аналітиків, мотивації їх праці, комунікаційного аспекту з іншими службами підприємства та оперативності реагування головних менеджерів на результати аналітичних висновків. Якщо внутрішніми ризиками на підприємствах можна управляти, то зовнішні в значній мірі залежать від системи ризик-менеджменту на рівні державних інституцій, які за допомогою аналітичного інструментарію повинні сприяти мінімізації політичних, комерційних, фінансових, галузевих і структурних, криміногенних, інноваційних, екологічних, логістичних ризиків, використовуючи сучасні методи управління ними.

Таким чином, аналітична складова бізнес-діяльності в умовах системних ризиків набуває вагомого значення як важливий інструмент ефективного управління та потребує актуалізації у діяльності підприємств як одного з основних пріоритетів забезпечення їх економічної стійкості і безпеки.

Список використаних джерел

1. Збитки, завдані українському бізнесу внаслідок російської агресії, оцінюються в \$13 млрд. *Kyiv School of Economics*. 2023. URL: <https://damaged.in.ua/damage-assessment> (дата звернення: 08.11.2024).
2. Український бізнес під час війни. Нове щомісячне опитування підприємств. Випуск 29 (09.2024). ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій». 49 с.
3. Колеватова А. В. Методологічні основи аналізу господарської діяльності на різних етапах розвитку суспільства. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10291> (дата звернення: 08.11.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2022.5.82](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.82).

Мирослава КУЛИНИЧ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Волинського національного університету імені Лесі Українки

Олена СКОРУК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Волинського національного університету імені Лесі Українки

УПРОВАДЖЕННЯ ПРИКЛАДНИХ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ШВЕЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Вимогою сучасної цифрової епохи є діджиталізація бухгалтерського обліку та його інтеграція в інформаційну систему підприємства, яка має на меті підвищити ефективність його діяльності, посилити конкурентоспроможність та перетворити бухгалтерський облік в мистецтво, яке "забезпечує успіх" компанії. На вітчизняних підприємствах є розуміння необхідності проведення оновлень в управлінні бізнес-процесами з метою розширення можливостей програмного забезпечення та прагнення подальшого розвитку [1].

Модернізація, оптимізація та розвиток підприємства на базі діджиталізації процесів управління вимагають значної кількості часу реалізації, який пов'язаний з значними інвестиціями у придбання та обслуговування технологій, а також навчання співробітників у нових професійних компетенціях.

Для підприємств швейного виробництва і покращення якості опрацювання обліково-аналітичної інформації в Україні пропонується програмний продукт, функціонал Швейка 8. У цьому програмному рішенні закладено до реалізації багато практичних завдань у сфері обліку і аналітики. Розробники забезпечення керувалися потребами і запитамі керівників та власників підприємств легкої промисловості, технологів, бригадирів дільниць, модельєрів, розкрійників, економістів, менеджерів із закупівель, менеджерів із продажу та інших спеціалістів підприємств швейного виробництва. Швейка 8 – є спеціалізованим галузевим рішенням, в якому вже понад 500 користувачів ведуть управлінський облік швейного та іншого виробництва. Для цілей бухгалтерського обліку можливе вивантаження даних у BAS Бухгалтерія або BAS Бухгалтерія Корп. [2]

Концепція даного програмного продукту ґрунтується на багатоетапних виробництвах (зокрема розкрій, пошиття, пакування – це як мінімум три етапи, проте їх може бути і більше). Управління багатоетапним швейним виробництвом передбачає контроль наявності матеріалів і устаткування (фахівців) до виконання замовлень виробництва у потрібні терміни.

Програма автоматично фіксує випуск напівфабрикатів на всіх етапах виробництва, тому у бухгалтерії за фактом випуску списуються витрачені матеріали, оприбутковуються напівфабрикати, фіксуються виконані операції. Враховуючи, що продукція є неоднорідною, то випуск напівфабрикатів в обліку

може відображатися швидко, а для більш тривалих етапів в обробці у програмі передбачені схеми розрахунку з урахуванням незавершеного виробництва. Таким чином, у Швейка 8 завжди є актуальною облікова інформація про залишки матеріалів і продукції (напівфабрикатів).

Важливе значення в оцінці прикладних бухгалтерських продуктів є наявність функцій планування та звітності. У Швейка 8 є можливість генерувати планові специфікації. Планову інформацію доцільно використовувати для встановлення цін продажу, планування закупівлі матеріалів, резервування матеріалів на конкретне замовлення, а також планування завантаження. Оцінюючи фактичний випуск продукції є можливість формувати звіти щодо собівартості випуску та План/факту собівартості.

Важливим моментом при формуванні звітів є можливість фіксувати інформацію для подальшого управління виробничим процесом. Менеджер, бухгалтер з виробництва узагальнює дані про етапність виконання замовлень (на якому етапі знаходиться конкретне замовлення). Бухгалтер відділу матеріалів та готової продукції, завідувач складом відслідковує залишки матеріалів у незавершеному виробництві або в цеху після випуску напівфабрикату, а також прогнозує очікувану продукцію (це залишки напівфабрикатів у підрядника або у своєму підрозділі), маркетолог формує чергу на видачу замовлення на роботу на конкретному етапі.

Тому, програмний продукт Швейка 8 є не тільки бухгалтерським рішенням, у програмі можуть працювати: менеджери з продажу, менеджери із закупівель, технологи та модельєри, завідувачі виробництвом, бригадири ділянок, комірники, бухгалтери фінансового та управлінського обліку, керівники. Автоматизація процесів управлінського обліку стає все більш поширеною практикою серед підприємств з кількох вагомих причин. Оскільки ця сфера діяльності включає повторювані дії, засновані на правилах, автоматизація допомагає знизити кількість помилок і забезпечує конкурентну перевагу. Завдяки автоматизованому програмному забезпеченню, повторювані завдання виконуються швидше та ефективніше, ніж люди. Це дає фінансовому менеджеру більше часу для аналізу даних та виконання інших завдань. [3]

Упровадження прикладних бухгалтерських програм сприяє суттєвому полегшенню процесу ведення бухгалтерського обліку, оскільки обробка даних за допомогою цифрових технологій відбувається значно швидше та дає змогу уникати помилок, які часто виникають саме при опрацюванні документів вручну.

Список використаних джерел

1. Дерев'яно С.І. Діджиталізація бухгалтерського обліку - вимога сучасної цифрової епохи. *Збірник тез VII Всеукраїнської науково-практичної конференції "Нові інформаційні технології управління бізнесом"*. Київ: Спілка автоматизаторів бізнесу, 2024. с. 79-82
2. «Швейка 8» програма №1 для автоматизації швейних виробництв - режим доступу <https://www.shveyka8.com.ua/>
3. Гаркуша С.А. Запровадження автоматизації управлінського обліку. *Збірник тез VII Всеукраїнської науково-практичної конференції "Нові інформаційні технології управління бізнесом"*. Київ: Спілка автоматизаторів бізнесу, 2024. с. 49-51

Людмила КУШНІР
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський
державний інститут», м. Кам'янець-Подільський, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСАХ: МОЖЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ТА ВИКЛИКИ У СВІТОВІЙ ПРАКТИЦІ

Штучний інтелект (ШІ) набуває все більшого значення у різних сферах економіки, зокрема в бухгалтерському обліку. Його використання дозволяє автоматизувати рутинні операції, підвищувати точність обробки даних та оптимізувати прийняття рішень. За останні роки спостерігається активний розвиток ШІ у фінансових процесах, що змінює традиційні підходи до ведення обліку. Проте цей процес супроводжується низкою викликів, пов'язаних із впровадженням нових технологій, безпекою даних та кваліфікацією персоналу.

Дослідження, проведене Deloitte у 2023 році, показало, що впровадження ШІ у фінансові операції дозволяє скоротити час на обробку даних до 70%, особливо у сфері рутинних завдань, таких як автоматизована обробка рахунків та контроль за витратами [1]. Це значно знижує адміністративне навантаження на бухгалтерів та підвищує ефективність роботи підприємств.

McKinsey (2024) вказує на те, що ШІ дозволяє значно підвищити точність прогнозування та планування на основі аналізу великих даних (Big Data). Зокрема, штучний інтелект у поєднанні з інструментами машинного навчання дозволяє скоротити помилки у фінансовому прогнозуванні на 25–30% [2].

Таблиця 1

Основні можливості автоматизації, які було впроваджено завдяки використанню ШІ на сучасних підприємствах

Можливості автоматизації	Рівень автоматизації (за даними Deloitte)	Очікуваний ефект
Автоматизація обробки рахунків	80%	Скорочення часу на обробку на 70%
Автоматичне формування звітності	65%	Підвищення точності звітів до 90%
Прогнозування та планування	50%	Зниження помилок у прогнозах на 25–30%
Управління витратами	55%	Підвищення контролю за витратами на 40%

Джерело: узагальнено автором за [2].

Попри переваги, впровадження ШІ супроводжується низкою викликів, про які свідчать результати досліджень. Так, PwC (2024) відзначає, що однією з основних проблем є нестача кваліфікованих кадрів, здатних працювати з новітніми технологіями. За даними дослідження, 60% підприємств вказують на необхідність підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу [3].

Ще однією проблемою є кібербезпека. Використання ІІІ підвищує ризик кібератак та несанкціонованого доступу до конфіденційних даних. Згідно з дослідженням KPMG (2023), близько 35% компаній, що використовують ІІІ в облікових процесах, стикалися з проблемами безпеки даних [4].

Таблиця 2

Основні виклики впровадження ІІІ у фінансовий облік та їх вплив на ефективність компаній

Виклики впровадження ІІІ	Відсоток компаній, які стикнулися з проблемою	Вплив на ефективність
Нестача кваліфікованих кадрів	60%	Зниження ефективності на 20%
Кібербезпека	35%	Ризик втрати даних та фінансових втрат
Висока вартість впровадження	45%	Затримка у впровадженні на 1–2 роки
Етичні питання відповідальності	30%	Ускладнення прийняття рішень

Джерело: узагальнено автором за [4].

Попри існуючі виклики, перспективи використання ІІІ у фінансовому обліку є значними. Згідно з прогнозами Gartner (2024), до 2030 року близько 75% усіх облікових операцій будуть автоматизовані за допомогою ІІІ. Основними напрямками розвитку стануть удосконалення алгоритмів машинного навчання, використання хмарних технологій для зберігання та обробки даних, а також підвищення рівня кібербезпеки [5].

Міжнародні компанії, які інтегрують ІІІ у свої облікові процеси, зможуть оптимізувати свої фінансові операції та досягти вищих рівнів ефективності. Зокрема, автоматизація управління витратами та прогнозування стане одним з основних напрямів розвитку фінансових технологій.

Використання ІІІ у бухгалтерському обліку дозволяє значно підвищити ефективність облікових процесів, скоротити час на виконання рутинних завдань та покращити точність фінансової звітності. Водночас в міжнародній практиці існує низка викликів, зокрема нестача кваліфікованих кадрів, питання кібербезпеки та висока вартість впровадження. Проте перспективи розвитку ІІІ в облікових процесах є значними, і його впровадження сприятиме подальшій цифровій трансформації бухгалтерії у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Deloitte. AI in Finance: Automation and the Future of Accounting. 2023. URL: <https://www.deloitte.com>.
2. McKinsey & Company. The Impact of Artificial Intelligence on Financial Forecasting. 2024. McKinsey Global Institute. URL: <https://www.mckinsey.com>.
3. PwC. Workforce Challenges in AI-Driven Accounting: Upskilling for the Future. 2024. PwC Global Report. URL: <https://www.pwc.com>.
4. KPMG. Cybersecurity Risks in Automated Financial Systems: Addressing AI Vulnerabilities. 2023. KPMG Insights. URL: <https://home.kpmg>.
5. Gartner. AI in Finance 2030: Future Trends and Technology Predictions. 2024. Gartner Research. URL: <https://www.gartner.com>.

Олена ЛАГОВСЬКА

доктор економічних наук, професор, професор кафедри
інформаційних систем в управлінні та обліку,
Державного університету «Житомирська політехніка»,
м. Житомир, Україна

ЗВІТНІСТЬ В РОЗРІЗІ КРАЇН В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

28 червня 2024 року набрала чинності Багатостороння угода компетентних органів про автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки за загальним стандартом звітності (Multilateral Competent Authority Agreement on Automatic Exchange of Financial Account Information; Багатостороння угода CRS або MCAA CRS), а 4 липня 2024 року – Багатостороння угода компетентних органів про автоматичний обмін звітами у розрізі країн (Multilateral Competent Authority Agreement on the Exchange of Country-by-Country Reports; Багатостороння угода CbC) [1].

До міжнародної системи автоматичного обміну звітами вже приєдналося понад 100 країн світу. Долучення України до міжнародної системи автоматичного обміну інформацією сприятиме створенню більш прозорого податкового середовища та підвищенню іміджу України як надійного та рівноправного партнера в міжнародних інформаційних податкових відносинах [2].

Звіт в розрізі країн міжнародної групи компаній (Звіт CbC) входить до трирівневої структури документації з трансфертного ціноутворення (ТЦУ), яку в Україні запроваджено в 2020 році. У 2021 році Міністерство фінансів України завершило роботу над її запровадженням, запропонувавши наступний її склад [3]:

1. Локальна документація файл (Local File) – подається в Україні і містить детальну інформацію про діяльність кожної окремої компанії в Україні, транзакції з пов'язаними особами, а також обґрунтування ринкових цін і методів ТЦУ;

2. Глобальна документація (Master File) – глобальний звіт, який містить детальну інформацію про ТЦУ в міжнародній групі компаній (МГК), включаючи організаційну структуру, опис діяльності, фінансові та трансфертні політики;

3. Звіт у розрізі країн (Country-by-Country Reporting, Звіт CbC) – звітність, яка надається в розрізі країн, містить фінансові показники всіх компаній групи, що дозволяє податковим органам краще розуміти, де створюється прибуток і де сплачуються податки.

Зазначена модель звітності рекомендована ОЕСР (Захід 13 Мінімального стандарту Плану дій BEPS) з метою здійснення комплексного контролю над операціями в рамках МГК та створення сприятливих умов для ведення бізнесу в Україні. Реалізація Заходу 13 Плану дій BEPS є важливим для України з точки зору податкового контролю та управління ТЦУ. Впровадження цього заходу

сприяє тому, що ТЦУ компаній стає більш прозорим для податкових органів, що дозволяє уникнути можливих зловживань і сприяє стабільності у відносинах між бізнесом і державою.

Бухгалтерський облік є традиційним джерелом даних для прийняття рішень, проте його основна функція зосереджується на обробці і поданні фінансової інформації, що не завжди є достатнім для динамічних умов ринку та стратегічного планування. Управлінський облік виник як відповідь на потребу у додаткових даних, що допомагають у прийнятті рішень, враховуючи оперативні та тактичні аспекти діяльності підприємства. Але сучасні вимоги ще більше розширюють межі управлінського обліку, оскільки управлінці потребують інформації, яка б охоплювала не тільки внутрішні процеси, а й зовнішнє середовище, і була б пов'язана зі стратегічними цілями організації.

Стратегічний управлінський облік спрямований на підтримку довгострокового планування та прийняття рішень, орієнтованих на майбутнє. Він відрізняється від традиційного управлінського обліку своїм фокусом на зовнішньому середовищі, тенденціях галузі та стратегії компанії. Звітність у розрізі країн у стратегічному управлінському обліку є важливим інструментом, який дає змогу компаніям оцінити ефективність діяльності на міжнародних ринках та приймати зважені управлінські рішення. Такий підхід передбачає детальну аналітику фінансових та операційних показників за країнами, що дозволяє зрозуміти особливості кожного ринку, адаптувати стратегії та підвищити конкурентоспроможність.

Поєднання стратегічного управлінського обліку і звітності дає можливість компаніям: ефективніше реагувати на зміни зовнішнього середовища; оцінювати поточні та майбутні ресурси з урахуванням стратегічних цілей; забезпечувати довіру інвесторів та зацікавлених сторін завдяки прозорій і детальній звітності; підвищувати конкурентну спроможність за рахунок інформованого прийняття рішень та адаптації до змін.

Це є ключовим елементом стійкого розвитку компаній у сучасному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. Курілов Є. Багатосторонні угоди CRS та CbC набрали чинності для України — ДПС України нагадує платникам податків. *Юридична практика*. 2024. URL: <https://pravo.ua/bahatostoronni-uhody-crs-ta-cbc-nabraly-chynnosti-dlia-ukrainy-dps-ukrainy-nahaduie-platnykam-podatktiv/> (дата звернення: 20.10.2024).
2. Міністерство фінансів України. 2024 рік буде першим звітним періодом, за який Україна здійснить обмін звітами в розрізі країн. 2024. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_of_ukraine_reminds_the_multilateral_competent_authority_agreement_on_the_exchange_of_country-by-country_reports_comes_into_force-4768 (дата звернення: 10.10.2024).
3. Міністерство фінансів України. Мінфін завершив роботу над запровадженням трирівневої структури звітності з трансфертного ціноутворення. 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-zavershiv-robotu-nad-zaprovadzhennyam-tririvnevoyi-strukturi-zvitnosti-z-transfertnogo-cinoutvorenniya> (дата звернення: 20.10.2024).

Алла ЛИСЕНКО
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнського національного технічного університету,
м. Кропивницький, Україна

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ

Функціонування суб'єктів господарювання на сучасному етапі соціально-економічного розвитку суспільства здійснюється в умовах впливу значної кількості різноманітних видів ризиків та загроз. Зважаючи на це, своєчасна ідентифікація факторів імовірного виникнення ризиків та загроз забезпечує ефективне управління суб'єктами господарювання.

В умовах мінливого зовнішнього середовища для ефективного управління суб'єктами господарювання передусім необхідно враховувати розроблені науковцями підходи щодо визначення сутності понять «ризик» та «загроза», а також класифікації ризиків.

Досліджуючи еволюцію категорії «ризик», Гросул В. А. та Усова М. О., виокремлюють чотири етапи [1, с. 59]:

- донауковий (III ст. до н. е. - V ст. н. е., період відсутності знань та наукових розробок у вивченні категорії «ризик»);
- середньовічний (кінець V ст. - початок XVII ст., зародження теоретичних знань про ризики);
- пік розвитку (XVII - XVIII ст., період розвитку основ статистики та теорії ймовірності як базового теоретичного підґрунтя для оцінювання ризиків);
- новий етап (XIX ст. - теперішній час, активізація наукових досліджень щодо розкриття сутності ризиків та їх характеристик, прогнозування ризиків та управління ними).

На основі узагальнення існуючих підходів до визначення сутності ризику Гросул В. А. та Усова М. О. пропонують розглядати поняття «ризик», виходячи з позицій інтегрованого підходу, як об'єктивно-суб'єктивну категорію, з використанням якої можна охарактеризувати невизначеність в економічному просторі, зумовлену дією різноманітних факторів бізнес-середовища, які здійснюють прямий та непрямий вплив на діяльність суб'єктів господарювання [1, с. 62].

Поняття «загроза» більшість науковців розглядає як подію, що зумовлює шкоду або ж порушення нормального функціонування суб'єкта господарювання та, як наслідок, є причиною формування збитків, які виникають під дією впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, а отже потребують необхідності у впровадженні суб'єктом господарювання комплексу заходів з метою їх нейтралізації та подальшого усунення. Зокрема, Колісніченко П. Т., пов'язуючи поняття «загроза», «безпека» та «небезпека», трактує зміст поняття

«загроза» як дію сукупності дестабілізуючих природних чинників та/або суб'єктивних, які пов'язані з недобросовісною конкуренцією й порушенням норм і законів, що може стати причиною потенційних або ж реальних втрат для суб'єкта господарювання [2, с. 56].

Класифікуючи ризики в системі управління суб'єктами господарювання, Василишин С. І. виокремлює наступні критерії класифікації та види ризиків: за видами діяльності підприємств (виробничий, фінансовий, комерційний, інвестиційний, валютний, юридичний, інноваційний); залежно від можливого результату (чистий, спекулятивний); за сферою походження (соціально-політичний, адміністративно-законодавчий); за причинами виникнення (природно-екологічний, географічний, геополітичний, ризик невпевненості в майбутньому, суб'єктивний ризик, ризик нестачі інформації); за ступенем обґрунтованості прийняття ризику (обґрунтований, частково обґрунтований, авантюрний); за відповідністю допустимим межам (допустимий, критичний, катастрофічний); за ступенем впливу під час реалізації ризику (негативний, нульовий, позитивний); за можливістю прогнозування (прогнозований, форс-мажорний, непрогнозований) [3, с. 180].

На сучасному етапі при оцінці ризиків діяльності суб'єктів господарювання в Україні необхідно враховувати економічні, екологічні, соціальні ризики та загрози впливу війни, виокремлюючи при цьому прояв таких ризиків та загроз у зонах бойових дій, на звільнених територіях, а також на територіях, які не входять до переліку вище зазначених.

Враховуючи той факт, що за своєю природою ризики тісно пов'язані з умовами невизначеності, доцільно здійснювати обґрунтований вибір підходів та методів оцінювання рівня ризику. Важливу роль при цьому відіграє економічний аналіз як основа для вибору таких підходів і методів та прийняття на цій основі ефективних рішень, які забезпечуватимуть зниження ризиків та загроз, розробку антикризових заходів, підбір підходів щодо захисту суб'єкта господарювання від ймовірних втрат і збитків, що загалом забезпечить якісне управління суб'єктом господарювання.

Доцільним є поєднання кількісних та якісних методів аналізу при ідентифікації та оцінці ризиків та загроз, визначенні причин їх виникнення, потенційних сфер з використанням економіко-математичних методів та моделей, побудовою детермінованих та стохастичних факторних залежностей для максимально повного урахування чинників невизначеності та випадковості.

У процесі проведення аналізу ризиків та загроз здійснюється підготовка інформації, її групування, розробляється система показників, здійснюються відповідні розрахунки з використанням як неформалізованих, так і формалізованих методів дослідження, застосовуються методи математичної статистики, експертних оцінок, інші методи оцінювання рівня ризику. При цьому важлива роль відводиться теоріям ймовірностей, випадкових процесів, ігор [4, с. 107].

Ефективне управління суб'єктами господарювання в умовах ризиків та загроз не можливе без злагодженого функціонування системи управління суб'єктом господарювання та її складових компонентів [5, с. 75]:

- підсистем (функціональної підсистеми та підсистеми забезпечення);
- функцій (планування, регулювання, організація, координація, мотивація, облік, контроль, аналіз);
- принципів (системність, комплексність, гнучкість, оптимальність);
- елементів (технічних, технологічних, економічних, організаційних, соціальних).

В системі управління суб'єктом господарювання поєднуються керуюча та керована системи, злагоджена взаємодія між якими забезпечується на основі вмілого використання аналітичних підходів. При цьому мірилом ефективності використання аналітичних підходів є удосконалення системи управління й організаційної структури суб'єкта господарювання, оптимізація бізнес-процесів та витрат, забезпечення конкурентних переваг, підвищення ефективності використання наявних ресурсів з одночасним нарощуванням прибутковості та підвищенням фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Отже, економічний аналіз слугує основою ефективного управління суб'єктами господарювання в умовах ризиків та загроз. Саме аналіз дає можливість виокремити чинники впливу на формування важливих результативних показників фінансово-господарської діяльності, здійснити їх деталізацію, систематизацію та синтез, провести необхідні розрахунки з метою обґрунтування рішень та їх подальшого впровадження у практичній площині.

Список використаних джерел:

1. Гросул В.А., Усова М.О. Ризик: сутність, причини виникнення та основні види. *Економічний простір*, 2021. № 176. С. 58-64. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/176-9>.
2. Колісніченко П.Т. Загрози, ризики та небезпеки в системі економічної безпеки підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. 2017. Вип. 24. Ч. 1. С. 56-59. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_24/1/13.pdf.
3. Василішин С.І. Ризики економічної безпеки в системі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Вип. 3(2). С. 178-183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_3%282%29_28.
4. Лисенко А.М. Базові теоретичні основи аналізу фінансових ризиків. *Інноваційне підприємництво та торгівля: сучасний стан та перспективи розвитку: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 23 травня 2023 р.* Херсон: ХДАЕУ, 2023. Т. 1. С. 106-108. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/12995>.
5. Лисенко А. М. Маркетинговий аналіз як основа прийняття рішень в управлінні виробничо-збутовою діяльністю суб'єкта господарювання. Маркетинг у підприємстві, біржовій діяльності та торгівлі в smart-суспільстві: управлінський, інноваційний та методичний виміри : колективна монографія / За наук. ред. І. В. Перевозової. Львів: Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023. С. 73-97. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/13507>.

ERP-СИСТЕМИ В ОБЛІКОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах сучасної економіки бізнес-процеси управління підприємством дедалі більше залежать від використання інформаційних технологій, у першу чергу ERP-систем, які є інструментом інтеграції бізнес-функцій підприємства в єдину інформаційну базу, що дозволяє покращити точність та оперативність обліку, підвищити ефективність прийняття управлінських рішень. ERP-системи забезпечують автоматизацію повторюваних завдань таких як обробка фінансових операцій, створення звітів і управління складськими запасами, а також надають інструменти для вирішення проблемних ситуацій. Це значно скорочує кількість помилок і дозволяє бухгалтерському персоналу зосередитися на контрольних та аналітичних завданнях.

ERP-системи забезпечують інтеграцію фінансових, управлінських, логістичних, виробничих і кадрових процесів в одному середовищі. Функціональність ERP-систем охоплює управлінський, фінансовий, податковий облік та контролінг. ERP-система дозволяє автоматизувати такі ключові аспекти облікового забезпечення як відстеження фінансових транзакцій, планування, контроль та аналіз витрат для оптимізації ресурсів, відображення фінансових показників діяльності підрозділів, що допомагає в прийнятті стратегічних рішень, моніторинг витрат і доходів у реальному часі, підтримка аналізу відхилень та розрахунок економічних показників для коригування бізнес-стратегії.

ERP-системи можуть підтримувати автоматичне оновлення стандартів і податкових норм, що полегшує підготовку регламентованої звітності та зменшує ризики порушення нормативних вимог. Це особливо актуально для підприємств, які працюють в умовах частой зміни законодавства.

ERP-системи також забезпечують гнучкість у розширенні функціональності відповідно до зростання бізнесу. Крім того, вони можуть бути інтегровані з іншими системами, такими як CRM або системи бізнес-аналітики, що дозволяє оптимізувати всі аспекти управління підприємством. ERP-системи за рахунок зменшення кількості помилок і збільшення швидкості обробки інформації підприємства можуть оптимізувати витрати на виконання облікових операцій.

До викликів впровадження ERP-систем належать висока вартість програмного забезпечення, технічної підтримки і навчання персоналу, складність адаптації бізнес-процесів під специфіку підприємства, опір співробітників, які ризикують втрати роботу через автоматизацію їх ділянки роботи. Важливим викликом також є необхідність забезпечення надійного захисту інформації, що вимагає додаткових ресурсів.

В Україні використовується кілька ERP-систем, які адаптовані до вимог бізнесу та законодавства. Розглянемо основні з них.

Міжнародна ERP-система SAP активно використовується великими українськими підприємствами, особливо з розвиненою корпоративною структурою. SAP пропонує комплексні управлінські рішення для обліку, фінансів та планування виробництва. Вона також адаптована під українське законодавство і підтримує багатомовність, що важливо для транснаціональних корпорацій.

BAS ERP прийшла на зміну підсанкційним програмам 1С:Підприємство. Вона розроблена для комплексної автоматизації бізнес-процесів і охоплює управління фінансами, облік ресурсів, управління складом, виробничі процеси та CRM. BAS ERP забезпечує відповідність українським та міжнародним стандартам обліку, гнучкість у налаштуванні та можливості для інтеграції з іншими рішеннями.

Oracle ERP Cloud – це хмарне рішення, яке включає модулі для фінансів, закупівель, управління кадрами і аналітики. Oracle ERP Cloud є зручним для великих корпорацій і середніх компаній, які прагнуть до цифрової трансформації з мінімальними затратами на локальну інфраструктуру. Oracle підтримує інтеграцію з іншими додатками.

Microsoft Dynamics 365 – це рішення для автоматизації фінансового та управлінського обліку, продажів, складу і CRM. Воно підходить як для великих, так і для середніх компаній, пропонує можливості інтеграції з іншими продуктами Microsoft (наприклад, Office 365). Система підтримує різні мови та налаштування, і може працювати в хмарному або локальному середовищі.

ERP-системи відіграють важливу роль в обліковому забезпеченні управління підприємством, надаючи інструменти для автоматизації, інтеграції та оптимізації бізнес-процесів. Успішність впровадження ERP-системи залежить від багатьох чинників, серед яких є правильний вибір самої програми, підготовка персоналу, адекватна адаптація системи під специфіку підприємства та безперервна підтримка. ERP-системи мають значний потенціал для розвитку, що підвищує їхню цінність для підприємств, орієнтованих на конкурентоспроможність і ефективне управління ресурсами в умовах викликів та загроз.

Список використаних джерел

1. Бунда О.М., Матюха М.М. Цифровізація системи бухгалтерського обліку підприємства. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. №6(17). С 133-142.
2. Курган Н.В. Обґрунтування вибору ERP-рішення для цифровізації обліку, аналізу та управління на підприємстві України. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2020. №17. С. 238-248
3. Томчук В.В., Калачик А.В. ERP системи та їх місце в управлінському обліку. *Фінанси. Облік. Банки*. 2019. №1 (22). С. 179–183.

РОЗВИТОК АНАЛІТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В системі бізнес-процесів підприємства (або іншого суб'єкта господарської діяльності — надалі — підприємства) найбільшу увагу традиційно та обґрунтовано звичайно надають основним процесам. Тобто, тим, які безпосередньо забезпечують грошові надходження. При цьому, недостатньо опрацьовані допоміжні процеси можуть звести нанівець всі зусилля та ресурси, спрямовані на функціонування основних.

До допоміжних процесів відносять ті, що не є основними (але забезпечують їх перебіг). Наприклад, такий процес, як належна організація ведення обліку не лише забезпечує керівництво необхідною інформацією, але і запобігає непередбаченим втратам у вигляді накладених на підприємство фінансових санкцій та інших. Також до допоміжних процесів включають охорону праці, контроль якості тощо. Аналітична функція при цьому набуває дуалістичного характеру і може розглядатись як допоміжний процес та як функція, яка входить до складу інших процесів.

Допоміжні процеси потребують витрати ресурсів. А тому, позбавлення від тих з них, що не є необхідними для функціонування основних бізнес-процесів дозволяє підвищити ефективність господарської діяльності та отримати кращі фінансові результати. Але помилки в ідентифікації “зайвих” ланок можуть призводити до негативних наслідків: нещасних випадків на виробництві, втрати якості та зниження обсягу виторгу через це, застосуванню фінансових санкцій, яким би було можливо запобігти, втраті контролю за бізнесом або за підприємством, інших.

Таким чином, недоліки в організації та неналежна організація аналітичної роботи на підприємстві є потенційною загрозою для його існування в довгостроковому плані та є причиною для погіршення фінансового стану підприємства в короткостроковому горизонті. А мінлива ринкова, соціально-економічна та політична ситуація і зміни в підприємницькому середовищі обумовлюють необхідність постійної адаптації бізнес-процесів з тим, щоб їх перебіг був ефективним.

Проблема неповної інформації в економічних системах активно досліджувалась такими видатними фахівцями, як Дж. Стігліц [1], Дж. Акерлоф, Р. Шиллер [2], М. Спенс [3] та іншими.

Традиційною практикою є ведення господарською діяльності (бізнесу) в умовах неповної інформації. В розрізі витрат часу і ресурсів, необхідних на забезпечення її повноти, фінансово-економічна ефективність даних заходів буде знижуватись зі збільшенням повноти зібраної інформації, а через мінливу ситуацію, одержана інформація ніколи не буде повною.

Разом із тим, певний обсяг інформації є необхідним для забезпечення ефективності управлінських рішень. А самі рішення мають бути не стільки оптимальними, скільки раціональними. При цьому, суб'єкт, який має повнішу інформацію, в теорії отримує конкурентну перевагу. Але, оскільки повнота отримання інформації на пряму корелює з витратами, то маємо зазначити, що на певному рівні її повноти, понесені витрати не зможуть бути відшкодовані за рахунок одержаних конкурентних переваг.

Забезпечення раціональності управлінських рішень потребує постійного розвитку та удосконалення аналітичної функції на підприємстві. З тим, щоб, з одного боку — забезпечити процес прийняття рішень необхідною інформацією. А з іншого — скоротити обсяг інформації, яка збирається та оброблюється до необхідного і достатнього мінімуму. При цьому, аналітична функція має в системі управління фінансами безперервну дію та інтегрується в усі бізнес-процеси підприємства. В найпростішому вигляді її можна звести до наступної циклічної послідовності дій:

- збір інформації;
- обробка інформації;
- формування звітів та передання їх користувачам.

Користувачами в наведеному алгоритмі виступають керівники та інші працівники підприємства, що відповідають за перебіг певних бізнес-процесів. При цьому, до структури кожного бізнес-процесу інтегрується інформаційна складова, яка дозволяє оперативно отримувати актуальну інформацію про його перебіг та проблеми, які можуть виникнути. Інтеграція бізнес-процесів у центри фінансової відповідальності дозволяє забезпечити групування та структурування даної інформації. Також це забезпечує системність управління фінансами на підприємстві та запобігає застосуванню підходу мікроменеджменту, який сам по собі може стати фінансовою загрозою через втрату ефективності та керованості.

Інструменти для практичної реалізації аналітичної функції значною мірою вже розроблені. Це, зокрема, система збалансованих показників (Balanced Scorecard) [4], PERT [5], система ключових показників продуктивності (KPI) [6] та інші. Важливою рисою зазначених систем є обмеження вхідної інформації певним, заздалегідь визначеним переліком їх показників, формалізація процедур їх збору й обробки. Це забезпечує їх ефективність та можливість проведення історичних порівнянь (або наступності). Разом із тим, зміни ринкової та соціально-економічної ситуації, впровадження нових продуктів, реструктуризація підприємств, удосконалення і розвиток бізнес-процесів обумовлюють необхідність змін до переліку показників, що контролюються.

Напрямок подальших досліджень є робота в напрямку практичних рекомендацій щодо формалізації та удосконалення аналітичної функції в системі управління фінансами підприємства, що сприятиме підвищенню фінансово-економічної ефективності функціонування суб'єктів господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Stiglitz Joseph E. Information and the Change in the Paradigm in Economics. *The American Economic Review*. 2002. Vol. 92, no. 3. P. 460–501.

2. Akerlof George A., Shiller Robert J. Manipulation and Deception as Part of a Phishing Equilibrium. *Business Economics*. 2016. Vol. 51, no. 4. P. 207–212. DOI: 10.1057/s11369-016-0015-z. URL: <http://dx.doi.org/10.1057/s11369-016-0015-z>.
3. Spence Michael. The Next Convergence: The Future of Economic Growth in a Multispeed World. Hardcover ed. Farrar, Straus and Giroux, 2011. P. 320. ISBN: 978-0374159757.
4. Kaplan Robert S. Conceptual Foundations of the Balanced Scorecard. *SSRN Electronic Journal*. 2010. DOI: 10.2139/ssrn.1562586.
5. Kirkpatrick T. I., Clark N. R. Pert as an Aid to Logic Design. *IBM Journal of Research and Development*. 1966. Mar. Vol. 10, no. 2. P. 135–141. DOI: 10.1147/rd.102.0135.
6. Dolence Michael G., Norris Donald M. Using key performance indicators to drive strategic decision making. *New Directions for Institutional Research*. 1994. June. Vol. 1994, no. 82. P. 63–80. DOI: 10.1002/ir.37019948207.

Олена МАГОПЕЦЬ
кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнського національного технічного університету,
м. Кропивницький, Україна

ОЦІНКА РИЗИКІВ У СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Невід'ємним чинником ефективного функціонування суб'єктів аграрного бізнесу в сучасних умовах є стратегічне управління бізнес-процесами, що спрямовано на оптимізацію усіх стадій виробництва та реалізації продукції, зростання прибутковості діяльності та конкурентоспроможності підприємства на основі постійного моніторингу досягнутих результатів, ідентифікації сильних і слабких сторін, визначення «вузьких місць», виявлення й усунення неефективних дій та впровадження системних підходів, здатних оперативно реагувати на зміну внутрішнього та зовнішнього бізнес-середовища й адаптуватися до нових реалій.

Задля забезпечення стійкості підприємства до зовнішніх та внутрішніх викликів важливе місце у стратегічному управлінні бізнес-процесами займає оцінка ризиків, що передбачає виявлення усіх потенційних небезпек й комплексний аналіз їхнього впливу на стратегію підприємства та його поточну операційну діяльність.

Враховуючи специфіку діяльності у сфері аграрного бізнесу (сезонність виробництва, залежність від природних та кліматичних умов, конкуренцію, зміну клімату та інші глобальні виклики), яка зумовлює виникнення ризиків, здатних завадити досягненню стратегічних цілей діяльності підприємства, з початком війни в Україні суб'єктам аграрного бізнесу довелося стикнутися й з іншими безпрецедентними викликами (військові дії, що руйнують інфраструктуру, призводять до втрати обладнання, скорочення посівних площ, забруднення земельних та водних ресурсів, руйнування природних екосистем; логістичні проблеми, які зумовлюють перебої з постачанням добрив, засобів захисту рослин, паливно-мастильних матеріалів, запасних частин для техніки, втрату доступу до постійних ринків збуту продукції; кадрові проблеми, що пов'язані із мобілізацією, вимушеною міграцією працівників та ускладненням найму працівників у деяких регіонах; фінансові труднощі, зумовлені девальвацією гривні, зростанням цін на ресурси, обмеженням доступу до кредитів тощо), які вимагають їх ідентифікації, аналізу, оцінки та ранжування, постійного моніторингу, контролю та розробки стратегій управління ризиками.

Отже, оцінка ризиків у стратегічному управлінні бізнес-процесами суб'єктів аграрного бізнесу включає ряд послідовних етапів, які у сукупності спрямовані на розробку та вдосконалення системи управління ризиками:

1) ідентифікація ризиків – на цьому етапі визначаються всі ймовірні ризики, які можуть вплинути на стратегічні та поточні цілі діяльності

підприємства. Для цього здебільшого використовується методика SWOT-аналізу, PEST-аналізу, аналіз сценаріїв. Для прикладу, розглянемо методику використання SWOT-аналізу з метою ідентифікації ризиків для фермерського господарства, що спеціалізується на вирощуванні зернових культур. Побудова матриці SWOT-аналізу дає змогу визначити сильні та слабкі сторони господарства, загрози та можливості, які суб'єкт господарювання повинен враховувати при встановленні та досягненні своїх цілей (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця SWOT-аналізу для фермерського господарства, що спеціалізується на вирощуванні зернових культур в умовах війни

Сильні сторони	Слабкі сторони
• Досвід і знання (досвідчені агрономи, які добре знають особливості місцевого клімату та ґрунту). • Власний земельний банк (наявність власних земельних угідь знижує залежність від оренди). • Сучасна техніка (наявність сучасної сільськогосподарської техніки підвищує ефективність виробництва). • Диверсифікація культур (вирощування декількох видів зернових культур знижує ризики, пов'язані зі змінами кон'юнктури ринку).	• Обмежені фінансові ресурси (війна призвела до зменшення доходів та ускладнення доступу до кредитів). • Залежність від імпортних ресурсів (залежність від імпортних добрив, засобів захисту рослин, палива, запасних частин до техніки). • Нестача робочої сили (мобілізація та виїзд працівників за кордон). • Зношеність основних фондів (частина техніки та обладнання потребують заміни).
Можливості	Загрози
• Державна підтримка (участь у державних програмах підтримки аграрного сектору). • Зростання попиту на продукцію (збільшення попиту на продукцію українського виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках). • Розширення ринків збуту (пошук нових ринків збуту продукції). • Впровадження нових технологій (можливість впровадження сучасних технологій вирощування та переробки сільськогосподарської продукції).	• Військові дії (ризик пошкодження інфраструктури, втрати врожаю, мінування земельних угідь). • Логістичні проблеми (перебої з постачанням добрив, засобів захисту рослин, палива, техніки та запасних частин до неї). • Зміна кліматичних умов (екстремальні погодні явища, посухи, повені, буревії). • Конкуренція (збільшення конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках).

Аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища може допомогти досягти важливих результатів. Він дає підприємству час для передбачення можливостей, час для розробки планів на випадок непередбачених обставин, час для розробки систем раннього попередження про можливі загрози й час для розробки стратегій, які можуть перетворити колишні загрози на будь-які сприятливі можливості [1, С. 190-191].

2) аналіз ризиків – здійснюється визначення ймовірності виникнення кожного з передбачених ризиків та оцінюються потенційні наслідки для бізнесу. На даному етапі може проводитися як кількісний аналіз (з використанням ймовірнісних моделей), так і якісний аналіз (наприклад, методи експертного оцінювання).

3) оцінка та ранжування ризиків – даний етап передбачає визначення пріоритетності ризиків з метою концентрації уваги та зусиль щодо мінімізації негативного впливу найбільш критичних з них. Для цього досить часто використовується матриця ризиків, яка дає можливість класифікувати ризики за ймовірністю виникнення та ступенем їх впливу.

4) розробка стратегій управління ризиками – на цьому етапі формуються стратегії для уникнення, зменшення, нейтралізації або прийняття ризиків. До найбільш популярних підходів відносяться розробка планів дій на випадок кризи, диверсифікація та страхування ризиків.

5) моніторинг та контроль ризиків – слід враховувати той факт, що ризики не є статичними, вони можуть змінюватися з часом, тому важливим є постійний їх моніторинг для можливості своєчасного коригування управлінських дій. Для цього досить широко використовуються такі інструменти контролю, як ключові показники ризику (KRI), які дозволяють відстежувати зміни в ризиковому профілі підприємства.

Отже, ефективна оцінка ризиків є ключовим елементом стратегічного управління бізнес-процесами суб'єктів аграрного бізнесу, оскільки вона дозволяє: підтримувати конкурентоспроможність, навіть в умовах значної невизначеності, як-то війна; оптимально розподіляти ресурси для реалізації стратегії та мінімізації ризиків; підвищувати гнучкість бізнесу та здатність адаптації до змін.

Список використаних джерел

1. Зав'ялова М., Магопєць О., Бобков Ю. Аналіз зовнішнього середовища підприємства як основний етап розробки стратегії. *Економічний аналіз*. Том 33, № 2 (2023). С. 185-193. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/5707> (дата звернення: 08.11.2024).

Ольга МАЛЕЦЬКА
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівський національний університет природокористування,
м. Львів, Україна

БЕЗПЕКОВІ МЕХАНІЗМИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА РІШЕННЯ

У сучасних умовах цифрової трансформації, у час коли інформаційні технології дедалі глибше інтегруються у всі сфери діяльності підприємств, питання безпеки даних набувають особливої важливості. Бухгалтерський облік, як основний процес формування та збереження фінансової інформації, є однією з найвразливіших систем, оскільки містить критичні дані, що можуть бути об'єктом зовнішніх та внутрішніх загроз. Несанкціонований доступ, втрати даних, кібератаки та випадки шахрайства у фінансових звітах можуть не лише призвести до фінансових збитків, але й суттєво підірвати репутацію організації.

Сучасні підходи до захисту облікових даних включають низку інноваційних механізмів, таких як двофакторна аутентифікація, шифрування інформації, системи моніторингу та аудиту, а також технології блокчейну й штучного інтелекту для запобігання шахрайству. Завдяки застосуванню цих рішень можна значно підвищити рівень захисту облікових процесів і знизити ризики для бізнесу. Наведемо приклад таблиці для класифікації та опису безпекових механізмів, які можуть бути застосовані в бухгалтерському обліку.

Таблиця 1

Типи безпекових механізмів

Тип безпекового механізму	Опис	Приклади використання
Аутентифікація користувачів	Перевірка особи користувача перед доступом до системи або ресурсів.	Паролі, двофакторна аутентифікація, біометричні дані.
Управління доступом	Регулювання прав доступу користувачів до певних даних чи функцій.	Розмежування доступу за ролями: бухгалтер, аудитор, керівник.
Шифрування даних	Перетворення даних у зашифрований формат для захисту від несанкціонованого доступу.	Шифрування бази даних, SSL/TLS для передачі даних.
Журнали аудиту та моніторинг	Фіксація та контроль дій користувачів для виявлення підозрілих дій.	Ведення журналів змін, автоматичні сповіщення про аномалії.
Контроль цілісності даних	Перевірка, що дані не були змінені або пошкоджені без дозволу.	Використання контрольних сум, системи виявлення підробок.

Захист від шкідливого ПЗ	Виявлення та блокування шкідливих програм, які можуть порушити роботу облікової системи.	Антивірусне ПЗ, захист від фішингу, брандмауери.
Резервне копіювання даних	Збереження копій даних для відновлення у разі втрати чи пошкодження основних даних.	Автоматичне щоденне резервне копіювання баз даних.
Сегментація мережі	Розподіл мережі на ізольовані сегменти для обмеження доступу до конфіденційної інформації.	Відокремлення облікової системи від загальної корпоративної мережі.
Верифікація транзакцій	Перевірка кожної операції для підтвердження її правомірності перед проведенням у системі.	Верифікація операцій за принципом "двох підписів".
Навчання та підвищення обізнаності	Підготовка співробітників для уникнення помилок та зловживань через необізнаність.	Навчальні програми з інформаційної безпеки для бухгалтерів.

Наведені типи можуть мати більше проявів для підприємств різних сфер господарювання. Якщо діяльність суб'єктів безпосередньо пов'язана з цифровими технологіями, то вплив буде більш сильнішим. Адже цифрові технології впливають на порядок роботи персоналу, обробку інформації, організацію бізнес-процесів, тому компаніям, які здійснюють свою діяльність в сфері інформаційних та цифрових технологій, вже притаманний свій набір ризиків. [1]

Для забезпечення безпеки бухгалтерського обліку необхідно комплексно використовувати різні типи захисних механізмів, що охоплюють технічні, організаційні та освітні аспекти. Такий підхід сприяє мінімізації ризиків, пов'язаних із несанкціонованим доступом, втратами даних та порушенням їх цілісності, що в цілому підвищує ефективність і надійність облікових процесів.

Список використаних джерел

1. Бардаш С. В., Грабчук І. Л. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9301> (дата звернення: 10.11.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2021.9.18](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.18)
2. Малецька О. Ціцька Н. Вплив блокчейну на бухгалтерський сектор. Науковий простір України: сучасні виклики та загрози. Матеріали всеукраїнської науково – практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, 20-21 жовтня 2022р) Вінниця. 2022. С.128-130
3. Шупрудько Н. В. Безпекові механізми фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності в системі економічної безпеки держави. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 2 (8). С. 137-143.

Юлія МАНАЧИНСЬКА

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
фінансів, обліку і оподаткування
Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного
торговельно-економічного університету, м. Чернівці, Україна

ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ

У загальному експорті України питома вага сільськогосподарської продукції за 2023 рік склала біля 62,00%, у порівнянні із попереднім 2022 роком зростання в динаміці складає 9,00%. За результатами 2023 року Україна експортувала аграрної продукції на суму 22,10 млрд. дол. США, що на 21,00% менший за рекордний рівень 2021 року (27,90 млрд. дол. США) [1].

В свою чергу за 2023 – 2024 маркетинговий рік Україна експортувала 67,40 млн. т. зернових, олійних культур та продуктів їх переробки. Упродовж останніх років наша держава займає перше місце в світі за обсягами експорту насіння соняшника, друге місце – за рівнем експорту соняшникової олії, третє – ріпаку, шосте – пшениці та ячменю, восьме – сої [2].

Щодо фактичних тенденцій 2024 року, то за жовтень 2024 року експорт продукції аграріїв збільшився на 32,30% у вартісному виразі та на 33,80% у фізичній формі. В абсолютній формі обсяг експорту сільськогосподарської продукції збільшився на 26,20% у порівнянні з вереснем 2024 року та склав 10,90 млн. т. [3]. Все вище описане визначає рівень продовольчої безпеки країни.

Окрім того, продовольча безпека України – це вагома складова національної безпеки держави в цілому [4]. Вона визначає захист життєвих інтересів населення, що знаходить вияв у тому, що держава виступає гарантом їх доступу до продуктів харчування задля забезпечення життєдіяльності. Слід зазначити, що в умовах воєнного стану, саме продовольча безпека країни відіграє пріоритетну роль в контексті забезпечення її сталого розвитку та повоєнної відбудови.

Варто відмітити, що в умовах воєнного становища на економічну безпеку чинять дію низка загроз – тобто сукупність явищ та процесів, які призводять до погіршення економічних інтересів осіб, суспільства та держави в цілому.

Сисоліна Н.П., Савеленко Г.В., Сисоліна І.П. [5] під економічною безпекою сільськогосподарських підприємств визначають стан суб'єктів агросектору, який визначається стійкістю до різного роду загроз, а також різноманітних сезонних впливів, що в кінцевому прояві знаходить вияв у здатності реалізувати економічні інтереси у мінливому природно-кліматичному середовищі.

Чимало вітчизняних науковців акцентує увагу на тому, що економічна безпека є складною системою, що сприяє поступальному розвитку аграрних підприємств за рахунок ефективного та раціонального використання ресурсного потенціалу, в тому числі й *фінансового*.

Верзун А., Агрес О., Войнич Л. [6] звертають увагу на те, що ефективне використання фінансового потенціалу сільськогосподарськими суб'єктами – це важлива складова їх успішного функціонування на аграрному ринку. При цьому рівень фінансового потенціалу включає фінансові ресурси, а також можливості для залучення додаткових джерел фінансування та їх використання.

Підвищити рівень фінансового забезпечення вітчизняних аграрних підприємств здатна сучасна *облікова* парадигма, що перейшла на актуарну щабліну розвитку. Адже саме крізь призму актуарної фінансової звітності можна підвищити рівень інвестиційної привабливості вітчизняних аграрних підприємств та зміцнити їх економічну безпеку шляхом залучення іноземних інвестицій.

Актуарний облік слугують пріоритетом в умовах мінливого зовнішнього середовища, оскільки базується на розмежуванні фінансової та операційної діяльності у системі актуарної управлінської звітності. Окрім того в останній надається перевага оцінці за справедливою вартістю окремих об'єктів обліку.

В умовах здійснення зовнішньоекономічної діяльності аграрними підприємствами, потенційні закордонні інвестори зможуть зацікавитися можливістю капіталовкладень у розвиток вітчизняного агробізнесу оцінивши їх економічний потенціал та приріст вартості за даними актуарної звітності. Оскільки остання, є зрозумілою саме для зовнішнього інвестора чи іншого постачальника капіталу, адже вони здатні бачити крізь її призму додаткову вигоду од вкладання тимчасово вільних фінансових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Частка агропродукції в загальному експорті України зросла на 62% - ІАЕ. *Укрінформ*. Економіка. 30.01.2024. URL. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3820712-castka-agroprodukcii-v-zagalnomu-eksporti-ukraini-zroslo-do-62-iae.html> (дата звернення: 07.11.2024).
2. Україна експортувала понад 67 млн. т. агропродукції у 2023/2024 мр. *Укрінформ*. *Укрінформ*. URL. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3902962-ukraina-eksportovala-ponad-67-miljoniv-tonn-agroprodukcii-u-20232024-mr.html> (дата звернення: 07.11.2024).
3. Жовтень приніс Україні рекордні доходи від експорту у 2024 році. 04.11.2024. URL. <https://intent.press/news/economy/2024/zhovten-prinis-ukrayini-rekordni-dohodi-vid-eksportu-u-2024-roci/> (дата звернення: 08.11.2024).
4. Ерфан В.Й. Продовольче забезпечення в контексті економічної безпеки країни: теоретичний аспект. С.342 – 351. URL. <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19996/1.pdf>
5. Сисоліна Н.П., Савеленко Г.В., Сисоліна І.П. Економічна безпека агропідприємств в умовах війни: можливості та загрози. *Економіка та суспільство*. Випуск №65. 2024. URL. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4376/4306> (дата звернення: 09.11.2024). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-19>
6. Верзун А., Агрес О., Войнич Л. Управління фінансовим потенціалом аграрних підприємств: реалії сьогодення. *Аграрна економіка*. 2024. Т.17. №1. С.121 – 128. URL. http://agrarianeconomy.lnup.edu.ua/images/docs/ae_2024_17_1/AE-17_1_12.pdf (дата звернення: 09.11.2024). DOI: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2024.01.121>

Лариса МАРМУЛЬ
доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки
Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Україна

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ОБЛІКОВО- ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У структурі аграрного сектору України важливу роль відіграють фермерські господарства. Вони були започатковані у процесі роздержавлення та приватизації земель й у своїй основі мають приватну власність на засоби виробництва. Діяльність фермерських господарств регламентується Законом України “Про фермерське господарство” [1], іншими законами й нормативно-законодавчими документами України та має на меті отримання доходів фермерами на основі виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції. Через невеликі розміри вони є доступними для широких верств населення, тому вважаються основою формування зайнятості, виробництва, матеріального забезпечення і добробуту, сімейного бізнесу і середнього класу на селі.

Згідно даних ООН, фермерські господарства у 2021 р. виробляли понад 85% сільськогосподарської продукції у світовому вимірі. Однак в Україні цей показник становив лише 10% валового внутрішнього продукту (ВВП). Це зумовлено в т.ч. й орієнтацією країни на великі агрохолдинги [2]. Дійсно, останні показують кращі показники ефективності аграрного виробництва завдяки концентрації земельних і фінансових ресурсів, впровадженню інновацій, експорту; сприяють визнанню України як держави з продовольчого забезпечення у світі. Але вони впливають на внутрішню аграрну й податкову політику у власних інтересах, часто ігноруючи соціальну відповідальність.

Натомість основним трендом у світі постає розвиток малих господарств, особливо сімейних фермерських. Так, близько 97% фермерських господарств у ЄС-28 є сімейними. Період 2019 – 2028 рр. визначено ООН як “десятиріччя сімейних фермерських господарств”. Це передбачає їх всебічну державну підтримку. Адже сімейні фермерські господарства забезпечують виробництво та переробку продукції; зайнятість сільського населення; надходження у місцеві бюджети; сприяння місцевим соціальним ініціативам. Тому не випадково, що з 118 програм ЄС з розвитку сільської місцевості переважна більшість направлена на розвиток сімейних фермерських господарств.

Наразі, в Україні протягом останніх 20 років дрібні й малі фермери такої підтримки не мають. Значні податкові пільги і субсидії спрямовуються, насамперед, на великі аграрні підприємства. Але вони значно меншим чином зацікавлені у соціальному розвитку регіонів свого розміщення, у забезпеченні робочих місць, вирішенні екологічних проблем та подоланні депресивності й деградації сільських територій. Ця ситуація значно погіршилася через російську воєнну агресію, яка завдала безпрецедентних втрат та збитків вітчизняному агросектору. Тому велике значення має виявлення проблем та встановлення

стратегічних пріоритетів для збереження та відтворення сімейного фермерства в Україні.

У 2023 р. Українська Рада Бізнесу (УРБ) у співпраці з Help – Hilfe zur Selbsthilfe провела представницьке опитування “Вплив війни на фермерські господарства”. Його результати вказують на основні проблеми серед фермерів, викликані слабкою підтримкою держави і місцевих громад та війною: дефіцит кваліфікованих працівників; слабкий захист прав власності та рейдерство; проблеми з реалізацією готової продукції та розрахунками; ризики та збитки від відключень електроенергії; зміни законодавства, інші непередбачувані дії. При цьому поточний стан бізнесу як добрий оцінювали 21,25% респондентів; як задовільний – 50,0%; незадовільний – 20,75%; критичний - 8,0% [3].

Тому вітчизняні фермерські господарства потребують допомоги у всіх її проявах. Особливо це стосується обліку, фінансів та інвестицій; постачання, збуту і розрахунків; пошуку партнерів; побудови відносин з владою. Більше половини з них потребують грошових коштів обсягом 0,5 – 5,0 млн грн або 12 – 120 тис дол [3] для розвитку та відновлення; збуту та логістики; сплати податків; на інновації; на страхування від загроз війни, посилення безпеки; для виходу на нові ринки; на навчання та дослідження.

Також стратегічними пріоритетами для функціонування сімейних ферм є: удосконалення систем обліку, фінансового забезпечення і розрахунків; створення мереж краплинного зрошення в умовах потепління клімату і весняно-літніх засух; удосконалення оподаткування, а саме: відтермінувати запровадження податкового навантаження на 1 га посівних площ, вирішити проблему з блокуванням податкових накладних та з поверненням презумпції невинуватості платників, дозволити тимчасово не сплачувати єдиний податок 4 групи (за наявності надзвичайних умов); продовження безмитного режиму та квот з ЄС та державну підтримку логістики і збуту.

Необхідно зазначити, що організація обліку у фермерських господарствах у своїй основі ґрунтується на трьох принципових позиціях. По-перше, облік ведеться власником або одним фахівцем. Тому він не має бути трудомістким і складним. По-друге, він має обліковувати специфічні господарські операції, які здійснюються не часто, але є суттєвими (облік прав володіння засновників; часток доходу в якості оплати тощо). По-третє, облік має враховувати всю специфіку аграрної діяльності. Однак через війну фермерські господарства зосереджуються на основній діяльності – виробництві і реалізації продукції, інші ж аспекти їх розвитку можуть відходити на другий план.

Так, у питаннях організації та здійснення обліку фермерських господарств, особливо дрібні та малі, орієнтуються на оперативні потреби й швидкі виробничо-економічні результати. Це може призводити до втрати послідовності та системності, а відтак призводити до послаблення його функцій – інформаційної, аналітичної, контрольної та інших. В результаті, через погіршення якості облікової основи, знижується ефективність управління і всієї діяльності. Тому бухгалтерський облік повинен займати провідне місце у забезпеченні процесів діяльності та управління фермерських господарств.

Слід зазначити, що фермерські господарства самостійно вибирають форму організації бухгалтерського обліку. Також йдеться про самостійну облікову політику. Однак вибір має бути відповідним специфіці їх діяльності та відображати її, як і ресурсне забезпечення, реалізацію продукції, фінансову звітність та нарахування податків. Всі господарські операції повинні бути підтверджені первинними документами. Тільки такий підхід дозволить обліку забезпечити управління якісною інформацією, отже, сприятиме ефективності прийняття управлінських рішень у теперішній час і на перспективу.

Наразі, вибір форм обліку залишається досить складним завданням. Насамперед, він залежить від розмірів господарств та обсягів їх виробництва. Це передбачає використання простої форми обліку; спрощеної форми; за спрощеним планом рахунків; загальної. Вибрана форма повинна бути репрезентативною і, водночас, доступною, щоб можна її опанувати. Правильна організація обліку сприяє своєчасній та достовірній фінансовій звітності й прибутковості фермерських господарств.

Зокрема, стратегічними пріоритетами облікового забезпечення діяльності фермерських господарств у сучасний період є наступні: досягнення єдиного тлумачення змісту і розрахунків основоположних обліково-економічних показників: витрат, амортизаційних нарахувань, виручки, валового доходу, прибутку та ін.; зменшення кількості облікових реєстрів та громіздкості облікових операцій, збільшення використання програмних продуктів, цифровізації та автоматизації обліку зменшення видів та обсягів неконтрольованих витрат на тих або інших ділянках обліку (у т.ч. через залучення інноваційних інструментів – GPS-навігаторів, відео-регістраторів тощо); збільшення кількості проведення інвентаризацій, особливо у регіонах, які зазнали і зазнають великих втрат і збитків від російської воєнної агресії.

Важливим обґрунтовується дотримання нових нормативно-законодавчих актів, які необхідні в умовах мінливого середовища господарювання. Вони стосуються сплати податків; обліку майна, продукції та їх втрат через війну для судових позовів країні-агресору. Існує специфіка діяльності на деокупованих та прикордонних і прифронтових територіях через підвищені ризики та загрози постійних обстрілів, ракетних і бомбових ударів, замінування великих площ сільськогосподарських земель; необхідності протидії їм та додаткових коштів на це, отже, і порядку та форм їх обліку. Важливе значення має й надання обліково-фінансових показників результатів діяльності та складання заявок на грантову та донорську підтримку сімейного фермерства як на національному, так і на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про фермерське господарство” від 19.06.2003 р. №963-IV (зі змінами та доповненнями).
2. Мале фермерство в Україні, навіщо потрібно і як розвивати?/ К. Одарченко. LB.ua. 27 жовтня 2021 р.
3. Вплив війни на фермерські господарства: результати опитування. UCB – News. 7 березня 2023 р./ УРБ:info@urb.org. ua.

ВПЛИВ BIG DATA НА СИСТЕМУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Поява технологій Big Data кардинально змінила ситуацію у світі бізнесу. Великі дані, які характеризуються величезним обсягом, різноманітністю та швидкістю, дозволили компаніям обробляти й аналізувати величезні обсяги інформації з безпрецедентною швидкістю та ефективністю. Ці технології знайшли застосування в різних бізнес-функціях, від маркетингу до управління ланцюгами поставок, пропонуючи нові ідеї та стимулюючи інноваційні процеси прийняття рішень. Здатність використовувати їх стала вирішальною конкурентною перевагою, що змушує суб'єктів бізнесу постійно адаптуватися та розвиватися.

Включення Big Data у корпоративний облік свідчить про значний прогрес у цій царині. Ці технології дозволили бухгалтерам вийти за рамки традиційної описової статистики та заглибитися в більш складну прогнозу та директивну аналітику. Цей перехід дає змогу підвищити точність прогнозування, посилити оцінку ризиків та прийняти більш обґрунтовані стратегічні рішення. Складні набори фінансових даних все частіше аналізуються за допомогою найсучасніших методів, таких як аналіз даних, прогнозне моделювання та алгоритми машинного навчання.

У сучасну епоху цифрових технологій суб'єкти бізнесу генерують величезні обсяги даних із різних джерел інформації. Ця велика кількість даних створює як виклики, так і можливості для підприємств, особливо у сфері бухгалтерського обліку. Аналітика великих даних, вилучення цінної інформації з великих і складних наборів даних, стала потужним інструментом для бухгалтерів, щоб покращити процес прийняття фінансових та управлінських рішень, виявити шахрайство та підвищити загальну операційну ефективність.

Поява Big Data в бухгалтерському обліку кардинально змінює підхід до управління фінансовими даними та розширює можливості аналітики, прогнозування і контролю. Системи обліку вже давно стали цифровими, але Big Data вносить новий вимір, дозволяючи працювати з величезними обсягами інформації швидко і ефективно.

Аналітика великих даних стосується процесу вивчення великих і різноманітних наборів даних для виявлення закономірностей, кореляцій та інших цінних відомостей, які можуть стати основою для прийняття рішень. У контексті бухгалтерського обліку аналітика великих даних передбачає аналіз фінансових даних, записів про транзакції та іншої відповідної інформації для глибшого розуміння фінансової діяльності суб'єктів бізнесу, ризиків і можливостей.

Варто виділити такі три ключові компоненти аналітики великих даних у бухгалтерському обліку, а саме:

- обсяг даних (робота з великими обсягами як структурованих даних – фінансові звіти, записи транзакцій, так і неструктурованих даних – електронні листи, публікації в соціальних мережах, які традиційними методами обробити важко);

- швидкість (дані генеруються з безпрецедентною швидкістю, вимагаючи аналізу в режимі реального часу або майже в режимі реального часу, щоб отримати інформацію, яка має вирішальне значення для прийняття управлінських рішень);

- різноманітність (аналітика великих даних охоплює різні типи даних, у тому числі структуровані, напівструктуровані та неструктуровані дані, щоб отримати повне уявлення про фінансову діяльність суб'єкта бізнесу).

В останні роки якісне удосконалення програмних та технічних засобів (засоби аналізу зі штучним інтелектом, роботизовані та кібер системи, Big Data, Інтернет речей тощо), які починають використовуватись в діяльності облікових підрозділів підприємств, створюють необхідні передумови для поступової трансформації облікової практики. Такі засоби повністю усувають одні та значно удосконалюють інші бізнес-процеси підприємства, що стосуються процесів обробки даних та інформації, сприяючи формуванню нової моделі організації обліку, про що зазначають такі вітчизняні вчені як І.Л. Грабчук, Г.І. Ляхович, С.Ф. Легенчук, В.В. Муравський, А.А. Пилипенко та ін. Концепція Big Data в цьому контексті стосується вивчення великих обсягів даних та інформації, для обробки яких необхідно використовувати нестандартні аналітичні інструменти, методи та програмні платформи (RProgramming, Altamira LUMIFY, Apache Hadoop, MongoDB, RapidMiner, Apache Spark, Microsoft Azure, Zoho Analytics та інших).

Впровадження аналітики великих даних у бухгалтерському обліку може принести багато переваг суб'єктам бізнесу, а саме:

- удосконалення процесу прийняття фінансових рішень (аналізуючи великі масиви даних, бухгалтери можуть визначати тенденції, моделі та аномалії, які дають цінну інформацію про фінансову діяльність підприємства. Ці відомості можуть стати основою для прийняття стратегічних рішень, таких як розподіл ресурсів, оптимізація витрат і збільшення прибутку);

- удосконалення процедури виявлення шахрайства (аналізуючи великі обсяги даних, бухгалтери можуть виявити потенційні ризики шахрайства та впровадити превентивні заходи для захисту фінансових активів підприємства);

- ефективне управління ризиками (аналітика великих даних дозволяє бухгалтерам ефективніше оцінювати фінансові ризики та керувати ними);

- оптимізація фінансової звітності (аналітика великих даних може оптимізувати процес фінансової звітності шляхом автоматизації збору даних та їх аналізу. Це зменшує ручні зусилля, покращує точність і дозволяє швидше створювати фінансові звіти);

- розширення процедури аудиту (аналітика великих даних може революціонізувати процес аудиту, надаючи аудиторам доступ до величезних

обсягів даних для аналізу. Це дає змогу аудиторам проводити більш комплексні та ефективні аудити, виявляти потенційні помилки чи порушення та надавати цінну інформацію для покращення внутрішнього контролю та управління ризиками).

Отже, аналіз великих даних має потенціал для трансформації бухгалтерської професії через удосконалення відомих практик і процедур. За допомогою передових технологій та автоматизованих інструментів фахівці з бухгалтерського обліку тепер можуть аналізувати величезні обсяги фінансових даних у режимі реального часу, виявляти шахрайство, покращувати фінансову звітність та вдосконалювати управління ризиками. Це дає змогу складати більш точну фінансову звітність, приймати ефективніші рішення та знизити ризики для підприємств та організацій. Водночас впровадження аналізу великих даних у бухгалтерському обліку також пов'язане з певними проблемними моментами, а саме потребою в спеціалізованих навичках бухгалтерських працівників, питаннями конфіденційності даних, етики та моралі.

Таким чином, фахівцям з бухгалтерського обліку важливо враховувати ці виклики, інтегруючи аналіз великих даних у свою практику. З огляду на викладене можемо підсумувати, що ширше застосування аналізу великих даних у бухгалтерському обліку має надзвичайно важливе значення для суб'єкта бізнесу. Здатність аналізувати великі обсяги даних у режимі реального часу дає змогу фахівцям з бухгалтерського обліку бути на крок попереду і надавати більше користі своїм клієнтам. За допомогою відповідних стратегій та інструментів аналіз великих даних може допомогти спеціалістам сфери бухгалтерського обліку покращувати свої послуги та трансформувати бухгалтерську професію.

Список використаних джерел

1. Ievsieieva O., Matskiv H., Raiter N., Momot O., Shysh A. The Use of Big Data in Corporate Accounting and Data Analysis: Opportunities and Challenges. *Data and Metadata*, 2024. Volume 3. P. 430-430
2. Watson J. How Big Data Is Impacting Accounting Firms in 2022. URL: <https://www.acecloudhosting.com/blog/how-big-data-impactingaccounting-firms/>
3. Бардаш С., Грабчук І. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9301>
4. Гайдучок Т., Цегельник Н. Використання Big Data як інноваційної інформаційної технології в системі ведення бухгалтерського обліку. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення в умовах переходу до Індустрії 4.0* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 26-27 березня 2020р. Рівне: НУБГП, 2020. С. 27-28. URL:<http://ir.znau.edu.ua/handle/123456789/12019>
5. Кулик В., Любимов М. Можливості, загрози та перспективи використання «хмарних» технологій в бухгалтерському обліку. *Науковий вісник ПУЕТ*. 2019. № 2 (93). С. 40-46.

Тетяна МАЧАК

Старший викладач, кафедри обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою
Дніпровського державного аграрно-економічного університету,
м. Дніпро, Україна

ОБЛІКОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Обліково-аналітичне забезпечення є фундаментальною складовою інформаційного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. Воно відіграє важливу роль у формуванні достовірної, своєчасної та актуальної інформації, яка є основою для прийняття ефективних управлінських рішень. Під обліково-аналітичним забезпеченням розуміється цілісна інформаційна система, яка об'єднує різні методи та технології обліку (фінансового, управлінського, податкового) та аналітичні інструменти, що дозволяють комплексно аналізувати підприємницьку діяльність.

Облікова інформація є складовою інформаційної системи бухгалтерського обліку та невід'ємним елементом при забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства. Добре налагоджена система обліку дозволяє ефективно знизити ризики, пов'язані з фінансовою діяльністю, а також сприяє своєчасному прийняттю управлінських рішень. Таким чином, забезпечується стабільний розвиток підприємства та отримуються точні оперативні дані про його діяльність, фінансовий стан та ефективність використання ресурсів. Джерелами облікової інформації є дані бухгалтерського обліку, фінансові звіти, внутрішні управлінські звіти та інші інформаційні потоки, що формуються в межах підприємства. Вони забезпечують керівництво підприємства об'єктивною інформацією про рух грошових коштів, стан основних засобів, зобов'язань, результати діяльності та інші важливі питання фінансово-господарської діяльності.

Проте, питання захисту облікової, фінансової та управлінської інформації сьогодні є дуже актуальним. Захист обліково-аналітичних даних передбачає створення комплексної системи заходів, яка гарантує їхню конфіденційність, цілісність і доступність. Під інформаційним захистом розуміється сукупність організаційних, технічних і програмних засобів, що спрямовані на мінімізацію ризиків втрати, пошкодження чи несанкціонованого доступу до даних.

Захист обліково-аналітичних даних передбачає кілька важливих етапів.

По-перше, це забезпечення надійності обладнання та програмного забезпечення, яке використовується для збирання, обробки та зберігання даних. Використання сучасних технологій, таких як шифрування даних, резервне копіювання та багатофакторна автентифікація, дозволяє захистити інформацію від зовнішніх загроз, включаючи кібератаки та шкідливе програмне забезпечення.

По-друге, важливим є впровадження політики управління доступом, яка регулює права користувачів на доступ до різних рівнів інформації. Це дозволяє мінімізувати ризики витоку даних внаслідок внутрішніх загроз, таких як помилки персоналу або навмисні дії злоумисників.

Організація інформаційного захисту передбачає також проведення регулярних аудитів та оцінок ризиків. Постійний моніторинг інформаційних систем дозволяє своєчасно виявляти вразливості та усувати їх до того, як вони можуть бути використані злоумисниками. Крім того, важливо проводити навчання персоналу, спрямоване на підвищення їхньої обізнаності щодо основних принципів кібербезпеки та методів захисту даних.

Отже, належним чином організоване обліково-аналітичне забезпечення є важливою складовою ефективного управління підприємством, що дозволяє забезпечити не лише економічну безпеку підприємства, але й його конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Гайдук І.С. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Економічний вісник університету*. 2016. № 28/1. С. 33-40. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/ecvu_2016_28\(1\)_6.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/ecvu_2016_28(1)_6.pdf)
2. Оляднічук Н. В., Підлубна О. Д., Обліково-аналітичне забезпечення економічної діяльності суб'єкта підприємництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. № 33. Ч. 2. С.16-20. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/33_2_2020ua/4.pdf

Оксана МЕЛЬНИЧУК

кандидат економічних наук, доцент,
доцентка кафедри соціальних та економічних дисциплін
Харківського національного університету внутрішніх справ,
м. Харків Україна

ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ З ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ В ЕЛЕКТРОННОМУ КАБІНЕТІ ПЛАТНИКА: ОКРЕМІ НЕДОЛІКИ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ

Процес формування податкової звітності суб'єктів підприємництва є найбільш відповідальним, адже передбачає вимоги щодо правильності, достовірності та об'єктивності поданої в ній інформації. Інтерес до проблеми формування та подання звітності в системі електронного документообігу, який наразі є поширеним для більшості платників податків, виявляли та оприлюднювали у своїх працях відомі науковці, а саме: Волинець В., Жук В., Івахненко С., Мельник Т., Мельник П., Новицький А., Ріппа С. та інші. Завдяки їх праці було досліджено методику формування звітності засобами програмного забезпечення та методи її обробки, питання подання звітності для полегшення функцій контролю та аналізу. Проте у зв'язку із проблемами незбалансованості програмного забезпечення, виявленими в процесі його практичного застосування, виникає необхідність у дослідженні означеного питання більш ґрунтовно [1].

В Україні платники податків можуть використовувати спеціальне програмне забезпечення як для формування, так і для подання податкової звітності. Використання цих програмних продуктів може бути як безплатним, так і на платній основі. Серед комерційних програмних продуктів («FREDO Звіт», «Соната», «Сота», «Арт - Звіт Плюс»), найбільше застосування має «М.Е.Дос». Перевага цієї програми визначена за більшістю параметрів: функціональних, технічних, ергономічних, комерційних тощо[2].

Зрозуміло, що малий бізнес віддає перевагу тому програмному забезпеченню, яке зможе забезпечити дотримання двох основних критеріїв:

- економість: витрати грошових коштів щодо його придбання мають бути спів мірними з можливостями програмного продукту;
- оптимальна зручність та доступність у використанні.

Державна податкова служба України, з метою охоплення всіх платників податків, запропонувала найбільш поширений некомерційний продукт – сервісне програмне забезпечення «Електронний кабінет платника», далі – «ЕКП».

Відповідно до підпункту 14.1.56² пункту 14.1. статті 14 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) встановлено, що електронний кабінет – це сукупність інформаційно-комунікаційних систем центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, призначених для взаємодії між платниками податків та державними, у тому числі контролюючими, органами з питань реалізації прав та обов'язків, визначених

ПКУ та іншими законами, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи, та нормативно-правовими актами, прийнятими на підставі та на виконання ПКУ та інших законів, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи [3]. Взаємодія платників податків з контролюючими органами в електронному вигляді здійснюється в порядку, встановленому пунктом 42.6 статті 42 ПКУ.

Стратегічним планом розвитку Державної податкової служби України на період 2022 – 2024 років визначено кілька ключових напрямків для ефективного управління діяльністю й адміністрування податків і зборів, а також формування іміджу ДПС як служби Європейського зразка з високим рівнем довіри у суспільстві:

- розвиток ефективної, сучасної, стабільної та захищеної ІТ-інфраструктури, який передбачає забезпечення ефективності та безперебійної роботи ІТ - системи ДПС, та належний рівень захисту інформації в ній;

- спрощення адміністрування податків, яке передбачає зменшення витрат і часу платників податків на податковий облік та платежі до бюджету;

- розвиток зручних та доступних сервісів для платників, що досягається шляхом збільшення кількості послуг, доступних «онлайн», спрощення доступу платників до них та інформаційних ресурсів ДПС[4].

«ЕКП» має широкі можливості, адже даний продукт дозволяє автоматично вносити облікові дані про платника у звітні документи; формувати та переглядати звітність за періоди її подання в електронній формі, здійснювати листування з ДПС, отримувати індивідуальні податкові консультації, контролювати стан розрахунків з бюджетом, одержувати інформацію про бізнес-партнерів щодо їх сумлінності чи ризиковості в частині сплати податків і зборів.

Здійснюючи глибокий порівняльний аналіз спеціалізованого програмного забезпечення формування та подання фіскальної звітності, група науковців визначила рейтинг найбільш використовуваних програмних продуктів, та віддала останнє місце на користь «Електронного кабінету платника»[2].

Наш практичний досвід роботи у сфері обліку та оподаткування, дозволяє нам погодитись із думкою науковців та визначити чіткі й конкретні недоліки з якими зустрічаються практики при поданні податкової звітності через «ЕКП». Окреслити проблеми формування податкової звітності в системі «ЕКП» ми зможемо на прикладі формування декларації з екологічного податку.

Податкова декларація екологічного податку, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 07.09.2023 року №488[5], складається із 6 додатків (таблиця 1).

За даними ДПС податкову звітність з екологічного податку за 1 квартал 2024 року подали 44,55 платників, з числа юридичних і фізичних осіб-підприємців, в тому числі 44,38 тис. в електронному вигляді, отже 0,4 % платників подали звітність на паперових носіях через поштові відділення (рис. 1).

Таблиця 1

Склад Податкової декларації екологічного податку (J(F)032006)

Код додатку	Назва додатку
J(F)0320106	Розрахунок за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення
J(F)0320206	Розрахунок за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти
J(F)0320306	Розрахунок за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах

Продовження табл. 1

J(F)0320406	Розрахунок за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені)
J(F)0320506	Розрахунок за утворення радіоактивних відходів і сплачується за придбання джерел(а) іонізуючого випромінювання
J(F)0320606	Розрахунок за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк

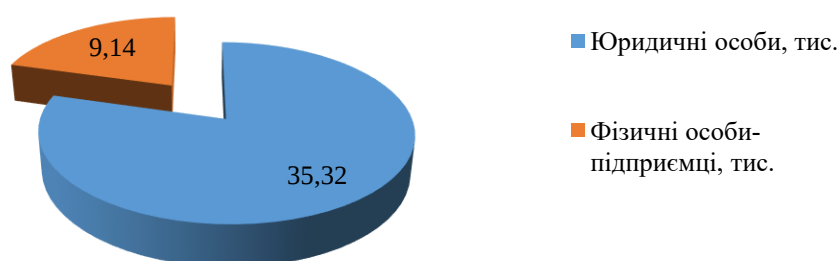

Рис. 1. Кількість поданих декларацій платниками екологічного податку за 1 квартал 2024 року

(складено автором на підставі відповіді на запит на отримання публічної інформації від 14.06.2024 року (вх.ДПІС №1234/зпі).

В «ЕКП» величина податкового зобов'язання з екологічного податку визначається як сума зобов'язань кожного із розрахунків. В процесі формування показників Декларації з екологічного податку виникають наступні проблемні ситуації:

- відсутня можливість автоматичного підтягування зі списку кодів забруднювальних речовин, а також ставок податку. Іншими словами платник змушений окремо шукати в ПКУ цю інформацію та вносити її вручну, що значно ускладнює процедуру заповнення;
- неякісна перевірка декларації з екологічного податку в «ЕКП», після якої звіт відправляється як «вірний», може бути не прийнятим;
- якщо Декларація з екологічного податку подається без нарахування податкового зобов'язання, то для успішного її прийняття необхідно подати один із розрахунків, в якому вказати хоча б одне джерело забруднення і ставку податку за ним, але без кількості.

Оцінюючи вказані зауваження, більшість платників податків, особливо великих, використовують перевірені та більш досконалі програми (наприклад

«М.Е.Дос»), які адаптовані до найбільш поширених автоматизованих бухгалтерських систем.

Попри задекларовані органами ДПС переваги використання ЕКП та анонсовану зручність у процесі подання звітності, вважаємо, що даний продукт потребує подальшого вдосконалення, зокрема в аспекті забезпечення повноти інформаційного наповнення та автоматизованого інтегрування з базами даних щодо об'єктів оподаткування та актуальних ставок податків, не лише в частині екологічного, але й інших видів податків і зборів. Наведені зауваження відображають специфіку роботи з однією формою звітності, однак не обмежуються нею. Усунення виявлених недоліків сприятиме підвищенню функціональності ЕКП та розширенню бази його користувачів, що, у свою чергу, позитивно позначиться на ефективності адміністрування податків.

Список використаних джерел:

1. Мельничук О. Подання звітності в електронному вигляді: переваги та недоліки. Теорія і практика бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту. *Економічний дискурс. Міжнародний збірник наукових праць*. 2014. Випуск 2. С. 297–300. URL: <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/6770>
2. Волинець В.І., Гордополова Н.В., Ніколюк П.К. Порівняльний аналіз спеціалізованого програмного забезпечення формування та подання звітності. *Інфраструктура ринку*. 2018. Випуск 19. С. 565-569. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/31097/1/93.pdf>
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.10 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 09.11.2024).
4. Про затвердження місії та Стратегічного плану Державної податкової служби України на 2022-2024 роки: Наказ ДПС України від 22.11.2021 р. № 965. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0965912-21#Text> (дата звернення 09.11.2024)
5. Про затвердження Змін до форми Податкової декларації екологічного податку: Наказ Міністерства фінансів України від 07.09.2023 року №488. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1666-23#Text> (дата звернення 09.11.2024).

Зоряна МИРОНЧУК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного університету природокористування,
м. Дубляни, Україна

РОЛЬ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Компанії, які хочуть залишатися конкурентоспроможними в сучасному світі, повинні діджиталізувати свої бізнес-процеси. Система бухгалтерського обліку є однією з найважливіших сфер для перетворення під час цього процесу.

Трансформація цієї системи в умовах розвитку діджиталізації бізнес-процесів має на меті поліпшення ефективності, точності та швидкості обробки фінансової інформації.

Наразі в Україні не існує повноцінної системи регулювання бухгалтерського обліку, яка б відповідала вимогам глобальної цифрової економіки. Існують розбіжності між різними законодавчими та нормативними актами, а також недостатні стандарти бухгалтерського обліку, які регулюють використання цифрових технологій у фінансовому обліку.

У цьому контексті для України надзвичайно важливою є науково-дослідна діяльність, спрямована на розробку та впровадження нових стандартів бухгалтерського обліку, які враховують особливості цифрової економіки та забезпечують уніфікованість та порівнянність фінансової звітності. Вони сприятимуть створенню сталої та надійної системи обліку та звітності, яка сприятиме економічному розвитку та відновленню країни. Дослідження та розробки в цій сфері мають вирішальне значення для подальшого розвитку бухгалтерського обліку та звітності в контексті цифрової трансформації.

Попри це, важливою є уніфікація та стандартизація фінансової звітності на державному рівні, що сприятиме гармонізації підходів та спрощенню процесів обліку та звітності. Україна, як країна, що активно розвиває цифрову індустрію та стикається з викликами після російської збройної агресії, також потребує створення відповідної системи регулювання бухгалтерського обліку, яка враховуватиме особливості цифрової економіки та сприятиме відновленню держави.

Саме слово «діджиталізація» походить з англійської мови та означає проникнення цифрових технологій у всі сфери суспільного життя. Точний переклад з англійської означає «оцифрування».

Як зазначає О. Литвинова, «діджиталізація – це явище, що спричиняє послідовні трансформації соціокультурного коду, об'єднані загальним вектором розвитку». Дослідник пов'язує діджиталізацію із соціальною комунікацією та аналізує з огляду на це зміну соціальних інститутів та подальшу зміну розвитку людства.

Для забезпечення законності та ефективності діджиталізаційних процесів підприємств використовують ряд прийнятих в Україні законів. Ці закони

встановлюють правовий фреймворк для розвитку діджиталізації економіки та обліку в Україні, сприяючи впровадженню новітніх технологій та практик в цих сферах.

Закон України "Про захист персональних даних"- цей закон встановлює правила та принципи збору, зберігання, використання та захисту персональних даних. Він регулює обробку персональних даних в електронному вигляді та встановлює вимоги щодо конфіденційності та безпеки таких даних.

Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні"- цей закон визначає основні принципи, правила та процедури бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Він регулює ведення бухгалтерського обліку в електронному вигляді та вимагає дотримання вимог щодо збереження та передачі фінансової інформації.

У світі виділяють два основних напрямки, в яких рухається діджиталізація, а саме підвищення продуктивності і створення в майбутньому абсолютно оцифрованих підприємств. Використання нових технологій в бізнесі знижує загальні витрати, за допомогою чого збільшується прибуток. Саме завдяки оцифруванню, підприємства усвідомлюють, що здатні удосконалюватися в своїй галузі. Таким чином, потрібно менше зусиль й затрат, оскільки діджиталізація допомагає подолати деякі бар'єри і легше перейти на новий рівень управління підприємством. Саме завдяки оцифруванню ведення бізнесу зазнає кардинальних змін в кращу сторону. На даному етапі багато компаній мають можливість вибитися в лідери з мінімальними витратами, всього лише за допомогою діджиталізації виробництва.

Другим напрямком діджиталізації є «цифрові підприємства», тобто вони створюються завдяки хмарним технологіям і існують на основі віддаленої роботи. В економіці стає все важче вижити, якщо компанія не є «цифровим бізнесом». Саме тому все більше і більше підприємств звертаються до хмарних сервісів.

Перші кроки до процесів діджиталізації (цифровізації) наразі вже зроблено. Про це свідчить діджиталізація роботи державних служб, контроль за державними фінансами, електронні аукціони, онлайн-послуги. Наразі понад 100 онлайн-послуг дають можливість отримання якісного сервісу без втручання людини. З 2019 року 76% органів виконавчої влади розміщують дані на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних data.gov.ua; впроваджено понад 120 загальнодержавних е-послуг та 10 тис. онлайн зареєстрованих підприємств. Щорічне зростання ІТ-сфери зафіксовано на рівні 22%.

Необхідність діджиталізації пов'язана з постійним прагненням бути більш конкурентоспроможними. Як наслідок, діджиталізація є необхідною умовою виживання бізнесу в умовах розвитку економіки.

Надзвичайно є важливим процесом використання діджиталізації в організації обліку. «Діджиталізація обліку» спрямована на формування необхідних теоретичних знань та практичних навичок у галузі функціонування та використання комп'ютерних систем і технологій та можливостей їх використання в бухгалтерському обліку для діджиталізації облікових функцій.

У процесі дослідження стану та перспектив розвитку діджиталізації бухгалтерського обліку в Україні, було проведене опитування 76 великих і середніх підприємств (чисельність працівників від 50 до 1000 осіб, серед яких 26% займаються сільським господарством; 22% торгівлею; 13% фармацевтикою; 18% належать до бюджетної сфери та всі інші – представники різного типу бізнесу), що дало можливість зробити наступні висновки: бухгалтерський облік більш цифровізований, ніж інші бізнес-процеси завдяки автоматизації проведення платежів та подання звітності.

Отже, в умовах нанотехнологій для підтримки конкурентоспроможності підприємства необхідно не боятися використовувати можливості діджиталізації за всіма можливими напрямками та формами в тому числі і в організації обліку.

Діджиталізація бухгалтерського обліку та його інтеграція в інформаційну систему компанії – вимога сучасної цифрової епохи. Інформаційна система спрямована на підвищення ефективності діяльності компанії, посилення її конкурентоспроможності та перетворення бухгалтерського обліку в мистецтво, яке «забезпечує успіх» компанії.

А ще умовами для розвитку діджиталізації організації бухгалтерського обліку є залучення висококваліфікованих спеціалістів в цій галузі, розвиток аутсорсингових відносин, фрілансерства, використання хмарних технологій.

Використання хмарних технологій дозволить сконцентрувати технічні обчислювальні ресурси, ІТ-фахівців та програмне забезпечення у загальній хмарі, а це в свою чергу дасть можливість зекономити кошти та підвищити прозорість обліку, зменшити трудомісткість формування звітності суб'єктів господарювання та контрольних заходів.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про захист персональних даних" № 2494-IX від 29.07.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 2435-IX від 19.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Myronchuk Z., Tsitska N., Andrushko R., Maletska O., Matskiv H. Digitalization of accounting how effective element of management. Modern foundations of economics, management and tourism: collective monograph / Lazaryshyn A., Lazaryshyna I., – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2022. P.485-495 Available at : DOI – 10.46299/ISG.2022.MONO.ECON.4
4. Litvinov O. M. Digitization on the threshold of digital Dachau. // O.V. Lytvynov - State and crime. New challenges in the postmodern era. - Kharkiv, p. 170–172 URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9635>.

Альона МІНЬКОВСЬКА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, оподаткування на управління фінансово-економічною
безпекою Дніпровського державного аграрно-економічного університету
м. Дніпро, Україна

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ КАДРОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сучасні підприємства працюють у складних умовах, що характеризуються високим рівнем конкуренції, швидкими змінами на ринку та значним впливом глобалізаційних процесів. Водночас основним активом будь-якої організації залишаються її співробітники, адже саме від їхніх навичок, компетенцій та лояльності залежить успіх бізнесу. Однак людський фактор може бути джерелом значних ризиків для організації, таких як витік конфіденційної інформації, внутрішнє шахрайство, саботаж та порушення трудової дисципліни. У цьому контексті питання кадрової безпеки стає більш важливим, адже забезпечення стабільності роботи підприємства та мінімізація ризиків, пов'язаних з діяльністю персоналу, є ключовими умовами для його ефективного функціонування. А управління персоналом виступає не лише як процес найму та розвитку працівників, але і як інструмент для попередження та зниження ризиків, що можуть вплинути на безпеку бізнесу.

Актуальність дослідження зумовлена:

-зростанням внутрішніх загроз для організацій, адже за даними досліджень значний відсоток інцидентів з інформаційною безпекою або фінансовими втратами компаній пов'язаний саме з діями співробітників: як навмисними так і випадковими - це зумовлює необхідність запровадження системи управління кадровою безпекою;

-важливістю забезпечення інформаційної безпеки - витіки комерційної інформації через дії або недбалість працівників можуть призвести до суттєвих репутаційних та фінансових втрат, тому управління персоналом повинно включати заходи з захисту даних і формування у співробітників відповідального ставлення до конфіденційної інформації;

-зміною підходів до управління персоналом, адже у сучасних умовах все більше уваги приділяється не лише залученню та утриманню талановитих працівників, але й розвитку корпоративної культури, що орієнтована на безпеку, етику та відповідальність - це сприяє зменшенню ризиків пов'язаних з людським фактором. Необхідність підвищення конкурентоспроможності бізнесу полягає в ефективності управління кадровою безпекою, що дозволяє знизити фінансові та репутаційні ризики, забезпечуючи стабільний розвиток компанії.

Отже управління персоналом в контексті кадрової безпеки є актуальним і необхідним для забезпечення стабільного функціонування підприємства зниження ризиків і підвищення ефективності використання людських ресурсів. Інтеграція принципів кадрової безпеки у процесу управління персоналом

дозволяє створити надійну систему захисту бізнесу від внутрішніх загроз сприяє формуванню безпечного робочого середовища та забезпечує довгострокову конкурентоспроможність підприємства.

Зважаючи на сучасні тенденції та виклики у сфері управління персоналом, розглянемо перспективи розвитку управління персоналом в контексті кадрової безпеки підприємства:

- зростання ролі кадрових служб у забезпеченні безпеки підкреслить важливість формування системи відбору адаптації мотивації та розвитку персоналу з фокусом на виявлення потенційних загроз;
- використання аналітики великих даних у HR дозволить проводити глибокий аналіз поведінки працівників, виявляти потенційні ризики, прогнозувати плинність кадрів та оцінювати благонадійність кандидатів на етапу найму;
- інтеграція систем штучного інтелекту для моніторингу та аналізу діяльності працівників допоможе своєчасно виявляти відхилення у поведінці, що можуть свідчити про внутрішні загрози;
- підвищення рівня відповідальності та дотримання інформаційної безпеки серед працівників стане ключовим завданням для HR-служб, які повинні розробити та впровадити нові стандарти поведінки у цифровому середовищі;
- використання KPI та метрик для оцінки ризиків, пов'язаних з персоналом стане стандартом у HR-практиках, що допоможе вчасно виявляти проблеми та впроваджувати коригувальні заходи;
- формування корпоративної культури, орієнтованої на безпеку та етичність поведінки працівників, сприятиме зменшенню кількості випадків шахрайства витоку інформації та конфліктів;
- використання угод про нерозголошення та контроль доступу до конфіденційних даних допоможуть зменшити ризики витоку інформації та захистити інтереси бізнесу;
- впровадження системи наставництва та кар'єрного розвитку сприятиме підвищенню лояльності та зниженню плинності кадрів, що зменшує загрози до кадрової безпеки;
- планування кадрових аудитів з метою оцінки ефективності управління персоналом та виявлення потенційних загроз, стане важливим елементом забезпечення кадрової безпеки;
- розробка антикризових планів, включаючи плани реагування на випадки внутрішніх загроз (наприклад, внутрішнє шахрайство саботаж, витік інформації), допоможе знизити можливі втрати та підвищити стійкість підприємства.

Отже, перспективи управління персоналом в контексті кадрової безпеки спрямовані на створення ефективної системи захисту підприємства від внутрішніх загроз, зниження ризиків пов'язаних з людським фактором та підвищення конкурентоспроможності організації. Інтеграція принципів кадрової безпеки у всі етапи управління персоналом - від найму та адаптації до навчання та оцінки - стане запорукою стабільного розвитку та ефективного функціонування сучасних підприємств.

Марина МОГИЛОВА
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри маркетингу та управління бізнесом
Національного університету «Києво-Могилянська академія»,
м. Київ, Україна

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ М&А ЯК АЛЬТЕРНАТИВИ СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Формування ефективної системи корпоративного управління є одним із ключових чинників успіху компанії, що передбачає обґрунтування стратегії її розвитку, враховуючи як внутрішні резерви підприємства, так і стан зовнішнього економічного та інституційного середовища. В контексті рішення цих задач як альтернативу стратегії органічного зростання з метою розвитку і посилення своїх позицій на ринку компанія може обрати стратегію злиття і поглинання.

Світовий ринок М&А бере свої витoki з кінця ХІХ-го сторіччя і характеризується, як більшість економічних процесів, хвилеподібним розвитком. За результатами досліджень виявлено на сьогодні 8 хвиль ринку М&А. Для восьмої хвилі, яка розпочалася у 2021 році, властиві активізація у високотехнологічних сферах (21 % від загальної кількості угод злиття і поглинання) і значна частка мегаугод.

В Україні зародження ринку М&А пов'язане з приватизаційними процесами з його поступовим розвитком. Особливістю національного ринку М&А є досить висока значимість угод саме в агросекторі: за період 2013-2021 роки в загальній кількості угод вітчизняного ринку М&А їх частка в аграрній сфері становила від 5,6 до 27,2 %, а у вартісному обсязі - від 8,4 до 42,1 %.

Зважаючи на активізацію загальносвітових інтеграційних процесів і формування на сьогодні відповідного зовнішнього економічного середовища, рядом українських підприємств злиття чи поглинання може розглядатися як стратегія розвитку. Порівняно зі стратегією органічного зростання вона може забезпечити значно більший і швидший ефект. Разом з тим, участь в угоді М&А є більш ризиковим. Уникнення і мінімізація ризиків при злитті чи поглинанні, забезпечення синергетичного ефекту від такої угоди передбачає формування необхідної досить широкої аналітичної бази. Причому, слід наголосити, що кожен етап обґрунтування, реалізації і контролю угоди злиття чи поглинання потребує відповідного аналітичного забезпечення.

Підготовчий етап процесу з метою вибору підприємства-цілі для М&А ґрунтується на п'ятиступінчатому макро- та мікроекономічному аналізі. Він передбачає дослідження стану і тенденцій на ринку М&А та оцінку макроекономічних показників. Дослідження ринку М&А має здійснюватися в контексті закономірностей його розвитку з метою виявлення сприятливих чинників для такої стратегії. Макроекономічний аналіз включає ретро- і перспективну оцінку показників економічного розвитку країни, рівня інфляції, демографічної ситуації, інституційного середовища і змін в ньому. Результати

аналізу вищезазначених показників слугують інформаційним базисом для прийняття принципового рішення щодо доречності прийняття стратегії М&А.

Зважаючи на той факт, що угоди М&А здійснюються шляхом як горизонтальної, так і вертикальної інтеграції, на підготовчому етапі важливо здійснити вибір галузі для ЗіП, оцінити перспективи її розвитку у відповідних інституційних умовах та конкурентному середовищі, дослідити коливання попиту.

В продовження цього на підготовчому етапі здійснюється самоаналіз підприємства з метою оцінки фінансово-майнового стану, вартості, фінансових можливостей реалізації інтеграційної угоди, конкурентоспроможності, виявлення потенційних джерел отримання синергетичного ефекту від злиття.

Основною метою підготовчого етапу є прийняття рішення щодо компанії-цілі, що ґрунтується на порівняльному аналізі кількох підприємств-кандидатів. При відборі кандидатів порівняльними характеристиками слугують показники майнового стану, структури власності, фінансових результатів операційної й інших видів діяльності (розраховані за даними фінансової звітності підприємств). Не менш важливими слугують результати експертних оцінок конкурентних позицій на ринку. З використанням різних методів проводиться оцінка вартості компаній-цілей. Аналітична база має бути чітко спрямована на визначення реальних можливостей для формування синергетичного ефекту, тобто доданої вартості, від інтеграції. Для обґрунтування потенційної компанії-цілі важливо детально проаналізувати і здійснити порівняльну характеристику кількох підприємств, зважаючи на аксіому успішності угоди М&А у випадку обрання другого чи третього кандидата з ранжованого за показниками ряду. Перший зазвичай надто дорогий, тоді як інтеграція з останнім може не забезпечити синергетичного ефекту. Зазвичай на підготовчому етапі аналітичною базою слугує інформація із зовнішніх джерел.

Безпосередньо реалізація стратегії злиття і поглинання включає проведення переговорів, укладання угоди й об'єднання. Кожен з цих етапів супроводжується збором, опрацюванням та аналізом значного масиву інформації.

Для первинного контакту з представниками компанії-цілі інтегратору слід провести фінансову розвідку. Джерелами інформації для неї є опублікована фінансова звітність компанії, аудиторські висновки та інформація спеціалізованих агентств про стан і фінансову надійність підприємства, бази даних державних установ, зокрема Держстату і ФДМУ. Для повноти оцінки позицій компанії на ринку, перспектив її розвитку здійснюється пошук і опрацьовується матеріал публікацій з інтернет-ресурсів, прес-релізів тощо. Є сенс провести неформальне спілкування із співробітниками компанії та конкурентів, зокрема під час проведення спеціалізованих виставок, паралельно оцінити продукцію конкурентів. Фінансова розвідка здійснюється фокусним методом та шляхом моніторингу.

Основна ж інформаційна база реалізації угоди М&А формується в процесі проведення первинного і фінального due diligence шляхом експертизи, аудиту й оцінки юридичних, фінансово-бухгалтерських, кадрових, техніко-

технологічних, екологічних та інших аспектів діяльності компаній-учасників угоди. Його метою є виявлення ризиків для обґрунтування шляхів їх мінімізації, збереження і примноження інвестованого капіталу, отримання синергетичного ефекту від угоди М&А. Для кожної із сторін угоди виявлення ризиків надзвичайно важливе, оскільки покупець має наміри придбати іншу компанії з найменшими ризиками і зменшити ціну, тоді як продавець потребує виявлення ризиків для їх усунення і недопущення зменшення ціни.

Суттєвими аспектами due diligence є структура і організаційно-правові характеристики підприємства, склад акціонерів, показники фінансово-майнового стану, фінансових результатів діяльності, оподаткування, кредитоспроможності, активи підприємства, в тому числі об'єкти права інтелектуальної власності. Дослідженню підлягає система менеджменту, кадрова політика, політика управління ризиками. Окремим аспектом due diligence є юридичний, перш за все в частині регулювання діяльності підприємства державою, конфлікту інтересів, дотримання трудового і природоохоронного законодавства. Не менш важливим є дослідження обсягу цільового ринку, тенденцій в його розвитку, конкурентів компанії, бар'єрів на вхід, проведення SWOT-аналізу для виявлення сильних і слабких сторін.

Зважаючи на широкий спектр due diligence, його якісне проведення з підготовкою відповідного звіту з висновками і рекомендаціями вимагає залучення висококваліфікованих спеціалістів з різних сфер: юристів, аудиторів, експертів-оцінювачів, маркетологів, тощо.

За обсягом due diligence може бути різним, а саме у форматах «full score», «limited score» або «red flag». З точки зору максимальної доречності і змістовності є інформаційна база, що підготовлена у форматі «red flag», в якій таблицею представлено опис виявленого ризику, його можливі наслідки і пропозиції по усуненню чи мінімізації. Саме результати повного дослідження компаній-учасників угоди М&А формують інформаційну базу для визначення їх вартості методами порівняльного, дохідного й майнового підходів, що слугує основою для розрахунку потенційного синергетичного ефекту і ціни угоди.

В контексті вищезазначеного, слід наголосити на надзвичайній важливості багатоаспектної інформаційної бази для успішності угоди М&А, як альтернативної, радикальної і ризикової стратегії, але яка може бути досить ефективною.

Список використаних джерел

1. Табахарнюк М. О. Гра на мільйон: практика злиття та поглинання в Україні. К. : Київська книжково-журнальна фабрика, 2012. 304 с.
2. Хаустова В. Є., Колодяжна Т. В. Вплив процесів злиттів і поглинань на конкурентоспроможність економіки в умовах глобалізації : монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2019. 416 с.
3. Могилова М. М. До питання оцінки агробізнесу в угодах М&А. *Агросвіт*. 2021. № 23, С. 3–9.

Галина НАЗАРОВА
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнського національного технічного університету,
м. Кропивницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ ОПЕРАЦІЙ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Оподаткування операцій у сфері міжнародної економічної діяльності є критично важливим елементом у контексті глобального бізнесу та світових економічних відносин. У сучасному глобалізованому середовищі підприємства часто здійснюють транскордонні операції, такі як імпорт, експорт та інвестування за межами країни. Менеджменту підприємств є необхідним враховувати податкові наслідки цих дій, щоб приймати обґрунтовані рішення.

Держави застосовують податкову політику для регулювання міжнародної торгівлі та інвестицій. Багато країн укладають угоди про уникнення подвійного оподаткування, щоб запобігти ситуаціям, коли один і той же дохід оподатковується у двох країнах. Знання про ці угоди є критично важливим для бізнесу та фізичних осіб, які займаються міжнародною діяльністю, щоб уникнути подвійного оподаткування. Таким чином, питання оподаткування у сфері зовнішньоекономічної діяльності має значення в багатьох аспектах, прямо впливаючи на бізнес, держави та глобальну економіку загалом. Також важливо бути обізнаним у міжнародному податковому праві та планувати стратегії, які відповідатимуть цим вимогам для ефективного ведення транскордонних операцій. Співпраця та координація між державами в розробці спільних норм і принципів оподаткування транскордонних операцій можуть сприяти зменшенню конфліктів, проблем з подвійним оподаткуванням та сприяти інтеграції податкових систем.

Сучасний стан документального оформлення операцій у зовнішньоекономічної діяльності в Україні характеризується системою електронного митного декларування, що дозволяє експортерам та імпортерам подавати необхідні податкові та митні документи у режимі онлайн. Автоматизована система прискорює митне оформлення та підвищує точність даних, платформа «єдиного вікна» дозволяє імпортерам та експортерам подавати всю необхідну документацію та декларації через один портал. Ця система інтегрує податкову звітність з іншими регуляторними органами, що підвищує ефективність та зменшує дублювання інформації.

Натепер доцільним є приведення податкових норм і стандартів у відповідність між різними юрисдикціями, щоб спростити їх дотримання для бізнесу. З ростом цифрової економіки потреба в оновлених правилах, що відповідають викликам, зумовленими онлайн-операціями та цифровими бізнес-моделями, стає дедалі актуальнішою. Крім того, необхідно вдосконалити

принципи трансфертного ціноутворення, аби уникнути можливості виведення прибутку з-під оподаткування та забезпечити якісне звітування транснаціональними корпораціями про отримані доходи. Прозорі та уніфіковані правила трансфертного ціноутворення можуть допомогти зменшити кількість розбіжностей.

З моменту впровадження Податкового кодексу України до податкового законодавства постійно вносять зміни, які впливають на оподаткування зовнішньоекономічних операцій. Що стосується податку на додану вартість, експортні операції обкладаються за ставкою 0%, що дає експортерам право на відшкодування цього податку з бюджету. У той же час імпорт обкладається стандартною ставкою 20%.

На сьогоднішній день процедура митного оформлення товарів в Україні є досить складною, тому оптимізація різних видів декларацій зможе суттєво спростити цю процедуру. Приведення податкового законодавства у відповідність до міжнародних стандартів та кращих практик, зокрема, дотримуючись рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) дозволить забезпечити більш послідовний підхід до оподаткування транскордонних операцій. Також важливо посилити контроль за трансфертним ціноутворенням, щоб мінімізувати ризики виведення прибутку з-під оподаткування, та впровадити принцип «витягнутої руки» для угод між пов'язаними сторонами. Це вимагатиме детальної документації й жорсткіших санкцій за порушення. Зменшення бюрократичних бар'єрів сприятиме активнішій участі українського бізнесу в міжнародній торгівлі. Боротьба з ухиленням від сплати податків є важливим аспектом, що передбачає запровадження юридичних норм проти агресивного податкового планування. Співпраця України з іншими державами у контексті обміну інформацією та координація зусиль у боротьбі з ухиленням від сплати податків може бути реалізовано через укладання угод про обмін податковою інформацією.

Стабільність податкового режиму має велике значення для підприємств, які планують свою міжнародну діяльність. Впроваджуючи ці заходи, Україна зможе створити більш сприятливе та ефективне середовище для зовнішньоекономічної діяльності, залучення інвестицій та підтримки сталого економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Назарова Г. Б. Методичні аспекти аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Наукові праці КНТЕУ. Сер. Економічні науки*. Вип. 17. 2010. С. 56-72.
2. Назарова Г., Кононенко Л., Васильєв О. Митне оформлення у системі митного контролю: сучасний стан та напрями удосконалення. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. № 16. С. 249-257. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.33>
3. Назарова Г., Кононенко Л., Васильєв М. Митна декларація – єдиний адміністративний документ: порядок заповнення та напрями його удосконалення. *Економічний простір*. 2023. № 185. С. 115-123. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/185-21>
4. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 275-VI URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main> (дата звернення: 02.10.2024).

ТРИГЕРИ ПОДАТКОВИХ ІННОВАЦІЙ ТА НОВІТНІ ЦИФРОВІ РІШЕННЯ У ФОКУСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ

Євроінтеграційний курс України вимагає адаптації законодавства та економічних механізмів до стандартів ЄС. Одним із ключових напрямів є реформування податкової системи для підвищення її прозорості, ефективності та відповідності європейським нормам. Інноваційні підходи в податковій сфері стають невід'ємною частиною цього процесу, оскільки вони здатні покращити адміністрування податків, зменшити тіньову економіку та забезпечити економічну стабільність.

Хоча Європейський Союз, що об'єднує 27 держав-членів, і має єдиний митний простір, податкові системи країн значною мірою залишаються різними. Наприклад, всі країни-члени ЄС застосовують ПДВ, але ставки та деякі правила відрізняються, проте ЄС активно впроваджує директиви для уніфікації певних податкових норм.

У середньому у групі розвинених зарубіжних країн ПДВ формує приблизно 13,5 % доходів їхніх бюджетів, хоча частка цього податку по регіонах є досить варіативною. Так, у Франції ПДВ забезпечує 45 % податкових бюджетних надходжень, у Нідерландах — 24 %, в Україні — біля 20 %. Важливо зазначити, що Україна також рухається в напрямку адаптації своїх податкових правил до європейських стандартів, що є вимогою для євроінтеграції.

Одним з основних напрямів податкових інновацій є цифровізація. У країнах ЄС впроваджуються такі інноваційні елементи:

- система eVAT (Value Added Tax, VAT), що дозволяє автоматизувати облік і сплату ПДВ, знижуючи рівень корупції та помилок;
- електронна система податкового менеджменту (ETMS) — призначена для електронного подання податкових декларацій;
- система обміну даними про акцизний податок (SEED) і система обміну інформацією про податок на додану вартість (VIES);
- стандартні документи податкової перевірки (SAF-T) — дозволяють компаніям самостійно перевіряти відповідність поданих даних податковому законодавству;
- єдиний портал платників податку на додану вартість (MOSS) — для спрощення та автоматизації процедур сплати ПДВ для компаній, які надають цифрові послуги в країнах ЄС.

В Україні також існують податкові сервіси, такі як електронний кабінет платника податків, запроваджена Система електронного адміністрування ПДВ, Система "Податковий блок", М.Е.Дос, Чат-бот для платників податків, Єдине вікно подання електронної звітності, Електронна митниця, Відкриті дані

та Держава в смартфоні ("Дія"). Кожен сервіс має своє призначення, але їх всіх об'єднує конкретна спільна мета — пришвидшити та поліпшити роботу податкових органів, оптимізувати процеси подання звітності та сплати податків. Метою є максимальна автоматизація процесу обміну інформацією між податковими службами і бізнесом, що значно спрощує адміністрування податків.

У межах євроінтеграційних процесів Україна приєдналася до Плану дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting). Це проєкт Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) з вирішення проблем розмивання (заниження) податкової бази та переміщення прибутків. Цей план спрямований на боротьбу з агресивною податковою оптимізацією, яка дозволяє компаніям мінімізувати податки через міжнародні схеми. Метод перетворення «потенційних» податків на «сірі» прибутки фактично є розмиванням податкової бази та приховуванням (переміщенням) прибутку, або, звичайною мовою, — виведенням вільних грошових активів в «офшори».

Використання зазначеного плану боротьби з ухиленням від оподаткування дозволяє значно підвищити прозорість міжнародного податкового середовища, що є ключовим кроком до відповідності європейським нормам.

Важливою європейською ініціативою є впровадження "зелених податків". Це податки, спрямовані на стимулювання екологічно чистого виробництва і скорочення викидів парникових газів. ЄС має Систему торгівлі викидами (ETS), це найбільша у світі система торгівлі викидами, і є однією з основних складових кліматичної політики ЄС, яка дозволяє компаніям торгувати дозволами на викиди CO₂ в атмосферу. Україна, в рамках євроінтеграції, також розглядає впровадження екологічних податків, що є частиною процесу адаптації до стандартів ЄС.

Податкові реформи в ЄС допомагають створенню сприятливого бізнес-середовища, де інноваційні компанії можуть отримати пільгове оподаткування, якщо їхня діяльність сприяє цифровій трансформації або захисту навколишнього середовища. Для України інтеграція з ЄС відкриває нові можливості для підприємств, адже європейські податкові реформи, зокрема у сфері цифрових послуг, стимулюють підприємства до інноваційного розвитку та використання нових технологій.

Європейський Союз є активним учасником системи автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки (AEOI), це дозволяє країнам-членам обмінюватися даними про податкових резидентів для боротьби з ухиленням від сплати податків.

Україна вже зробила перший міжнародний автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки за стандартом Common Reporting Standard (CRS), про це повідомило Міністерство фінансів 4 жовтня 2024.

У межах цього обміну Державна податкова служба України передала інформацію про фінансові рахунки нерезидентів до податкових органів юрисдикцій – партнерів з обміну, а також отримала від іноземних компетентних органів дані про рахунки податкових резидентів України.

У Національній стратегії доходів зазначено, що участь у міжнародній системі автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки сприяє

створенню більш прозорого податкового середовища та підвищенню іміджу України як надійного та рівноправного партнера в міжнародних інформаційних податкових відносинах. Доступ України до інформації про іноземні фінансові активи своїх резидентів за стандартом CRS дозволяє: посилити контроль своєчасності та повноти декларування доходів; виявити незадекларовані доходи для боротьби з ухиленням від сплати податків; підвищити ефективність застосування правил про оподаткування контрольованих іноземних компаній; отримати додаткове джерело податкової інформації.

Цей крок також є частиною євроінтеграційних зобов'язань України та спрямований на підвищення прозорості податкової сфери. Завдяки обміну Україна зможе ефективніше боротися з ухиленням від сплати податків, що сприятиме додатковим податковим надходженням, а отже економічній стабільності та розвитку країни.

У деяких країнах ЄС, таких як Естонія, впроваджено блокчейн-технології для зберігання та передачі податкових даних. Це гарантує високий рівень безпеки та прозорості. Блокчейн допомагає знизити ризики шахрайства та забезпечує автоматизацію податкових процесів.

Наголосимо, що податкові інновації є ключовим елементом інтеграції України з ЄС. Вони не тільки допомагають оптимізувати податкове адміністрування, але й сприяють поліпшенню бізнес-клімату, залученню інвестицій і забезпеченню сталого економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Головай Н.М. Податкова політика та особливості її реалізації в умовах воєнного часу. *Економічні горизонти*. 2023. № 3. С. 16–22. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(25\).2023.286572](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(25).2023.286572).
2. Данілов О. Податкові зміни в контексті євроінтеграційних процесів України та їх вплив на бухгалтерський облік. *Економіка та суспільство*. 2024. №. 61. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-60>
3. Славкова А. А., Ватаманюк О. С. Податкова політика України в умовах євроінтеграції: проблеми і перспективи. *Фінанси, облік і аудит*. 2018. № 31. С. 119–136.

Тетяна НАУМОВА

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку,
аудиту та оподаткування
Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна

Наталія КАЩЕНА

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку,
аудиту та оподаткування
Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

В системі показників фінансово-господарської діяльності підприємств роздрібно́ї торгівлі значну роль відіграє інформація про його фінансовий стан. У контексті цього, особливого значення набуває оцінка фінансового стану з метою задоволення інтересів різної групи користувачів фінансової звітності. Неволодіння якісною та достовірною інформацією про фінансовий стан несе загрозу економічної безпеки підприємства. Внутрішній аудит в системі управління економічної безпеки може виступити відповідним гарантом підтвердження чи спростування інформаційного ресурсу підприємств роздрібно́ї торгівлі. Особливістю їх функціонування є мобільність та динамічне реагування на виклики та загрози, які спричинені сучасним станом політичної, економічної та фінансової нестабільності. Саме у цих умовах економічна безпека є вирішальним фактором забезпечення стабільності та збалансованості основних фінансових показників діяльності та перспектив розвитку роздрібних підприємств.

Шуміло О.С. у своїх наукових дослідження виділяє «такі два типи економічної безпеки торговельного підприємства, як балансуєчий і захисний, що дає змогу більш повно забезпечити та гарантувати стан економічної безпеки торговельного підприємства. Балансуюча функція економічної безпеки підприємства роздрібно́ї торгівлі полягає у забезпеченні стійкого функціонування підприємства в стабільних умовах господарювання. Захисна функція економічної безпеки підприємства роздрібно́ї торгівлі полягає в забезпеченні та гарантуванні стану, що забезпечить адаптивність підприємства роздрібно́ї торгівлі в небезпечний кризовий період.» [1, с. 727-728].

На нашу думку, саме забезпечення захисної функції необхідно приділяти значну увагу, особливо в умовах воєнного стану. Багато науковців вважають, що забезпечення економічної безпеки може досягатися завдяки «можливості внутрішнього аудиту бути «внутрішнім опонентом» і аналітиком ризиків стратегічного рівня» [2, с. 81]. Автори наголошують, що «основною загрозою для бізнесу стали наймані працівники. В найближчий період менеджмент зажадає від внутрішнього аудиту різкого посилення роботи щодо виявлення та запобігання шахрайства» [2, с. 81].

У своїх попередніх дослідженнях ми наголошували на тому, що «на сьогоднішній день основним джерелом загроз є люди. Основними напрямками у цьому контексті є: створення культури, за якої співробітники підприємств торгівлі прагнули б до взаємодії і самі зверталися до служби безпеки, замість її уникнення; обмеження збереження, завантаження або копіювання даних на свій пристрій» [3, с. 8].

Отже, основними напрямками функціонування служби внутрішнього аудиту є запобігання випадкам шахрайства, а саме концентрування завдань на формуванні особливого активу – корпоративної культури, визначення, розподіл обов'язків та відповідальність повинні бути закріплені в окремому Положенні. Доречним є думка авторів щодо виділення відповідної підпорядкованості служби внутрішнього аудиту: «в сучасних умовах для багатьох компаній типовою є ситуація, коли ризик-менеджмент підпорядковується заступникові директора зі стратегії, служба безпеки – генеральному директору, внутрішній аудит – фінансовому директору. Тому компанії приймають рішення, направлені на те, щоб зосередити управління всіма подібними функціями в одних руках. Іноді процеси інтеграції йдуть природним шляхом без усвідомлення необхідності вирішити проблему комплексно. З точки зору відповідності стандартам професійної діяльності Інституту внутрішніх аудиторів доцільно було б підпорядкувати ці підрозділи директору з безпеки бізнесу, розподіливши між ними функції й відповідальність. У цьому випадку втрат незалежності та об'єктивності внутрішнього аудиту можна уникнути, якщо директор з безпеки бізнесу буде підпорядкований раді директорів у частині функцій внутрішнього аудиту, та генеральному директору – в частині інших функцій» [2, с. 82].

На підставі проведеного дослідження, ми дійшли висновку що забезпечення економічної безпеки на підприємствах роздрібною торгівлі у більшості випадках досягається завдяки відповідальності внутрішнього аудиту, а точніше окремої служби. «Структура організації внутрішнього аудиту товарних запасів у ритейлі базується на раціональній побудові його апарату. Ми вважаємо, що в залежності від архітектури служби внутрішнього аудиту та відповідно від розподілу самої праці штатних співробітників ритейлу у виконанні контрольних процедур слід розрізняти централізовану та децентралізовану її форми» [4, с. 10].

Наявність окремої служби вимагає від неї виконання завдань, направлених на оцінку функціонування не тільки внутрішнього середовища, а ще і зовнішнього середовища підприємств роздрібною торгівлі. Тобто проведення SWOT- аналізу та PEST-аналізу, який є важливим методом діагностики зовнішнього середовища підприємства, дозволяє виявити поточний і майбутній стан його компонентів, тенденції зміни чинників, можливості та загрози для підприємства. Ми вважаємо, що основою економічної безпеки підприємств роздрібною торгівлі є сталий розвиток, тому завданням служби внутрішнього аудиту передбачає визначення рівня економічної безпеки та реалізація відповідних заходів щодо зниження втрат від загроз і розробку заходів щодо забезпечення існування підприємств для організації більш дієвих ефективних видів рентабельних заходів.

Сатир Л.М., Кепко В.М., Стаднік Л.І. розглядають наступну «методику визначення рівня економічної безпеки торговельного підприємства у такій послідовності:

- оцінка бухгалтерського балансу та іншої доступної інформації з метою аналізу зібраної сукупності індикаторів економічної безпеки;
- поділ показників економічної безпеки та визначення їх приналежності до певної групи показників – фінансові, кадрові, технічні тощо;
- встановлення порогових значень для показників (індикаторів) економічної безпеки;
- розрахунок інтегрального показника для кожної класифікаційної групи індикаторів;
- визначення та аналіз «слабких місць» в діяльності підприємства;
- розрахунок критичного показника (зведеного коефіцієнта), значення якого рангує показники (від критичного до мінімального) ризиків та небезпек;
- розробка комплексу заходів із забезпечення економічної безпеки процесів організації торгівлі та комерційної діяльності;
- формування та реалізація стратегії розвитку підприємства» [5, с. 79].

Таким чином, незалежно від підпорядкованості служби внутрішнього аудиту на роздрібних підприємствах, напрямки та завдання її функціонування не змінюють її головну мету - своєчасне виявлення недотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання звітності; забезпечення економічної безпеки шляхом запобігання випадкам шахрайства контролюючи дотриманням принципів корпоративного управління; зниження ризиків і як результат збільшення рентабельності бізнес-процесів.

Список використаних джерел

1. Шуміло О.С. Типи економічної безпеки підприємства роздрібної торгівлі. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 727–729. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/124.pdf
2. Будник Л., Блажей І., Ронська О. Внутрішній аудит в управлінні економічною безпекою підприємства: актуальні аспекти. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 4 (71). С. 77–84. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/71/1000.pdf>
3. Акімова Н. С., Кирильсва Л. О., Наумова Т. А. Інформаційна безпека підприємств торгівлі в умовах становлення глобального інформаційного суспільства. *Підприємництво і торгівля*. 2023. Вип. 35. С. 5–10. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2023-35-01>
4. Акімова Н. С., Наумова Т. А., Кирильсва Л. О. Удосконалення системи інформаційного забезпечення внутрішнього аудиту товарних запасів у ритейлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наукових праць*. Харків: ДБТУ, 2024. Вип. 1 (35). С. 6–18. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/54665>
5. Сатир Л.М., Кепко В.М., Стаднік Л.І. Економічна безпека торговельного підприємства в системі організації торгівлі та комерційної діяльності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 4(04). С.75–80. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.4-13>

Ірина НЕСТЕРЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна

Надія КОВАЛЕВСЬКА

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна

РОЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасна непередбачувана динаміка середовища фінансово-господарської діяльності вимагає від підприємства пріоритетного формування власної системи економічної безпеки. При цьому, економічна безпека підприємства є одним із ключових аспектів його стабільності, конкурентоспроможності та успішного функціонування в умовах глобальної економіки. У сучасних реаліях бізнес постійно стикається з різноманітними ризиками, такими як фінансові втрати, кіберзагрози, ринкові коливання та внутрішні загрози. Для ефективного управління цими викликами підприємство повинно розробити комплексну стратегію економічної безпеки. В основі цієї стратегії лежить обліково-аналітичне забезпечення, яке допомагає підприємству отримувати достовірну інформацію для оцінки ризиків, аналізу фінансових показників і прийняття обґрунтованих управлінських рішень [1].

Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки охоплює не лише традиційні фінансові звіти та показники, а й спеціальні інструменти, спрямовані на виявлення, аналіз і контроль ризиків. Зокрема, підприємства повинні мати змогу вчасно ідентифікувати фактори загроз для економічної безпеки та розробляти стратегії для їх мінімізації. Сучасні обліково-аналітичні системи надають доступ до таких інструментів, як оцінка кредитоспроможності клієнтів, фінансова діагностика, аналіз ризиків інвестиційних проектів та прогнозування фінансових показників [2, с. 55].

На світовому рівні обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємств значно розвинене, і кілька країн досягли вагомих результатів у цьому напрямі. Так, у США підприємства широко використовують автоматизовані системи обліку, які базуються на сучасних технологіях, таких як великі дані (Big Data) та штучний інтелект (ШІ). Такі системи не тільки знижують людський фактор, але й забезпечують постійний моніторинг фінансових показників у режимі реального часу, що дає змогу миттєво реагувати на зміни ринку і зовнішні загрози. Багато американських компаній також інвестують у кібербезпеку, що значно підвищує захист їхніх обліково-аналітичних систем від зовнішніх атак і внутрішніх витоків даних. Німеччина, як один із лідерів у розвитку промислових технологій, активно впроваджує

інновації у сферу обліку та аудиту. Німецькі компанії часто інтегрують системи обліково-аналітичного забезпечення з автоматизованими виробничими процесами, що дозволяє не лише проводити фінансовий контроль, а й ефективно управляти ресурсами. Крім того, існує акцент на внутрішньому контролі та аудиторських перевірках, що знижує ризики фінансових зловживань [3, с. 153].

Японія імплементувала інноваційні підходи до обліково-аналітичного забезпечення в контексті стійкого розвитку і контролю витрат. Системи обліку в японських компаніях побудовані з урахуванням ризиків, пов'язаних із ринковими коливаннями та валютними ризиками. Крім того, японські підприємства активно інвестують у розробку й підтримку систем раннього виявлення ризиків, що є важливим для забезпечення економічної безпеки.

Отже, ключовими напрямками використання обліково-аналітичної інформації для управління економічною безпекою є:

1. *Ідентифікація та оцінка ризиків.* На основі обліково-аналітичних даних проводиться оцінка фінансових і нефінансових ризиків, що загрожують економічній безпеці підприємства. Така інформація є основою для створення стратегії управління ризиками.

2. *Прогнозування фінансових показників і моніторинг витрат.* Використання обліково-аналітичних інструментів для прогнозування та контролю витрат сприяє оптимізації бюджетів і попередженню перевитрат, що важливо для збереження фінансової стабільності.

3. *Кібербезпека обліково-аналітичних систем.* Надійна кібербезпека захищає дані підприємства від зовнішніх атак, знижуючи ризик витоку інформації та можливих збитків від кібератак.

Кібербезпека охоплює комплекс заходів, які спрямовані на захист інформаційних ресурсів від зовнішніх та внутрішніх загроз, таких як:

- хакерські атаки - найпоширеніший тип кіберзагроз, який включає несанкціонований доступ до систем з метою викрадення або знищення даних;
- шкідливе програмне забезпечення (віруси, трояни, шпигунські програми, які можуть пошкоджувати або викрадати дані підприємства);
- фішингові атаки - вид соціальної інженерії, який націлений на обман працівників з метою отримання доступу до конфіденційної інформації;
- внутрішні загрози (іноді витік або втрата даних відбуваються з вини співробітників – як випадково, так і навмисно).

Для запобігання та захисту від кіберзагроз підприємства повинні впроваджувати цілісні стратегії кібербезпеки, що включають: системи багаторівневого захисту (впровадження таких технологій, як брандмауери, антивірусні програми, системи виявлення вторгнень та шифрування даних); регулярне оновлення програмного забезпечення, що зменшує ризик вразливостей, які можуть бути використані зловмисниками; підвищення обізнаності персоналу (навчання працівників щодо кіберзагроз та методів захисту, таких як уникнення фішингових повідомлень і правильне використання паролів); резервне копіювання даних (збереження даних у резервних копіях забезпечує їхню доступність у разі пошкодження основної бази); аудит безпеки

(постійне проведення перевірок і тестування систем кіберзахисту дозволяє своєчасно виявити та усунути потенційні вразливості).

Ефективна система кібербезпеки дозволяє не лише захистити дані від зовнішніх загроз, але й сприяє стабільності та розвитку підприємства. У разі успішної атаки, підприємство може понести значні фінансові втрати, а також втратити репутацію серед партнерів і клієнтів. У деяких випадках витік даних може призвести до порушень регуляторних вимог, що викликає додаткові штрафи. Кібер-обізнаність: тренінги та навчання з кібербезпеки для працівників та керівників можуть допомогти виявити загрози та вчасно на них реагувати. Сюди входять тренінги з кібербезпеки, інструкції з безпеки в Інтернеті та практичне моделювання інцидентів [4, с. 98].

Незалежно від розміру та типу діяльності підприємства, захист даних є критичним аспектом для збереження їх конкурентоспроможності, репутації та стабільності. Попри досягнення у впровадженні обліково-аналітичних систем, існують такі проблемні аспекти: недостатнє забезпечення кіберзахисту; дефіцит професійних кадрів; відсутність уніфікованих стандартів. Для подолання вказаних проблем у системах обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою доцільно розглянути впровадження наступних заходів: використання ІІІ та великих даних для покращення точності прогнозів, ідентифікації ризиків та прийняття рішень у режимі реального часу; розробка нових методик і стандартів захисту даних, які забезпечать надійний рівень безпеки облікових систем; застосування стандартів ЄС у сфері обліково-аналітичного забезпечення для адаптації систем до глобальних вимог.

Таким чином, обліково-аналітична інформація є визначальним чинником у підтримці економічної безпеки підприємства. Світовий досвід свідчить, що сучасні обліково-аналітичні системи не лише сприяють моніторингу фінансової стабільності, а й відкривають можливості для прогнозування та управління ризиками. Для ефективного забезпечення економічної безпеки в Україні доцільно впроваджувати провідні міжнародні практики, включно з автоматизацією облікових процесів, підвищенням кібербезпеки та стандартизацією процедур, що сприятиме конкурентоспроможності та стійкості підприємств у глобальному середовищі.

Список використаних джерел

1. Штангрет І.А. Теоретичні засади формування системи економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. Випуск № 4, 2022. DOI: [10.32702/2307-2105-2022.4.150](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.4.150)
2. Нестеренко І.В., Чміль Є.Л. Диджиталізація формування облікової інформації про інноваційну діяльність суб'єктів бізнесу. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 6(06). С. 56-62. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.6-11>
3. Kashchena N., Kovalevska N., Nesterenko I. Organizational and methodological aspects of audit of integrated reporting of enterprise. *Zeszyty naukowe wyższej szkoły technicznej w Katowicach*. 2022. No. 14. P. 153–164. DOI: <https://doi.org/10.54264/0040>
4. Василішин С. Удосконалення важелів управління діджиталізаційними ризиками економічної безпеки та формування кібербезпеки облікової системи. *Вісник економіки*. 2021. С. 97–110. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42062>

Оксана НЕСТЕРЕНКО,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління та адміністрування
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

РОЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ПРОТИДІЇ ГІБРИДНИМ ЗАГРОЗАМ

Історично періоди підвищених геополітичних ризиків асоціювалися зі значними негативними наслідками для глобальної економічної діяльності [1]. Війни знищують людський і матеріальний капітал, спрямовують ресурси на менш ефективне використання, перенаправляють міжнародну торгівлю та потоки капіталу, що порушує глобальні ланцюжки поставок, впливають на економічну діяльність та бізнес через затримку інвестицій, підриваючи довіру споживачів і посилюючи фінансові наслідки для господарської діяльності.

Не виключенням стало і російське вторгнення на територію нашої держави, яке спровокувало численні глобальні кризи. Воєнні дії на території України стали екзистенційним викликом для вітчизняного підприємництва. Багато успішних бізнесів було знищено чи переміщено і вони змушені починати все з початку. Але попри складний процес релокації підприємці продовжують працювати, зміцнюючи резильєнтність і здатність адаптуватися до умов невизначеності та хаосу, породжених кризою, та формують стратегічні орієнтири повоєнного відновлення й прискореного економічного зростання. Однією з причин виникнення криз як національного масштабу так і на окремому підприємстві під час воєнного стану та повоєнного відновлення може стати недосконалість обліково-аналітичної системи, що проявляється у відсутності можливості вчасного відображення виникнення гібридних загроз в діяльності підприємств й впливає безпосередньо на економічну активність.

Розробка ефективного інструментарію обліково-аналітичного забезпечення управління господарською діяльністю в умовах гібридних загроз вимагає комплексного підходу, що включає аналіз ризиків, розробку стратегій захисту та впровадження сучасних технологій.

На думку С.В. Чуба, гібридна загроза – це складна стратегія або тактика, яка використовує комбінацію різних методів та засобів, щоб досягти політичних, військових, економічних або інших стратегічних цілей [2]. Європейський центр передового досвіду протидії гібридним загрозам визначає це поняття як скоординовані та синхронізовані дії, які навмисно спрямовані на системні вразливості демократичних держав та інститутів, за використанням широкого кола засобів; діяльність, яка використовує пороги виявлення та атрибуції, а також різні інтерфейси (війна-мир, внутрішня-зовнішня безпека, локальний-державний та національний-міжнародний); діяльність, спрямована на вплив на різні форми прийняття рішень на місцевому (регіональному), державному або інституційному рівнях і покликана сприяти та/або досягати стратегічних цілей агента, підриваючи та/або завдаючи шкоди об'єкту [3].

З позиції впливу на бізнес пропонуємо під гібридними загрозами розуміти комплексні, багатовекторні та адаптивні дії, що здійснюються державними або недержавними суб'єктами з метою досягнення політичних, економічних або інших цілей шляхом комбінації легальних та нелегальних засобів, які діють синхронно або послідовно. Вони спрямовані на підрив економічної стабільності, дестабілізацію бізнес-процесів та ослаблення конкурентних позицій суб'єктів господарювання.

Для структуризації інформації про різні типи гібридних загроз, з якими може стикатись бізнес та визначення ефективних стратегій захисту доцільно згрупувати їх за певними ознаками та визначити роль обліково-аналітичного забезпечення для їх нівелювання (табл. 1).

Таблиця 1

Роль обліково-аналітичного забезпечення для нівелювання гібридних загроз для бізнесу

№ з/п	Класифікаційна ознака	Види	Загальна характеристика гібридних загроз	Роль обліково-аналітичного забезпечення
1	2	3	4	5
1	За сферою впливу	Економічні	Введення санкцій, блокування активів, девальвація валюти тощо	Моніторинг фінансових потоків, аналіз впливу санкцій на фінансові показники, оцінка ризиків дефолту, прогнозування фінансових результатів
		Політичні	Втручання у внутрішні справи, політичні репресії, корупція тощо	Аналіз політичних ризиків, моніторинг законодавчих змін, виявлення ознак корупції, оцінка репутаційних ризиків
		Соціальні	Дезінформація, соціальні протести, екологічні протести	Моніторинг соціальних мереж, аналіз настроїв споживачів, оцінка впливу соціальних протестів на соціальний капітал компанії
		Технологічні	Кібератаки, шкідливе програмне забезпечення, саботаж	Моніторинг кібербезпеки, виявлення невідповідностей в обліково-аналітичних даних, аудит інформаційно-облікових систем
		Репутаційні	Шкідливий PR, негативні відгуки, вірусний маркетинг	Моніторинг згадок про підприємство в медіа, аналіз відгуків клієнтів, оцінка впливу на репутаційний капітал
2	За метою атаки	Дестабілізація	Спровокування кризи, підрив довіри	Аналіз фінансової стійкості, виявлення ознак маніпуляцій з фінансовою звітністю, оцінка ризиків банкрутства

1	2	3	4	5
2	За метою атаки	Фінансова вигода	Отримання матеріальної вигоди	Виявлення ознак шахрайства, відмивання коштів, аналіз фінансових потоків, моніторинг дебіторської заборгованості
		Конкуренція	Витіснення з бізнесу	Аналіз конкурентного середовища, моніторинг дій конкурентів, оцінка ризиків рейдерських захоплень
3	За суб'єктом загрози	Держава	Дії державних органів	Моніторинг політичних рішень, аналіз впливу санкцій, оцінка ризиків експорту/імпорту
		Конкуренти	Дії конкурентів	Аналіз конкурентного середовища, моніторинг дій конкурентів, оцінка ризиків рейдерських захоплень
		Кримінальні угруповання	Дії організованих злочинних груп	Аналіз фінансових потоків, виявлення ознак відмивання коштів, моніторинг дебіторської заборгованості
		Незадоволені співробітники	Дії колишніх або нинішніх співробітників	Аналіз руху персоналу, моніторинг доступу до інформаційних систем, оцінка задоволеності персоналу
		Хакери	Дії хакерів	Моніторинг кібербезпеки, виявлення аномалій в облікових даних, аудит інформаційних систем

Джерело: розроблено автором

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення є потужним інструментом для протидії гібридним загрозам. Його ефективне використання дозволить підприємствам зберегти свою конкурентоспроможність та забезпечити сталий розвиток. При розробці сукупності послідовних заходів антиризикової реалізації бізнес-моделі необхідно комплексно та системно враховувати взаємозв'язок між видами гібридних загроз, вчасно проводити аналіз та ідентифікацію ризиків, що дозволить розробляти прогнози ймовірності їх виникнення в майбутній господарській діяльності, оцінювати вплив ризиків на результати діяльності, розробляти заходи з постійного контролю для їх нівелювання чи мінімізації.

Список використаних джерел

1. Caldara D., Iacoviello M. Measuring Geopolitical Risk. *American Economic Review*. 112 (4). 2022. P. 1194-1225.
2. Чуб С.В. Міжнародні нормативно-правові засоби протидії гібридним загрозам в умовах агресії РФ проти України. *Право та державне управління*. 2022. №4. С. 257- 263.
3. Hybrid threats as a concept. Hybrid CoE. URL: <https://www.hybridcoe.fi/hybrid-threats-as-a-phenomenon/>

Андрій НІКОЛАШИН
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Аудит як незалежна перевірка фінансової звітності набуває все більшої важливості в умовах ринкової економіки та інтеграції України в світові економічні процеси. Організація та методика аудиту в Україні мають свої особливості та виклики, пов'язані з економічними, правовими та соціальними факторами. Ось кілька ключових аспектів:

1. Законодавча база. В Україні аудиторська діяльність регулюється Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», який визначає правові засади аудиту фінансової звітності, провадження аудиторської діяльності в Україні та регулює відносини, що виникають при її провадженні [1].

2. Основними учасниками ринку аудиту є аудиторські фірми, які можуть бути як національними, так і міжнародними.

3. Контроль якості. Існують державні органи та професійні асоціації, які здійснюють контроль за якістю аудиторських послуг.

4. Аудиторські процедури. Використовуються різні методи та техніки, такі як перевірка документів, інтерв'ю з працівниками, аналітичні процедури тощо.

5. Документування. Важливою частиною є правильне документування всіх результатів аудиту та висновків, щоб забезпечити прозорість та доказовість.

Постійні зміни й удосконалення міжнародних стандартів аудиту, розуміння відмінностей за формою і змістом національних стандартів з аудиту та супутніх послуг, які опубліковані і діють у багатьох країнах світу зумовлюють знаходження шляхів і напрямів гармонізації аудиторської практики на міжнародному рівні [2].

Розвиток аудиту в Україні є складним процесом, який вимагає спільних зусиль держави, бізнесу та аудиторської спільноти. Для досягнення успіху необхідно: посилити вимоги до якості аудиторських послуг; підвищувати рівень професіоналізму аудиторів; створювати сприятливі умови для розвитку аудиторського ринку, а також боротися з корупцією та іншими негативними явищами.

Серед основних проблем в аудиторській діяльності можна виокремити:

- недосконалість законодавчої бази: часті зміни та невідповідності нормативних актів ускладнюють роботу аудиторів;

- кваліфікаційні вимоги: невідповідність рівня кваліфікації аудиторів сучасним вимогам призводить до зниження якості аудиторських послуг;
- відсутність належного контролю: недостатній контроль за діяльністю аудиторських компаній створює ризики для якості аудиту;
- етичні проблеми: конфлікти інтересів та недостатнє дотримання етичних стандартів аудиторів підривають довіру до аудиту.

Людський фактор відіграє вирішальну роль в аудиті, оскільки саме аудитори проводять перевірки, аналізують інформацію та формують висновки. Однак, недоліки в підготовці, етиці та незалежності аудиторів можуть значно вплинути на якість аудиту та довіру до фінансової звітності. Розглянемо детальніше кожен з цих аспектів.

Часто аудитори можуть не мати достатніх знань в галузі бухгалтерського обліку, фінансів, податків або специфіки діяльності певних підприємств. Це може призвести до пропуску важливих помилок або неправильної інтерпретації інформації.

Недостатня теоретична база ускладнює розуміння складних бухгалтерських операцій, застосування міжнародних стандартів аудиту та оцінку ризиків. Недосвідчені аудитори можуть не вміти ефективно планувати аудит, застосовувати аудиторські процедури та формулювати висновки. Швидкі зміни в законодавстві, технологіях та бізнес-моделях вимагають від аудиторів постійного навчання та оновлення знань.

Відсутність етичних стандартів може визначати:

1. конфлікт інтересів: коли аудитор має особисту зацікавленість у результатах аудиту, це може спотворити його професійний судження;
2. незалежність: аудитор повинен бути незалежним від клієнта, щоб забезпечити об'єктивність оцінки. Однак, прагнення утримати клієнта може спонукати аудитора до компромісів на шкоду якості аудиту;
3. таємна змова: у деяких випадках аудитори можуть вступати в змову з керівництвом підприємства для приховування фінансових махінацій;
4. недотримання професійної поведінки: неетична поведінка аудитора може включати в себе шахрайство, підкуп, розголошення конфіденційної інформації тощо.

Конфлікт інтересів, зокрема, можна окреслити як:

1. аудиторські послуги та консультаційні послуги: надання одночасно аудиторських та консультаційних послуг одному клієнту може створити конфлікт інтересів, оскільки аудитор може бути спокушений підлаштувати свої висновки під рекомендації, які він дав як консультант;
2. залежність від клієнта: якщо аудиторська фірма сильно залежить від одного великого клієнта, це може вплинути на її об'єктивність при проведенні аудиту;
3. особисті стосунки між аудитором та керівництвом клієнта можуть призвести до втрати об'єктивності;
4. фінансові інтереси: якщо аудитор або його родина мають фінансові інтереси в клієнті, це може створити конфлікт інтересів.

Таким чином, проблеми, пов'язані з людським фактором в аудиті, є серйозною загрозою для якості фінансової звітності та довіри інвесторів. Станом на 30 червня 2023 року порівняно з 01 січня 2022 року кількість САД (суб'єктів аудиторської діяльності), які зареєстровані у Реєстрі, зменшилася на 5,0% або 44 суб'єкти і становила 835 САД. Кількість САД із правом проведення обов'язкового аудиту, реєстрові дані про яких містяться у розділ III Реєстру, зменшилась на 4,1% або на 9 САД і становила 210 САД [3]. Серед необхідних заходів для подолання таких проблем: підвищення кваліфікації аудиторів; посилення етичних стандартів; зміцнення незалежності аудиторів; прозорість та відкритість.

Останніми роками спостерігається стабілізація кількості аудиторських фірм в Україні. Це пов'язано з тим, що ринок вже досить насичений, а вимоги до аудиторів стали більш жорсткими. Однак, процес консолідації продовжується, і великі міжнародні аудиторські фірми займають все більшу частку ринку. Великі міжнародні аудиторські мережі, такі як Deloitte, PwC, EY та KPMG, регулярно публікують звіти про світовий та український ринок аудиторських послуг.

У мирні часи, після перемоги у війні з РФ, на думку О.Ю.Редька, голови спостережної ради Професійної організації аудиторів, бухгалтерів та викладачів ОКД «буде існувати запит на жорстку та чітку правду, яка вимагає не конфіденційності, а значної відкритості та публічності результатів аудиту. Це може вимагати специфічного формату аудиторського висновку. Окрім цього практична аудиторська діяльність буде містити велику частку інвентаризаційної роботи та класичної ревізії, що вимагатиме залучення значних людських ресурсів. Тому цілком можливе об'єднання малих та середніх суб'єктів аудиторської діяльності у тимчасові аудиторські групи (об'єднання)» [4].

Серед основних перспектив розвитку аудиторської діяльності в Україні можна окреслити:

1. використання сучасних інформаційних технологій (наприклад, блокчейну, штучного інтелекту) для підвищення точності та ефективності аудиту;
2. розробка та впровадження систем постійної професійної освіти та підвищення кваліфікації для аудиторів;
3. зміцнення регуляторної бази;
4. запровадження прозорих механізмів звітності та контролю за діяльністю аудиторів для підвищення довіри з боку суспільства.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України 2258-VIII від 21.12.2017, чинний, ост. ред. від 20.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата зверн. 18.10.2024)
2. Давиденко І. С. Історія виникнення та розвитку міжнародних стандартів аудиту. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: VII Міжнародна науково-*

практична конференція (м. Чернігів, 27 листопада 2021 р.): тези доповідей. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2021. С. 101-103.

3. Звіт про стан аудиторської діяльності в Україні 01 січня 2022 року - 30 червня 2023 року. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю: офіц. сайт. URL: <https://www.apob.org.ua/wp-content/uploads/2023/12.pdf> (дата зверн. 20.10.2024).

4. Редько О.Ю. Повоєнний аудит: перспективи та виклики. URL: <https://www.abv.org.ua/materials/article/audit-after-war#> (дата зверн. 16.10.2024).

УПРАВЛІННЯ РЕНТАБЕЛЬНІСТЮ АКТИВІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективність діяльності підприємства тісно пов'язана із рівнем його рентабельності, тому управління рентабельністю займає важливе місце в системі планування, обґрунтування управлінських рішень й аналіз-контролю суб'єкта господарювання.

На думку Петрик В.І., «Управління рентабельністю підприємства – це складова частини тактики управління фінансовою рівновагою підприємства, установи, організації. Це визначений комплекс взаємопов'язаних засобів оцінки діяльності підприємства» [2]. Яворський ЄВ. вказує, що «необхідність досліджень у сфері управління рентабельністю господарської діяльності обумовлена тим, що на сьогодні без детального аналізу чинників, що впливають на її формування, неможливо забезпечити стабільне функціонування підприємства» [3]. Автори [1] вивчають вплив економічних та неекономічних чинників на рентабельність підприємства.

Ціллю дослідження є моделювання рентабельності активів сільськогосподарського підприємства із застосуванням інструменту багатфакторного регресійного аналізу з метою використання результатів аналізу при прийнятті управлінських рішень.

Рентабельність активів підприємства визначається відношенням чистого прибутку до середньорічної суми активів. Відповідно, економічний зміст показника можна сформулювати так: рентабельність активів показує, скільки чистого прибутку приносить кожна гривня активів підприємства. Позитивною є динаміка до збільшення рентабельності активів, а показник рентабельності активів є вимірником ефективності їх використання. В нашому дослідженні було розглянуто такі фактори впливу на рентабельність активів:

- коефіцієнт покриття – відношення оборотних активів до поточних зобов'язань – характеризує рівень ліквідності підприємства;
- коефіцієнт фінансового левериджу – відношення залученого та власного капіталу – характеризує структуру капіталу підприємства;
- коефіцієнт оборотності активів – відношення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної вартості активів – характеризує ділову активність підприємства.

Для проведення дослідження було використано дані фінансової звітності сільськогосподарського підприємства Волинської області за 2019-2023 роки.

Економетричну модель ми будували у формі множинної лінійної регресії. Параметри моделі було визначено за допомогою програми *Statistica* і отримано кореляційну залежність рентабельності активів досліджуваного сільськогосподарського підприємства від визначених факторів:

$$Y = -0,548 + 0,070 \cdot X_1 + 1,171 \cdot X_2 + 0,231 \cdot X_3, \quad (1)$$

де Y – рентабельність активів; X_1 – коефіцієнт покриття; X_2 – коефіцієнт фінансового левериджу; X_3 – коефіцієнт оборотності активів.

Подамо інтерпретацію параметрів побудованої кореляційно-регресійної моделі на основі значень коефіцієнтів при змінних у рівнянні (1):

- за умови незмінності інших факторів збільшення коефіцієнта покриття на 1 веде до збільшення рентабельності активів підприємства на 0,070;
- за умови незмінності інших факторів збільшення коефіцієнта фінансового левериджу на 1 веде до збільшення рентабельності активів на 1,171;
- за умови незмінності інших факторів збільшення коефіцієнта оборотності активів на 1 веде до збільшення рентабельності активів на 0,231.

На основі значення коефіцієнта множинної детермінації (0,732) було визначено, що варіація рентабельності активів у зв'язку із зміною факторів економетричної моделі становить 73,2%.

Розраховані парні коефіцієнти кореляції показують, що показник (рентабельність активів) досліджуваного сільськогосподарського підприємства перебуває в слабкому оберненому зв'язку з першим фактором моделі (коефіцієнт покриття) і в середньому прямому зв'язку з іншими двома факторами – коефіцієнтом фінансового левериджу та коефіцієнтом оборотності активів.

Таким чином, здійснений багатфакторний регресійний аналіз визначив, що на рентабельність активів досліджуваного сільськогосподарського підприємства позитивний вплив мають всі відібрані фактори, а також дав можливість за рівнем впливу на показник виділити більш вагомі фактори (коефіцієнт фінансового левериджу, коефіцієнт оборотності активів) і менш вагомі фактори (рентабельність активів). Результати дослідження фактично сформували певний інформаційний базис щодо обґрунтування управлінських рішень в напрямку підвищення ефективності використання активів і визначити резерви нарощення рівня рентабельності активів підприємства.

Список використаних джерел

1. Olena Kruhlova, Viktoria Kozub, Serhiy Kozub, Tetiana Naumova, Nataliia Akimova, Kateryna Tverdokhlib. INFLUENCE OF ECONOMIC AND NON-ECONOMIC FACTORS ON THE PROFITABILITY OF THE ENTERPRISE. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2023. Vol. 1 (48). P. 193–205. URL: file:///C:/Users/Professional/Downloads/3918_193-205.pdf (дата звернення 05.11.2024).

2. Петрик В.І. Управління рентабельністю підприємства та напрямки його удосконалення. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17127/2480.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (дата звернення 05.11.2024).

3. Яворський Є.В. Управління рентабельністю господарської діяльності підприємств скляної промисловості. *Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки: тези V Міжнародної науково-практ. конференції (2-3 листопада 2017 р.)*. Житомир, 2017. 698 с. С. 459. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/459.pdf> (дата звернення 05.11.2024).

Ольга ОДНОШЕВНА

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою Дніпровського державного аграрно-економічного університету, м. Дніпро, Україна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ: ПРАКТИЧНА ПРОБЛЕМАТИКА ТА НАПЯМИ ВИРІШЕННЯ

Оцінюючи рівень важливості обліково-аналітичного забезпечення в контексті здійснення фінансово-господарської діяльності господарюючого суб'єкта, слід відмітити його суттєвий вплив на результативність та суцільний рівень прибутковості підприємства. Слід відмітити, що виробництво та реалізація готової продукції виступає базовим елементом ведення операційної діяльності. З приводу цього, доцільно підкреслити, що детально сформований аналітичний підхід, до безпосереднього процесу виробництва, зберігання та реалізації готової продукції дасть можливість підвищити рівень якості ведення обліку в розрізі цієї ділянки, підвищення рівня ефективності використання ресурсного потенціалу, а також пошуку хороших каналів збуту готової продукції. З цього приводу, підкреслимо, що першочерговим етапом ефективного аналізу, виступає побудова графіку рівня беззбитковості підприємства, за якого воно не отримує прибутків, але і не несе збитків. Для більш предметного висвітлення даного твердження, пропонуємо побудовану теоретичну схему рівня беззбитковості господарюючого суб'єкта (рис. 1).

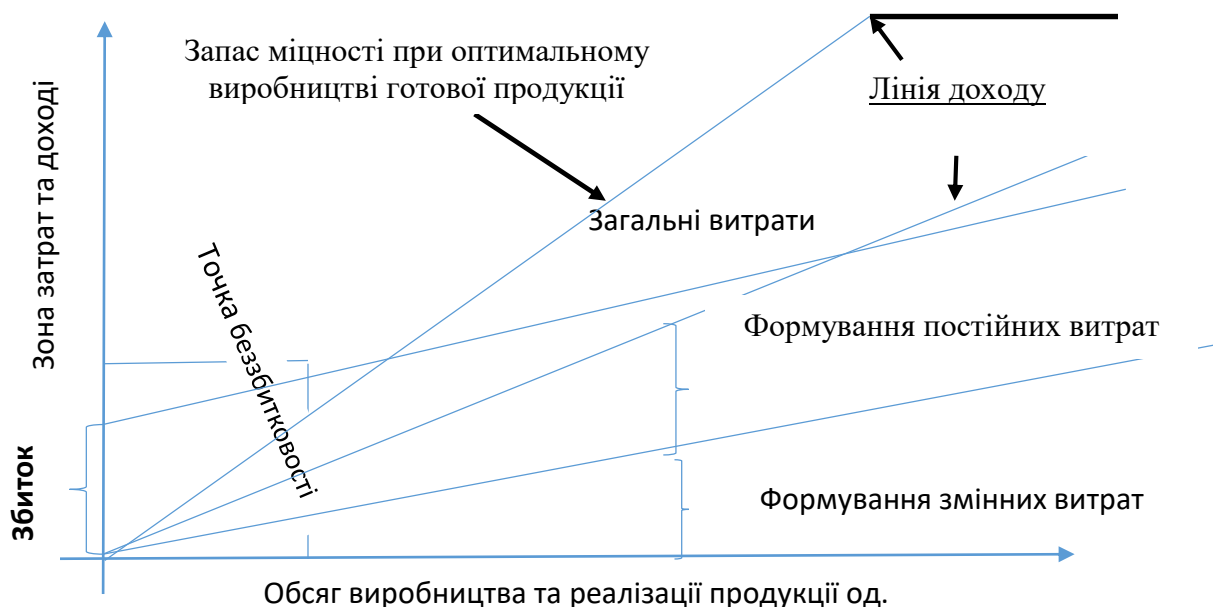

Рис. 1. Теоретико-схематичний підхід щодо оцінки рівня виробництва та реалізації готової продукції в контексті дотримання рівня беззбитковості

Дані, представлені на рисунку 1 відображає схематичний перетин рівня понесених постійних та змінних витрат, при якому господарство зможе сформуванати необхідний для нього запас, а також матиме можливість отримувати прибутки. При практичному такому підході на базі даних окремо взятого підприємства, доцільно використати звітні дані підприємства, на базі чого потім зробити управлінський прогноз. Слід підкреслити, що чітка система обліку й аналітики сприяє досягненню фінансової стабільності, конкурентоспроможності та ефективного використання ресурсів.

Враховуючи елементи обліково-аналітичного забезпечення процесу виробництва та реалізації готової продукції, слід підкреслити важливість діагностики обліку витрат виробництва. Зокрема, доцільно здійснювати класифікацію витрат через їх розподіл на прямі і непрямі, а також постійні та змінні. Даний підхід дозволить точно обчислити рівень собівартості продукції. Далі необхідно оцінити облік матеріальних витрат на предмет його детальності в розрізі цільового використання ресурсів господарства. Даний підхід дозволить оптимізувати рівень використання сировини та матеріалів на всіх виробничих етапах, а також мінімізувати витрати та знизити ризик виникнення непередбачуваних витрат. В даному контексті, також доцільно враховувати рівень нарахованої амортизації на об'єкти основних засобів, на яких здійснюється виробництво готової продукції.

В розрізі обраного дослідження, пропонуємо використання автоматизованих платформ, функціоналом яких виступає облік і контроль готової продукції на складі, а також оцінка готової продукції, яка має здійснюватися за фактичною собівартістю або за стандартними витратами.

Також для вирішення практичної проблематики виробництва та реалізації готової продукції та підвищення рівня ефективності її обліково-аналітичного забезпечення, пропонуємо запровадження системи прогнозного планування. Доцільно здійснювати детальне планування обсягів виробництва, базуючись на даних про поточний попит, наявні замовлення, а також результати попередніх звітних періодів. Даний підхід дозволить уникати дефіциту чи навпаки надлишкового виробництва готової продукції. Також слід запропонувати впровадження фінансового прогнозування, через прогноз можливо отриманих доходів та понесених витрат та, за необхідності, додати корективи до загальної стратегії фірми.

Підсумковим елементом вирішення практичної проблематики процесу виробництва та реалізації готової продукції є впровадження у виробничий процес ERP системи, яка являється автоматизованим продуктом, який дає можливість інтегрувати дані про виробництво, обсяги наявності на складі, а також обсяги реалізації. ERP система – це сучасний продукт, який дозволяє здійснювати оперативний контроль, отримувати необхідний масив інформації на потону дату, що, в свою чергу, дозволяє своєчасно реагувати на певні зміни, а також вносити своєчасні корективи у виробничий процес.

Список використаних джерел

1. Коваленко І., Лактіонова Н. Облік виробничих запасів за вимогами міжнародної стандартизації. Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ. Випуск 1, 2020 р. Ст. 16-20.
2. Коваль Л.В. Облікова політика в управлінні підприємством. Ефективна економіка. Випуск №5, 2019. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/20823.pdf> (Дата звернення: 23.10.2022).
3. Яцух О.О., Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. № 3. С. 173–180. URL: http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/35.pdf.

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ФІНАНСОВОГО ВІДНОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Аграрний сектор був основною рушійною силою економіки України до початку повномасштабної війни і продовжує відігравати важливу роль у процесі відновлення. Через активні бойові дії на території України економіка України зазнає постійних збитків. Як наслідок, середні та великі сільськогосподарські підприємства стикаються з проблемою ведення операційної діяльності через зростання цін на паливо, добрива, посівні матеріали та технічне устаткування тощо.

За даними Центру досліджень продовольства та землекористування Київської школи економіки та Міністерства аграрної політики і продовольства України, загальна сума прямих та непрямих збитків, завданих українському агросектору з початку повномасштабної війни, склала більше 80 мільярдів доларів США. Найбільших втрат аграрний сектор зазнав через знищення техніки й устаткування [1].

Саме тому держава продовжила у 2024 році урядову грантову програму «Робота: Гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу». Представники аграрного сектору й надалі зможуть скористатися пільговими кредитами в рамках програми «Доступні кредити 5–7–9%», отримати грантові кошти на розвиток тепличного господарства, переробного підприємства, мікро-гранти для створення власного бізнесу, на державне фінансування закладки саду. Аграрії можуть отримати кредит під 0% у сумі до 60 млн. грн. терміном до шести місяців на ведення сільськогосподарської діяльності -придбання палива, добрив, техніки, насіння). До того ж, у цьому році було відновлено дію бюджетної програми часткової компенсації за придбання вітчизняної сільськогосподарської техніки [2].

Законодавством було внесено зміни до Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» із розширенням можливостей підтримки суб'єктів підприємництва – аграрних товаровиробників для забезпечення фінансування ними посівних робіт [3]. Іншим способом отримання устаткування для аграріїв без залучення великих обсягів інвестицій є фінансовий лізинг. Цей варіант фінансування власної діяльності дає змогу розподілити вартість обладнання протягом його корисного терміну використання, зменшуючи навантаження на ліквідність компанії. Однією із переваг фінансового лізингу є те, що програма лізингу не передбачає передачу в заставу майна, адже протягом всього строку фінансування вона залишається у власності лізингодавця.

Ще одним альтернативним джерелом фінансування аграрних виробників є форвардні закупівлі, які передбачають придбання зерна майбутнього врожаю у

сільськогосподарських товаровиробників на умовах авансового платежу в розмірі 50% вартості зерна [3].

Позитивною тенденцією в сфері державної підтримки сільського господарства є:

- можливості аграрних підприємств отримувати допомогу, державні субсидії, цільові, субсидовані кредитні програми, позики та технічну допомогу від Європейського союзу і інших міжнародних донорів, користуючись онлайн-платформою Державного аграрного реєстру;
- суттєве спрощення банківськими установами умов одержання кредитів для сільськогосподарських товаровиробників [4].

Велику роль в регулюванні рівня цін державою грає встановлення підтримуючих цін на зерно через заставну закупівлю, під якою розуміють гарантовану державою купівлю зерна в аграрних виробників за рахунок коштів бюджету на певний період і його зберігання протягом певного терміну, із правом витребувати це зерно.

Державні заставні купівлі зерна здійснюються через Аграрний фонд, який надає бюджетну позику виробнику зерна, яке є об'єктом державного цінового регулювання, під заставу його об'єкта цінового регулювання.

Вирішальною передумовою ефективного розвитку галузі сільського господарства в умовах війни є підтримка малого і середнього бізнесу. Для фінансового відновлення та підтримки сільськогосподарських виробників необхідно залучати кредитні кошти для фінансування операційної діяльності. Виходячи з поточної ситуації в Україні у аграрному секторі можна визначити основні напрями покращення фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств: пільгові кредити в рамках програми «Доступні кредити 5–7–9%», фінансовий лізинг, форвардні закупівлі.

В умовах воєнного стану значно зростає роль держави стосовно необхідності утворення агропродовольчої системи із врахуванням викликів і спрямування векторів фінансової політики на фінансову підтримку галузі шляхом удосконалення існуючих фінансових інструментів, надання їм вагомості стосовно впливу на результати діяльності суб'єктів господарювання пріоритетної галузі, що сприяє національній, світовій продовольчій безпеці.

Список використаних джерел

1. Огляд збитків та втрат в АПК, Київська школа економіки. URL: <https://kse.ua/ua/oglyad-zbitkiv-ta-vtrat-v-apk/>
2. ЄРобота: Гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69ff3d0fdb8b977&title=Robota-GrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu>
3. Постанова від 16 серпня 2022 р. № 918 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhenniaporiadku-vykorystannia-koshtiv-peredbachenykh-u-derzhavnomu-biudzheti-dlia-nadannia-pidtrymky-fermerskymhospodarstvam-ta-inshym-vyrobnykam-silskohospodarskoi-918-190822> (дата звернення: 19.11.2022)
4. Як працює аграрний бізнес в умовах війни. URL: <https://zn.ua/ukr/ariculture/jak-pratsjuje-ahrarnij-biznes-vumovakh-vijni.html>

Наталія ПАВЛЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри соціальних та економічних дисциплін
Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків, Україна

ОБЛІКОВА АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Успішність діяльності підприємства суттєво залежить від забезпечення його економічної безпеки, адже безперервний поступальний розвиток є більш вірогідним за умови досягнення підприємством стану захищеності його економічних інтересів, майна та здійснюваних ним бізнес-процесів від різного роду загроз, що можуть виникати як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі. Лише у такому стані підприємство здатне здійснювати самостійний вибір моделей економічної поведінки, що забезпечує реалізацію пріоритетів розвитку у складних і мінливих умовах сучасної економіки.

До основних завдань забезпечення економічної безпеки можна віднести моніторинг та оцінку стану та результатів діяльності підприємства, прогнозування, виявлення та ліквідацію різних загроз, розробку ефективної системи управління, здатної пристосуватися до динамічного середовища, а також систему охорони комерційної інформації, майна та персоналу.

Для реалізації зазначених завдань підприємству необхідно використовувати низку інструментів, які умовно можна поділити на управлінські (планування, організація взаємодії підрозділів, кадрова політика тощо), технічні (охорона, інформаційна безпека, вдосконалення матеріально-технічної бази тощо) та фінансові (фінансовий моніторинг, управлінський облік та контроль, бюджетування, диверсифікація інвестицій, страхування, хеджування тощо).

Ефективність використання управлінських та фінансових методів можна забезпечити лише на основі систематичного проведення обліково-аналітичних досліджень діяльності підприємства, оскільки будь-які управлінські та фінансові рішення, які прямо чи опосередковано впливають на економічну безпеку підприємства, мають ґрунтуватися передусім на достовірній інформації щодо стану та динаміки розвитку господарських процесів на підприємстві, отриманій шляхом аналізу його фінансово-господарської діяльності. Саме тому облікову аналітику можна вважати одним із найважливіших інструментів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Оцінка та прогноз фінансово-економічного становища підприємства на основі даних різних видів обліку, а також фінансової та статистичної звітності, складає сутність облікової аналітики. Основною її метою є виявлення ризиків господарської діяльності та резервів підвищення ефективності використання всіх складових капіталу підприємства. Обліково-аналітичне дослідження діяльності підприємства є складним процесом, який доцільно розбити на кілька етапів. Перший етап – підготовка до дослідження. Він передбачає визначення його мети, а також збирання релевантної інформації, яка міститься у облікових регістрах, а також формах фінансової та статистичної звітності.

Другий етап – розрахунок показників, що характеризують стан та динаміку господарських процесів. Важливо вивчити облікові регістри та звітність не лише аналізованого періоду, а також, ознайомившись з результатами попередніх обліково-аналітичних досліджень, оцінити якісні зміни у економічному стані підприємства. Крім того, необхідно проаналізувати вплив на економічні показники факторів зовнішнього середовища, зокрема макроекономічних чинників.

Найпростішими методами облікової аналітики є горизонтальний, вертикальний та порівняльний аналіз. Для порівняння показників звітності з тими самими параметрами попередніх періодів використовується горизонтальний аналіз. Вертикальний аналіз допомагає визначити питому вагу окремих статей балансу у валюті балансу. Далі необхідно порівняти отриману питому вагу кожної статті балансу з тими самими даними минулого періоду. Порівняльний аналіз побудований на основі горизонтального та вертикального аналізів, але порівнюються окремі внутрішньогосподарські показники підприємства, наприклад, із дочірніми підрозділами того ж підприємства або з середньогалузевими чи показниками компаній-конкурентів. Трендовий аналіз досить схожий на горизонтальний. У його основі лежить розрахунок відносних відхилень параметрів звітності за низку періодів від рівня базисного періоду, тобто екстраполяція найважливіших економічних показників на перспективний період. Цей аналіз застосовують для прогнозування діяльності підприємства. Одним із найскладніших методів є факторний аналіз, який вивчає, яким чином і як сильно впливають окремі чинники, причини, події на певний економічний показник.

Третій етап обліково-аналітичного дослідження – аналіз показників та надання рекомендацій. На основі результатів аналізу складається звіт, що містить детальну характеристику стану економічної безпеки підприємства за аналізований період. Так само може робитися прогноз зміни цього стану у майбутньому. За висновками, отриманими на основі проведеного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, надаються рекомендації щодо удосконалення діяльності підприємства з метою запобігання загроз його економічній безпеці.

Для забезпечення якості та прискорення аналізу підприємству важливо застосовувати якісне бухгалтерське програмне забезпечення, яке має вбудовані інструменти аналітики, використання яких може суттєво спростити проведення обліково-аналітичного дослідження. Таким чином, за допомогою облікової аналітики можна проводити моніторинг діяльності підприємства, спрогнозувати його подальший розвиток, виявити потенційні та реальні загрози економічній безпеці, що дозволяє прийняти ефективне управлінське рішення та здійснити необхідні заходи щодо ліквідації загроз економічній безпеці підприємства.

Список використаних джерел

1. Петряєва З.Ф., Іващенко Г.А. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки: навч.-практ. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 241 с. URL: <http://surl.li/gwqaaw>

Галина ПАВЛОВА
доктор економічних наук, професор,
декан факультету обліку і фінансів,
Дніпровського державного аграрно-економічного університету,
м. Дніпро, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМЧСТВА

Фінансово-економічна безпека підприємства – це динамічний показник, який змінюється під впливом факторів і загроз із зовнішнього та внутрішнього середовища. Створення ефективної системи фінансово-економічної безпеки забезпечує стабільність функціонування підприємства та сприяє зростанню його економічного потенціалу.

Процес стратегічного планування для підприємства включає такі елементи:

- прогнозування, яке враховує можливі результати розвитку в контексті наявних факторів;
- визначення місії підприємства та основної мети менеджменту;
- перспективне планування;
- контроль;
- координацію та регулювання, які допомагають виправляти відхилення від запланованих результатів для досягнення поставлених цілей.

Економічна політика підприємства будується на всебічному інформаційному забезпеченні, заснованому на результатах аналізу господарської діяльності як у поточному періоді, так і на перспективу. Аналіз конкурентних позицій підприємства дає змогу оцінити й визначити результати, які можуть бути досягнуті за рахунок зміни стратегії конкуренції.

Стратегічний план базується на всебічних дослідженнях та фактичних даних. Для успішної конкуренції у сучасному бізнес-середовищі підприємство має безперервно збирати значні обсяги інформації про галузь, ринок, конкурентів та інші важливі фактори. Стратегічний план надає підприємству чітке бачення, індивідуальність і впевненість у своїй подальшій діяльності.

Загальний стратегічний план слід розглядати як програму, яка спрямовує діяльність підприємства на тривалий період, враховуючи, що постійно змінювані ділові та соціальні умови потребують регулярних коригувань.

Ключові переваги стратегічного планування можна виразити наступним чином: стимулює керівників мислити стратегічно та перспективно; сприяє чіткій координації зусиль підприємства; дозволяє встановлювати критерії для подальшого контролю; спонукає підприємство до конкретизації своїх цілей та політики; готує підприємство до раптових змін на ринку; робить взаємозв'язки між управлінням і відповідальністю всіх посадових осіб більш зрозумілими.

На основі викладеного пропонуємо здійснювати моделювання економічної безпеки підприємства, спираючись на такі ключові принципи (рис. 1).

Рис. 1. Моделювання фінансово-економічної безпеки на підприємстві

Стратегія підприємства є інструментом для досягнення його місії та тісно пов'язана з його цілями. Тому аналіз цих елементів неможливий без загального розуміння місії організації; основні принципи управління показані на рисунку 2.

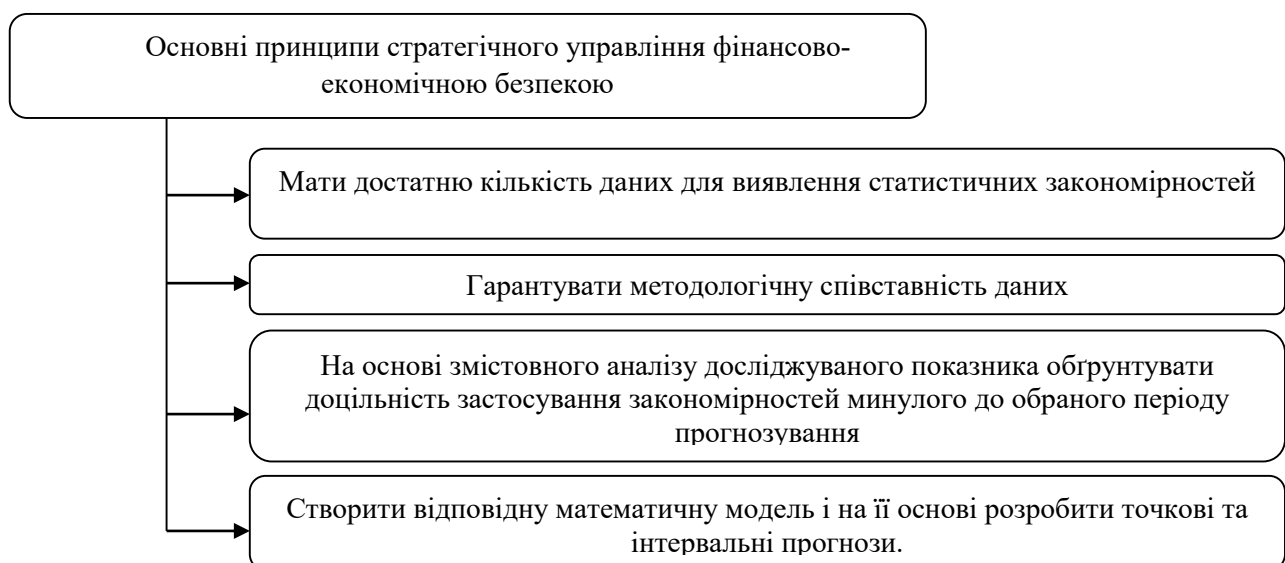

Рис.2. Запропоновані методичні підходи стратегічного управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві

Сучасні умови роботи підприємств відзначаються значним рівнем невизначеності, динамічністю та численними загрозами як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Ці загрози включають низький рівень споживчого попиту, нестабільну податкову політику, зменшення ресурсних можливостей, скорочення інвестиційної та інноваційної активності, слабкий розвиток ринку довгострокового банківського кредитування тощо. Їхній вплив може спричинити значні збитки та привести підприємство до кризового стану. Це підкреслює важливість швидкої реакції на негативні зовнішні впливи та забезпечення економічної безпеки підприємства в системах управління.

Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити комплекс моделей управління економічною безпекою, який дозволить своєчасно ідентифікувати загрози стабільному функціонуванню та розвитку підприємства, а також підготувати заходи для їх нейтралізації. На кожному етапі процесу управління системою фінансової безпеки підприємства, окрім згаданих методів, використовуються також специфічні методи дослідження.

Формування системи показників полягає в обробці попереднього списку показників фінансової безпеки з метою виокремлення найбільш важливих індикаторів для оцінки рівня економічної безпеки підприємства, що здійснюється за допомогою експертних методів та методів факторного аналізу.

Моделювання процесу створення умов для функціонування підприємства дозволяє визначити режими стійкого, нестабільного та кризового стану, для яких можуть бути застосовані різні стратегії локалізації загроз. Ідентифікація режиму функціонування базується на шкалюванні значень інтегрального показника економічної безпеки. Практична цінність моделювання та прогнозування рівня економічної безпеки підприємства полягає в аналізі тенденцій розвитку організації.

Моделювання вибору стратегії локалізації загроз економічній безпеці дозволяє порівняти втрати, пов'язані з нестабільним функціонуванням підприємства, і визначити необхідний обсяг ресурсів для відновлення стабільного режиму при різних варіантах управлінських впливів.

Отже, комплекс економіко-математичних моделей управління економічною безпекою підприємства дозволяє підвищити ефективність функціонування як окремих підсистем, так і підприємства в цілому завдяки швидшому реагуванню на різноманітні фактори.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О.О., Сухецький В.А. Фінансово-економічна безпека підприємства: теоретичний та практичний аспекти. *Електронне видання «Ефективна економіка»*. 2014. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3580>.
2. Павлова Г.Є., Приходько І.П., Чередниченко М.М. Методичні підходи до моделювання та стратегічного управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві. *Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет*. 2017. Випуск №13. С. 656-661.

ФОРЕНЗІК-АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАПОБІГАННЯ ШАХРАЙСТВУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасному бізнес-середовищі, що характеризується високим рівнем конкуренції, глобалізацією, політичними та економічними коливаннями, питання економічної безпеки набуває особливої актуальності внаслідок зростання численних викликів та загроз, які можуть впливати на стабільність і розвиток як підприємств, так і держави та суспільства в цілому.

Економічна безпека є запорукою виживання підприємства, що дозволяє уникнути банкрутства, рейдерських захоплень, втрати ринків збуту та інших негативних наслідків, передбачає ефективне використання ресурсів, сприяє своєчасному виконанню підприємством своїх зобов'язань перед партнерами, надає можливість довгострокового планування та розвитку. Економічна безпека підприємства є багатогранним поняттям, що вимагає комплексного підходу до управління бізнесом, який дозволяє забезпечити його стабільне функціонування та розвиток в умовах жорсткої конкуренції. Забезпечення економічної безпеки – це не одноразова акція, а постійний процес, який вимагає уваги та ресурсів з боку керівництва підприємства.

Однією з найбільш поширених та руйнівних загроз для економічної безпеки підприємства є шахрайство, оскільки воно може завдати значної шкоди фінансовому стану, підірвати довіру партнерів та клієнтів, а також негативно впливати на репутацію підприємства. Шахрайські дії можуть проявлятися в різних формах: від дрібних розкрадань до масштабних фінансових махінацій.

Шахрайство є заздалегідь спланованим і продуманим процесом, який супроводжується винахідливими заходами для його покриття [1, с.101] та реалізується в наступних формах:

- правопорушення вчинені у зв'язку з доступом до майна: розтрата, привласнення майна; заволодіння майном; заподіяння майнової шкоди; легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом; інші майнові правопорушення;

- шахрайство з інформацією: фальсифікація фінансових документів та фінансової й нефінансової звітності підприємства; незаконне збирання з метою використання відомостей, що становлять комерційну таємницю; підроблення документів; ухилення від сплати податків; введення, заміна, виправлення, знищення комп'ютерних даних або програм чи інші втручання до процесу обробки інформації; інші інформаційні правопорушення;

- фінансове шахрайство: порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; шахрайство з фінансовими ресурсами; крадіжка готівкових коштів; порушення законодавства з фінансових питань; незаконні дії з документами на переказ,

платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима; шахрайство з цінними паперами, в страховій сфері та інші фінансові правопорушення;

- корупційні правопорушення: підкуп службової особи, юридичної особи приватного права; конфлікт інтересів; надання необґрунтованих переваг; порушення обмежень щодо одержання подарунків; нецільове використання бюджетних коштів; підкуп працівника підприємства; інші корупційні правопорушення [2, с.397].

Зростання рівня шахрайства та фінансових злочинів є серйозною загрозою для економічної безпеки будь-якого підприємства. Для захисту від нього необхідно впроваджувати ефективні механізми захисту, спрямовані на попередження, виявлення та протидію шахрайським діям. Одним з таких механізмів є форензик-аудит, який виконує важливу роль у виявленні та запобіганні шахрайству.

Форензик-аудит – це спеціалізований вид аудиту, що фокусується на виявленні, розслідуванні та документуванні фінансових злочинів і шахрайських схем. Форензик-аудит має низку особливостей, зокрема: в нормативних документах немає вимог щодо обов'язкового проведення даного виду аудиту; його метою є виявлення фактів шахрайства, інших зловживань, злочинних дій та розробка заходів щодо їх усунення; він охоплює всі внутрішні процеси діяльності підприємства; суб'єктами проведення можуть бути як аудиторські фірми, так і консалтингові організації та внутрішні аудитори.

Необхідність проведення форензик-аудиту виникає внаслідок настання наступних подій:

- відсутнє оперативне управління підприємством з боку власника;
- знизився рівень прибутковості;
- існує динаміка постійного зростання витрат при збереженні виручки на попередньому рівні;
- виникли підозри щодо фінансових махінацій;
- спостерігається збільшення фонду оплати праці при скороченні штату працівників;
- відбувся витік конфіденційної інформації;
- планується впровадження програми боротьби з шахрайством.

Основними цілями форензик-аудиту є:

- виявлення фактів шахрайства включає використання аналітичних методів для виявлення аномалій у фінансових звітах;
- збір доказів для правових розслідувань є процесом збирання та документування доказів для подальшого використання в суді або для внутрішніх розслідувань;
- надання рекомендацій для запобігання повторним випадкам полягає в розробці систем контролю, які зменшують ризик шахрайства: впровадження системи внутрішнього контролю, проведення навчань для працівників щодо етики та запобігання шахрайству, регулярні перевірки фінансових звітів.

Форензик-аудит, як поглиблений аналіз фінансової інформації з метою виявлення ознак шахрайства та інших фінансових злочинів, є важливим

інструментом забезпечення прозорості та довіри в бізнесі. Однак, в Україні це ще порівняно нове поняття, що застосовується недостатньо широко. Низький рівень застосування форензیک-аудиту у вітчизняній практиці зумовлений низкою наступних причин:

1. В Україні відсутня законодавча база щодо регулювання проведення форензик-аудиту, тому немає чітко встановленої відповідальності за результати такої перевірки.

2. В умовах кризової ситуації в економіці багато підприємств зосереджуються на виживанні, а не на проведенні додаткових аудиторських перевірок.

3. В Україні досить високий рівень корупції, що робить проведення ефективного форензик-аудиту складним завданням, а деякі підприємства можуть не бажати виявляти порушення, оскільки це може призвести до неприємних наслідків.

4. Відсутність досвіду, оскільки не багато аудиторських фірм та аудиторів в Україні мають достатній досвід проведення форензик-аудиту.

5. Частина підприємств не довіряє аудиторам чи аудиторським фірмам через можливість витоку конфіденційної інформації, тому існує побоювання, що результати форензик-аудиту можуть бути розголошені.

6. Багато українських підприємців та керівників не мають достатнього розуміння того, що таке форензик-аудит і які переваги він може надати бізнесу.

7. Послуги форензик-аудиту можуть бути досить дорого вартісними, тому існує стереотип, що форензик-аудит – це надто дорога та складна процедура, яка необхідна лише великим компаніям.

8. Необхідність у висококваліфікованих фахівцях, адже для проведення якісного форензик-аудиту необхідні фахівці з відповідним рівнем освіти та досвідом.

Форензик-аудит є перспективним напрямком з великим потенціалом для розвитку, що відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки підприємств. Зростання кількості економічних злочинів, посилення регуляторних вимог та розвиток технологій створюють сприятливі умови для його розвитку.

Низький рівень застосування форензик-аудиту в Україні – це комплексна проблема, яка потребує системного вирішення. Значно покращити ситуацію допоможуть низка заходів макро- та мікро-рівня, спрямованих на розвиток форензик-аудиту.

Заходи макро-рівня:

- розробка чіткої нормативно-правової бази: необхідність розробки детальних нормативних документів, які б регулювали проведення форензик-аудиту, дозволити підвищити довіру до цієї процедури та забезпечили її ефективність;

- державна підтримка розвитку ринку аудиторських послуг у вигляді стимулювання проведення форензик-аудиту шляхом надання податкових пільг або інших преференцій підприємствам, які проводять такі перевірки;

- посилення відповідальності за фінансові злочини та підвищення ефективності правоохоронних органів сприятиме зниженню рівня економічних злочинів та підвищить інтерес до проведення форензик-аудиту.

Заходи мікро-рівня:

- популяризація форензик-аудиту: проведення масштабних інформаційних кампаній серед підприємців, пояснюючи можливості та переваги проведення таких перевірок;

- зміцнення довіри до аудиту: створення механізмів, які дозволять підвищити довіру суспільства до аудиторів та аудиторських фірм;

- підвищення кваліфікації аудиторів: обумовлено зростанням попиту на фахівців з форензик-аудиту в різних галузях.

Форензик-аудит є потужним інструментом у боротьбі з шахрайством і забезпеченні економічної безпеки підприємств. Його застосування дозволяє не лише виявляти та розслідувати фінансові злочини, але й створювати умови для стабільного розвитку бізнесу в умовах сучасних ризиків і загроз. Інтеграція форензик-аудиту в систему управління є необхідною умовою для успішного функціонування підприємств у конкурентному середовищі.

Список використаних джерел

1. Назарова К.О., Нежива М.О., Лосіцька Т.І., Міняйло В.П., Новікова Н.Л. Форензик-аудит як імператив економічної безпеки та розвитку компанії в умовах глобальних трансформацій. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021р. №4(35), С. 99-106. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i35.221808> (дата звернення: 06.11.2024).

2. Нестеренко О. Форензик аудит як ефективний засіб протидії внутрішньо-корпоративному шахрайству в умовах війни. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. Випуск 5. (2024). С. 392-405. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/176> (дата звернення: 06.11.2024).

Оксана ПЕРЧУК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, оподаткування та бізнес-управління
Університету Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИКИ ОБЛІКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розвиток корпоративної соціальної відповідальності призвів до необхідності збирати та аналізувати великі обсяги даних. Ці дані дозволяють компаніям оцінювати ефективність своїх соціальних ініціатив, виявляти нові можливості для розвитку та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Міжнародний стандарт AA 1000 «AccountAbility» пропонує ефективні методики для ведення обліку соціальної відповідальності та складання відповідної звітності [1]. Цей стандарт встановлює чіткі критерії якості, такі як змістовність, порівнянність, повнота, регулярність, послідовність, прозорість та незалежність аудиту. Дотримання цих принципів дозволяє компаніям створювати якісні звіти про свою соціальну діяльність, які будуть зрозумілі та корисні для всіх зацікавлених сторін.

Облік соціальної відповідальності бізнесу – це систематичний процес фіксації та відображення в бухгалтерських документах усіх дій компанії, спрямованих на вирішення соціальних, економічних та екологічних проблем. Це включає в себе участь у благодійних проектах, інвестиції в розвиток громад, підтримку екологічних ініціатив та інші заходи, які сприяють сталого розвитку. Він дозволяє: оцінити ефективність соціальних програм (порівняти заплановані результати з фактичними, виявити сильні та слабкі сторони); приймати обґрунтовані рішення (використовувати отриману інформацію для розробки нових соціальних ініціатив та вдосконалення існуючих); покращити комунікацію зі стейкхолдерами (представити докладну інформацію про соціальну діяльність компанії інвесторам, клієнтам, співробітникам та громадськості); підвищити прозорість (забезпечити прозорість діяльності компанії в соціальній сфері).

Одним з перших піонерів у галузі соціального обліку стала американська консалтингова компанія АВТ Associates. Ще у 1970 році вони провели новаторський експеримент, переглянувши свої щорічні фінансові звіти під кутом соціального впливу. Компанія детально проаналізувала такі аспекти своєї діяльності, як продуктивність працівників, сприяння освіті та розвитку, вплив на зайнятість, охорону здоров'я та навколишнє середовище. Таким чином, АВТ Associates зробили спробу кількісно оцінити свій соціальний внесок та відобразити його у фінансовій звітності [2].

Створення єдиної інформаційної бази для оцінки економічних, екологічних та соціальних наслідків діяльності підприємства є неможливим без використання матриці соціально відповідальної діяльності. Саме вона слугує

інструментом систематизації та уніфікації даних, що дозволяє отримати повну картину впливу підприємства на навколишнє середовище та суспільство.

Використання матриці дозволяє ідентифікувати господарські операції, які мають суттєвий вплив на суспільство. При цьому одна діяльність може одночасно впливати на економіку, екологію та соціальну сферу. Наприклад, модернізація обладнання для захисту довкілля не лише зменшує витрати, але й сприяє партнерству з місцевою владою. Продукція підприємства також може поєднувати в собі соціальну цінність та екологічну безпеку. На основі такої матриці можна розробити робочий план рахунків, який дозволить збирати інформацію про всі аспекти діяльності підприємства: економічні результати, вплив на навколишнє середовище та соціальні наслідки.

Ключовим елементом бухгалтерського обліку соціальних ініціатив є відображення витрат, пов'язаних з реалізацією програм соціальної відповідальності. Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) відображається в системі обліку через різні методи, які інтегрують соціальні витрати та екологічні ініціативи в загальну фінансову звітність компанії. Способи відображення соціальних витрат у системі обліку залежать від типу витрат і стратегії компанії. Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) охоплює різні види витрат, які можуть бути відображені у бухгалтерському обліку в кілька способів.

Якщо соціальні витрати є частиною поточних операцій (наприклад, благодійні внески або підтримка соціальних ініціатив), їх можна відображати у складі витрат періоду. Витрати на соціальні проекти, такі як благодійні програми, освітні ініціативи, екологічні проекти, можуть бути включені до статей витрат на збут або загально-адміністративних витрат. Для їх обліку можуть бути використані наступні рахунки бухгалтерського обліку: 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші операційні витрати».

Розпорошеність даних про соціальні витрати по різних рахунках і відсутність єдиного формату звітності про корпоративну соціальну відповідальність (КСВ) ускладнюють оперативне отримання повної та достовірної інформації про соціальну діяльність компанії. Це, в свою чергу, утруднює процес прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Тому виникає гостра потреба у створенні спеціального звіту або розділу в звітності, де б детально описувались всі аспекти соціальної відповідальності підприємства, включаючи відносини з працівниками, екологічні ініціативи та участь у вирішенні соціальних проблем.

Для систематизації та аналізу соціальних витрат підприємства пропонуємо використовувати синтетичний рахунок 86 "Соціальні витрати". Цей рахунок можна деталізувати за допомогою субрахунків, що відображатимуть різні напрямки соціальної діяльності компанії, такі як підтримка освіти, охорони здоров'я, благодійність тощо. Такий підхід дозволить отримати повну та актуальну інформацію про соціальну відповідальність підприємства і надавати її всім зацікавленим сторонам: клієнтам, партнерам, державним органам та громадськості.

Якщо компанія інвестує в довгострокові проекти, які стосуються соціальної відповідальності (наприклад, будівництво освітніх закладів або екологічні інфраструктурні проекти), такі витрати можна капіталізувати як довгострокові активи. Їх можна амортизувати протягом відповідного періоду. Такі витрати будуть акумулюватися на рахунку 15 «Капітальні інвестиції».

Система синтетичного та аналітичного обліку соціально відповідальної діяльності дозволяє точно визначити показники ефективності такої діяльності. При формуванні робочого плану рахунків важливо керуватися принципом переваги вигод над витратами на бухгалтерський облік. Це створить основу для інформаційної бази щодо економічної, екологічної та соціальної діяльності підприємства. Негрошові факти господарського життя (наприклад, емісія парникових газів, використання ресурсів) слід обліковувати на позабалансових рахунках, а соціальний аспект слід зазначати в наказі про облікову політику підприємства.

Соціальні витрати можуть мати податкові переваги, тому такі витрати можуть відображатися у податкових деклараціях для отримання пільг. Наприклад, благодійні внески можуть знижувати базу оподаткування.

Витрати, що не мають безпосереднього фінансового ефекту, наприклад, волонтерство або сприяння освітнім програмам, можуть бути відображені у нефінансових звітах або у примітках до фінансової звітності.

Соціальні витрати, спрямовані на поліпшення умов праці, забезпечення додаткових соціальних послуг для працівників, можуть бути враховані як витрати на персонал. Це включає виплати на охорону здоров'я, пенсійні плани або додаткові відпустки. Наприклад, витрати на забезпечення безпеки співробітників можуть бути відображені у складі витрат на охорону праці або страхування (Carlsberg, BASF).

У річних звітах компанії, як правило, є розділи, присвячені КСВ, де відображаються всі витрати, пов'язані з соціальною відповідальністю. У деяких випадках компанії використовують окремі звіти для соціальних та екологічних витрат — ESG-звіти (екологічні, соціальні та управлінські аспекти). Багато компаній публікують звіти про сталий розвиток, які окремо відображають соціальні інвестиції та витрати на екологічні ініціативи. Такі звіти можуть містити розрахунки щодо скорочення викидів CO₂ (Carlsberg, BASF), інноваційні продукти з екологічних матеріалів, або проекти зі зменшення використання водних ресурсів. Компанії можуть створювати резерви для фінансування довгострокових соціальних проектів або екологічних програм. Це може бути відображено як стаття у балансі, що показує зобов'язання перед соціальними проектами.

Кожен із цих підходів дозволяє компанії правильно відобразити соціальні витрати відповідно до вимог законодавства та внутрішньої політики обліку.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт АА 1000 "Account Ability". URL: <http://www.iso.org/iso/catalogue>
2. Міжнародний стандарт АА 1000 "Account Ability". URL: <http://www.iso.org/iso/catalogue>

Людмила ПЕТРИШИН

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку, аналізу і контролю,
Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів, Україна

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ НА АГРОПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ефективне управління будь-яким підприємством вимагає доступності до повної та достовірної інформації, яка здебільшого генерується в системі бухгалтерського обліку. Від якості, достовірності та оперативності облікових даних значним чином залежить своєчасність та правильність прийняття управлінських рішень щодо подальшого розвитку підприємства та обґрунтування цілей його діяльності у коротко- і довгостроковій перспективі.

На сьогодні ключовим напрямком модернізації обліково-аналітичних і звітних процесів вітчизняних підприємств агробізнесу є використання цифрових технологій. Адже завдяки ним суттєво оптимізується ведення обліку, складання звітності та аналіз її показників.

Агropідприємства за умови цифровізації отримують кардинальну трансформацію виробничих відносин між учасниками бізнесової діяльності, результатом чого є об'єднання виробництва і послуг в єдину цифрову систему.

Основними перевагами використання сучасних комп'ютерних програм для автоматизації бухгалтерського обліку на аграрних підприємствах є:

1) забезпечення точності формування та ефективності надання бухгалтерської інформації для раціонального прийняття управлінських рішень [4, с. 116];

2) підвищення ефективності процедур, рівня якості та ефективності процесу управління підприємством;

3) обробка та збереження великого масиву бухгалтерської інформації;

4) відбір необхідної інформації із загального обсягу даних протягом короткого періоду часу;

5) оперативне отримання даних для прийняття управлінських рішень та ін.

Діджитал трансформація обліку несе агropідприємствам не лише чимало переваг, але й нові виклики, оскільки виникає необхідність:

1) інвестувати у сучасне обладнання та новітні системи управління даними;

2) удосконалювати рівень цифрової обізнаності працівників;

3) забезпечення кібербезпеки та захисту обліково-звітних та інших даних.

В Україні розроблено і представлено на ринку низку ІТ-рішень для агросектору, у тому числі для обліку та звітності, які спрямовані на забезпечення прозорості обліково-аналітичних процесів, достовірності показників фінансової звітності, попередження фінансових прапорущень, різного характеру шахрайств.

Найбільш відомими в Україні програмними рішеннями, призначеними для діджиталізації обліку на підприємствах агробізнесу, які користуються

популярністю серед їх керівників та бухгалтерів, є програми лінійки BAS, зокрема BAS АГРО Бухгалтерія, а також MASTER:Агро і ДЕБЕТ Плюс.

BAS АГРО Бухгалтерія – програмне рішення, яке забезпечує ефективну автоматизацію бухгалтерського та податкового обліку аграрних підприємств. Завдяки своїй галузевій спеціалізації, програма легко інтегрується у бізнес-процеси аграрного підприємства, мінімізуючи потребу в додаткових витратах на налаштування чи допрацювання самої програми [2].

MASTER:Агро – це комплексне рішення для управління аграрним підприємством, яке охоплює різні аспекти діяльності, включаючи бухгалтерський облік. Характеризується середньою зручністю у використанні і високою вартістю впровадження і обслуговування.

ДЕБЕТ Плюс – це програма для бухгалтерського обліку, яка має певний функціонал для аграрних підприємств. Проте вона не враховує усіх специфічних потреб галузі та вимагає додаткових налаштувань, а від так і затрат коштів на це. Хоча сама програма не є дороговартісною при її встановленні і використанні (в стандартній комплектації). Досить зручна у використанні.

У табл. 1 зроблене порівняння вищерозглянутих програм, яке дозволило стверджувати, що саме програмне рішення BAS АГРО Бухгалтерія вирізняється своїми перевагами для аграрних підприємств при автоматизації обліку серед інших програмних продуктів даного спрямування.

Таблиця 1

Порівняння функціональних можливостей BAS АГРО Бухгалтерія, MASTER: Агро і ДЕБЕТ Плюс

Функціонал	BAS АГРО Бухгалтерія	MASTER: Агро	ДЕБЕТ Плюс
Спеціалізовані функції для агробізнесу: облік посівних площ, врожайності, поголів'я худоби, витрат на паливо, добрива, корми тощо	+	-	-
Планування та аналіз: планування, аналіз витрат та рентабельності, формування бюджетів, сівозмін, прогнозування врожайності	+	+	-
Інтеграція з галузевими системами: лабораторний облік, GPS-моніторинг, елеватори, вагова та ін.	+	-	-
Зручність та гнучкість: інтуїтивно зрозумілий для пересічного користувача інтерфейс, можливість налаштування під потреби підприємства, мобільний додаток	+	+	+
Підтримка та оновлення: кваліфікована підтримка, регулярні оновлення програми з урахуванням законодавчих змін і потреб користувачів	+	+	+

Джерело: складено за [1].

Не залежно від того, яку комп'ютерну програму для ведення обліку буде використовувати аграрне підприємство вона повинна відповідати таким вимогам:

1. Повна комп'ютеризація усіх ділянок бухгалтерського обліку з можливістю ведення повного електронного документообігу.
2. Вбудована розгалужена система аналітичних розрахунків.
3. Можливість одночасної роботи декількох користувачів.
4. Здатність вводити та нагромаджувати всі операції, що відображають господарську діяльність підприємства.
5. Створення архівів даних й автоматичне відновлення інформації у разі збою.
6. Забезпечення захисту інформації із застосуванням системи паролів.
7. Можливість застосування додаткових програм, сумісних із вже використовуваною бухгалтерською програмою. Такими додатковими програмами наприклад, можуть бути програми, які проводять фінансово-аналітичні розрахунки або здійснюють контроль.
8. Прийнятна ціна програми.
9. Супровід програмного забезпечення, оперативні консультації.
10. Оновлення старих версій програмних продуктів.

Комп'ютеризуючи облік на підприємстві, необхідно враховувати вплив такої діджитал трансформації і на організаційну структуру підприємства, що може набувати двох варіантів прояву:

Перший ґрунтується на адаптації інформаційної технології до організаційної структури підприємства та бухгалтерії. Другий, значно ефективніший підхід до впровадження системи, передбачає раціоналізацію організаційної структури [1, с. 411].

Отже, автоматизація обліку агропідприємств України в умовах діджиталізації бізнес процесів та євроінтеграції України – це актуальне завдання, враховуючи сучасні тенденції та виклики, які стоять перед аграрним сектором країни в умовах війни і у післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. BAS АГРО Бухгалтерія: сучасний облік в сільському господарстві. URL: <https://sys2biz.com.ua/news/bas-agro-buhgalteriya-suchasnyj-oblik-v-silskomu-gospodarstvi/>
2. Бойко Л.О., Бойко В.О. Сучасний стан агробізнесу в Україні та його ревіталізація у післявоєнний період. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 16. С. 55-61.
3. Деньга С.М. Комп'ютеризація обліку на підприємствах різних масштабів та галузей. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. № 576. С. 409-414.
4. Хомовий С.М., Томілова Н.О., Хомовий М.М. Реалії автоматизації бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах України. *Економіка та управління АПК*. 2018. № 2. С. 115-121.

Олена ПОДОЛЯНЧУК
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Вінницького національного аграрного університету,
м. Вінниця, Україна

НОВІТНІ ІНСТРУМЕНТИ В СИСТЕМІ РОЗРАХУНКІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Діяльність суб'єктів аграрного бізнесу супроводжується взаємовідносинами з різними групами контрагентів: постачальників, покупців, державою, кредиторами, позичальниками, найманими робітниками тощо. Таким чином, у підприємств виникають розрахунки, воно може мати заборгованість та певні зобов'язання перед контрагентами.

В умовах війни українські аграрії продовжують працювати і наповнювати дохідну частину бюджету країни. Відповідно перед державою критично важливим питанням є підтримка агросектору, хоча ресурси обмежені. В результаті пошуку нових інструментів фінансування аграрного сектору законодавчо закріплено використання аграрних розписок і аграрних нот: Закон України «Про аграрні розписки» №5479-VI від 06.11.2012 р.; Закон України «Про аграрні ноти» №3586-IX від 22.02.24 р., дія якого розпочнеться з 1 січня 2025 року.

Наразі, статистичні дані щодо аграрних розписок є закритими. Проте, аналізуючи офіційні дані Міністерства аграрної політики та продовольства України та даних ДП «Аграрні реєстри» можна відзначити, що у довоєнний 2021 рік продовжувалась позитивна динаміка використання аграрних розписок. Так, станом на кінець травня 2021 року було видано 7 100 аграрних розписки на загальну суму понад 41,8 млрд. грн. Зауважимо, що навіть в умовах війни, цей інструмент продовжує залишатися ефективним механізмом для фінансування аграріїв. Так, протягом місяця після введення військового стану в Україні, аграрних розписок було видано на 59 млн. грн. Станом на 1 липня 2022 року 327 сільгосптоваровиробників видали 480 аграрних розписок на суму 3,662 млрд. грн. У 2023 році було видано 572 аграрні розписки на загальну суму 4,3 млрд. грн. [3, с. 134].

Відповідно до законодавчих документів:

- аграрна розписка – це товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах [1];

- аграрна нота – неемісійний цінний папір, що посвідчує безумовне зобов'язання боржника, забезпечене заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти кредитору відповідно до умов, визначених таким цінним папером [2].

Чинне законодавство також характеризує боржника, кредитора та види означених інструментів розрахунків (рис. 1).

На перший погляд, за даними рис. 1, можна стверджувати про відсутність відмінностей між двома інструментами узгодження розрахунків.

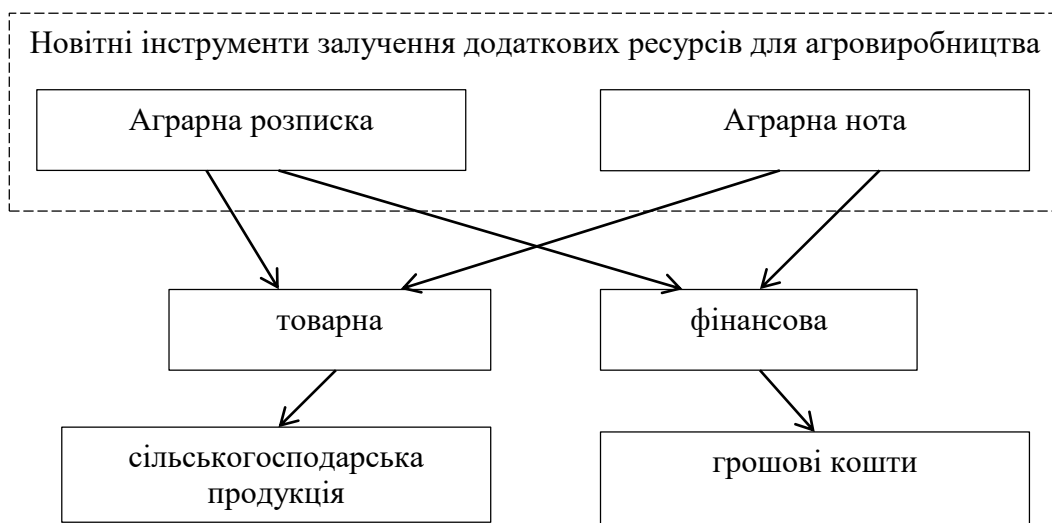

Рис. 1. Нормативний зміст аграрних розписок та аграрних нот

Джерело: сформовано за [1; 2]

Однак, сутність розрахунків аграрними розписками висуває доволі обтяжливі вимоги щодо їх форми: вони мають складатися виключно у паперовій формі, на спеціальному бланку, містити обов'язкові реквізити та нотаріально засвідчуватися. На відміну від аграрних розписок, аграрні ноти як неемісійні цінні папери існуватимуть лише в електронній формі у вигляді облікових записів у Реєстрі аграрних нот, держателем та адміністратором якого стане Центральний депозитарій цінних паперів. Аграрна розписка та аграрна нота є інструментом застави сільськогосподарської продукції, яку лише планується отримати. Проте, склад сільськогосподарської продукції для аграрних нот розширено в частині продукції, перелік якої визначено у групах 01-24 розділів I-IV Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності згідно із Законом України «Про Митний тариф України». Для аграрних розписок перелік обмежений розділами I-II. Важливим чинником залишається те, що аграрну ноту не може використовувати одночасно з аграрними розписками той самий боржник щодо того самого предмета застави.

Таким чином, стан розрахунків, своєчасність погашення заборгованості, повнота і якість виконання зобов'язань за аграрними розписками та аграрними нотами потребує обґрунтування системи їх обліку на законодавчому рівня.

Список використаних джерел

1. Про аграрні розписки: Закон України №5479-VI від 06.11.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5479-17#Text> (дата звернення: 25.10.2024).
2. Про аграрні ноти: Закон України №3586-IX від 22.02.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3586-20#Text> (дата звернення: 25.10.2024).
3. Podolianchuk O., Semenysheva N., Kytaichuk T., Hurenko T., Meshcheriakov V., & Rusyn-Hrynyk R. Attraction of resources to Ukrainian agribusiness through agrarian receipt: accounting aspect. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, Vol. 4 (57). P. 131-142.

Ірина ПОЛЩУК
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
Державного університету «Житомирська політехніка», м. Житомир, Україна

ОБЛІКОВО-СТАТИСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Під час військового стану підприємства працюють в умовах постійних ризиків зміни попиту на окремі види продукції, товарів, робіт, послуг та платоспроможності покупців. Економічна безпека підприємства при цьому буде досягатися в разі своєчасного проведення стратегічного аналізу доцільності діючого розподілу видів діяльності до основної операційної та іншої операційної діяльності залежно від їх обсягів та фінансових результатів; обраних напрямів використання активів та ефективно діючої і гнучкої маркетингової асортиментної та маркетингової цінової політики, що забезпечують безперервність та беззбитковість видів діяльності.

Статистичні дані Державної служби статистики України про фінансові результати до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності (без урахування банків) за січень-березень 2024 року [1] свідчать про економічну безпеку 73,05 % підприємств, які одержують прибуток. Дослідження потребують питання: сутність економічної безпеки, порядок її контролю на підприємстві, інформаційна база для стратегічного аналізу економічної безпеки.

Нор В.В. вважає, що економічна безпека підприємства – це активний стан захищеності економічної системи підприємства від негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовищ, що забезпечується ефективним використанням наявних ресурсів, а також комплексом заходів щодо ідентифікації, оцінювання та алгоритмів нейтралізації загроз різного характеру (зниження впливу, уникнення, прийняття чи трансферу загроз), з метою стійкого функціонування та динамічного розвитку підприємства, а також можливістю досягнення стратегічних цілей з урахуванням інтересів стейкхолдерів [1, С. 306].

Економічна безпека – система внутрішнього контролю забезпечення безперервності існування підприємства на основі встановлення ефективності напрямів використання всіх ресурсів; оцінки рівня рентабельності видів діяльності та способів її збільшення; ідентифікації зовнішніх та внутрішніх ризиків на попит і пропозицію продукції на ринку та оперативного застосування алгоритму дій в разі їх виникнення для захисту прав покупців, акціонерів, постачальників, працівників.

Фінансова, статистична звітність та звіт про управління є інформаційною базою для стратегічного аналізу економічної безпеки підприємства. Кожна фактично виконана господарська операція, відображена в бухгалтерському обліку, повинна розглядатися з точки зору доцільності здійснення, повноти документального оформлення, позитивного чи негативного впливу на

фінансовий стан, фінансові результати; економії або перевитрачання матеріальних, трудових, грошових ресурсів; наявності або відсутності продуктивних чи непродуктивних витрат.

Вибір стратегії розвитку підприємства відповідно до домінуючих ризиків в попередніх звітних періодах дозволить розробити та впровадити найефективніші з альтернативних варіантів використання ресурсів, форм оплати при розрахунках з контрагентами; досягти оптимальних логістичних зв'язків без втрати часу, грошових, паливно-енергетичних, трудових ресурсів; мінімізувати їх вплив на результати діяльності в наступних періодах.

Об'єктивними зовнішніми факторами, що впливають на рентабельність продукції, продажу та активів, є наступні: мінімальний розмір заробітної плати відповідно до чинного законодавства, ціни на паливо та електроенергію, що невинно збільшують розмір собівартості продукції. Ці обставини можуть спричинити втрату економічної безпеки в частині маркетингової асортиментної та цінової політики і створити перешкоди щодо виконання обраних стратегій мінімальних витрат та концентрації за способом досягнення конкурентних переваг.

В разі виникнення ризику зростання вартості використаних ресурсів для реалізації найбільш поширеної стратегії мінімальних витрат потрібно знайти альтернативні складові сировини й матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів, що дозволяють зменшити суму фактичних матеріальних витрат; зменшити витрати на оплату праці за рахунок скорочення чисельності працівників або застосування автоматизованих енергоефективних технологічних ліній. В разі вибору стратегії концентрації збільшення ціни на товари може призвести до зменшення частки підприємства на ринку внаслідок зменшення попиту тієї групи споживачів, на якій була сконцентрована увага маркетологів, тому розширення кола потенційних клієнтів може покращити рівень економічної безпеки. Реалізація стратегії диференціації найменш залежна від цінового фактору, адже на обсяги продажу унікальних продуктів ціна не впливає.

Для підтримання економічної безпеки підприємства в умовах зростання цін на ресурси доцільно формувати оптимізаційний стратегічний план, що визначає основні та другорядні кількісні, структурні та якісні фактори, що впливають на витрати, доходи, податки та фінансові результати. Побудова багатфакторної моделі дозволить визначити вплив кожної операції на податкові розрахунки, фінансові результати окремого підприємства, що дозволить уникнути додаткових непродуктивних (із зайвими витратами без одержання економічних вигід) збиткових операцій з контрагентами.

Список використаних джерел:

1. Фінансові результати до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності за січень-березень 2024 року. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/fr_0124_ue.xlsx (дата звернення: 12.11.2024).

2. Нор В.В. Ретроспективний аналіз становлення та розвитку понятійного апарату економічної безпеки підприємства. *Економічний простір*. 2024. № 191. С. 303-308. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2024_191_52.

Марина ПРАВДІЮК
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Вінницького національного аграрного університету,
м. Вінниця, Україна

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Цифрова трансформація розглядається як новий підхід у державному управлінні економікою, який змінює взаємодію між державними установами та між державою і суспільством завдяки використанню цифрових технологій. Це питання розглядається як в українському законодавстві, так і в нормативному регулюванні ЄС. Зокрема, прийняті Закони України «Про електронні комунікації» та «Про захист прав споживачів» (2022), який ще не набув чинності через необхідність внесення змін у чинне законодавство, пов'язаних з прийняттям у 2023 році в ЄС Актів «Про цифрові права» та «Про цифрові ринки» [1].

Цифрова економіка базується на сучасних інформаційних мережах, використовує цифрові знання та інформацію як елементи виробництва, використовує інновації в цифрових технологіях як рушійну силу, інтегрує цифрові технології та реальну економіку та створює традиційні галузі більш цифровим і розумним.

Вплив процесу цифровізації економіки на оподаткування став центральною темою міжнародного податкового законодавства в останні роки, що викликало низку реакцій серед учасників цієї сфери. ОЕСР стала головним форумом для дебатів, що змусило державні органи, платників податків і наукові кола тяжіти навколо текстів організації. Крім того, зазначено, що ця тенденція була прискорена пандемією COVID-19 до такої міри, що цифрові контактні канали зараз домінують у взаємодії між податковими адміністраціями та платниками податків. Незважаючи на те, що глобальна пандемія могла прискорити цифрову трансформацію податкових систем, політики, і податкові адміністрації протягом тривалого часу були зайняті впровадженням рішень, заснованих на інформаційних технологіях (ІТ), щоб полегшити платникам податків виконання своїх податкових зобов'язань, підвищити дотримання законодавства та підвищити ефективність [2].

Податкові адміністрації в усьому світі стали високо оцифрованими з різноманітним і складним набором електронних послуг для покращення досвіду платників податків. Тим не менш, враховуючи високі показники невдач послуг електронного уряду, дуже важливо розуміти фактори, які є важливими для успіху цифрової податкової системи. У цифровому суспільстві величезну роль відіграють проривні технології, які формують цей тип суспільства, що вимагає формування нової взаємодії людини з машиною, що супроводжується новими технологіями – 3D-друком і 3D-виробництвом, робототехнікою, блокчейном і біткоіном, штучний інтелект і робота для «білих комірців», безпілотні

транспортні засоби, «великі дані» для прийняття рішень, «розумні міста», підключений дім, Інтернет речей і для речей, імплантовані технології, нейротехнології [3].

Податкові системи є невід'ємною частиною цієї картини, і багато урядів почали оцифровувати взаємодію між податковими органами та платниками податків, впроваджуючи технології 4IR, що дозволяють швидше та достовірніше збирати та аналізувати податкову інформацію, створюючи розумні моделі оцінки ризиків, автоматизуючи підготовку податкової звітності тощо.

Завдання податкових служб у передових країнах світу направлене на те, щоб посилити концепцію системи, координувати планування та глибоку інтеграцію цифрового оподаткування, правоохоронних органів і нагляду в різних сферах, сприяти прориву збору та управління податками; докласти зусиль для подолання головних причин труднощів, щоб сприяти трансформації податкового управління від традиційного екстенсивного до вдосконаленого, заснованого на досвіді та базованого на даних.

Головне – це сформулювати цифрове мислення, а коли виникнуть проблеми, використовувати «Інтернет +» і рішення для великих даних, зміцнити загальне планування та взяти ініціативу та відповідальність, координувати загальну концепцію [4]. Успіх податкових органів покладається на свою екосистему. Ця екосистема є взаємозалежною мережею акторів, технологій та інституцій. Хоча форма та практика податкового адміністрування змінювалися протягом тисячоліть, одна річ залишається незмінною: успішні органи податкового адміністрування можуть визначити, зрозуміти та використовувати свою екосистему для отримання доходу [5].

Останнім часом податкові адміністрації стали цифровими із застосуванням штучного інтелекту, Інтернету речей (IoT), хмарних обчислень, технології блокчейн тощо для різноманітної податкової діяльності [6]. Докази підтверджують це. За даними OECD (2021), 80% із п'ятдесяти дев'яти опитаних податкових адміністрацій використовують інструменти аналізу даних, 75% мають можливості машинного навчання, а 50% мають інструменти цифрового помічника, особливо «чат-ботів». Це також відповідає витратам, причому інфраструктура ІКТ становить 50% капітальних витрат [7].

Проте варто зазначити усі нововведення та спрощення не будуть мати належного позитивного ефекту за відсутності податкової соціалізації. Податкова соціалізація – це спосіб, який надходить від податківців у передачі інформації про правила та питання, пов'язані з податками, щоб особисті та корпоративні платники податків їх дотримувалися [8]. На думку, Yulianti. L, яку ми поділяємо, соціалізація щодо податків спрямована на здійснення платежів, платники податків уже знають, як здійснювати платежі відповідно до існуючих правил. Усвідомлення слухняності сплачувати податки підвищиться із забезпеченням цієї соціалізації. Податкова соціалізація також може посилити зв'язок між цифровою трансформацією, податковою політикою, характеристиками компанії та уявленнями про ефективність податкової системи щодо дотримання податкового законодавства [9].

Цифрова трансформація позитивно і негативно впливає на всі сфери бізнесу. Цифрова трансформація, податкова політика, уявлення про ефективність системи оподаткування позитивно впливають на платника податків. Ми вважаємо, що податкова соціалізація може зміцнити взаємозв'язок між податковою політикою та дотриманням податкових зобов'язань платниками податків. На наше глибоке переконання недоцільно залишатися в межах податкових стандартів, які відповідають другій половині минулого століття.

Список використаних джерел

1. Prots, I., Petkov, S., Khmyz, M., Koziar, R., Hudyma, V., Yavnyu, O., Chorniy, B. Впровадження цифрових технологій у податкову сферу: зарубіжний досвід та перспективи для України у боротьбі з тіньовою економікою. *Path of Science*, 2023. № 9 (10), 5029-5037. <https://doi.org/10.22178/pos.97-22>
2. Fjord, L., Koerver S. The Digital Transformation of Tax Systems - Progress, Pitfalls and Protection in a Danish Context. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 2022. №. 22-10, 227-272. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4252832>
3. Punchenko, O., Punchenko, N. Basic strategic technology of intellectual duality of humanity in information technology *Humanities Studies*. 2019. № 2 (79), P. 95-114.
4. Buhaychuk, O, Nikitenko, V, Voronkova, V, Andriukaitiene, R, Malysh, M. Interaction of the digital person and society in the context of the philosophy of politics. *Cuestiones Políticas*, 2022. Volumen 40, Número 72. P. 558–572. <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/37783>
5. Steinmo, S. The leap of faith: the fiscal foundations of successful government in Europe and America. 2018. Oxford University Press. 336 p.
6. Bentley, D. (2018). Timeless principles of taxpayer protection: How they adapt to digital disruption. 2018. *eJTR*, 16, 679.
7. Hamilton, B. Tax Administration 2021: Comparative information on oecd and other advanced and emerging economies. *Tax Administration: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies*, 2021. 1-228.
8. Boediono, G. T., Sitawati, R., & Harjanto, S. Analisis pengaruh sosialisasi perpajakan terhadap kepatuhan wajib pajak dengan kesadaran sebagai variabel mediasi. *Jurnal Penelitian Ekonomi Dan Bisnis*, 2018. 3 (1), 22–38.
9. Yulianti, L. Pengaruh Sosialisasi Perpajakan, Kesadaran Wajib Pajak, dan Pemahaman Insentif Pajak terhadap Kepatuhan Wajib Pajak UMKM pada masa Pandemi Covid-19. *Manajemen*, 2022. 2 (1), 46–53

Олександр ПРИСТЕМСЬКИЙ
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів
Херсонського державного аграрно-економічного університету,
м. Херсон, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

В умовах фінансової нестабільності, економічних і об'єктивних суперечностей, неминучість процесів і явищ, є передумови і потреби в джерелах в фінансової безпеки сільського господарства, яка характеризується специфікою зв'язків з фінансовою установою для зміцнення напрямів інвестиційної діяльності, покращення безпечного середовища діяльності агропромислових підприємств. Разом з цим, основи сучасної фінансової думки спонукають до продовження дослідження стану неефективного управління фінансами та фрактальності проблемної зони безпеки фінансового потенціалу суб'єктів господарювання агропромислового виробництва з огляду на зростання залежності держави від боргових зобов'язань. Слід зазначити, що важливість фінансових процесів у агропромисловому комплексі України узгоджується з міжнародними зобов'язаннями та є збалансованим через специфічні інтереси всіх суб'єктів перерозподілу активів, які можуть бути виконані лише за умови ефективної взаємодії чинників формування фінансової безпеки та їх взаємозв'язку з продовольчою, бюджетною, інвестиційною, борговою безпекою, а також з безпекою кредитно-фінансового сектора [1].

Проблема фінансової безпеки в сучасних умовах проявляється в економічних показниках галузі, фінансовому стані суб'єктів, їх платоспроможності і кредитоспроможності, платіжної дисципліни, зміни в структурі фінансування (зростання кредиторської заборгованості як виступає проти використання кредитів), зниження конкурентоспроможності галузі та послаблення аграрних позицій у формуванні продовольчої безпеки, незважаючи на підвищення рівня рентабельності основних видів діяльності за останні роки [2].

Безпека фінансового потенціалу суб'єктів господарювання агропромислового виробництва формує взаємозв'язок між аграрною та фінансовою політикою країни, передбачає загальні та специфічні принципи в реалізації державної політики у сфері посилення економічного розвитку країни. До перших належать пріоритет прав і свобод людини і громадянина; пріоритет забезпечення національних інтересів; законність, єдність тощо; до інших – подолання фінансових протиріч і баланс індивідуальних та національних інтересів, формування ефективного розподілу фінансових ресурсів і капіталу та державний контроль за їх використанням, створення макро- та мікро-фінансової стабільності [3].

Методичні особливості формування безпеки фінансового потенціалу суб'єктів господарювання агропромислового виробництва за його конкретним проявом є об'єктивна основа, яку слід враховувати при оцінці безпечного середовища функціонування аграрних підприємств, обґрунтуванні економічного стимулювання виробництва, визначенні форм фінансового забезпечення та напрямів інтенсивного і ефективного використання фінансових ресурсів. Це є важливим у сфері нарощування потенціалу сільського господарства, зміцнення його позицій на світовому ринку з метою формування певного рівня фінансової стійкості, поліпшення умов використання існуючих і акумульовані фінансових ресурсів суб'єкта господарювання [1].

Завдяки функціонуванню механізму державного регулювання фінансової безпеки, який є в основі ефективної державної підтримки сільського господарства можна відновити та зберегти продовольчу незалежності країни на належному рівні, у зв'язку з чим необхідно вжити ряд заходів, а саме:

- посилити стимулюючу функцію податків, перерозподіл державних коштів на користь подальшого розвитку сільського господарства шляхом здійснення індивідуальної державної програми та створення цільових фондів підтримки;
- зробити більш доступним лізингові та інші альтернативні форми кредитування для залучення фінансових ресурсів аграрний сектор;
- розвивати мікрокредитування малих підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності в сільському господарстві в рамках реалізації державних програм підтримки розвитку малого і середнього бізнесу;
- шляхом компенсації відсоткової ставки, врахування об'єктивної необхідності використання довгострокових і короткострокових кредитів, а також максимізації ризику через розвиток аграрного страхування для підтримки діяльності малих особистих сільськогосподарських господарств;
- розвивати та реалізовувати інвестиційно-інноваційну стратегію розвитку сільського господарства фундаментальних досліджень галузевого характеру, в умовах бюджетного фінансування цих процеси в найближчому майбутньому [4].

Безпека фінансового потенціалу суб'єктів господарювання агропромислового виробництва за диференційованим підходом до формування його стабільного рівня в регіонах визначає зміни факторів впливу на загальний рівень індустрії фінансової безпеки. Подальше дослідження показує, що зростання одного з факторів викликає зростання іншого і навпаки. Результати дослідження показують, що найбільш істотний вплив на сукупність факторів здійснюється державною фінансовою підтримкою та обсягами довгострокових кредитів банків. Однак останній фактор представлений не тільки довгостроковими кредитними ресурсами, а й обсягом лізингових операцій, які є життєво важливими в сільському господарстві [5].

Отже, формування безпеки фінансового потенціалу суб'єктів господарювання агропромислового виробництва має забезпечувати стратегічне управління, яке дозволяє їм ефективно адаптуватися до мінливого середовища, щоб запобігати та нейтралізувати небажані ризики та загрози, а також досягати довгострокових фінансових результатів.

Виходячи зі стану функціонування галузі в Україні та акцентуючи увагу на тенденції розвитку світового аграрного ринку, вважаємо за доцільне розвивати безпеку фінансового потенціалу суб'єктів господарювання агропромислового виробництва на основі стратегії управління фінансовими ризиками, стратегії управління капіталом, стратегії управління фінансами та антикризової фінансової стратегії. Зокрема, з боку держави необхідно стабілізувати рівень безпеки фінансового потенціалу суб'єктів господарювання агропромислового виробництва, що передбачає: збільшення внутрішнього перерозподілу фінансових ресурсів між суб'єктами ринку сільськогосподарської продукції, шляхом реалізації державної політики фінансової підтримки сільського господарства; сприяння розвитку фінансових відносин між аграрними підприємствами шляхом розширення лізингових послуг та інших альтернатив залучення фінансових ресурсів для сільського господарства; мінімізація ризику фінансування та інвестицій у сільське господарство.

Список використаних джерел:

1. Natalia V. Trusova, Oksana V. Hryvkiivska, Nataliya S. Tanklevska, Larysa A. Vdovenko, Oleksandr S. Prystemskyi & Svitlana V. Skrypnyk. Regional aspect of formation: The potential of financial safety in agrarian enterprises of Ukraine. *The Asian International Journal of Life Sciences*. Supplement 21 (1) december 13, 2019. P.169-186.
2. Синчак, В. та Вінська, Т. Організація фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників в контексті інтеграції до СОТ, *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету*, 2009. Вип. 17, 684-689.
3. Гривківська, О.В. Державна підтримка розвитку сільських територій, *Фінансова система України*. Збірник наукових праць, 2006. Т. 8, 364-369.
4. Танклевська, Н. Пристемський, О. Резерви для посилення фінансової безпеки розвитку сільського господарства, 2017. Харків: *БізнесІнформ*, 274-280.
5. Пристемський О.С. Сучасний стан та дієвість державної підтримки сільського господарства. *Електронне наукове фахове видання - міжнародний науково-практичний журнал «Фінансовий простір»*. 2017. №3(27). С. 32-38.

Оксана ПРОКОПИШИН
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного університету природокористування,
м. Дубляни, Україна

ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Діджитал-технології відіграють ключову роль в обліку та звітності, особливо в умовах діджиталізації економіки.

Україна, починаючи з 2020 року, взяла повноцінний курс на діджиталізацію своєї економіки та прагне стати одним із лідерів у цій галузі. Діджиталізація економіки вимагає не лише оцифрування державного сектору, а й відповідного рівня знань населення як найбільшого споживача діджитал-послуг. Бізнес також прагне не відставати й оцифровує майже всі бізнес-процеси, що призводить до створення нових послуг, пришвидшення обслуговування споживачів та проактивної поведінки підприємств. Рейтинг України серед країн Європи у сфері цифровізації економічних процесів є високим. [1, с. 49; 2, с. 47].

Впровадження цифрових рішень має як позитивні аспекти, так і певні проблеми.

Ключовою проблемою впровадження цифрових рішень в облік та звітність є забезпечення безпеки даних. З розвитком цифрових технологій кіберзлочинці використовують більш складні методи для викрадення конфіденційних даних, таких як фінансова інформація, персональні дані клієнтів і партнерів. Зберігання даних в цифровій формі на серверах або в хмарі підвищує ризик витоку даних. Витік може статися через вразливості у системах безпеки або через людський фактор (недостатньо обізнані у питаннях безпеки співробітники можуть ненавмисно або навмисно сприяти витоку інформації). Використання хмарних технологій в обліку часто призводить до ризиків, пов'язаних з компрометацією хмарних провайдерів. Злом хмарних сервісів може призвести до втрати даних і конфіденційної інформації. Ненадійне або застаріле програмне забезпечення може містити певні вразливості безпеки, які зловмисники можуть використовувати для доступу до систем обліку та звітності.

Наступною проблемою впровадження діджитал-технологій в облік та звітність є вартість оновлення програмного забезпечення та витрати на навчання персоналу, оскільки нові технології вимагають навичок та знань.

Певні складнощі можуть виникнути в процесі інтеграції наявних облікових систем з новими цифровими інструментами (існуючі облікові системи можуть бути застарілими і не мати підтримки сучасних протоколів обміну даними, що ускладнює інтеграцію з новими цифровими інструментами, такими як аналітичні платформи, хмарні сервіси, ERP-системи тощо). Але перевагами такої інтеграції можуть бути можливості автоматичної обробки великих обсягів інформації та зниження кількості помилок; нові інструменти забезпечують доступ до більш

точних і актуальних даних, що дозволяє приймати зважені рішення в реальному часі; у довгостроковій перспективі інтеграція дозволяє знизити витрати на обробку даних і покращити управління ресурсами. Інтеграція облікових систем з новими цифровими інструментами є складним процесом, але з обґрунтованим та прорахованим підходом вона може забезпечити значне підвищення продуктивності та конкурентоспроможності бізнесу.

До проблеми впровадження цифрових рішень в облік та звітність варто віднести проблему нормативного регулювання, оскільки більшість країн ще не мають чітких регламентів щодо використання діджитал-технологій в обліку, що може створювати певну правову невизначеність.

Перспективними позитивними моментами впровадження діджитал-технологій в облік та звітність є забезпечення автоматичного збирання, обробки та аналізу фінансових даних, що знижує ймовірність помилок і підвищує ефективність. Використання штучного інтелекту та машинного навчання допомагають виявляти тенденції, прогнозувати фінансові показники та створювати аналітичні звіти з використанням великих даних.

Хмарні технології та використання технологій блокчейн мають двоїсту природу свого застосування при впровадженні в облік та звітність. З одного боку вище були описані проблеми, пов'язані з використанням цих технологій. А з іншого впровадження хмарних сервісів з високим рівнем захисту які надають можливості шифрування та дотримуються стандартів безпеки, таких як ISO 27001, а також регулярний аудит хмарного провайдера для забезпечення відповідності вимогам безпеки забезпечує безпечний доступ до даних з будь-якого місця, а також спрощує обмін даними між відділами та підрозділами.

Технологія блокчейн забезпечує прозорість і незмінність облікових записів, що підвищує рівень довіри до фінансових даних і спрощує аудит. Використання технологій блокчейн може допомогти забезпечити прозорість та незмінність фінансових записів, що робить складнішим їх підробку, а також дозволяє зберігати дані в розподіленій мережі, що забезпечує захист від централізованих атак.

«Технологія блокчейн має потенціал для прискорення розвитку галузі бухгалтерського обліку за рахунок зниження витрат на ведення та узгодження бухгалтерських книг і забезпечення абсолютної впевненості щодо прав власності та історії активів» [3].

На етапі початкового використання даної технології робота аудитора і бухгалтера, звичайно, зазнає змін, бо зміниться механізм виконання конкретних облікових завдань, але не зникне сама потреба в кваліфікованих фахівцях в даних сферах діяльності. Це не скасовує факту, що фахівці з бухгалтерського обліку не повинні стежити за новими тенденціями та розробками в галузі блокчейн. Вони зобов'язані оцінювати потенційний вплив даної технології на багато аспектів своєї роботи. В даний час низка великих аудиторських компаній витрачають час і гроші на вивчення технології блокчейн, а знання основ роботи на цій платформі є принциповою вимогою до потенційних співробітників цих компаній. Зауважимо, що Австралія, Японія, Швейцарія, США, Велика Британія та інші країни вже активно займаються актуалізацією або створенням нової

законодавчої бази в сфері оподаткування щодо доходу юридичних осіб, яка буде враховувати впроваджену технологію блокчейн [4, с. 40; 5].

Діджиталізація дозволяє інтегрувати облік з іншими аспектами бізнесу, такими як управління ресурсами, логістика, маркетинг тощо. Використання аналітичних платформ дозволяє створювати детальні звіти в реальному часі, що дає змогу керівництву оперативно приймати зважені рішення.

Впровадження діджитал-технологій в облік та звітність, безумовно, може підвищити ефективність, але потребує врахування потенційних ризиків і проблем. Перспективи розвитку цих технологій обіцяють значне вдосконалення процесів, що сприятиме конкурентоздатності підприємств.

Список використаних джерел

1. Безрук Д. І. Діджиталізація економіки в Україні: проблеми та перспективи. Вісник львівського торговельно-економічного університету. економічні науки. 2023. № 71. С. 43–50.
2. Tenyukh, Z., Pelekh, U., & Khocha, N. (2022). Application of digital technologies in accounting and auditing at enterprises of Ukraine. Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series “Economics”, 9(4), 46-55.
3. Kwilinski, A.. Implementation of blockchain technology in accounting sphere. Academy of Accounting and Financial Studies Journal, suppl. Special Issue 2; Arden Vol. 23. 2019. P. 1-6. URL: <https://search.proquest.com/openview/524fee4b6a17c197550a834524260124/1?pq-origsite=gscholar&cbl=29414>.
4. Скрипник С. В., Сливка Я. В., Музиченко Т. О. Блокчейн-технології в бухгалтерії: нові підходи до забезпечення прозорості та надійності фінансової звітності. Економіка та суспільство. 2024. № 66. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4556/4499>.
5. Ярощук О., Белова І. Технологія блокчейн в бухгалтерському обліку та аудиті. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. № 3-4. С. 28–44.

Ольга ПУГАЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнського національного технічного університету,
м. Кропивницький, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ З АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ БЮДЖЕТОМ ЗА ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

Процес виконання завдань з аудиту розрахунків із бюджетом за податком на прибуток підприємств передбачає якісну розробку плану перевірки, безпосередні перевірочні дії правильності розрахунків належної до сплати суми, моніторинг і аналіз потенційних ризиків, виявлення ймовірних порушень та підготовку і представлення аудиторського звіту з отриманими результатами перевірки. Окреслені дії повинні відбуватись у чіткій відповідності з вимогами чинного законодавства, зокрема: Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів, а також профільних нормативно-правових актів, як, наприклад, Податковий кодекс України.

Об'єктом перевірки бази оподаткування податком на прибуток підприємств є відповідні правовстановлюючі документи, положення облікової політики, акти попередніх аудиторських і податкових перевірок, фінансова й податкова звітність, податкові реєстри, а саме: розділи Наказу про облікову політику в частині визначення витрат, доходів і фінансових результатів; система документообороту, що фіксує понесені витрати й отримані доходи у фінансовому й управлінському обліку; господарські операції, факти, події, що призвели до виникнення витрат і доходів в обліку; система внутрішнього контролю підприємства, що дозволяє перевірити правильність формування і розподілу прибутку тощо.

При виконанні завдань з аудиту розрахунків із бюджетом за податком на прибуток підприємств слід пам'ятати, що «документальне забезпечення будь-якого процесу має надзвичайно важливе значення, адже, у підсумку, саме документи є підставою для підтвердження фактів і мають доказову силу» [4].

Метою аудиту податку на прибуток Меліхова Т. і Бикова М. вважають «встановлення законності, достовірності і доцільності здійснених операцій з податку на прибуток підприємства і правильності їх відображення в обліку» [2, с. 22].

Метою аудиторської перевірки податку на прибуток підприємств, авторський колектив за загальною редакцією Петрик О. визначає «висловлення аудитором судження: чи відповідає інформація, наведена в декларації з податку на прибуток підприємства, про доходи, витрати, та визначений податок на

прибуток вимогам чинного податкового законодавства щодо їх визнання, оцінки та порядку класифікації» [3, с. 38].

Мета аудиторської перевірки розрахунків із бюджетом за податком на прибуток підприємств на думку Шмичкової І. – «допомогти підприємству уникнути фінансових та адміністративних санкцій (штрафів), що накладаються податковою службою через порушення порядку нарахування і несвоєчасність сплати у бюджет» [5].

На наше переконання, аудит розрахунків із бюджетом за податком на прибуток підприємств має декілька основних цілей, котрі спрямовано на забезпечення законності, повноти і точності податкових розрахунків і звітності, зокрема: перевірка відповідності чинному законодавству (аудитор має переконатись, що підприємство дотримується встановлених вимог податкового законодавства, у т.ч. і в частині підтвердження правильності обчислення розміру податку на прибуток, своєчасності подання звітності та сплати належної суми податку); завчасне виявлення й упередження будь-яких неточностей або помилок у розрахунках і звітності, а також надання рекомендацій щодо їх виправлення і ненастання у майбутньому; аудит дозволяє підтвердити, що всі операції та розрахунки пов'язані з податком на прибуток підприємств відображено точно, правильно, без порушень чи викривлень; аудит допомагає з'ясувати можливості для законної оптимізації податкових витрат, що може зменшити податкове навантаження на підприємство; результати аудиту дозволяють оцінити ефективність внутрішніх систем контролю і запровадити заходи для їх удосконалення.

Малярчук А., Шевчук Л. і Шкапоїд В. вважають, що для досягнення результатів податкового аудиту необхідним є вирішення таких завдань: розкриття порядку проведення аудиту прибутку та оподаткування; оцінка заборгованостей із бюджетом за податком на прибуток; покращення системи інформаційного забезпечення у прийнятті рішень інвесторами; сприяння бізнес-клімату в умовах законодавчих змін шляхом оприлюднення аудиторського висновку; представлення шляхів удосконалення методики проведення аудиту прибутку [1, с. 930].

Меліхова Т. і Бикова М. завданнями аудиту податку на прибуток визначають: «оцінити стан обліку податку на прибуток, які здійснювало підприємство за період, що перевіряється; виконати перевірку своєчасності та правильності відображення в обліку податку на прибуток; здійснити перевірку додержання підприємством вимог нормативних документів, які регламентують порядок ведення податку на прибуток» [2, с. 24].

Колектив авторів за редакцією Петрик О. стверджує, що для досягнення мети аудиту податку на прибуток підприємств необхідно перевірити: наявність і правильність оформлення первинних документів, що були підставою для визнання витрат і доходів при обчисленні розміру оподатковуваного прибутку; склад витрат звітного періоду у частині їх відповідності податковому законодавству; склад і повноту формування доходів звітного періоду; належність застосовуваних правил визнання витрат і доходів вимогам податкового законодавства; відповідність законодавству використовуваних підходів до

оцінки різних груп витрат і доходів; а також і правильність класифікації витрат і доходів, застосування облікових оцінок при обчисленні амортизаційних витрат, використання ставок і порядок обчислення самого податку на прибуток [3, с. 38].

Шмичкова І. пропонує виділяти такі завдання аудиту розрахунків із бюджетом за податком на прибуток підприємств, як: «оптимізація оподаткування, вчасне виправлення помилок, уникнення санкцій, удосконалення податкового обліку та звітності; контроль виконання податкових зобов'язань, формування податкової дисципліни, усунення прогалин законодавства; оцінка податкової історії, ефективності податкового обліку та звітності, виявлення потенційних податкових ризиків» [5].

На наш погляд, завданнями аудиту розрахунків із бюджетом за податком на прибуток підприємств є: оцінка належності і правильності формування витрат від усіх видів діяльності із віднесенням усіх доходів та з'ясування їх відповідності встановленим законодавчо критеріям; перевірка правильності обчислення суми податку на прибуток належної до сплати шляхом дослідження правильності формування бази оподаткування; перевірка обґрунтованості застосованих податкових пільг і ставок при оподаткуванні податком на прибуток відповідно до чинного законодавства; перевірка правильності організації і ведення первинного, аналітичного і синтетичного обліку у частині розрахунків із бюджетом за податком на прибуток підприємств; ідентифікація можливих порушень податкового законодавства і помилок у розрахунках та розробка рекомендацій для їх виправлення; аналіз достовірності наведених показників у фінансовій звітності та якості складання податкових декларацій; моніторинг своєчасності подання податкової звітності та сплати податку на прибуток; оцінка ефективності наявних внутрішніх систем обліку та контролю за розрахунками із бюджетом за податковими зобов'язаннями, у т.ч. і за податком на прибуток підприємств; розробка рекомендацій і пропозицій для вдосконалення існуючої системи податкових розрахунків, спрямованих на запобігання порушенням і виникненню помилок у майбутньому тощо.

Список використаних джерел

1. Малярчук А.К., Шевчук Л.П., Шкапоїд В.В. Сучасні тенденції розвитку податкового аудиту прибутку – інструмент збільшення податкових надходжень. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 927-934
2. Меліхова Т.О., Бикова М.М. Розробка програми аудиту податку на прибуток для підвищення фінансової безпеки підприємства. *Агросвіт*. 2017. № 1-2. С. 19-25
3. Петрик О.А., Давидов Г.М., Редько О.Ю. та ін. Аудит оподаткування підприємств : навч. посіб. ; за заг. ред. О.А. Петрик ; передм. Т.І. Єфименко. К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2012. 352 с.
4. Пугаченко О., Зарудна Н., Кундеус О. Визначення терміну «документооборот» у законодавчих актах і літературних джерелах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-57> (дата звернення: 24.10.2024)
5. Шмичкова І.Ю. Концепція вдосконалення системи аудиту оподаткування прибутку в Україні. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4513> (дата звернення: 24.10.2024)

Наталія РИЖИКОВА

доктор економічних наук, професор, професор
кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна

ЕФЕКТИВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЯК ЧИННИК ЙОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Аграрний сектор є важливою складовою частиною економіки України, що має значний вплив на соціально-економічний розвиток країни.

Соціально-економічний розвиток аграрного сектору України має велике значення для національної економіки. Аграрна галузь не лише забезпечує продовольчу безпеку країни, але й створює робочі місця, сприяє розвитку сільських територій та генерує валютні надходження через експорт сільськогосподарської продукції. Важливим аспектом є те, що аграрний сектор тісно пов'язаний з іншими галузями економіки, такими як переробна промисловість, транспорт та торгівля, що підкреслює його роль у формуванні економічної стабільності.

Крім того, ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення аграрного сектору може допомогти у виявленні проблемних ділянок, підвищенні конкурентоспроможності продукції та оптимізації витрат. В умовах глобалізації та стрімкого розвитку технологій, використання сучасних інформаційних технологій стає надзвичайно актуальним для аграрної галузі, що дозволяє не лише адаптуватися до змінюваних умов ринку, але й займати лідируючі позиції на міжнародній арені.

Аграрний сектор України грає ключову роль у формуванні економічної стабільності країни. За останні роки спостерігається поступове зростання сільськогосподарського виробництва, яке забезпечує не лише внутрішні потреби, але й істотну частину експорту. За даними Державної служби статистики України, у 2022 році обсяги виробництва сільськогосподарської продукції зросли на 5,7% у порівнянні з попереднім роком, що свідчить про відновлення галузі після негативних наслідків пандемії COVID-19.

Зайнятість у аграрному секторі залишається на високому рівні, зокрема, у сільському господарстві працює приблизно 13% населення країни. Це важливий фактор, оскільки аграрний сектор забезпечує робочими місцями не лише жителів сільських територій, але й сприяє розвитку пов'язаних галузей, таких як переробка та логістика. Проте, відзначається тенденція до зменшення кількості малих фермерських господарств, що потребує уваги з боку держави.

Експорт сільськогосподарської продукції залишається одним із основних джерел валютних надходжень для України. У 2022 році експорт агропродовольчої продукції склав близько 22 мільярдів доларів США, що становить приблизно 40% загального експорту країни. Основними товарними групами є зернові, олійні культури, а також продукція тваринництва. Водночас,

імпорт агропродовольчих товарів також має значний обсяг, зокрема, це стосується продуктів, які не виробляються в Україні у достатній кількості.

Таким чином, аграрний сектор України демонструє позитивні тенденції, проте для подальшого розвитку необхідно зосередитися на модернізації виробничих процесів, покращенні інформаційно-аналітичного забезпечення, а також на підтримці малих та середніх підприємств у цій галузі.

Сучасні інформаційно-аналітичні системи (ІАС) в аграрному секторі України відіграють важливу роль у забезпеченні ефективності управлінських процесів та прийняття рішень. Основними системами, що використовуються в цій галузі, є системи управління агрономічною інформацією, моніторингу сільськогосподарських культур, а також платформи для аналізу ринкових даних.

Серед переваг існуючих ІАС можна виділити можливість оперативного збору та обробки даних, що дозволяє аграріям швидко реагувати на зміни в умовах ринку. Наприклад, застосування геоінформаційних технологій сприяє точному моніторингу земельних ресурсів, що в свою чергу підвищує ефективність використання ресурсів. Також ІАС забезпечують доступ до даних про ціни на сільськогосподарську продукцію, що сприяє кращому плануванню виробництва та збуту.

Проте, незважаючи на численні переваги, існують і суттєві недоліки. По-перше, багато аграрних підприємств стикаються з проблемами інтеграції цих систем у свою щоденну діяльність. Високі витрати на впровадження та обслуговування ІАС можуть стати серйозною перешкодою, особливо для малих і середніх фермерських господарств. По-друге, недостатня кваліфікація персоналу у використанні новітніх технологій часто призводить до неефективного використання систем.

Важливим аспектом є також необхідність удосконалення існуючих аналітичних інструментів, зокрема, розробки адаптованих моделей прогнозування, що враховують специфіку українського аграрного ринку. Це включає в себе не лише агрономічні дані, але й соціально-економічні фактори, які можуть впливати на результати. Додаткова увага повинна бути приділена підвищенню рівня інформаційної грамотності серед аграріїв, що забезпечить більш ефективне використання наявних систем.

Для покращення інформаційно-аналітичного забезпечення аграрного сектору України доцільно запровадити ряд рекомендацій, що враховують сучасні технології, аналітичні інструменти та управлінські практики.

По-перше, важливо інтегрувати сучасні технології, такі як Інтернет речей (IoT) та штучний інтелект (ШІ), у процеси агровиробництва. Використання IoT дозволить здійснювати моніторинг стану ґрунтів, культури та погоди в реальному часі, що зробить управлінські рішення більш точними та своєчасними. Штучний інтелект може бути застосований для прогнозування врожайності, виявлення захворювань рослин та оптимізації витрат на ресурси.

По-друге, необхідно розробити адаптовані аналітичні інструменти, які враховують специфіку українського аграрного ринку. Це може включати системи, що поєднують дані про погодні умови, ринкові ціни та соціально-економічні показники. Впровадження таких систем дозволить аграріям

приймати обґрунтовані рішення, знижуючи ризики та підвищуючи конкурентоспроможність.

По-третє, важливим є розвиток навчальних програм для аграріїв, що забезпечать підвищення рівня інформаційної грамотності. Це може включати тренінги та семінари, на яких фермери отримуватимуть знання про використання новітніх технологій та аналітичних систем. Підвищення кваліфікації спеціалістів забезпечить ефективніше використання інформаційно-аналітичних ресурсів.

Крім того, доцільно створити платформи для обміну інформацією та досвідом між аграріями, науковцями та державними органами. Це дозволить не лише покращити доступ до актуальної інформації, але й сприятиме спільному вирішенню проблем, що виникають у аграрному секторі.

Загалом, впровадження цих рекомендацій сприятиме створенню більш ефективної інформаційно-аналітичної системи, яка відповідатиме потребам аграрного сектору України і забезпечить його стійкий розвиток.

Таким чином, аграрний сектор України має потенціал для подальшого зростання, проте для цього необхідно усунути існуючі бар'єри та запровадити інноваційні рішення.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. Офіційна статистика. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 07.11.2024).
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Звіт про стан аграрного сектору. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення 07.11.2024).
3. Іванченко, О. В. Інформаційно-аналітичні системи в аграрному секторі: сучасний стан та перспективи. *Вісник аграрної науки*. 2021. № 3. С. 25-30.
4. Коваленко, Т. Ю. Інноваційні технології в аграрному секторі: досвід України. *Міжнародний журнал аграрних наук*. 2019. 12(4). С. 67-72.
5. Лисенко, В. І. Прогнозування аграрного виробництва в умовах змін клімату. *Аграрний вісник*. 2020. №8. С. 15-19.
6. Food and Agriculture Organization of the United Nations. *Ukraine: Country Profile*. URL: <http://www.fao.org/countryprofiles/index/en/?iso3=UKR> (дата звернення 08.11.2024).

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ГАЛУЗЗЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах воєнного стану туризм в Україні залишається важливим компонентом економічної стабільності, навіть попри значні виклики та обмеження, пов'язані з безпекою. З огляду на складну ситуацію, ринок туристичних послуг не тільки продовжує підтримувати економіку, але й сприяє її адаптації до нових умов, забезпечуючи зайнятість населення та створюючи робочі місця, особливо в тих регіонах, які залишаються відносно безпечними. Важливим аспектом є підтримка суміжних галузей, таких як транспорт, готельно-ресторанний бізнес, сфера послуг, а також культурні та розважальні установи, що, своєю чергою, стимулює розвиток місцевої інфраструктури та забезпечує відновлення певних регіонів, які постраждали від бойових дій. Попри ризики, туризм формує важливий економічний резерв, адже внутрішні туристичні потоки дозволяють розвантажити ринок праці в містах, які прийняли велику кількість вимушено переміщених осіб. Крім економічних надходжень, туризм також є інструментом для підняття міжнародного іміджу України як країни, здатної зберігати культурну спадщину і відкритої до світу навіть у складні часи. Це стає додатковим стимулом для залучення міжнародної підтримки, партнерів та інвесторів, які можуть сприяти післявоєнному відновленню країни. Збереження інтересу з боку іноземних туристів, а також створення культурних і патріотичних турів для громадян України в регіонах, що залишаються під контролем держави, сприяє формуванню національної єдності й підсиленню міжнародної підтримки, яку Україна розраховує отримати після стабілізації ситуації.

Ринок туристичних послуг стає основою для стратегічного управління галуззю, яке спрямоване на забезпечення не тільки адаптації до умов війни, але й на створення стійкого фундаменту для післявоєнного відновлення і подальшого зростання. Систематичний аналіз ринку дозволяє визначати перспективні напрями розвитку, зокрема в безпечних регіонах, а також уникати ризиків, пов'язаних зі змінами в структурі попиту, економічними обмеженнями, інфраструктурними проблемами та питаннями безпеки. Це важливо, оскільки війна призвела до значних змін у споживчих потребах та пріоритетах, що зумовлює необхідність адаптувати туристичні послуги, роблячи акцент на доступності, безпечності та національній культурній спадщині.

У воєнний період стратегічне управління туристичною галуззю стає інструментом для мобілізації наявних ресурсів та розвитку інноваційних підходів, спрямованих на підтримку економічної стабільності [1]. Зокрема, важливим аспектом є розробка нових туристичних маршрутів та продуктів у відносно безпечних регіонах, зокрема на заході та в центрі країни, де можуть розвиватися культурно-історичний, екологічний та агротуризм. Така адаптована стратегія враховує поточні умови безпеки та зростаючий попит на внутрішні

подорожі, надаючи українцям можливість пізнавати власну країну, підтримуючи економіку і сприяючи соціальній згуртованості.

Аналіз ринку в Україні передбачає глибоке дослідження попиту на внутрішні туристичні напрямки, а також детальну оцінку тенденцій, змін у конкурентному середовищі та переваг споживачів, що дає можливість гнучко адаптувати туристичні послуги до потреб населення. Незважаючи на зниження обсягів внутрішнього туризму через обмеження мобільності та підвищені ризиків безпеки, зберігається значний інтерес до відносно спокійних і безпечних регіонів, як Карпати та інші західні області. За даними Державної служби статистики України, хоча кількість туристів зменшилася, внутрішній ринок продовжує функціонувати завдяки інтересу до безпечних і доступних напрямів для відпочинку, що надає позитивний вплив на економіку місцевих громад [2]. У поточних умовах туристичні підприємства змінюють свою маркетингову стратегію, роблячи акцент на безпечних туристичних продуктах, а також на культурно-історичних маршрутах у західних областях України, де зберігається висока концентрація історичних і культурних пам'яток. Окрім розробки турів до пам'яток та музеїв, активно популяризуються тематичні заходи, присвячені національній культурній спадщині, які також сприяють відновленню культурної сфери, а отже, і збереженню національної ідентичності в умовах війни. Крім того, збільшується попит на еко-туризм та активні види відпочинку в природних зонах, що дозволяє туристам зменшити стрес та втекти від урбанізованих зон, які зазнали ударів.

Високий рівень конкуренції на ринку спонукає туристичні підприємства до впровадження стандартів безпеки і оновлення сервісу. Наприклад, посилилася увага до надання туристичних послуг у захищених місцях та до забезпечення доступності медичної допомоги на маршрутах. В умовах обмеженого пересування цифрові платформи набули особливого значення для підтримки зв'язку з клієнтами, інформування їх про доступні напрямки та можливості, а також для просування актуальних пропозицій. За статистикою, близько 60% туристичних підприємств у безпечніших регіонах активно використовують соціальні мережі та онлайн-платформи для залучення нових клієнтів, інформування про нові пропозиції та підтримки репутації. Така адаптація дозволяє туристичним підприємствам підтримувати стійкий рівень попиту і допомагає уникати різких спадів у замовленнях, що в умовах кризи особливо важливо для стабільності економічної діяльності в регіонах.

В умовах воєнного стану стратегічне управління туристичною галуззю набуває особливої важливості, оскільки воно дозволяє не лише утримувати стабільність у короткостроковій перспективі, а й планувати дії для відновлення та розвитку галузі в майбутньому. Внутрішній туризм став основним напрямом, на який звертають увагу в Україні, оскільки іноземний туризм скоротився майже до нуля через бойові дії, закриття кордонів та страх іноземних туристів. Це змусило туристичні підприємства та владу адаптувати свої підходи, стимулюючи попит на внутрішні напрямки через спеціальні пропозиції, знижки та акції, орієнтовані на місцевих туристів. Окрім економічного ефекту, розвиток внутрішнього туризму сприяє підвищенню морального духу населення та

підтримує соціальні зв'язки, зокрема через організацію культурних заходів і тематичних екскурсій, що знайомлять українців із культурною спадщиною країни. Навіть за умов обмежень у 2023 році туристичний сектор України продовжував генерувати близько 1,5% ВВП країни, що свідчить про його важливу роль в економіці. Навіть у складних умовах воєнного часу інвестиції в туризм і його розвиток здатні підтримувати фінансову стабільність багатьох регіонів, забезпечувати робочі місця та стимулювати суміжні галузі, як транспортний сектор, громадське харчування та готельний бізнес. В умовах дефіциту міжнародних туристів Україна все більше спрямовує ресурси на підтримку культурного туризму, що включає розвиток музеїв, історичних пам'яток і культурних об'єктів, які є важливими не лише з точки зору економіки, а й як елемент національної ідентичності. Пріоритетом стратегії післявоєнного відновлення є підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі в Україні, що включає планування реконструкції пошкодженої інфраструктури, модернізацію туристичних об'єктів і поліпшення транспортної доступності. Зокрема, передбачається відновлення зруйнованих туристичних зон, оновлення маршрутів та розширення пропозицій екологічного та культурного туризму, який може стати однією з ключових частин відновлення галузі. Завдяки стратегічному підходу, туристичні підприємства зможуть краще підготуватися до післявоєнних умов, зокрема до залучення іноземних туристів, які, ймовірно, проявлять інтерес до української культури та історії.

Таким чином, глибокий аналіз ринку туристичних послуг, орієнтований на адаптацію до сучасних викликів і умов, є фундаментом стратегічного управління, яке дозволяє не лише зберегти життєздатність галузі у складний період, але й закладає основу для її подальшого розвитку та зростання. Це дослідження ринкових потреб і тенденцій включає оцінку попиту на внутрішній туризм, вивчення поведінки споживачів, а також аналіз основних напрямків і переваг туристів, що дозволяє краще розуміти, як адаптувати послуги під сучасні реалії воєнного часу. Завдяки такому підходу туристичні підприємства можуть оперативно реагувати на зміни в попиті, переорієнтовувати свої пропозиції на безпечніші регіони, інвестувати у цифрові канали комунікації, що стають незамінними для інформування споживачів, і водночас зберігати конкурентоспроможність, навіть в умовах високої невизначеності. Аналітичні дані дозволяють розробляти довгострокові плани, які враховують поточні виклики, як обмеження мобільності та потребу у безпеці, але водночас передбачають поступову підготовку до відновлення ринку після завершення війни. Стратегічне управління, що спирається на результати такого аналізу, забезпечує не лише адаптацію до існуючих обмежень, але й формує базу для перспективного розвитку, враховуючи потенціал внутрішнього туризму та можливості, які можуть з'явитися в Україні після стабілізації ситуації.

Список використаних джерел

1. Гаврилюк С., Мелесик С., Воробйова Н. Проблеми стратегічного розвитку туристичних дестинацій в умовах воєнного часу. *Вчені записки Університету «КРОК»*, Вип. 2(74). 2024. С. 116-124.
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

ТЕХНОЛОГІЯ БЛОКЧЕЙН В ОБЛІКОВІЙ СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ БІЗНЕСУ

Цифровізація значно трансформує сучасну економіку, через впровадження нових способів обміну, зберігання та обробки даних, що прискорює велику кількість бізнес-процесів. Завдяки автоматизації та великим обсягам оброблюваної інформації компанії можуть працювати ефективніше, швидше реагувати на зміни ринку й оптимізувати витрати. Блокчейн, як один із провідних інструментів цифровізації, вводить новий рівень прозорості та безпеки в бізнес-середовище, де довіра стає ключовим елементом.

Наше бачення сутності блокчейн у бухгалтерському обліку є наступне – це технологія розподіленого реєстру, яка дозволяє фіксувати всі фінансові транзакції в системі з високим рівнем захисту та прозорості. На відміну від традиційної подвійної бухгалтерії, блокчейн пропонує новий підхід до обліку – систему потрійних записів. Це означає, що всі записи транзакцій зберігаються у спільному реєстрі, доступному для учасників, що сприяє зниженню ризиків шахрайства та маніпуляцій. Блокчейн забезпечує облік у реальному часі та дозволяє автоматизувати процеси, зменшуючи витрати на аудит і підвищуючи довіру до бухгалтерських даних. Можна стверджувати, що впровадження блокчейну в бухгалтерський облік зможе підвищити рівень безпеки суб'єкта бізнесу, оскільки записи стають незмінними та доступними для перевірки всіма учасниками системи. Це ускладнює можливість шахрайства або маніпуляцій із фінансовими даними, забезпечуючи більшу прозорість і довіру до облікової інформації. Як результат, користувачі такого бухгалтерського обліку отримують надійну базу для прийняття рішень та захист від фінансових і операційних ризиків.

Ярошук О., Белова І., розкриваючи сутність блокчейна для бухгалтерського обліку, зокрема і в контексті підвищення економічної безпеки суб'єктів бізнесу, зазначають, що за допомогою блокчейну, замість того щоб зберігати окремі записи на основі квитанцій про транзакції, компанії можуть фіксувати свої операції безпосередньо в спільному реєстрі, створюючи інтегровану систему надійних облікових записів. Завдяки тому, що всі записи розподіляються та захищені криптографією, можливість їхнього знищення або маніпулювання для приховування діяльності зводиться до мінімуму. Це можна порівняти з транзакцією, засвідченою нотаріусом, але в цьому випадку роль нотаріуса виконує електронний «нотаріус» [1].

Вагою зазначити, що кожен новий запис господарських операцій підтверджується мережею, і його неможливо видалити чи підробити без впливу на всю систему. Це надає бізнесу захист від кібератак і витоку інформації, що є

критично важливим для фінансової стабільності та конфіденційності даних бізнесу.

Треба констатувати, наразі існує ряд перешкод та невирішених питань щодо впровадження блокчейну в облікову систему суб'єктів бізнесу. Н.Л. Правдюк вважає, що для успішного впровадження блокчейну в систему бухгалтерського обліку необхідно здійснити декілька важливих кроків. Перш за все, потрібно розробити відповідну законодавчу базу. Оскільки блокчейн пропонує новий підхід до обліку, який суттєво відрізняється від традиційних методів, це потребує створення нових нормативних актів та внесення змін до вже існуючих, щоб забезпечити правову підтримку нових технологій і забезпечити їх відповідність міжнародним стандартам. Також необхідно сформувати положення, які б регламентували практичне застосування блокчейну в бухгалтерському обліку. Важливу роль у процесі впровадження відіграє підготовка кадрів. Бухгалтерам, аудиторам і керівникам суб'єктів бізнесу потрібно опанувати нові технічні знання та навички, необхідні для роботи з блокчейном. Це сприятиме ефективному використанню технології та забезпечить швидку адаптацію до цифрових змін у сфері обліку [2].

Варто також розуміти, що із впровадженням цифрових технологій економіка стикається з новими ризиками, особливо у сфері кібербезпеки. Швидкий обмін і доступність даних збільшують можливості для кібератак, витоку даних або маніпуляцій із цифровою інформацією. Використання блокчейну частково знижує ці ризики завдяки децентралізації та криптографічному захисту даних, проте не знімає повністю виклики, пов'язані з доступом до технологій і високими витратами на їх обслуговування. Крім того, розвиток блокчейну створює потребу в нових навичках і знаннях, що може уповільнювати інтеграцію в традиційні бізнеси, які не готові до таких змін.

Отже, технологія блокчейн у бухгалтерському обліку підвищує економічну безпеку бізнесу завдяки прозорості, незмінності даних та захисту від маніпуляцій, що знижує ризики шахрайства і кібератак. Однак для повноцінного впровадження блокчейну потрібні законодавчі зміни та підготовка фахівців для адаптації до нових цифрових вимог.

Список використаних джерел

1. Ярощук О., Белова І. Технологія блокчейн в бухгалтерському обліку та аудиті. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Випуск 3-4. С. 28-44. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.03.028>.
2. Правдюк Н.Л., Обнявко М.В. Впровадження блокчейну в облікову систему: кроки назустріч. *Ефективна економіка*. 2022. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/14.pdf. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.12>.
3. Ніценко В.С., Руденко С.В. Управління ризиками на підприємствах агропродовольчої сфери. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 3. С. 12-21.

Тетяна САВАНЧУК

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровського державного аграрно-економічного університету,
м. Дніпро, Україна

Сергій ЮРЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровського державного аграрно-економічного університету,
м. Дніпро, Україна

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЯК ОСНОВА ДОСТОВІРНОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Управління економічною безпекою сучасного підприємства здійснюється на основі інформації яку отримує керівництво підприємство від аналітиків з фінансово-економічної безпеки. Основним джерелом такої інформації є облікова система підприємства, а тому наявність в такій системі достовірної інформації є запорукою якісного обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства.

Одним із способів забезпечення достовірності облікових даних є проведення періодичних інвентаризацій на підприємстві. Обов'язковість проведення річних інвентаризацій передбачена Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]. Проте для ефективного управління економічною безпекою підприємства використання лише даних річної фінансової звітності не є достатнім. Аналітичні розрахунки, що здійснюються на базі даних обліку в системі економічної безпеки мають проводитися постійно, щоб у керівництва була актуальна інформація про зміни фінансового стану в будь-який конкретний момент. Виходячи з цього, для підтвердження достовірності облікових даних інвентаризаційна робота на підприємстві має носити системний характер. Системність інвентаризаційної роботи базується на її належній організації, що, на нашу думку, повинна мати документальне забезпечення.

На сьогоднішній день, основним нормативним документом, що регламентує організацію та проведення інвентаризацій суб'єктів господарювання є «Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.14 зі змінами та доповненнями [2]. Це Положення регламентує основні вимоги та порядок проведення інвентаризацій, але не розкриває особливостей організації інвентаризаційної роботи в залежності від специфіки роботи підприємства та постійних потреб аналітиків з фінансово-економічної безпеки мати достовірну

інформацію про стан активів і зобов'язань господарюючого суб'єкту. В таких умовах, на нашу думку, важливо щоб у кожного суб'єкта господарювання на підприємстві був сформований внутрішній розпорядчий документ, який би, спираючись на вимоги діючих нормативних документів, розкривав порядок інвентаризаційної роботи конкретного суб'єкта господарювання. Таким нормативним документом може виступати «Положення про організацію та проведення інвентаризацій», яке повинно бути затверджене Наказом керівника господарюючого суб'єкта.

На початку запропонованого Положення необхідно навести перелік нормативних документів, якими має керуватися інвентаризаційна комісія при проведенні інвентаризацій. Всі члени інвентаризаційної комісії повинні ознайомитися зі змістом наведених нормативних документів до початку інвентаризації. Вказане Положення має містити кілька розділів, що розкривають організацію інвентаризацій на конкретному підприємстві.

Так, у розділі «Відповідальність за організацію інвентаризації» має бути зазначено не лише відповідальні особи, а і мета та завдання інвентаризацій, що здійснюються на підприємстві.

Розділ «Контроль за проведенням інвентаризації» повинен визначати порядок здійснення на підприємстві контролю за проведеними інвентаризаціями.

Третій розділ «Склад інвентаризаційної комісії» повинен визначати порядок формування тимчасових та робочих інвентаризаційних комісій на підприємстві, їх обов'язки, відповідальність за правильність і своєчасність проведення інвентаризацій та оформлення відповідних матеріалів з приводу неї.

У розділі «Періодичність проведення інвентаризацій» необхідно вказати прийняту на підприємстві періодичність проведення інвентаризацій за певними об'єктами. На основі вказаної періодичності повинні формуватися календарні плани інвентаризаційної роботи.

У розділі «Послідовність організації процесу інвентаризаційної роботи» варто виділити конкретні етапи проведення інвентаризації на підприємстві та перелік основних робіт, що мають бути здійснені інвентаризаційною комісією на кожному етапі роботи.

Останній розділ положення «Порядок відображення результатів інвентаризацій» повинен містити конкретний порядок відображення результатів інвентаризації та строки їх відображення в обліку підприємства, які мають узгоджуватися зі строками отримання та обробки облікової інформації для потреб управління економічною безпекою.

Таким чином, затверджене керівником господарюючого суб'єкту «Положення про організацію та проведення інвентаризацій» забезпечить документальну регламентацію організації інвентаризаційної роботи на підприємстві, що в свою чергу значно знизить ризики отримання недостовірної інформації з облікової системи підприємства для оцінки рівня його економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1997 р. № 996-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>

Віра САВЧЕНКО

кандидат економічних наук, професор,
доцент кафедри підприємництва, обліку та аналізу
Херсонського державного аграрно-економічного університету,
м. Херсон-Кропивницький, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ У КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

В Україні аграрний бізнес представлено суб'єктами, що мають різну організаційно-правову форму, розміри господарювання, спеціалізацію. Відповідно на рівні законодавства передбачено можливості використання різних варіантів оподаткування. Сільськогосподарські товаровиробники представлені як юридичними так і фізичними особами-підприємцями.

Станом на 01.01.2024 року для сільськогосподарських товаровиробників - юридичних осіб, що не є суб'єктами малого підприємства, як суб'єкти оподаткування, мають право обирати: оподатковуватися за загальною системою чи застосовувати спеціальний режим оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Юридичні особи - суб'єкти малого підприємництва, що здійснюють сільськогосподарську діяльність, мають право на обрання варіанту спрощеної системи оподаткування. Варіант оподаткування має обиратись з врахуванням особливостей господарської діяльності, можливостей ведення обліку і подання звітності. Поширеним є запит щодо консультації з оптимізації варіанту оподаткування до дорадчих служб.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених главою 1 Податкового кодексу України, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [2].

Групи платників – юридичних осіб, що використовують спрощену систему обліку та оподаткування визначено Податковим кодексом України (п. 291.4 Розділу XIV. Спеціальні податкові режими. Глава 1. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності) [2].

Суб'єкти господарювання – юридичні особи можуть обрати спрощену систему оподаткування 3 чи 4 групи:

- 3 група – платники ПДВ зі сплатою 3% від доходу; неплатники ПДВ - 5% від доходу, ЄСВ від мінімальної оплати праці (дохід обмежено 1167 мінімальних заробітних плат);
- 4 група - розмір ставок єдиного податку з 1 га с.г. угідь або земель водного фонду залежить від категорії земель, їх розташування.

Очікується реформування спрощеної системи оподаткування відповідно до Національної стратегії доходів до 2030 року [1]. Так передбачено, збільшення ставок єдиного податку у відсотках від обсягу отриманого доходу для

юридичних осіб третьої групи до значення, яке буде еквівалентом діючої ставки податку на прибуток (протягом 3-х років). Після закінчення перехідного періоду для юридичних осіб буде заборонено перебування на спрощеній системі оподаткування.

Аграрії, науковці та суспільство неоднозначно сприймають ці новації, проте, на нашу думку, спрощену систему оподаткування орієнтовано на підтримку малого бізнесу та нелогічним є її поширення на підприємства відповідно до галузевої приналежності незалежно від масштабів діяльності.

Відповідно до господарської практики більшість юридичних осіб, що здійснюють виробництво сільськогосподарської продукції обирає варіант оподаткування за 4 групою, що негативно позначається на якості ведення обліку та фінансовій звітності. З метою виведення з тіньового обороту земельних угідь в обробітку запроваджено мінімальне податкове зобов'язання (МПЗ) (з 2022 року). Платники податків, що володіють або орендують земельні ділянки або користуються на правах емфітевзису розраховують МПЗ та сплачують до бюджету різницю між сплаченими податками та МПЗ у разі якщо різниця позитивна. Після впровадження мінімального податкового зобов'язання значна кількість платників перейшли на загальну систему оподаткування [3]. За результатами вибіркового анкетування таких платників податків та інших підприємств – платників 4 групи, на предмет цільового спрямування обліку з'ясовано орієнтацію переважно на задоволення фіскальних вимог. Обстеження регламентів з облікової політики виявило те, що вони не оновлюються, містять імперативну складову та не розкривають методичних та організаційних аспектів обліку. Серед іншого це пояснюється відсутністю контролю дотримання вимог стандартів, що буде проблемою для платників податку на прибуток та знецінює функціональне навантаження обліку [4].

Національною стратегією доходів до 2030 року [1] передбачено обов'язковість ведення обліку незалежно від організаційно-правової форми та/або виду діяльності платника податків, що визначає необхідність розвитку бухгалтерського обліку як за організаційним так і за методичним аспектами, що є позитивним.

Список використаних джерел

1. Національна стратегія доходів до 2030 року. Міністерство фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf. (дата звернення: 03.11.2024).
2. Податковий Кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 04.11.2024).
3. Савченко В., Кононенко Л., Гай О. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників: стан, проблеми та перспективи. *Економічний простір*. 2023. Вип. 186. С. 114-118. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/186-20>
4. Savchenko V. Тенденції розвитку інформаційного забезпечення управління. *European Science*. 2023. С. 58-83.

Ірина САДОВСЬКА

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

Катерина НАГІРСЬКА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту
Луцького національного технічного університету,
м. Луцьк, Україна

ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Глобалізація економічних процесів зумовила принципову зміну підходів щодо механізмів організації стратегічного управлінського обліку на локальному рівні життєдіяльності національних підприємств. Стратегічний управлінський облік як невід’ємна складова розвитку будь-якого бізнесу, є тим невідчутним на перший погляд елементом, який майже не потрапляє в пакет щоденних питань локального менеджменту.

Невідчутність стратегічного управлінського обліку більше притаманна практичному середовищу. Фактично маємо ситуацію, коли наукові теорії досить впевнено розвивають вчення про стратегічний управлінський облік в аспекті його організації і як дотичної складової сталого розвитку [1-5].

Щодо вітчизняної практики застосування стратегічного управлінського обліку можемо констатувати нерозуміння фахівцями економічного напрямку ролі стратегічного управлінського обліку, як цілісної системи. Світова спільнота оперативніше реагує на виклики сучасного бізнесу. Відповідно, у 2021 році AICPA CIMA [6] провели ряд досліджень щодо стратегічного управління ефективністю, в результаті яких було виявлено низку проблем, пов’язаних із залученням людського капіталу компаній для створення позитивної цінності в стратегічній перспективі. Основні проблеми можна систематизувати для візуалізації ключових проблем задля пошуку інноваційних методів та інструментів практики організації стратегічного управлінського обліку. Отже, систематизація виявлених проблем наступна: 1) обмеженість поля розуміння менеджменту вищої ланки у користі наперед прописаних стратегій; 2) низький рівень обізнаності і практична відсутність знань в сфері стратегічного управління як серед менеджерів вищої ланки так і серед робітників; 3) відсутність практично дієвого мотиваційного механізму, який мав би пряму залежність від стратегій; 4) організаційна структура компаній налаштована на функціонування груп експертів, і абсолютно не пов’язана із стратегіями; 5) переважання моделей оперативного короткострокового бюджетування, які здебільшого представлені як відокремлені бюджетні програми з натуральними рахунками, що не асоціюється із стратегічними цілями; 6) відсутність

практичного алгоритму стратегічного управління ризиками, зазвичай на практиці споглядаємо управління поточними можливостями.

АІСПА СІМА видало систематизовану розробку Інтегроване управління продуктивністю (IPM – Integrated Performance Management) [7]. Головна ідея розробки полягає в тому, щоб компанії змінили інституційне мислення, внутрішній менталітет мислення та переконалися у неймовірній ефективності впровадження стратегічного управлінського обліку. Якщо бар'єр неприйняття компанії переступлять, далі процеси стають неповоротними в позитивному сенсі для їх розвитку. Загалом основні положення розробки [7], з урахуванням можливостей адаптації вітчизняного бізнесу і практик національних компаній, доцільно представити наступними блоками: 1) орієнтація компаній на досягнення стратегій через максимально можливе залучення власного людського капіталу; 2) досягнення мультикапітального підходу для організації стратегічного управлінського обліку; 3) по можливості розширювати межі класичних наукових способів та методів управління ефективністю, тобто, поступово переходити від добровільної до обов'язкової звітності з питань сталого розвитку та питань екології, соціальної сфери та управління (ESG) задля отримання позитивних змін у покращенні показників сталого розвитку і пришвидшення процесу бізнес-трансформацій; 4) розвивати корпоративну культуру, впроваджувати етичні принципи, які відповідають меті, цінностям і стратегічним цілям компаній, стимулюють інновації.

Запропоновані напрями удосконалення організації стратегічного управлінського обліку в контексті інтегрованого управління ефективністю (IPM) є дієвим, послідовним і цілеспрямованим поєднанням стратегій, продуктивності і стимулів в рамках нової культури ефективності та прагнень змінювати цінності на позитивні, із орієнтацією на роль людського капіталу та соціальні виклики.

Список використаних джерел:

1. Бондар М. І., Єршова Н. Ю. Стратегічний управлінський облік ризиків: теоретичні та практичні аспекти. *Фінанси України*. 2019. № 2. С. 69- 81. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2019_2_7
2. Бруханський Р. Ф.. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного менеджменту в сільському господарстві: теоретико-методологічні основи [Текст] : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. центр «Ін-т аграр. економіки». Київ. 2015. 468 с.
3. Єршова Н. Ю. Стратегічний управлінський облік: ключові проблеми практичного використання на підприємствах в інноваційній економіці. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер.: Економічні науки. 2018. Вип. 32. С. 181-185.
4. Садовська І. Б., Божидарник Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік: електронний навчальний посібник. Луцький НТУ. 2018 URL: <https://westudents.com.ua/knigi/39-buhgalterskiy-oblk-sadovska-b.html>
5. Шматковська Т. О., Дзямулич М. І. Стратегічний управлінський облік в умовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. Т.: ТНТУ, 2022. Том 74. № 1. С. 61–67.
6. CIMA – The Chartered Institute of Management Accountants. URL: <http://www.cimaglobal.com>
7. Integrated Performance Management. URL: <https://www.aicpa-cima.com/resources/download/integrated-performance-management-2-0>

Аліна САКУН

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Кропивницький, Україна

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

Внутрішній контроль відіграє особливу роль у системі обліково-аналітичного забезпечення управління, особливо в умовах сучасних викликів, зумовлених війною в Україні. Як процес, здійснюваний менеджерами та працівниками підприємства, внутрішній контроль слугує одним із найважливіших інструментів оцінки ефективності функціонування суб'єктів господарювання, що є вкрай актуальним у період соціально-економічної нестабільності.

Посилена увага до внутрішнього контролю пояснюється кількома факторами: по-перше, для певних суб'єктів господарювання наявність системи (служби, відділу) внутрішнього контролю є обов'язковою згідно з нормативно-правовими вимогами; по-друге, війна в Україні значно впливає на умови ведення бізнесу, вимагаючи оновлення управлінських функцій, посилення інноваційного підходу, стратегічного управління та підвищення конкурентоспроможності. Це, своєю чергою, спонукає до вдосконалення системи внутрішнього контролю як необхідної умови ефективного управління в кризових ситуаціях [1]. Крім того, в умовах сьогодення, коли питання стабільного функціонування та сталого розвитку підприємств набувають виняткового значення, вимоги до облікової інформації також змінюються. Економіка знань та інформаційне суспільство вимагають нової якості управлінських рішень та облікової інформації. Для забезпечення стійкості та безпеки бізнесу в умовах воєнного часу важливо своєчасно отримувати повну і достовірну інформацію щодо діяльності підприємств.

Однією з ключових технологій інформаційного забезпечення управління підприємствами під час війни є система управлінського обліку, яка тепер адаптується до особливих вимог внутрішнього контролю. Вона інтегрує комплекс облікових інструментів та методів, спрямованих на підтримку обліково-аналітичних процесів як у тактичному, так і в стратегічному управлінні. Система управлінського обліку в умовах кризових ситуацій, спричинених війною, отримує новий зміст і функціональне значення [2].

У цих умовах важливо орієнтувати управлінський облік на забезпечення внутрішнього контролю, який стає основою для прийняття обґрунтованих рішень. Це передбачає надання особам, які приймають управлінські рішення, необхідної інформації для розробки стратегічних планів дій і допомагає їм набувати практичних навичок виконання функціональних обов'язків у надзвичайних ситуаціях, спричинених воєнними діями [3].

Однією з головних функцій системи внутрішнього контролю, особливо актуальною в умовах нестабільного впливу як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, є ефективне управління ризиками. Враховуючи, що основним об'єктом управління в межах економічної безпеки підприємства є ризик, важливо уточнити визначення управлінського внутрішнього контролю. Це поняття можна трактувати як систему цілеспрямованих заходів, що забезпечують виявлення, ідентифікацію та аналіз ризиків [4]. В рамках управлінського внутрішнього контролю також реалізується розробка ефективних методів їх подолання із залученням інструментів обліково-аналітичної системи підприємства, що сприяє посиленню захисту та стійкості бізнесу в умовах невизначеності.

З розвитком інформаційних технологій та активною цифровізацією бізнес-процесів постають нові види загроз, зокрема кіберризиків, ризиків витоку даних, шахрайства та інші технологічні ризики, що вимагають адаптації систем внутрішнього контролю для підтримки безпеки та стабільності бізнесу.

У зв'язку з цим ідентифікація нових ризиків і загроз стає пріоритетним завданням, що значно підвищує значення внутрішнього контролю як складової системи економічної безпеки підприємства. Такий контроль дозволяє не лише виявляти потенційні ризики на ранніх етапах, але й своєчасно розробляти заходи для їх мінімізації, забезпечуючи комплексний підхід до збереження економічної стійкості та захисту інтересів суб'єктів господарювання в умовах мінливості зовнішнього середовища.

Таким чином, для власників та керівників сьогодні пріоритетом є побудова чітко організованої та ефективної системи внутрішнього контролю, яка дозволяє з мінімальними витратами досягати поставлених цілей та знижувати ризики, що виникають у зв'язку з непередбачуваними умовами ведення бізнесу під час війни.

Список використаних джерел

1. Сакун А.Ж. Внутрішній контроль в системі інформаційного забезпечення потреб управління підприємства. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2024. 41(185). 107-116. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/2709-4685/issue/view/19-20.01.2024>
2. Сакун А.Ж. Інформаційний супровід підприємництва з позицій стратегічного управлінського обліку. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. 2024. № 10. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2024/10/>
3. Скрипник С., Костенко Ю., Курей О. Управлінський облік на підприємствах України в умовах кризових явищ. *Економіка та суспільство*. 2023. (49). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-32>
4. Титенко Л.В., Богдан С.В., Мізіренко О.С. Управлінський внутрішній контроль в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1358–1363. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-202>.

Людмила СВИСТУН,
кандидат економічних наук, доцент
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
м. Полтава, Україна

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах економічних потрясінь та соціальної нестабільності, що виникли в Україні через військові дії з 2022 року, фінансове управління підприємствами набуло надзвичайного значення. Антикризові інструменти стали необхідним елементом для виживання бізнесу, а їх ефективне застосування забезпечує здатність підприємств пристосовуватися до динамічних умов ринку та мінімізувати ризики втрати капіталу. Сучасні антикризові стратегії охоплюють як короткострокові тактичні заходи, так і стратегічне планування, що дає можливість підприємствам не лише зберігати стабільність, але й розвиватися у складних умовах. Використовуючи аналіз статистичної інформації про роботу українських підприємств у період з 2022 по 2024 роки, можна виділити основні антикризові фінансові інструменти, які допомагають підтримувати стійкість і адаптивність бізнесу.

1. Управління ліквідністю та грошовими потоками. Ліквідність є основою для забезпечення фінансової стійкості підприємства в кризових умовах. З початком війни в Україні у 2022 році багато підприємств зіткнулися з проблемою нестачі обігових коштів через зростання дебіторської заборгованості та зменшення обсягів продажу. За даними Державної служби статистики, у 2023 році середній період інкасації дебіторської заборгованості зріс на 20%, що спричинило додаткові труднощі в управлінні ліквідністю. У зв'язку з цим особливу роль набули методи управління грошовими потоками, зокрема, використання короткострокових фінансових резервів і створення фінансових "подушок безпеки". Підприємства почали застосовувати більш гнучкі підходи до управління платежами, наприклад, реструктуризацію зобов'язань та прискорення оборотності коштів через оптимізацію запасів та умов оплати постачальникам.

Серед антикризових інструментів, які ефективно використовувалися українськими підприємствами, можна виділити також скорочення витрат та запровадження режиму жорсткої економії. Зокрема, у 2022-2023 роках понад 40% підприємств повідомили про скорочення непрямих витрат. Це включало зменшення витрат на рекламу, тимчасове призупинення незатребуваних інвестицій та перехід на енергозберігаючі технології, що дало змогу зберегти ліквідність і забезпечити стабільність діяльності.

2. Оптимізація структури капіталу та управління борговим навантаженням. В умовах війни багато підприємств опинилися перед необхідністю перегляду своєї боргової політики. Статистичні дані свідчать, що в 2023 році кількість компаній із зростаючим борговим навантаженням збільшилася на 15%, що стало наслідком загального падіння доходів. Одним із ключових інструментів

антикризового управління капіталом стало рефінансування боргів і реструктуризація кредитів. Це дозволило підприємствам зменшити фінансові зобов'язання та перерозподілити ресурси на найбільш критичні потреби.

Ще однією поширеною практикою стало залучення державної підтримки через програми компенсацій або пільгові кредити, які уряд запровадив для підтримки бізнесу під час війни. Пільгові програми, такі як "5-7-9%", дозволили малим і середнім підприємствам залучати необхідні ресурси для підтримки своєї діяльності на умовах, які є вигіднішими порівняно з ринковими. За даними Міністерства фінансів України, у 2023 році обсяг виданих кредитів за цією програмою зріс на 30%, що свідчить про її затребуваність серед українських підприємств.

3. Управління ризиками та диверсифікація діяльності. Значна частина підприємств в Україні з початком воєнних дій зазнала негативного впливу від втрати ринків збуту та обмеження логістики. За даними Асоціації експортерів України, експортна активність у 2022 році знизилася на 25%, що спричинило необхідність для підприємств шукати альтернативні шляхи збуту та нові ринки. Сучасним антикризовим інструментом стала диверсифікація діяльності та переорієнтація на внутрішній ринок або ринки країн-сусідів. Наприклад, підприємства сільського господарства та харчової промисловості почали розширювати свою присутність у Польщі та Румунії, що дало змогу відновити частину втрачених доходів.

Крім того, для зниження ризиків втрат активів підприємства стали активніше використовувати страхування, включаючи страхування майна та страхування відповідальності за виконання зобов'язань. Це дозволило забезпечити певний рівень захисту від економічних ризиків, пов'язаних із війною, а також посилити кредитоспроможність підприємств перед фінансовими інститутами.

4. Використання цифрових технологій для антикризового управління. Цифровізація стала одним із ключових інструментів для антикризового управління підприємством. В умовах військової загрози багато компаній перейшли на віддалену роботу, запровадивши цифрові системи управління бізнес-процесами, що дозволило оптимізувати діяльність та скоротити витрати. Зокрема, у 2023 році значно зросло використання CRM- та ERP-систем для управління замовленнями, постачанням та обліком фінансових операцій. Такі системи дозволяють ефективніше контролювати витрати, оптимізувати управління запасами та забезпечити прозорість у грошових потоках.

Окремим елементом цифровізації є застосування аналітичних інструментів, що базуються на штучному інтелекті та машинному навчанні для прогнозування ризиків і прийняття управлінських рішень. Завдяки автоматизації аналізу фінансових показників, підприємства отримують змогу швидше реагувати на зміни в економічному середовищі та ефективніше використовувати свої ресурси. За даними опитування, проведеного у 2023 році Торгово-промисловою палатою України, понад 60% середніх підприємств уже використовують подібні технології для оптимізації бізнес-процесів.

5. Антикризове планування та стратегічний контроль. Планування стало невід'ємною частиною антикризового управління, особливо в умовах невизначеності. Багато українських підприємств почали впроваджувати систему сценарного планування, яка дозволяє передбачити різні варіанти розвитку ситуації та адаптувати свої стратегії відповідно до змін. Це особливо важливо в умовах економічної нестабільності, коли можливі різкі зміни у валютних курсах, цін на ресурси або рівні попиту на продукцію. Використання сценарного планування дозволяє підприємствам зберігати гнучкість та своєчасно реагувати на кризи.

Крім того, стратегічний контроль є необхідним елементом антикризового управління, оскільки він дозволяє регулярно оцінювати ефективність прийнятих заходів і коригувати їх у разі потреби. Застосування ключових показників ефективності (КПІ) у поєднанні з фінансовою звітністю допомагає підприємствам не лише підтримувати фінансову стійкість, але й мати довгострокове бачення розвитку.

Отже, останніми роками антикризове фінансове управління для українських підприємств стало необхідним елементом їхньої адаптації до нових економічних умов, зумовлених військовими діями. Використання сучасних інструментів ризик-менеджменту дозволяє підприємствам зберегти свою господарську діяльність та забезпечити мінімізацію втрат.

Список використаних джерел

1. Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. URL: ukrstat.gov.ua.
2. Офіційний сайт Торгово-промислової палати України. URL: uccr.org.ua.
3. Myskiv, H. V., & Bilik, V. M. (2024). Essence and types of crisis management in enterprises. *Effective Economics*, Vol. 6, No. 1, pp. 19-27. DOI: [10.23939/smeu2024.01.019](https://doi.org/10.23939/smeu2024.01.019).
4. Shataylo, O. A. (2019). Content characteristics of the crisis management system. *Business Inform*, No. 5, 217-226. DOI: [10.32983/2222-4459-2019-5-217-226](https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-5-217-226).

Наталія СВІЧКАР

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри девелопменту
нерухомості, обліку та маркетингу
ННІ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
Українського державного університету науки і технологій,
м. Дніпро, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В БУДІВНИЦТВІ: АДАПТАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСУВАННЯ ДО ЗМІН ЗАКОНОДАВСТВА

В умовах війни в Україні будівельна галузь стикається з безпрецедентними викликами, які потребують глибокого переосмислення питань економічної безпеки. Знищення об'єктів інфраструктури, нестабільність економіки та високі ризики для інвесторів зумовлюють потребу в адаптації механізмів фінансування будівництва, що відповідатимуть сучасним умовам та законодавчим змінам. Постійне оновлення законодавства спрямоване на захист внутрішніх інвесторів та надання гарантій міжнародним інвесторам, що бажають взяти участь у відбудові країни. Особливої актуальності набуває підтримка стратегічних інвестицій у відновлення зруйнованої інфраструктури, оскільки зруйновані об'єкти вивільнених регіонів потребують відбудови, що неможливо без державних гарантій для інвесторів. Водночас необхідно забезпечити економічну безпеку, оскільки обмежені ресурси мають використовуватися з мінімальними фінансовими ризиками. Це включає заходи для зниження впливу валютних коливань, змін податкової системи та воєнних загроз. Ще одним важливим аспектом є створення сприятливого інвестиційного клімату – уряд України запроваджує нові законодавчі ініціативи, спрямовані на залучення вітчизняного та іноземного капіталів та розвиток будівництва, що дозволить зберегти стійкість галузі навіть у кризових умовах. Таким чином, питання економічної безпеки в будівництві та адаптація механізмів фінансування в умовах війни є надзвичайно актуальними та критично важливими для стабільного розвитку галузі й відновлення України.

Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» визначає фінансування будівництва як використання управителем коштів, отриманих в управління, на проектно-вишукувальні роботи та зведення об'єктів будівництва відповідно до договору [1]. Участь у фінансово-кредитних механізмах при будівництві житла та операціях з нерухомістю беруть різні суб'єкти: забудовники, управителі, довірителі, фінансові установи та нотаріуси. Це забезпечує комплексний підхід до розподілу ресурсів і обов'язків, який посилює економічну безпеку шляхом залучення контролю на різних етапах проекту.

10 жовтня 2022 року набрав чинності Закон України «Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому» (№2518-IX), прийнятий 15 серпня 2022 року [2]. Основна мета цього закону – забезпечити прозорість ринку нерухомості, а також захистити права інвесторів за рахунок більш жорстких вимог до документації та

гарантування прав на недобудовані об'єкти. Це нововведення особливо важливе в умовах воєнної нестабільності, коли ризики для інвесторів та підприємців суттєво зросли. Економічна безпека в цьому контексті стає ключовим фактором для залучення капіталу, оскільки зниження ризиків і захист прав інвесторів стимулює інвестиційну активність навіть в умовах криз.

Закон №2518 охоплює будівельні проекти будь-якого призначення та категорії складності, незалежно від функціонального призначення об'єктів (житлове або нежитлове), їх розташування (окремо розміщені або вбудовані/прибудовані), категорії замовника чи цільового призначення земельної ділянки. Такі норми сприяють єдності підходів у будівництві, створюючи стабільні економічні основи для різних типів проектів та знижуючи фінансові ризики як для забудовників, так і для кінцевих інвесторів.

Для залучення коштів на будівництво закон передбачає кілька основних механізмів: укладання договорів про участь у фонді фінансування будівництва (ФФБ), договорів купівлі-продажу майбутнього об'єкта нерухомості (МОН), а також емісію цільових корпоративних облігацій. Це дозволяє захистити інтереси інвесторів, оскільки надає їм більш формалізовані механізми для участі в будівництві з правовими гарантіями.

Водночас, згадані вимоги не поширюються на проекти, що фінансуються виключно за рахунок власних, кредитних або позикових коштів замовника або девелопера, що дозволяє самофінансованим проектам діяти незалежно від цих механізмів. Однак відсутність інститутів спільного інвестування в переліку дозволених механізмів фінансування викликає питання щодо їх прав і можливостей. Це створює певні обмеження для прямих і опосередкованих інвестицій, особливо з боку фізичних і юридичних осіб, що може ускладнити залучення коштів від ширшого кола інвесторів.

У результаті, нововведення Закону №2518-ІХ не лише забезпечують економічну безпеку за допомогою детального регулювання будівельних проектів, але й висвітлюють деякі питання, пов'язані з інвестуванням. Це створює основу для подальшого вдосконалення нормативної бази, зокрема в частині розширення можливостей для спільного інвестування, що сприятиме залученню капіталу для відбудови та розвитку України.

Фонд фінансування будівництва (ФФБ) є механізмом акумулювання коштів, переданих покупцями управителю ФФБ (фінансовій установі або банку з відповідною ліцензією). Ці кошти використовуються для фінансування об'єктів нерухомості за умовами договорів про участь у ФФБ. Важливо розуміти, що ФФБ не є юридичною особою, а виступає як інструмент для накопичення коштів покупців з метою передачі їм житла у власність після завершення будівництва.

Закон №2518 встановлює новий механізм для захисту прав інвесторів у нерухомість через договори купівлі-продажу майбутнього об'єкта нерухомості (МОН). Згідно з цим законом, продавець, який укладає такий договір, зобов'язаний забезпечити будівництво об'єкта, прийняття його в експлуатацію, підключення до інженерних мереж та передачу покупцю після завершення будівництва. Продавцем може бути не обов'язково замовник будівництва, а

третя сторона, наприклад девелопер, що уклав договір з замовником будівництва на організацію та фінансування проєкту.

За умовами договору МОН, спеціальне майнове право на об'єкт нерухомості передається продавцю після повної сплати вартості об'єкта або в інший час, якщо це зазначено у договорі. Однак, як очікується, на практиці цей механізм буде реалізований через передачу МОН лише після повної сплати вартості об'єкта, що знижує ризики неповного фінансування будівництва. До ухвалення цього закону інвестори не мали чітких правових механізмів для забезпечення своїх інтересів, оскільки договори купівлі-продажу нерухомості ще на етапі будівництва були недостатньо захищені в законодавчій площині.

Однак, навіть із новими нормами закону, певні комерційні ризики для інвесторів залишаються, особливо у випадках затримки здачі об'єкта в експлуатацію або невиконання зобов'язань продавцем. Це свідчить про необхідність посилення економічної безпеки у будівельній галузі, забезпечення суворого контролю та додаткових гарантій від девелоперів і забудовників. Ефективне застосування Закону №2518 сприятиме стабілізації ринку, підвищенню прозорості та зменшенню інвестиційних ризиків, що є критично важливим для довіри інвесторів, особливо в умовах відновлення та розвитку економіки України післявоєнного періоду.

Цільові облігації є специфічними цінними паперами, що дозволяють інвесторам отримати право на об'єкт (або його частину) житлового будівництва як форму погашення облігацій. Вони існують виключно в електронній формі, а сума випущених облігацій не може перевищувати вартість будівництва за затвердженою проєктною документацією. Такий фінансовий механізм потенційно міг би сприяти залученню коштів до будівництва, надаючи інвесторам можливість отримати житло у власність безпосередньо після завершення проєкту.

Однак через високу зарегульованість цільових облігацій цей інструмент не отримав широкого розповсюдження на ринку. Обмеження щодо емісії, складна процедура оформлення та численні вимоги до забудовників значно ускладнюють процес використання цього механізму. Як наслідок, лише поодинокі забудовники застосовують цільові облігації, оскільки переваги від використання цього інструменту часто не виправдовують адміністративних витрат і складнощів з його впровадженням.

Інтеграція цільових облігацій у будівельні проєкти могла б підвищити економічну безпеку для інвесторів і стимулювати розвиток прозорих інвестицій у нерухомість. Проте для цього потрібне спрощення законодавчих вимог і послаблення регуляцій, що дозволило б забудовникам ефективніше залучати кошти. В умовах післявоєнної відбудови такі реформи могли б надати додаткові стимули для залучення капіталу, забезпечуючи необхідні ресурси для відновлення житлового фонду України.

Отже, кожна із запропонованих схем інвестування в будівництво має свої переваги й ризики як для забудовників, так і для інвесторів. Для забудовника вибір оптимального механізму залучення коштів є ключовим, адже він безпосередньо впливає на прибутковість проєкту, дозволяє оптимізувати

податкове навантаження, знизити витрати та підвищити привабливість проєкту для покупців. Інвестори ж оцінюють схеми за рівнем законодавчого захисту, маркетингової привабливості та фінансової прозорості.

Для покупця вибір схеми інвестування впливає на рівень захисту їхніх коштів, стабільність інвестицій та вартість житла, що вони планують отримати. Тому важливим залишається подальший розвиток і вдосконалення правових механізмів, що регулюють будівництво, для підвищення економічної безпеки всіх учасників ринку та залучення необхідних ресурсів для відновлення й розвитку житлового фонду України.

Список використаних джерел

1. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю : Закон України від 19.06.2003 р. № 978-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15#Text> (дата звернення: 12.05.2024).

2. Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому : Закон України від 15.08.2022 р. № 2518-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2518-20#Text> (дата звернення: 12.05.2024).

Іван СЕМЕНЕЦЬ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОБЛІК ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія проти України та введення у зв'язку з цим воєнного стану призвели до суттєвих змін в умови функціонування бізнесу загалом, та зокрема, в питання трудових відносин. Так мають місце факти переміщення багатьох підприємств у відносно безпечні регіони і формування внаслідок цього фактично нових трудових колективів (від початку повномасштабного вторгнення в Україну зафіксовано 18 944 переміщень бізнесу[1]); переживаючи скрутні часи підприємства вимушені мінімізувати свої витрати всіма можливими способами, включаючи і оптимізацію та мінімізацію витрат на оплату праці (лише 9,5 % компаній зазначають що не зазнали фінансових втрат внаслідок війни [2, с.28]); відбуваються суттєві зрушення на ринку праці, які мають суттєвий вплив і на розмір її оплати (на кінець 2023 р. було зафіксовано в світі 6,3 млн. біженців з України [2, с.14] та 3,5 млн. внутрішньо переміщених осіб [3, с.2]).

Мето дослідження було вивчення законодавчих новацій та практичного досвіду обліку заробітної плати в умовах форс-мажорних обставин воєнного стану.

Л.Боденчук відзначає, що на сьогоднішній день можуть скластися п'ять різних умов роботи для підприємств:

- ідеальна ситуація – підприємство працює у звичайному режимі (на жаль, таких дуже мало);
- умови для роботи є, але частина працівників евакуювалась;
- підприємство має в штаті мобілізованих та добровольців Територіальної оборони;
- обсяги робіт значно скоротилися;
- підприємство не може працювати зовсім» [4].

Слід зазначити, що на виклики воєнного стану в питаннях врегулювання непростих питань оплати праці, досить оперативно було розроблено та прийнято Закон України № 2136 від 15.03.2022 р. «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [5]. Даний Закон вносить суттєві корективи в трудове законодавство, а саме:

- збільшується з 40 годин до 60 год. максимальна норма часу за тиждень,
- знімається гранична норма надурочних робіт,
- відмінюються компенсації за залучення до роботи в святкові та неробочі дні,
- відмінюється скорочення тривалості роботи в нічний час,

- тимчасове призупинення заборони виконання роботи у вихідні та святкові дні,
- відмінюється скорочення тривалості роботи на передодні святкових та неробочих днів,
- змінюється тривалість відпусток,
- спрощуються умови звільнення,
- спрощуються умови зміни умов праці,
- графіки роботи та виплати встановлюються відповідно до економічної ситуації що складається.

Для бухгалтера такі зміни означають необхідність оперативного реагування на законодавчі нововведення, що вимагає нових підходів до організації обліку заробітної плати.

Багатьом підприємствам доводиться працювати в умовах нестабільності фінансових надходжень, обмеженості кваліфікованих кадрів через міграційні процеси та мобілізацію. Зважаючи на специфічні умови, бухгалтери змушені коригувати традиційні схеми обліку, враховуючи затримки у виплатах та відпрацьований час [3].

В таких умовах особливо важливим є чіткий облік робочого часу, щоб максимально дотриматись стандартів соціального захисту і забезпечити прозорість виплат за умов нестабільності. Підприємства в багатьох випадках вимушено переходять на гнучкі графіки роботи а також широко застосовується часткова зайнятість, що потребує відповідної документальної фіксації. Важливим аспектом є облік простою та неоплачуваних відпусток, які виникають через обмежену можливість виконання робочих обов'язків. В цій ситуації важко переоцінити застосування електронних засобів обліку для фіксації відпрацьованих годин або автоматизованих систем, що забезпечують точність обліку для віддалених працівників [6].

На особливу увагу заслуговують питання трудових відносин та оплати праці з мобілізованими працівниками. Слід зазначити, що даній категорії з початку повномасштабного вторгнення зберігався середній заробіток, проте така норма була скасована в липні 2022 р. відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин», оскільки фактично він не виконує свої трудові обов'язки.

Разом з тим за мобілізованими працівниками зберігається цілий ряд соціальних гарантій:

- робоче місце та посада;
- додаткова 14 денна оплачувана відпустка для учасників бойових дій;
- оплата 100 % лікарняних незалежно від трудового стажу;
- пріоритетність на залишенні в штаті при скороченні штату фірми;
- зарахування періоду військової служби до трудового стажу.

Для підтримки підприємств які вимушені припиняти діяльність або евакуюватися держава пропонує субсидії та компенсації для часткового покриття витрат на заробітну плату працівників. Однак для отримання цієї підтримки компанії зобов'язані вести ретельний облік витрат на оплату праці, що включає надання докладної звітності та підтвердження цільового

використання коштів. Отож така підтримка зменшує навантаження на бюджет підприємств, забезпечуючи мінімальні стандарти соціального захисту, але водночас накладає додаткові вимоги щодо звітності та документації. Це створює необхідність у посиленні облікових функцій підприємств, щоб вони могли своєчасно звітувати про їх цільове використання.

Отож можемо констатувати, що облік відпрацьованого часу та заробітної плати в умовах воєнного стану в Україні має ряд особливостей, обумовлених змінами в законодавстві та економічних умовах. Зокрема слід звернути увагу на такі аспекти:

- використання електронних засобів обліку для фіксації відпрацьованого часу, особливо в дистанційній роботі або за умов змінних графіків роботи, що забезпечить своєчасність та точність нарахунків заробітної плати;
- адаптація внутрішньої звітності підприємств, щоб врахувати специфіку неповного робочого часу, простоїв і неоплачуваних відпусток;
- розробка політики управління робочим часом із врахуванням змін у законодавстві та індивідуальних потреб працівників, особливо для тих, хто має особливий статус (мобілізовані, залучені до оборонних заходів);
- посилення державної підтримки підприємств шляхом компенсацій та субсидій, з метою зниження фінансового навантаження та підтримки соціальної стабільності;
- розширення функцій обліку, що включають використання інноваційних підходів для збереження облікових даних та адаптацію до нових умов.

Список використаних джерел

1. Опендatabot. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2023> (дата звернення: 08.11.2024)
2. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2024, 86 с. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf> (дата звернення: 08.11.2024)
3. Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні - P16. Квітень 2024 року URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd1461/files/reports/IOM_UKR_GPS_Internal%20Displacement%20Report_Round%2016_UA_June%202024.pdf (дата звернення: 08.11.2024)
4. Боденчук Л. Оплата праці в умовах воєнного стану. URL: <https://aktiv.ua/ua/materials/articles/oplata-truda-v-usloviyah-voennogo-polozheniya> (дата звернення: 08.11.2024)
5. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України №2136 від 15.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 08.11.2024).
6. Сідоренко О.М. Управління персоналом в умовах кризи: проблеми та перспективи. *Економіка та управління підприємствами*. 2022. № 8. С. 20-26.
7. Левченко І.І., Кравчук Т.Г. Особливості обліку робочого часу під час дистанційної роботи в умовах воєнного стану. *Фінанси, облік і аудит*. 2023. № 3. С. 15-22.

Iryna SIEVIDOVA
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Social and Economic Disciplines
Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine

RISKS OF DIGITALIZATION IN THE BANKING SECTOR

The modern banking system is undergoing significant changes under the influence of global economic and technological transformations. Modern challenges, in particular digitalization, growing competitive pressure from FinTech companies, cyber security and strengthening of regulatory norms, require banks to adapt to new conditions. Global processes are also driving changes in financial markets and a growing interest in sustainable finance, which is affecting the structure of banking activities.

Digitalization is one of the leading trends in the banking sector, which is aimed at improving the efficiency of customer service and reducing operating costs. For Ukraine, the study of the ways of digitalization is very relevant due to the fact that due to the insufficient effectiveness of the reforms, some of the official statistics remain closed, some data, which are the starting point for the study of the digital economy, are not published in the open press or are published in a distorted form. At the same time, the digital sector of the economy is developing quite quickly (in Ukraine, there are a large number of users of cryptocurrencies, cryptocurrency exchanges exist legally, transactions with cryptocurrencies are also partially carried out), which makes the task of researching the digital shadow economy particularly relevant.

Digitization in the banking sector is perceived as a part of the economy that exists in the digital space and uses modern digital technologies. Since the rapid development of technologies complicates the understanding of the digital economy, a general approach to this concept has not yet been developed, but its common features have been identified depending on the nature, common goal or theme of this phenomenon, which reflects the general nature of digitalization: the role of the initiator is the bank; the role of the consumer of banking services as an active subject.

Online banking, mobile apps, chatbots, and artificial intelligence provide new opportunities for customer service. As the researchers note, traditional banks can create competitive advantages in the field of information technologies both through their own developments and through cooperation with vendor companies or IT integrators [1].

Digitalization also increases the level of accessibility of banking services, which allows banks to attract new customers and improve the quality of service. At the same time, digital innovation requires significant investment in technological infrastructure, data protection, and cybersecurity. Financial technology companies (FinTech) are actively changing the market of financial services, offering fast, affordable and innovative solutions. For example, platforms for online lending, mobile payment systems, asset management technologies have become serious competitors for traditional banks. According to experts, new trends in the development of financial technologies through automation of various processes in all industries; improving access to financial services in all segments of the global financial environment;

inclusiveness and accessibility of financial services through remote customer service channels. FinTech companies developed flexibility and loyalty in product development, developed a network of new partnerships, and changed the focus of their activity from the marketing sector to business efficiency and profitability [2].

To remain competitive, banks are integrating FinTech solutions or entering into partnerships with such companies in an effort to increase the flexibility and speed of service delivery. At the same time, it poses challenges for banks in the form of adaptation to new business models.

With the growth of digitalization, the issue of cyber security is becoming a key issue in the banking sector. Banks process a significant amount of personal data and financial transactions, so they often become the target of cyber attacks. Modern cyber security standards provide for the protection of information systems of banks against unauthorized access and malicious use of data.

Transactions processed in real time have a huge positive impact on efficiency and quality of customer service, but this speed makes it incredibly difficult to detect and respond to fraud, especially on a large scale. This requires banks to constantly invest in modern security systems to avoid financial and reputational losses [3].

Regulatory bodies around the world are increasing their oversight of banking institutions to ensure the stability and transparency of financial markets. For example, Basel III regulations require banks to increase capital levels and manage risks to ensure financial stability. This affects the capital structure of banks and their ability to lend to the economy. The issue of sustainable development is becoming increasingly relevant for the banking system. In many countries, banks implement sustainable financing policies that support projects that have a positive impact on the environment. For example, banks actively invest in renewable energy projects, environmentally friendly transport and waste disposal. This corresponds to the global goals of sustainable development established by the UN .

Cyber risks affects both advanced economies and low-income countries but the responsibility for cybersecurity ultimately rests with the financial institution. Banks that actively support sustainable development projects receive advantages in the eyes of society and investors, which contributes to increasing their reputation and stability. At the same time, the transition to sustainable financing requires a review of the banks' strategic priorities.

References

1. Bolduieva O.V., Bolduiev M.V., Lyshchenko O.H. Informatsiini systemy ta finansovi tekhnolohii v mizhnarodnii bankivskii industrii. [Information systems and financial technologies in the international banking industry]. *Efficient economy*. 2024. №8. DOI: 10.32702/2307-2105.2024.8.8. [in Ukrainian]
2. Kravchuk N.Ia., Lutsyshyn O.O. Hlobalni finansy i fintech: vyklyky, trendy ta systemni determinanty rozvytku. [Global finance and fintech: challenges, trends and systemic determinants of development]. *The world of finance*. 2022. №2(71). P. 22-42. DOI: 10.35774/sf2022.02.022. [in Ukrainian]
3. Eisenbach, T.M., Kovner, A., & Lee, M.J. Cyber risk and the U.S. financial system: A pre-mortem analysis. *Journal of Financial Economics*. 2022. № 145(3). P. 802-826. DOI: 10.1016/j.jfineco.2021.10.007.

Світлана СКРИПНИК

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри підприємництва,
обліку та фінансів
Херсонського державного аграрно-економічного університету,
м. Кропивницький, Україна

ІНСТРУМЕНТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Забезпечення економічної безпеки бізнесу є одним із першочергових завдань і невід'ємною частиною успішного функціонування будь-якого підприємства. Економічна безпека підприємства розглядає ряд питань захищеності діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища, а також його здатність швидко усунути загрози або пристосуватися до існуючих умов. Для її забезпечення необхідний постійний моніторинг, який передбачає використання спеціальних інструментів обліку, аналізу та контролю серед їх великого загалу. Причому ці інструменти мають застосовуватися у всій сукупності складових її елементів. Різноманітність інструментів, які застосовують для моніторингу економічної безпеки, потребує їх систематизації.

Різні науковці у своїх публікаціях по-різному вбачають розмежування економічної безпеки на функціональні складові і інструментарій забезпечення економічної безпеки. Зокрема О. С. Хринюк та М. Р. Корчовна [1], Загородня А. С. [2], Копитко М.І. [3] розглядають складові економічної безпеки за видовою ознакою та виокремлюють механізм її забезпечення як основний елемент, що включає сукупність різних інструментів. Ткачук Г.Ю. [4] наголошує на відсутності єдиного універсального інструментарію із забезпечення економічної безпеки підприємства і вказує на його індивідуальність відносно кожного підприємства. Зважаючи на значний дослідницький інтерес до цієї проблематики, простежується недостатнє опрацювання специфіки моніторингу за допомогою інструментів обліку, аналізу і контролю для оцінки економічної безпеки.

Для реалізації економічної безпеки використовуються найрізноманітніші засоби, узагальнено названі інструментами економічної безпеки.

Інструментарієм забезпечення економічної безпеки називають сукупність способів (інструментів), за допомогою яких можливо впливати на різні системи підприємства з метою її стабілізації та зміни певних її параметрів. Іншими словами, інструментарій економічної безпеки - це комплексний набір інструментів, які використовуються спільно для досягнення більшого ефекту в процесі забезпечення економічної безпеки. Тим часом самих інструментів безліч, що зумовлює різноманітність інструментарію забезпечення економічної безпеки. Для кожного окремого підприємства інструментарій виходить унікальним унаслідок того, що кожна організація стикається з різними загрозами, виходячи з особливостей сфери діяльності та масштабів виробництва.

Для моніторингу економічної безпеки підприємства важливо правильно використовувати її інструменти, а також мати гнучкість для переключення між

ними, крім того, необхідно досконально знати всі наявні інструменти та постійно розширювати свій інструментарій, що дуже важливо у наш час – за умов посилення турбулентності економіки.

Для того щоб визначити інструменти для моніторингу і забезпечення економічної безпеки підприємства доцільно сфокусуватися на її функціональних складових, оскільки вони є взаємопов'язаними елементами єдиного процесу. Адже моніторинг економічної безпеки підприємства представляє собою комплексний процес постійного спостереження за його станом, включає збір даних, аналіз показників та прогнозування майбутніх ризиків. Для ефективного моніторингу необхідно використовувати різноманітні інструменти та методики, а також регулярно оновлювати інформаційну базу. Завдяки моніторингу підприємство може своєчасно виявляти загрози, приймати обґрунтовані рішення та мінімізувати збитки.

Забезпечення ефективної роботи системи моніторингу базується на детальному плані дій, який враховуватиме специфіку діяльності підприємства та постійному його оновленні.

Обліково-аналітичні дані та дані контролю виступають незамінним інструментом для забезпечення економічної безпеки підприємства. Вони дозволяють виявляти відхилення від нормального функціонування, потенційні загрози та оцінювати ефективність заходів з безпеки (рис.1).

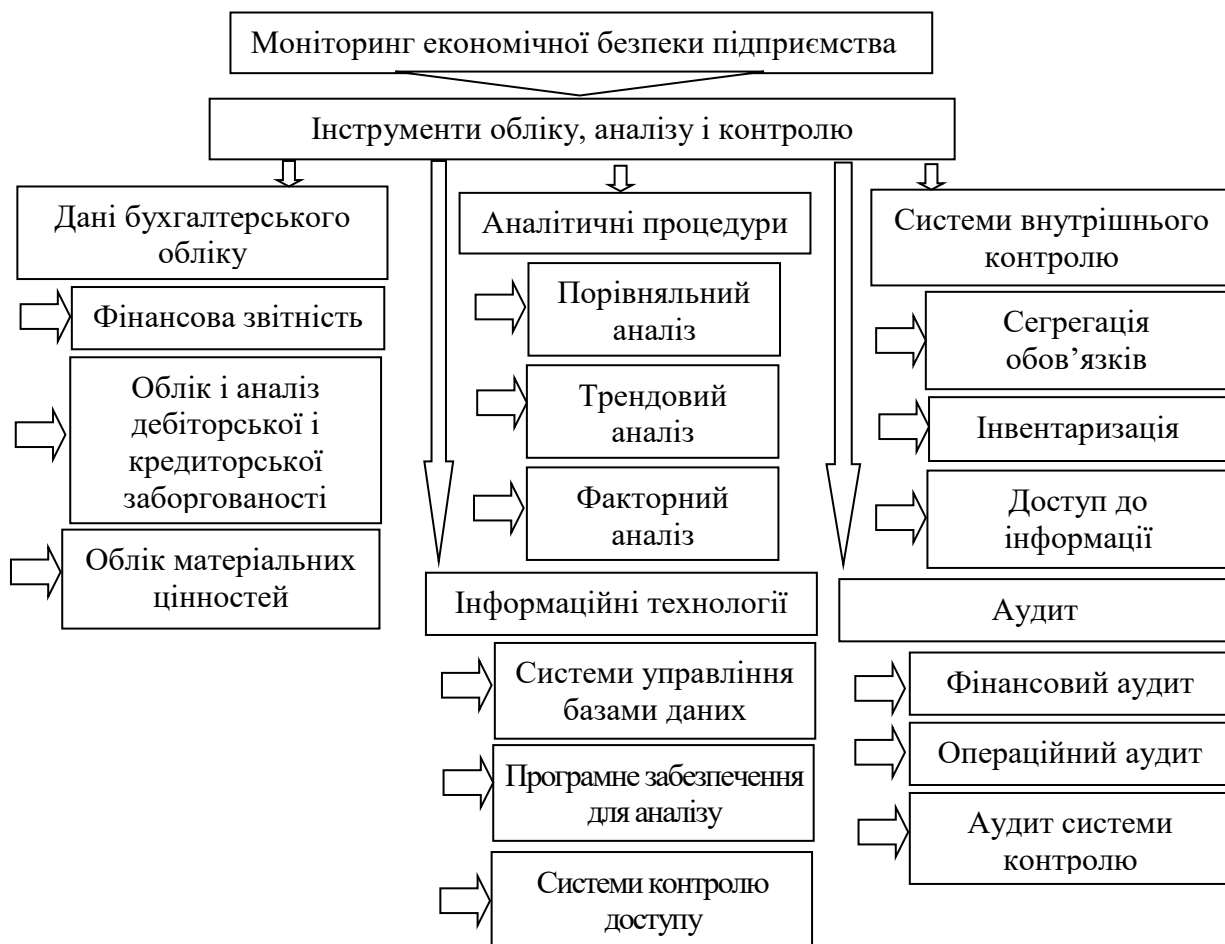

Рис. 1. Обліково-аналітичні і інструменти контролю моніторингу економічної безпеки підприємства

Інструменти системи бухгалтерського обліку дозволяють оцінити фінансовий стан підприємства, виявити відхилення від планових показників та тенденції розвитку, виявити потенційні проблеми з погашенням боргів, оцінити ліквідність активів, забезпечити контроль за рухом матеріальних ресурсів, запобігає втратам та розкраданням.

Аналітичні процедури передбачають порівняння фактичних показників з плановими, попередніми періодами або галузевими середніми, дозволяють виявити відхилення та їх причини, тенденції зміни показників у часі, прогнозувати майбутні результати та своєчасно вживати корективних заходів, виявити вплив окремих факторів на кінцевий результат, оцінити їхню значущість.

Системи внутрішнього контролю створюють захисний бар'єр на підприємстві, а саме спрямовані на розподіл обов'язків між різними працівниками з метою запобігання зловживань, регулярний перелік матеріальних цінностей дозволяє виявити втрати та невідповідності, обмеження доступу до інформації - лише для уповноважених осіб.

Процедури аудиту за його напрямками дозволяють здійснювати оцінку достовірності фінансової звітності, оцінити ефективність та доцільність ділових процесів, а також адекватність та ефективність системи внутрішнього контролю.

І нарешті п'ята складова також являє собою інструмент захисту всієї системи, охоплює і об'єднує всі інші, здійснюючи зберігання великих обсягів інформації, швидкий пошук необхідних даних, дозволяє проводити складні аналітичні розрахунки, будувати моделі, забезпечую контроль за фізичною безпекою підприємства та обмежує доступ до приміщень та інформаційних ресурсів.

Отже, ефективний моніторинг економічної безпеки є важливою умовою успішного функціонування будь-якого підприємства. Вибір і використання сучасних інструментів обліку, аналізу та контролю і конкретних методів залежить від специфіки діяльності підприємства, його розміру та інших факторів. Систематичне використання цих інструментів дозволяє своєчасно виявляти та нейтралізувати загрози, мінімізувати ризики, забезпечуючи стабільність та розвиток бізнесу.

Список використаних джерел

1. Хринюк О. С., Корчовна М. Р. Система забезпечення економічної безпеки підприємства: основні елементи. *Ефективна економіка*. 2015. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3927>
2. Загородня А.С. Формування механізму управління економічною безпекою підприємств: дис... д-ра філософії: 073 «Менеджмент». Київ, 2023. 237 с.
3. Копитко М. І. Основи економічної безпеки.: курс лекцій. Львів. ЛьвДУВС, 2024. 346 с
4. Ткачук, Г. Ю. (2022). Інструментарій забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економічний простір*. 2022. № (178). С. 55-59. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1069>

Олена СТЕШЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту
Українського державного університету залізничного транспорту,
м. Харків, Україна

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Для підприємств забезпечення фінансової безпеки їхньої виробничої діяльності потребує створення власних систем захисту. Мета цих систем полягає в оперативному виявленні та попередженні загроз, а також у всебічному забезпеченні досягнення поставлених цілей. Впровадження таких систем здійснюється через інтегровану взаємодію концептуального, організаційно-управлінського та ресурсного компонентів, спрямованих на захист фінансових інтересів. Це досягається шляхом об'єктивного та комплексного моніторингу фінансової діяльності і всебічної оцінки рівня фінансової безпеки підприємства.

Сутність самого поняття безпеки – економічної та фінансової, як однієї з її підсистем, полягає в якісній характеристиці системи, яка забезпечує нормальні умови діяльності, відповідність розробленій стратегії, досягнення цілей, а також здатність протистояти різним загрозам, у разі їх виникнення, і швидко відновлювати втрачені економічні позиції [1].

Поняття фінансової безпеки ґрунтується на грамотній стратегії розвитку в умовах зовнішніх і внутрішніх загроз, врахуванні фінансової невизначеності, змін мікроекономічного характеру. В сучасному нестабільному економічному середовищі підприємство повинно оптимально співвідносити ризики і прибутки, приймати обґрунтовані рішення, запобігати можливим загрозам та забезпечувати досягнення стратегічних цілей [2].

Аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства – це система методів, інструментів та заходів, які допомагають ідентифікувати, оцінити та мінімізувати фінансові ризики, що загрожують стабільності і стійкості підприємства. Це забезпечення є невід'ємною частиною загальної системи управління підприємством, яке дозволяє підтримувати його фінансову стійкість, ефективно реагувати на зміни в економічному середовищі та захищати інтереси власників, працівників і партнерів.

До умов аналітичного забезпечення фінансової безпеки підприємства можна віднести: високий ступінь гармонізації й узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами середовища та персоналу; наявність на підприємстві стійкої до загроз фінансової системи, яка спроможна забезпечувати реалізацію цілей і завдань; збалансованість і комплексність фінансових інструментів і технологій підприємства; постійний і динамічний розвиток фінансової системи підприємства [3].

Основні завдання аналітичного забезпечення фінансової безпеки доцільно поділити на декілька етапів.

1 етап. Оцінка фінансового стану підприємства, у т. ч. аналіз платоспроможності, ліквідності, рентабельності та інших ключових фінансових

показників; визначення ступеня фінансової стійкості підприємства; діагностика потенційних кризових ситуацій.

2 етап. Аналіз та оцінка ризиків, зокрема:

- ідентифікація зовнішніх та внутрішніх загроз (ринкові ризики, валютні, кредитні, операційні ризики);

- оцінка ймовірності настання фінансових ризиків та їх впливу на діяльність підприємства;

- використання кількісних і якісних методів для оцінки ризиків (VaR, SWOT, сценарний аналіз, PEST-аналіз).

3 етап. Моніторинг зовнішнього середовища, який включає: відстеження змін в економічному, політичному, правовому та технологічному середовищі; оцінку динаміки валютних курсів, процентних ставок, зміни цін на сировину та інші зовнішні чинники, що можуть вплинути на фінансовий стан.

4 етап. Розробка стратегій управління фінансовими ризиками, а саме:

- формування та впровадження механізмів управління фінансовими ризиками: хеджування, диверсифікація, страхування;

- розробку антикризових заходів для захисту підприємства від фінансових загроз.

Основні методи аналітичного забезпечення фінансової безпеки наступні:

- 1) фінансовий аналіз (балансовий аналіз, аналіз звіту про фінансові результати, аналіз грошових потоків);

- 2) економіко-математичні моделі для оцінки ризиків і прогнозування;

- 3) SWOT-аналіз для визначення сильних і слабких сторін фінансової безпеки підприємства;

- 4) метод сценарного аналізу, який дозволяє розглянути кілька варіантів розвитку подій і їхній вплив на підприємство.

Якість аналітичного забезпечення фінансової безпеки підприємства є ключовим чинником для його стабільного функціонування та ефективного управління фінансовими ризиками. Це дозволяє приймати обґрунтовані рішення на основі точних і достовірних даних, мінімізуючи ймовірність помилок і неефективних дій.

Таким чином, аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо фінансових стратегій, мінімізувати ризики та забезпечувати стійкий розвиток підприємства навіть у нестабільних умовах ринку.

Список використаних джерел

1. Лиса О.В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах. *Економічний аналіз*: збір. наук. праць. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ "Економічна думка", 2016. Т. 26. № 1. С. 58—64

2. Марусяк Н. Л., Бак Н. А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 109—113. DOI: [10.32702/2306-6806.2022.2.109](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.2.109)

3. Сусіденко О. В. Фінансова безпека підприємства: теорія, методи, практика: монографія. Київ: ЦУЛ, 2015. 128 с.

Олександр ТКАЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровського державного аграрно-економічного університету,
м. Дніпро, Україна

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Більшість науковців схиляються до думки, що до складових економічної безпеки входять: фінансова, кадрова та виробнича. Отже, ефективне управління фінансовою складовою призведе до зміцнення економічної безпеки.

Ареф'євої О.В. та Кузенко Т.Б. відмічають, що: «Фінансова складова являє собою здатність фінансової системи зберігати захищеність, стабільність і стійкість своїх фінансових інтересів при негативному впливі зовнішніх і внутрішніх факторів, які становлять загрозу, а також збереження спроможності забезпечувати ефективне функціонування підприємства та стає економічне його зростання» [1].

На думку науковця Копча Ю.Ю. «Фінансова складова, яка розглядається в якості невід'ємної, частини потенціалу економічної безпеки, базується на ключових положеннях теорій управління, стійкого фінансового розвитку, ризиків, їх методичному інструментарії стосовно сфери управління машинобудівними підприємствами, діяльність яких багато в чому залежить від зовнішніх умов розвитку та розробленої стратегії протидії фінансовим загрозам в межах управління потенціалом економічної безпеки» [2].

У загальному складі елементів економічної безпеки фінансові ресурси є провідними з основного значення структури та рівня фінансового потенціалу підприємства для забезпечення основних цілей його діяльності (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація фінансових ресурсів підприємства

Для будь-якого підприємства характерне існування наступних щодо однорідних груп грошових відносин, які формують фінансову складову економічної безпеки:

а) зовнішніх:

- відносини між підприємством та його партнерами, пов'язані з утворенням доходів від основної діяльності за рахунок реалізації продукції, а також із формуванням цільових фондів підприємства;
- відносини між підприємством та його партнерами, пов'язані з придбанням товарно-матеріальних цінностей, послуг виробничого характеру, необхідних ресурсів;
- відносини між підприємством та його персоналом, як винагорода за працю;
- відносини підприємства з власниками, власниками акцій, інвесторами, а також з державними органами управління;

- відносини підприємства з фінансово-кредитними установами щодо здійснення розрахунків з партнерами, клієнтами, персоналом, а також отриманням банківських позик, виплатою відсотків за ними та їх погашенням, розміщенням у банках тимчасово вільних коштів та отриманням по ним доходу;
 - відносини підприємства з державою, включаючи здійснення податкових платежів та інших обов'язкових відрахувань, для утворення бюджетних та позабюджетних фондів;
 - відносини між підприємствами, пов'язані із своєчасним виконанням взаємних зобов'язань та включають сплату та отримання штрафів, пені та неустойок за невиконання зобов'язань, інвестування коштів у доходні цінні папери, отримання за ними доходу;
 - відносини з приводу розподілу новоствореної вартості - в результаті реалізації товарів, робіт, послуг між виробником, посередником, державним бюджетом;
 - відносини підприємств із страховими організаціями з приводу придбання у них страхових та отримання страхової винагороди;
- б) внутрішніх:
- відносини з приводу обліку витрат і вироблених цін товарів, робіт, послуг;
 - відносини щодо стимулювання розвитку пріоритетних напрямів діяльності, використовуючи фінансові важелі;
 - відносини щодо внутрішнього та зовнішнього контролю за збереженням власності, ефективним використанням ресурсів.

Список використаних джерел

1. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 1. С. 98–103.
2. Копча Ю.Ю. Фінансова складова в системі економічної безпеки підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Випуск № 2(70). 162-167.

Алла ТКАЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аналізу і оподаткування,
Черкаський державний технологічний університет,
м. Черкаси, Україна

РОЛЬ ОБЛІКОВО – АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ДИСФУНКЦІЙ

У сучасних умовах підвищеної нестабільності, невизначеності та глобалізації, суб'єкти господарювання стикаються з різноманітними дисфункціями, що загрожують їхній економічній безпеці. Тому роль і ефективність обліково-аналітичного забезпечення значно зростає і є ключовим фактором для виявлення та нейтралізації таких загроз. Воно дозволяє суб'єктам господарювання:

- Ідентифікувати загрози: своєчасно виявляти потенційні загрози для економічної безпеки підприємства, такі як шахрайство, розкрадання, недобросовісна конкуренція тощо.

- Оцінити ризики: оцінити ймовірність та наслідки виникнення різних ризиків, що дозволяє розробити ефективні заходи щодо їх мінімізації.

- Приймати обґрунтовані рішення: приймати оперативні та стратегічні рішення, спрямовані на забезпечення стабільної роботи підприємства в умовах нестабільності.

- Контролювати виконання рішень: контролювати ефективність прийнятих рішень та вносити необхідні корективи.

Дисфункції суттєво впливають на функціонування і розвиток обліково-аналітичного забезпечення та управління суб'єктів господарювання. Цей розгляд можна розуміти з багатьох позицій. Одним із головних є розуміння дисфункцій у бізнес-операціях, коли діяльність суб'єктів господарювання перешкоджає або погіршується, заважаючи їй працювати ефективно та результативно.

Ці дисфункції можуть проявлятися різними способами, зокрема:

- Внутрішня дезорганізація, а саме: погане управління, відсутність комунікації та недостатня координація між різними відділами може призвести до затримок, помилок і неефективності бізнес-процесів[1].

- Зовнішні збої, адже дисфункції можуть виникати через зовнішні фактори, такі як економічні спади, пандемії, війни стихійні лиха або геополітична нестабільність. можуть вплинути на ланцюжки поставок, попит споживачів, загальні умови ринку та зниження фінансової стабільності суб'єкта господарювання [2].

- Юридичні та нормативні питання, зокрема невідповідність правовим і нормативним вимогам, таким як податкові норми чи галузеві стандарти, може призвести до збоїв у роботі, а також судових спорів, штрафів і шкоди репутації[3].

- Фінансові труднощі, зокрема проблеми з ліквідністю, надмірна заборгованість або неправильне використання фінансових ресурсів. Ці виклики можуть порушити нормальну бізнес-операцію та поставити під загрозу життєздатність суб'єкта господарювання.

В таблиці 1 нами проаналізовані наслідки дисфункцій в період з 2021-2024 роки, які суттєво вплинули як на рівні світового господарювання, так і в нашій країні.

Таблиця 1

Наслідки дисфункцій для суб'єктів господарювання

ПАНДЕМІЯ COVID-19	ВІЙНА
Завдяки локдаунам та обмеженням, багато підприємств були змушені призупинити або обмежити виробництво, що призвело до спаду виробництва та прибутковості.	Призводить до фізичного знищення і втрати майна підприємств, а також втрати персоналу.
Деякі сектори, такі як туризм, гостинний бізнес і ресторани, зазнали особливо великих збитків через зменшення попиту та припинення подій та подорожей	Військові дії призводять до припинення нормальної діяльності підприємств, через обмеження доступу до ресурсів і ринків.
Відсутність поставок або перебої в ланцюгу постачання призводили до зменшення продуктивності підприємств.	Призводить до зменшення інвестицій та втрати довіри з боку інвесторів.

Джерело: складено автором

Встановлено, що дисфункції для суб'єктів господарювання несуть втрату прибутку, зменшення продуктивності та суттєві фінансові проблеми. Суб'єкти господарювання можуть спрямовувати зусилля на адаптацію до цих негативних обставин, пошук нових ринків або способів оптимізації виробництва, щоб вижити в умовах незвичайних дисфункціональних викликів, таких як пандемія, війна. [2, с. 234].

Для ефективного управління економічною безпекою суб'єктами господарювання в умовах дисфункцій використовуються такі методи:

- Сценарний аналіз: моделювання різних сценаріїв розвитку подій оцінка їх впливу на підприємство.
- Бенчмаркінг: порівняння показників діяльності підприємства з показниками конкурентів або галузевими стандартами.
- Когнітивні карти: візуалізація складних взаємозв'язків між різними факторами, що впливають на економічну безпеку.
- Data mining: виявлення закономірностей і аномалій у великих обсягах даних.

Якщо обліково-аналітичний процес передбачає здійснення ряду взаємопов'язаних процедур із отримання, узагальнення та обробки первинної облікової інформації стосовно фінансово-господарської діяльності, то у сфері безпеки можна визначити такі основні напрями застосування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою суб'єктом господарювання:

1) моніторинг поточного рівня економічної безпеки підприємства загалом та у розрізі основних функціональних складових;

2) задоволення інформаційних потреб суб'єктів безпеки (внутрішніх та зовнішніх);

3) уможливлення врахування безпекового аспекту під час прийняття та реалізації кожного рішення менеджерами підприємства;

4) відстеження зміни рівня економічної безпеки підприємства під впливом викликів, ризиків та загроз;

5) оцінка та забезпечення більш ефективного використання наявних ресурсів;

6) узгодження інтересів підприємства та зовнішнього середовища функціонування [4, с. 724].

Отже, роль обліково-аналітичного забезпечення є важливою та невід'ємною частиною системи управління економічною безпекою суб'єктів господарювання та незамінним інструментом для управління економічною безпекою підприємств в умовах дисфункцій. В дисфункціональних умовах воно дозволяє виявити та нейтралізувати загрози, ідентифікувати ризики, оптимізувати ресурси забезпечити стабілізацію бізнесу та досягти стратегічних цілей в майбутньому. Досягнення необхідного рівня безпеки певного суб'єкта господарювання залежить від ефективності прийняття суб'єктами безпеки кожного управлінського рішення.

Список використаних джерел

1. Ігнатенко М.І., Сіренко В.В., Сіренко О.В. Внутрішня дезорганізація як причина виникнення дисфункцій в бізнес-операціях. Журнал «Економіка і управління». 2023. № 2. С. 47-52.

2. Кравченко В.Г., Скрипник О.О. Зовнішні фактори як причина дисфункцій в бізнес-операціях. Журнал «Менеджмент і підприємництво». 2023. №3. С 34-40.

3. Шевченко В.В., Бойко В.І. Юридичні та нормативні питання як причина дисфункцій в бізнес-операціях. Журнал «Фінансовий менеджмент». 2023. № 4. С. 67-74.

4. Штангрет А.М, Стеців Л.П. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства: методичні засади. Журнал «Економіка і суспільство». 2017. № 9. С. 722-726

5. ODDÍL 5. ÚČETNICTVÍ, ANALÝZY A AUDIT §5.1 Обліково-аналітичне забезпечення управління у виявленні компенсаторних можливостей суб'єктів господарювання в умовах дисфункції. Ткаченко А.А., Черкаський державний бізнес-коледж. C91 Moderní aspekty vědy: XLIII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. str. 521, str.201-262

Наталія ТЛУЧКЕВИЧ
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту
Луцького національного технічного університету,
м. Луцьк, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Облікова політика формується відповідно до організації облікового процесу, результатом якого є звітність. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [1] «бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку» [1].

Васильєва В.Г., Коновалова О.В., Січева К.В. звертають увагу на вплив звітності на форму обліку: «впливають на вибір форм бухгалтерського обліку також зміст форм фінансової, податкової та статистичної звітності» [2].

У наукових дослідженнях увагу звертають на фінансову та внутрішньогосподарську звітність, податкову звітність, соціальну і статистичну звітність, але все більше приділяють увагу і іншим видам звітності.

Звітність за сегментами розглядає у своїх дослідженнях Вовк М.О., яка подає «теоретичне обґрунтування концептуальних засад складання звітності за сегментами в частині змістового наповнення її основних складових (зміст, мета, завдання, особливості визначення звітних сегментів, фактори впливу на порядок формування звітності за сегментами)» [3].

Розглядає необхідність застосування показників нефінансової звітності Кучерява М.В. «порядок розкриття результатів оцінки якості фінансової звітності через відображення таких даних у нефінансовій звітності підприємств, зокрема у звіті про управління» [4].

Обґрунтовує нефінансову звітність Нужна О.А. «немає можливості відобразити у фінансовій звітності належним чином людські ресурси, соціальний капітал, екологічну відповідальність; нефінансова звітність, як інструмент відповідальності бізнесу, повинна надавати інформацію про вплив результатів діяльності економічного суб'єкта на навколишнє середовище, економіку країни та суспільство в цілому [5].

Виокремлює модель обліку, звітності та аудиту в умовах сталого розвитку Макаренко І.О. «звітність зі сталого розвитку - це процес розкриття та конвергенції найбільш суттєвих для стейкхолдерів фінансових і нефінансових параметрів діяльності компанії, яке, на відміну від нефінансової звітності, комплексно висвітлює її соціо-еколого-економічну ефективність та прогрес на шляху до Цілей сталого розвитку, та відрізняється від інтегрованої звітності цільовою спрямованістю, способом їх формування й інтерпретації, що дозволило обґрунтувати дуалістичну природу звітності як елементу конвергентної стейкхолдерської моделі в умовах сталого розвитку» [6].

Харламова О.В. розглядає транспарентну фінансову звітність: «транспарентність фінансової звітності - це її якісна характеристика, яка

забезпечується прозорістю, відкритістю та доступністю, і конкретизується через підвищення репрезентативності, релевантності поданої і розкритої інформації та інклюзивності доступу до неї, що в сукупності забезпечує функціональність фінансової звітності. Транспарентність визнано обов'язковим атрибутом фінансової звітності» [7].

Разом з тим, набуває поширення і така звітність як інтегрована. «Інтегрований звіт - спосіб надання комплексної інформації про те, як стратегія, управління, результати та перспективи організації діяльності в контексті зовнішнього середовища, використовуючи капітали, ведуть до створення вартості протягом короткострокового, середньострокового і довгострокового періоду» [8]. На думку Нестеренко О.О. інтегрована звітність це «процес збору, консолідації, узагальнення та аналізу кількісних та якісних показників, що характеризують соціо-еколого-економічну та фінансово-господарську діяльність підприємства, в результаті якого створюється періодичний інтегрований звіт, який містить корисну інформацію про створення вартості в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі» [9].

Отже, розвиток звітності та її класифікація залежать від інформаційного призначення звітності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 16.11.2024).
2. Васильєва В.Г., Коновалова О.В., Січева К.В. Особливості організації обліку доходів і витрат у фермерських господарствах. *Економічний простір*. (148). 2019. С. 116-128.
3. Вовк М.О. Фінансова звітність за сегментами у системі управління підприємством: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2017. 19 с.
4. Кучерява М.В. Оцінка якості фінансової звітності: методичні підходи та організація: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2019. 24 с.
5. Нужна О.А. Інтегрована звітність як дієвий інструмент для прийняття ефективних управлінських рішень *Розвиток інтегрованої звітності підприємств: тези виступів Міжнар. наук. конф. Житомир: Житомирська політехніка, 2019. 356 с. С. 133-134.*
6. Макаренко І.О. Конвергентна стейкхолдерська модель обліку, звітності та аудиту в умовах сталого розвитку: автореф. дис. ... д-р екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2018. 41 с.
7. Харламова О.В. Методологія формування та архітектоніка транспарентної фінансової звітності: автореф. дис. ... д-р екон. наук: 08.00.09. Харків, 2016. 41 с.
8. Макаренко В.Ю. Організаційно-методичне забезпечення формування інтегрованої звітності: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Харків, 2019. 25 с.
9. Нестеренко О.О. Методологія та організація формування інтегрованої звітності: автореф. дис. ... д-р екон. наук: 08.00.09. Харків, 2018. 40 с.

Алла ФАТЕНОК-ТКАЧУК
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Волинського національного університету імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЦИФРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Безпека цифрової інформації на сьогодні – це безпека бізнесу в цілому. У час, коли всі платіжні інструкції, розрахунки, подача фінансової та податкової звітності є за допомогою інформаційних технологій; коли існуючі бухгалтерські програми не оновлюються і є ризик втручання зі сторони – захист є особливо важливим завданням. Доцільність обробки значного масиву даних спричиняє додаткові загрози виникнення витрат у випадку кібератаки чи збою системи. Значна кількість ресурсу на сьогодні витрачається на збереження обліково-аналітичної інформації суб'єкта господарювання.

Національна стратегія кібербезпеки України визначає кібербезпеку України як стан захищеності життєво важливих інтересів людини, громадянина, суспільства та держави у кіберпросторі, що досягається шляхом комплексного застосування комплексу правових, організаційних та інформаційних заходів. При цьому під кіберпростором розуміється результуюче середовище, що базується на єдиних принципах і функціонує за загальними правилами інформаційних та інформаційно-комунікаційних систем [3].

Під захистом облікової інформації розуміється стан захищеності такої інформації від природних, техногенних випадкових або навмисних впливів, які можуть завдати збитків власнику або користувачу такої інформації.

Експерти з комп'ютерної безпеки вважають, що кібербезпека – це лише новий термін, який визначає те, чим вони займалися десятиліттями. Інший науковий погляд на природу кібербезпеки передбачає наступальну поведінку. Іншими словами, кібербезпека відрізняється від традиційної інформаційної безпеки тим, що передбачає використання практичних дій і засобів для нападу на супротивників [4].

У науковій літературі при розмежуванні понять «кібербезпека» та «інформаційна безпека» загрози кібербезпеки визначаються як вразливість об'єктів критичної інфраструктури та національних інформаційних ресурсів до кібератак, а також фізична та моральна застарілість систем захисту державної таємниці та інших видів інформації з обмеженим доступом. О. А. Баранов вважає, що проблему оцінки стану кібербезпеки слід розглядати в нерозривному зв'язку з оцінкою можливої або завданої шкоди соціальним і соціотехнічним системам як системам вищого порядку [1, с. 60].

Захист інформації має базуватися на цінності інформації для зловмисника, який буде відносини виключно на фінансових, а не для себе. Привабливою може бути інформація управлінського обліку, в тому числі комерційна таємниця. Розробники «Експертного керівництва з кібербезпеки» зазначають, що, в принципі, великі міжнародні компанії проявляють більше ініціативи щодо

зниження ризиків, пов'язаних з кіберзагрозами, але ті ж загрози і ризики однаково стосуються середнього і сімейного бізнесу [3].

За визначенням Міжнародного союзу електрозв'язку (МСЕ), кібербезпека – це набір інструментів, стратегій, принципів безпеки, гарантій, керівних принципів, підходів до управління ризиками, поведінки, навчання, практичного досвіду, страхування та технологій, які можуть бути використані для захисту кіберсередовища, організаційних ресурсів та користувачів [2].

Враховуючи сутність поняття «захист інформації», що трактується міжнародним стандартом ISO/IEC 27001 [4] як забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності інформації, під кібернетичною безпекою облікової інформації розуміється як стан захищеності, за якого забезпечується своєчасне виявлення, запобігання та зведення нанівець несанкціонованого використання, порушення конфіденційності, цілісності або знищення облікової інформації електронними засобами.

Заходи безпеки реалізуються у вигляді програм або програмних пакетів, які розширюють функціональність стандартних операційних систем або систем управління базами даних. До суто технічних засобів захисту облікової інформації в автоматизованих системах дослідники відносять також шифрування документів [5].

На технічному рівні заходи кібербезпеки включають контроль доступу до облікових даних, управління авторизацією та захист облікової інформації. Основним способом запобігання кіберзагрозам є впровадження заходів контролю доступу до веб-сайтів, систем та файлів на послідовному рівні [4].

Деякі функції безпеки передбачені в бухгалтерському програмному забезпеченні, наприклад наявність паролів для входу, фіксація того хто створює документи, ведення журналу роботи та керування документами. Крім вбудованих функцій контролю доречно регулярно здійснювати перевірку на наявність пристроїв призначених для прослуховування.

Одним із шляхів безпечного збереження обліково-аналітичної інформації є використання хмарних технологій. З одного боку така практика дає можливість доступу до інформації незалежно від місця знаходження користувача, з іншого дозволяє звужити коло таких користувачів до мінімуму. Особливо це стало актуальним у період війни. Є проблема інтеграції хмарних систем з існуючими бухгалтерськими програмами та базами даних, що може потребувати значних інвестицій та ресурсів.

Керуючись загальними нормами, такими як Загальний регламент про захист даних (GDPR), компанії мають високі вимоги до безпеки даних, а хмарні сервіси повинні відповідати суворим стандартам конфіденційності та захисту даних. Нинішнім рушієм впровадження хмарних технологій в Європі є акцент на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, таких як Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).

Оскільки західноєвропейські компанії часто працюють на міжнародних ринках, хмарні бухгалтерські системи повинні бути гнучкими до різних стандартів звітності та обліку, а хмарні платформи повинні легко налаштовуватися та інтегруватися з різними фінансовими системами. Велика

увага приділяється екологічній стійкості та корпоративній соціальній відповідальності, що впливає на вибір і використання хмарних технологій.

Сучасні технології пропонують різні можливості для підвищення ефективності, гнучкості та масштабованості облікових систем, а саме: інфраструктура як послуга (IaaS) дозволяє міжнародним компаніям отримати доступ до необхідних їм обчислювальних ресурсів без значних капітальних інвестицій; послуги (PaaS) спрощують процес розробки та впровадження облікових систем; послуги (SaaS), що забезпечує зручний доступ до сучасних бухгалтерських додатків та інструментів аналізу [6].

Можна виокремити основні проблеми інтеграції хмарних технологій у діяльність вітчизняних обліковців, а саме: складність забезпечення безпеки даних та конфіденційності; відсутність нормативно-правового забезпечення хмарних технологій в українському законодавстві; низький рівень цифрової грамотності працівників; висока вартість удосконалення компетенцій персоналу.

Основний шлях підвищення рівня кібербезпеки – це особиста відповідальність кожного конкретного представника фінансово-облікових підрозділів підприємства. Нові технології, що стали більш актуальними у період змін умов зовнішнього середовища, сприяють виникненню нових викликів, що потребують значного фінансування. Вивчення практики європейських компаній, опанування новими інформаційними технологіями збереження та захисту, сприятиме, як безпеці цифрових даних зокрема, так і економічній безпеці підприємства в цілому.

Список використаних джерел

1. Баранов О.А. Про тлумачення та визначення поняття «кібербезпека». *Правова інформатика*. 2014. № 2(42). С. 54-62.
2. Василішин С.І. Обліково-аналітичне забезпечення в системі ризиків та загроз економічної безпеки аграрних підприємств України: монографія. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 419 с.
3. Штангрет А., Котляревський Я., Караїм М. Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм забезпечення : монографія. Львів: Укр. акад. друкарства, 2012. 288 с.
4. Настанови з кібербезпеки від експертів. URL: <http://www.isaca.org.ua/index.php/press-center/news/191-translation-of-guidelines-on-cybersecurity> (дата звернення 09.11.2024).
5. Alwan A. A. Effect of using Cloud Computing technology on the accounting job. *International journal of research in social sciences & humanities*. 2022. Vol. 12, no. 02. URL: <https://doi.org/10.37648/ijrssh.v12i02.022> (дата звернення 09.11.2024).
6. Fahmi M., Muda I., Kesuma S. A. Digitization Technologies and Contributions to Companies towards Accounting and Auditing Practices. *International Journal of Social Service and Research*. 2023. Vol. 3, no. 3. URL: <https://doi.org/10.46799/ijssr.v3i3.298> (дата звернення 07.11.2024).

BUCHHALTUNG UND ANALYTISCHE SICHERHEIT DER KOSTEN FÜR DIE BETRIEBSAKTIVITÄTEN DES UNTERNEHMENS

Die Rolle der buchhalterischen und analytischen Unterstützung im Unternehmen beim Treffen wissenschaftlich fundierter Wirtschafts- und Finanzentscheidungen unter den Bedingungen eines sich ändernden internen Umfelds und der Unsicherheit bei der Reflexion finanzieller und wirtschaftlicher Abläufe nimmt erheblich zu und hängt direkt vom Qualitätsniveau ab des buchhalterischen und analytischen Umfelds. Moderne Buchhaltungs- und Berichtsbeziehungen, in denen Wirtschaftssubjekte arbeiten, erfordern den Einsatz wirksamer Managementansätze, die die korrekte Darstellung und Aufbewahrung von Buchhaltungs- und Analysedaten gewährleisten. Um Managemententscheidungen sowohl kurzfristig als auch langfristig treffen zu können, ist es wichtig, sich auf zuverlässige und operative Buchhaltungsinformationen in den entsprechenden analytischen Kennzahlen zu verlassen, die das veraltete Buchhaltungssystem nicht mehr liefern kann.

Die Buchhaltung ist die Pflicht jedes Unternehmens, unabhängig von den Besonderheiten seiner Tätigkeit, seiner Organisations- und Rechtsform, seinem Steuersystem und anderen Merkmalen. Der Einsatz buchhalterischer und analytischer Unterstützung bei der Rechnungslegung wirtschaftlicher Einheiten trägt zur Bildung eines wirksamen Rechnungslegungs- und Berichtssystems bei, das die harmonische Arbeit aller Strukturbereiche gewährleistet.

In „Solodka Mriya“ LLC ist das Buchhaltungssystem auf maximale Effizienz aller Prozesse ausgerichtet und erfüllt drei Hauptfunktionen – Information, Analyse und Kontrolle. Dies ermöglicht eine zeitnahe und genaue Darstellung aller Finanztransaktionen und Wirtschaftsaktivitäten und stellt dem Management umfassende Informationen für die Entscheidungsfindung zur Verfügung.

Zu den Hauptbestandteilen der Kostenrechnungsorganisation im Unternehmen gehören:

1. **Die Struktur des Buchhaltungsdienstes** : Die Umsetzung der Buchhaltungsverfahren erfordert eine klare Aufgabenverteilung zwischen den Buchhaltungsmitarbeitern. Jeder Spezialist ist für spezifische Buchhaltungsaufgaben verantwortlich, was Transparenz und Kontrolle aller Vorgänge gewährleistet.

2. **Ziele des Rechnungswesens** :

Führen Sie eine genaue und zuverlässige Kostenrechnung.

Bildung von Kontoinformationen für Benutzer.

Einhaltung der Normen von NP(S)BO 16 „Kosten“, die eine korrekte Darstellung der finanziellen Ergebnisse der Tätigkeit ermöglichen.

3. **Aktivitäten** : Die Aktivitäten des Unternehmens sind in gewöhnliche und außerordentliche Aktivitäten unterteilt.

Zu den normalen Tätigkeiten zählen die wesentlichen Produktions- und Betriebsprozesse , wie beispielsweise die Herstellung und der Verkauf von Produkten.

Zu den Notfallaktivitäten zählen atypische Situationen, die die Finanzlage des Unternehmens erheblich beeinträchtigen können.

4. **Kostenrechnung**: Die rationelle Organisation der Kostenrechnung ist wichtig für die objektive Beurteilung finanzieller Ergebnisse, da Kosten die Grundlage der Einnahmen bilden und das Endergebnis Gewinn oder Verlust ist. Die Methodik zur Schätzung und Erfassung von Ausgaben wird durch NP(S)BO 16 „Ausgaben“ bestimmt, die einheitliche Grundsätze für die Klassifizierung und Bewertung von Ausgaben festlegt, die es dem Buchhaltungsdienst ermöglichen, zuverlässige Informationen über die Finanzlage des Unternehmens bereitzustellen.

Die Kostenrechnung im Unternehmen umfasst mehrere Kategorien, die entsprechend der wirtschaftswissenschaftlichen Fachliteratur nach unterschiedlichen Merkmalen klassifiziert werden. Die Ergebnisse der Spesenabrechnung werden im Journal Nr. 5 systematisiert, wobei die Daten in drei Hauptabschnitte unterteilt sind: Informationen zu den Konten 90, 92, 93 und 94, außerdem Berücksichtigung von Steueraufwendungen und Ausgaben im Zusammenhang mit Finanz- und Investitionstätigkeiten als Abrechnung der Betriebsausgaben für Konten der Klasse 9. Diese Informationen werden in das Hauptbuch übertragen, das die Grundlage für die Erstellung des Jahresabschlusses des Unternehmens bildet.

Die Rechnungslegungsgrundsätze sind ein zentraler Aspekt der Rechnungslegungsorganisation. Die Verordnung über die Rechnungslegungsgrundsätze des Unternehmens definiert methodische Ansätze für die Kostenrechnung, einschließlich der Liste der Primärdokumente, ihres Umlaufplans, der Auswahl von Konten für die Kostenrechnung, der Struktur der Kosten, die die Produktionskosten bilden, und anderer Bestimmungen.

Die detaillierte Warenabrechnung bei „Solodka Mriya“ LLC erfolgt durch sachlich verantwortliche Personen, Abteilungen und Produktgruppen. Die kaufmännische Berechnung ermöglicht die Sicherstellung der Selbstversorgung der Aktivitäten, die Erfüllung finanzieller Verpflichtungen und die Schaffung von Bedingungen für die Entwicklung und Erhöhung der Reserven.

Die Erfassung von Erträgen aus dem Verkauf von Gütern ist in der P(S)BO 15 „Einnahmen“ geregelt und hängt von der Erfüllung bestimmter Voraussetzungen ab, wie etwa dem Übergang von Nutzen und Gefahr , dem Verlust der Verfügungsgewalt über die Güter und der Fähigkeit, Kosten zu ermitteln .

Das interne Kontrollsystem ist ein wichtiger Bestandteil der buchhalterischen und analytischen Dienstleistung zur Vermeidung von Fehlern und zur Vermeidung von Ausfällen . Damit können Sie Buchhaltungs- und Analyseprozesse strukturieren , die Zuverlässigkeit von Transaktionen und die Richtigkeit von Dokumenten sicherstellen, ungerechtfertigte Verluste verhindern und potenzielle Risiken erkennen.

Daher ist die Qualität des Buchhaltungs- und Analysesystems von entscheidender Bedeutung für die Gewährleistung einer effektiven Unternehmensführung.

Liste der verwendeten Quellen:

1. Правдюк М.В. Облікове забезпечення управління витратами молокопереробних підприємств. *Облік і фінанси*. 2015. № 4 (70). С. 46-52.
2. Правдюк М.В. Вплив процесу діджиталізації на організацію обліку та оподаткування. *Актуальні питання в сучасній науці*. 2023. № 2 (8). С. 45-59. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-2\(8\)-45-59](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-2(8)-45-59).
3. Подолянчук О.А. Облік в системі управління витратами. *Ефективна економіка*. 2018. № 7. URL: www.ekonomy.nayka.com.ua.
4. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 5 (33). С. 88-101.
5. Подолянчук О.А. Облікова інформація та її якісні характеристики відповідно до облікових стандартів. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 8 (36). С. 79-90.

Павло ФІСУНЕНКО

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри девелопменту нерухомості, фінансів, обліку та маркетингу
ННІ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро, Україна

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Одним з підходів до розуміння сутності економічної безпеки підприємства є управлінський, який поєднує ресурсно-функціональний та системний підходи, і згідно з якими економічна безпека розглядається як один з напрямів управління діяльністю підприємства. За цим підходом, під поняттям «економічна безпека підприємства» розуміється сукупність взаємопов'язаних управлінських дій, спрямованих на забезпечення стабільної діяльності підприємства шляхом нейтралізації внутрішніх та зовнішніх загроз його діяльності [1]. Тому, економічну безпеку підприємства можна розглядати як такий стан управлінської системи підприємства, за якого досягається ефективне управління ресурсами і мається можливість адекватно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі та проектувати можливі загрози і реакцію на них з метою забезпечення безкризового розвитку підприємства. Адже саме управлінська система розпізнає загрози та розробляє заходи щодо їх подолання. При цьому рівень економічної безпеки визначається тим, наскільки керівництво підприємства і його менеджери спроможні попередити можливі загрози і уникнути втрат від негативного впливу факторів. Важливою передумовою такого стану є належне облікове забезпечення.

Облікове (інформаційне) забезпечення управління економічною безпекою є діяльністю щодо безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників (шляхом збирання, узагальнення, обробки, перевірки та підготовки інформації) необхідних для моніторингу рівня економічної безпеки та підготовки прийняття управлінських рішень щодо забезпечення належного рівня захищеності від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Існуюча система показників інформаційного забезпечення спрямована широке використання як зовнішніми, так і (що дуже важливо) внутрішніми користувачами. Вона використовується у процесі управління безпосередньо для агрегованого уявлення про результати діяльності підприємства. Формування цієї системи показників ґрунтується на даних бухгалтерського обліку.

Перевагою цієї системи показників інформаційного забезпечення є уніфікованість, оскільки показники базуються на загальноприйнятих стандартизованих принципах обліку, які дозволяють використовувати типові технології та алгоритми розрахунків, а також порівнювати ці показники з іншими аналогічними підприємствами. Крім того, слід зазначити чітку регулярність формування показників інформаційного забезпечення (у встановлені нормативні терміни) та високий ступінь надійності, оскільки звітність, що формується на

базі бухгалтерського обліку, надається зовнішнім користувачам та підлягає зовнішньому аудиту.

Але, якщо розглядати економічну безпеку з вищезазначеної точки зору, то чинна система інформаційного забезпечення має недоліки, які суттєво впливають на рівень економічної безпеки підприємств. До основних недоліків можна віднести:

- відображення інформативних показників лише по підприємству в цілому, що не дозволяє використовувати їх при прийнятті управлінських рішень по окремих сферах діяльності, по центрах відповідальності, по окремих підрозділах підприємства - основним, допоміжним, обслуговуючим і т.д.;

- низька періодичність розробки інформаційної бази. Як правило, це один раз на квартал, а окремі форми звітності – лише один раз на рік. Це не дозволяє оперативно проводити моніторинг рівня економічної безпеки;

- досить висока агрегованість показників, що не дозволяє досліджувати всі ресурси та витрати підприємства (образно висловлюючись, до останнього цвяха, до останньої копійки) з метою визначення факторів, що спричинили зниження рівня економічної безпеки.

Вдосконалення інформаційного забезпечення управління економічною безпекою передбачає отримання відповідей на запитання:

- хто постачатиме до управлінського органу інформацію про стан зовнішнього та внутрішнього середовища;

- що, у якій номенклатурі (у якій формі) поставлятиметься облікова інформація;

- як (за якою методикою) буде проводитися збір первинної вихідної інформації, що постачається до управлінського органу;

- де проводитиметься збір інформації та формуватиметься інформаційна база для підтримки прийняття управлінських рішень.

Таким чином, можна намітити напрямки вдосконалення інформаційного забезпечення: у часі, у просторі, за глибиною номенклатури показників (рис. 1).

Розвиток інформаційного забезпечення в часі означає, що облікові дані повинні поставлятися якнайчастіше, не раз на квартал, а щомісяця, кожної доби, кожної зміни, кожної години. Це дозволить оперативно реагувати на виявлені відхилення в процесі досягнення мети управління економічною безпекою.

Розвиток інформаційного забезпечення у просторі означає, що облік і підготовка інформаційної бази бути організовано у всіх структурних підрозділах підприємства (основних, допоміжних, обслуговуючих). Це дозволить оперативно знаходити «центри відповідальності» та точно реагувати на відхилення від поставлених цілей.

Розвиток інформаційного забезпечення за глибиною номенклатури показників означає, що облік повинен бути організований у напрямку максимального розширення номенклатури складових ресурсів, витрат, кінцевих результатів діяльності.

Врахування та реалізація запропонованих напрямків вдосконалення інформаційного забезпечення, на нашу думку, дозволить надати менеджерам

вичерпну, точну та оперативну інформацію для управління економічною безпекою підприємства.

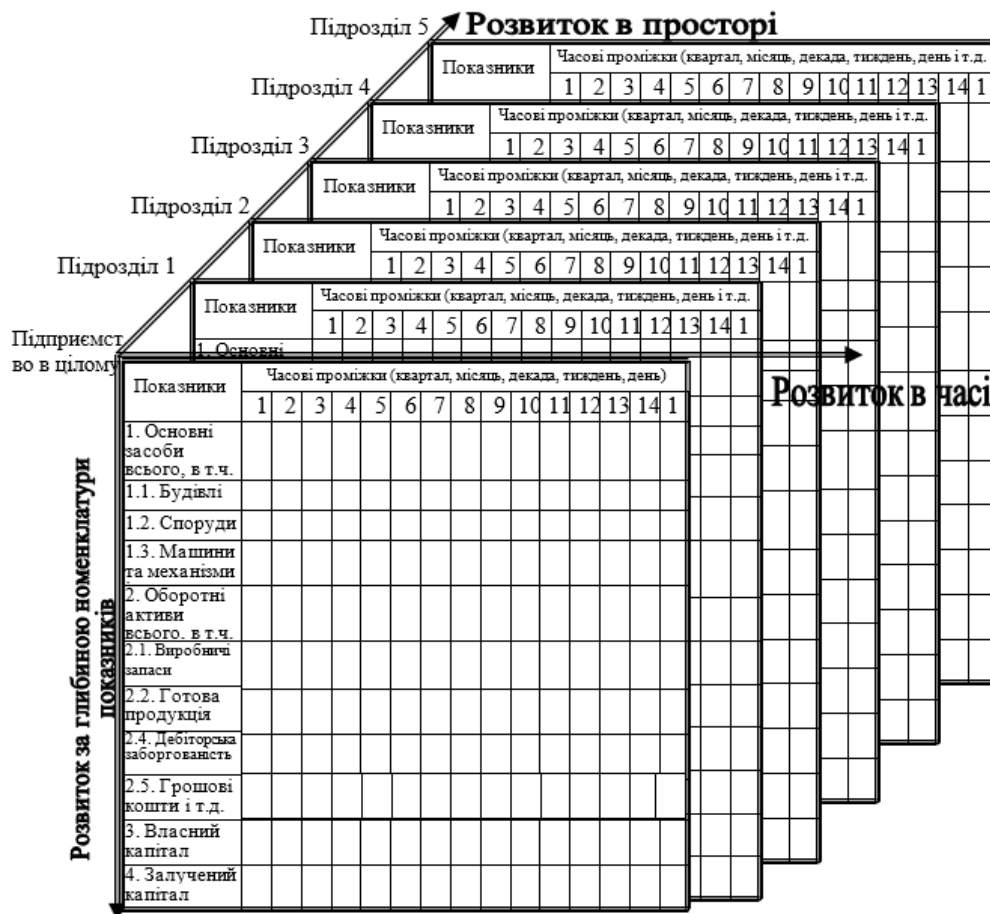

Рис. 1. Напрямки вдосконалення інформаційного забезпечення управління економічною безпекою підприємства

Список використаних джерел

1. Панченко В.А. Систематизація підходів до трактування поняття «економічна безпека підприємств». *Ефективна економіка*. 2017. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6512> (дата звернення: 03.11.2024).

2. Драгун Л.М., Заяць Є.І., Фісуненко П.А. Удосконалення інформаційного та організаційного забезпечення процесу проведення аналізу та оцінки фінансового стану підприємства. *Вісник Технологічного університету Поділля*. 2003. №2. С. 80-83.

Тетяна ФОМІНА
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнського національного технічного університету
м. Кропивницький, Україна

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

У 2015 році ООН ухвалила план досягнення кращого майбутнього для усіх націй. Серед цілей, спрямованих на подолання бідності, боротьбу з нерівністю, несправедливістю, вагоме місце займають цілі, направлені на екологічний захист планети. Так, 6 із 17 цілей сталого розвитку стосуються збереження довкілля: чиста вода та належні санітарні умови, відновлювальна енергія, відповідальне споживання, боротьба зі зміною клімату, збереження морських екосистем, збереження екосистем суходолу. Досягнення цих цілей передбачає об'єднання зусиль усього суспільства, серед яких найважливіша роль відводиться бізнесу.

Саме тому в усіх країнах впроваджується екологічне оподаткування, суть якого полягає у визначенні відповідальності за руйнівний вплив на довкілля як суб'єктів господарювання у процесі їх діяльності, так і кінцевих споживачів (населення). При цьому, екологічне оподаткування передбачає не тільки каральні заходи, а й мотиваційно-стимулюючі – впровадження екологічної чистих та альтернативних технологій, розвиток зеленої економіки, поширення та пропагування екологічної свідомості тощо.

Не виключенням є й Україна, особливо у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів, де передбачене так зване екологічне оподаткування. Так, за даними з офіційного веб-порталу ДПС України за 2023 рік до державного бюджету України надійшло 3 667 859,02 тис.грн. екологічного податку та 56 056 869,88 тис.грн. рентної плати за користування надрами [2].

Згідно із пп. 14.1.57 Податкового кодексу України «екологічний податок - загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року» [3]. Платниками екологічного податку в Україні є суб'єкти господарювання, які здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення та у водні об'єкти, розміщують відходи, утворюють радіоактивні відходи, тимчасово зберігають радіоактивні відходи понад установлений умовами ліцензії строк. Об'єктом та базою є обсяги викидів від діяльності платників екологічного податку.

Структуру екологічного податку можна визначити, керуючись статтями ПКУ, що визначають його ставки (таблиця 1).

Структура екологічного податку України

Вид екологічного податку	Складова екологічного податку у залежності від бази оподаткування	
	пп. ПКУ	Назва
Екологічний податок за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення»	243.1	Податок за викиди в атмосферне повітря окремих забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення:
	243.2	Податок за викиди в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення забруднюючих речовин (сполук), що не увійшли до пп. 243.1 ПКУ та на які встановлено клас небезпечності
	243.3	Податок за викиди в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення для забруднюючих речовин (сполук), які не увійшли до пп. 243.1 ПКУ та на які не встановлено клас небезпечності
	243.4	Податок за викиди двоокису вуглецю
Екологічний податок за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти	245.1	Податок за скиди окремих забруднюючих речовин у водні об'єкти
	245.2	Податок за скиди у водні об'єкти забруднюючих речовин, які не увійшли до пп. 245.1 та на які встановлено гранично допустиму концентрацію або орієнтовно безпечний рівень впливу
	245.3	Податок за скиди забруднюючих речовин, на які не встановлено гранично допустиму концентрацію або орієнтовно безпечний рівень впливу
	245.4	Податок за скиди забруднюючих речовин у ставки та озера
Екологічний податок за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах	246.1	Податок за розміщення окремих видів надзвичайно небезпечних відходів (обладнання та приладів, що містять ртуть, елементи з іонізуючим випромінюванням; люмінесцентних ламп)
	246.2	Податок за розміщення відходів, які встановлюються залежно від класу безпеки та рівня небезпечності відходів
	246.3	Податок за розміщення відходів, на які не встановлено клас безпеки
	246.4	Податок за розміщення відходів на звалищах, які не забезпечують повного виключення забруднення атмосферного повітря або водних об'єктів
Екологічний податок за утворення радіоактивних відходів		
Екологічний податок за тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк		

Джерело: складено на основі [3]

Крім суто екологічного податку, ПКУ передбачено й інші типи податків та зборів, база та/або об'єкти оподаткування за якими, прямо або опосередковано впливають на навколишнє середовище. Такі податки та збори узагальнено у таблиці 2.

**Податки та збори, база та/або об'єкти оподаткування за якими,
прямо або опосередковано впливають на навколишнє середовище**

Назва податку	Екологічний вплив
Акцизний податок на пальне	Пальне та інші товари, що використовуються як пальне для заправки транспортних засобів, обладнання або пристроїв з двигунами внутрішнього згоряння, є одними з об'єктів акцизного оподаткування. Платниками податку є суб'єкти господарювання, які виробляють ці товари, ввозять їх на митну територію України, або ж реалізують
Акцизний податок на електроенергію	Платниками акцизного податку є підприємства, що виробляють електричну енергію і продають її на ринку. Для них застосовується адвалорний податок - фіксована відсоткова ставка від вартості товару
Акцизний податок на транспортні засоби	Під акцизний податок підпадають такі товари як легкові автомобілі, кузови до них, причеми та напівпричеми, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб або більше та транспортні засоби для перевезення вантажів. Платниками є суб'єкти господарювання, що виробляють перелічені товари, ввозять їх на територію України чи реалізують їх
Рентна плата за користування надрами з метою видобування корисних копалин	Суб'єкти господарювання, що набули права користування надрами для видобутку корисних копалин, повинні сплачувати рентну плату. Об'єктом такого типу оподаткування є обсяги видобутих копалин, а базою оподаткування – вартість таких обсягів. Важливо, що сюди не відносять корисні копалини, що не включені до державного балансу запасів, і торф, які видобуті домогосподарствами на своїх земельних ділянках для забезпечення своїх потреб
Рентна плата за спеціальне користування водою	Платниками даного типу податку є суб'єкти господарювання, які використовують та/або передають вторинним користувачам воду, отриману шляхом її забору з водних об'єктів. Сюди відносять також ті суб'єкти, що використовують воду для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	Об'єктами оподаткування даним типом рентної плати є деревина, яку заготовляють у процесі рубок головного користування або під час проведення заходів, спрямованих на оздоровлення лісів чи розчищення ділянок для будівництва гідровузлів, трубопроводів тощо; другорядні та побічні лісові матеріали; використання лісів для оздоровчих комплексів
Рентну плату за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку	Суб'єкти господарювання, які надають послуги з транспортування вантажу трубопроводами України, також зобов'язані сплачувати відповідну рентну плату. Об'єктом оподаткування є обсяги нафтопродуктів, які транспортуються, або ж, для аміаку, сума добутків відстаней транспортування на обсяги

Джерело: складено на основі [1; 3]

Перелік податків, наведений у таблиці 2, умовно можна визначати як «екологічні», проте надходження від них не мають прямого цільового спрямування на заходи, що пов'язані із захистом навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Аналітична записка «Застосування екологічних податків в Україні». <https://ces.org.ua/environmental-taxes-in-ukraine-policy-brief/>
2. Надходження податків і зборів станом на 01.01.2024. Офіційний сайт ДПСУ. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/nadhodjennya-podatkov-i-zboriv--obovyaz/nadhodjennya-podatkov-i-zboriv/>
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://cutt.ly/vwmRxeSY> (дата звернення: 29.10.2024)

Наталія ЦАРУК

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів
і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»,
м. Ніжин, Україна

ВИБІР СТАНДАРТІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ЗВІТНОСТІ ПРО СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРОПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

Діяльність агропідприємств безпосередньо пов'язана з використанням природних ресурсів, зокрема земель сільськогосподарського призначення, водних ресурсів та біологічних активів. З огляду на їх суспільну значимість, вплив агробізнесу на оточуюче середовище має підлягати постійному моніторингу. Завдяки спільним міжнародним зусиллям в глобальному масштабі запропоновано ефективний інструмент для оцінки впливу діяльності компаній на оточуюче середовище – звітність про сталий розвиток.

На початковому етапі поширення звітність про сталий розвиток складалася добровільно тими компаніями, які долучились до цієї ініціативи в рамках підвищення своєї корпоративної соціальної відповідальності. Однак сьогодні, обов'язковість підготовки і оприлюднення звітності про сталий розвиток все частіше закріплюється в законодавстві розвинених країн. Зокрема, 5 січня 2023 року набула чинності Директива ЄС 2022/2464 про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD), яка оновлює та зміцнює правила щодо соціальної та екологічної інформації, яку компанії мають розкривати у своїх звітах. 25 липня 2024 року набула чинності Директива ЄС 2024/1760 щодо комплексної перевірки у сфері сталого розвитку (CSDDD). Обидні директиви зобов'язують європейські компанії проводити комплексну перевірку їх сталого розвитку, впливу на права людини, навколишнє середовище та, відповідно, розкривати у звітності результати таких перевірок. Враховуючи рух України до ЄС, ці вимоги так чи інакше торкнуться і вітчизняних агропідприємств, про що свідчить схвалена урядом 18 жовтня 2024 року Стратегія запровадження підприємствами звітності зі сталого розвитку.

Стратегія визначає мету, цілі та основні завдання щодо забезпечення формування та розкриття підприємствами України інформації про сталий розвиток на основі єдиних методологічних засад, прийнятих в країнах-членах Європейського Союзу. Стратегією передбачено запровадження в Україні складання, подання та оприлюднення підприємствами звітності зі сталого розвитку на підставі Європейських стандартів звітності (ESRS), а також процедур проведення аудиту такої звітності та ефективного механізму здійснення контролю якості аудиторських послуг [1].

Нещодавні дослідження свідчать, що країни, які взяли на себе зобов'язання боротьби з глобальним потеплінням, впроваджують міжнародні та європейські стандарти нефінансової звітності (тобто звітності про сталий розвиток) та затверджують їх для застосування суб'єктами суспільного інтересу, емітентами цінних паперів. Україна, як кандидат на членство в ЄС, все більше залежить від

цих процесів. Очевидно, що міжнародні та європейські інвестори, кредитні установи, страхові компанії зацікавлені взяти участь у відбудові тих суб'єктів агробізнесу, які готові перейти від традиційних технологій до сталої сільськогосподарської діяльності. Для цього вони потребують інформації, щоб гарантувати собі мінімізацію своїх ризиків, які можуть виникнути при залученні їх у процеси відновлення економіки України на принципах сталого розвитку. Щоб відповісти на готовність такої допомоги, Україні необхідно впроваджувати реформи, зокрема, і у сфері обліку та звітності [2; 3].

Схвалена урядом стратегія, на нашу думку, є першим кроком до подальших реформ в сфері обліку та звітності, адже сприяє запровадженню складання, подання та оприлюднення підприємствами звітності згідно з Європейськими стандартами звітності зі сталого розвитку (ESRS).

Однак, на даний час існує як мінімум сім міжнародних стандартів звітності зі сталого розвитку, кожен з яких регулює різні аспекти сталого розвитку – від виключно викидів CO₂ до всього спектру Цілей сталого розвитку ООН. Крім цього, ці стандарти орієнтовані на різні групи стейкхолдерів – від інвесторів до суспільства в цілому.

Таким чином, в умовах відсутності чітких законодавчих рамок перед українськими агропідприємствами, які виявили бажання готувати і оприлюднювати звітність про сталий розвиток, стоїть питання – якими стандартами керуватися.

Щоб допомогти компаніям обрати відповідні стандарти та підготувати звітність про сталий розвиток відповідно до інтересів зацікавлених сторін Т. Рогманс та К. Ель-Джісер – фахівці Dubai's Sustainable City розробили матрицю, помістивши тему звітування на одну вісь, а користувачів звітності – на іншу. Потім вони проаналізували всі основні глобальні стандарти звітності про сталий розвиток і розмістили кожен із них у відповідному квадранті матриці (рис. 1).

Бухгалтери, які використовують цю матрицю, повинні вирішити, чи зосередити звітність лише на екологічних аспектах, чи включити у звіт ширший набір нефінансових тем. Другий аспект полягає в тому, чи звітують компанії про свій вплив на навколишнє середовище чи про вплив навколишнього середовища (зокрема, зміни клімату) на діяльність компанії. Перше питання цікавить широке коло стейкхолдерів, тоді як друге – актуальне насамперед для керівництва компанії та інвесторів. Хоча обидва питання ґрунтуються на твердому розумінні зміни клімату та її причин, вони, по суті, є різними питаннями та використовують різні стандарти звітності. Матриця стандартів звітності про сталий розвиток надає вказівки щодо того, які стандарти є доречними в кожному з чотирьох сценаріїв, що виникають [4].

Вважаємо, що матриця Dubai's Sustainable City допоможе також бухгалтерам українських агропідприємств обрати ті міжнародні стандарти, які будуть відповідати обліковій політиці підприємства та інформаційним потребам користувачів звітності про сталий розвиток.

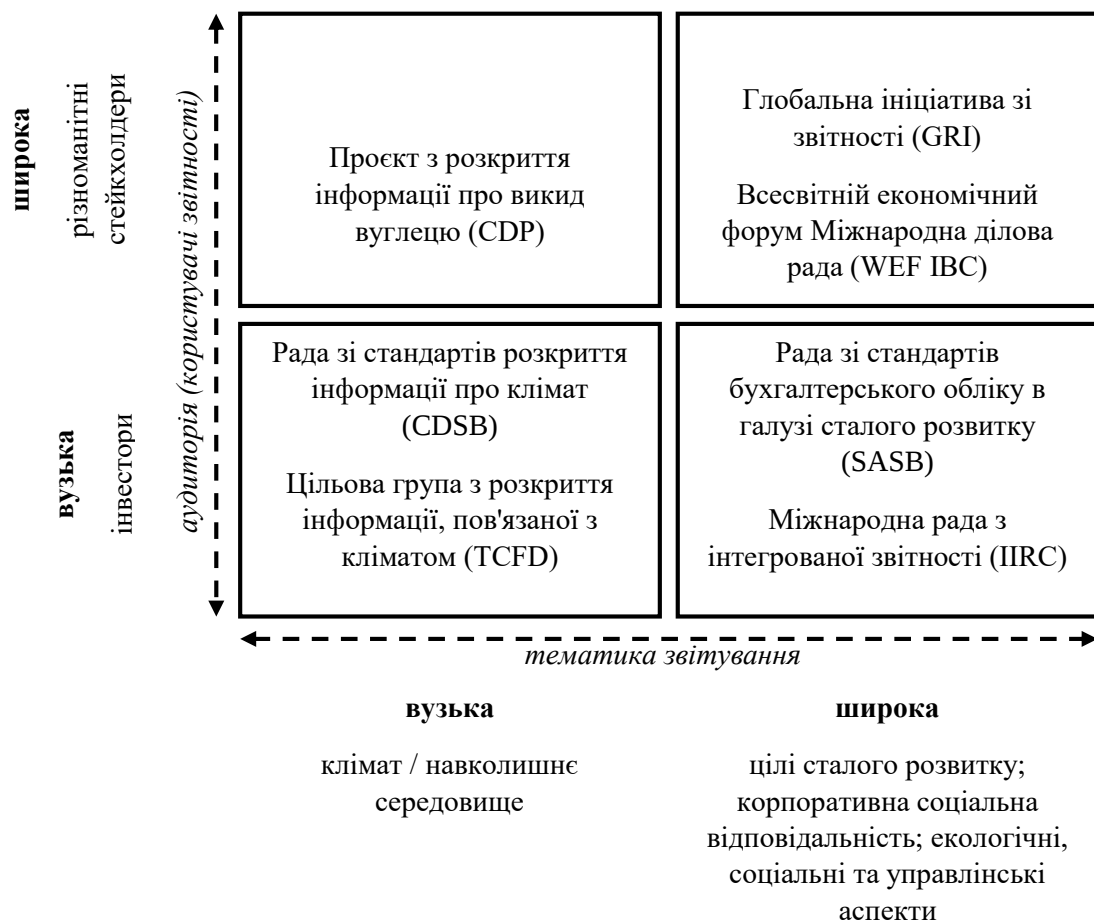

Рис. 1. Матриця Dubai's Sustainable City: вибір доречних стандартів для підготовки звітності про сталий розвиток

Джерело: [4].

Список використаних джерел

1. Уряд схвалив Стратегію запровадження підприємствами звітності зі сталого розвитку. *Build Portal*, 21 жовтня 2024. URL: <https://budport.com.ua/news/29774-uryad-shvaliv-strategiyu-zaprovadzhennya-pidpriyemstvami-zvitnosti-zi-stalogo-rozvitku>
2. Остапчук С. М., Царук Н. Г., Воляк Л. Р. Облік екосистем як складова управління відновленням України на засадах сталого розвитку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2024. № 2(58). С. 50-57. [https://doi.org/10.26642/pbo-2024-2\(58\)-50-57](https://doi.org/10.26642/pbo-2024-2(58)-50-57)
3. Метелиця В. Стандартизація звітності сталого розвитку як передумова зеленої післявоєнної відбудови агросектору. *Сталий розвиток економіки*. 2023. № 2(47). С. 137-145. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-20>
4. Rogmans T., El-Jisr K. Designing Your Company's Sustainability Report. *Harvard Business Review*. 2022. URL: <https://hbr.org/2022/01/designing-your-companys-sustainability-report>

Надія ЦІЩЬКА
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Львівського національного університету природокористування,
м. Львів, Україна

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ЯК СКЛАДОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ

Сучасний стан економіки, наростання конкурентної боротьби серед підприємств усіх галузей у сукупності з високою кількістю ненадійних контрагентів і низьким рівнем фінансової дисципліни підприємств викликає зростання дебіторської заборгованостей. Тому сьогодні найбільш важливими проблемами, рішення яких повинно сприяти покращенню фінансового стану підприємства, є розроблення ефективної системи управління дебіторською заборгованістю [2,с.70].

Система управління дебіторською заборгованістю - це набір методів, принципів і процедур взаємодії з покупцями щодо продажу активів або послуг з відстрочкою платежу, стягнення заборгованості та організації, фінансового забезпечення боргової діяльності. Управління дебіторською заборгованістю має систему інструментів, яка комплексно враховує макро- та мікропоказники для регулювання та узгодження інтересів підприємства і контрагентів, забезпечуючи тим самим довгострокову фінансову стабільність суб'єкта господарювання.

Управління дебіторською заборгованістю, як цілісна система складається із окремих підсистем, зокрема цільової, організаційно-структурної, управлінської та інформаційної.

Підсистема управління включає принципи функціонування механізмів управління, методи, засоби та важелі виконання функцій аналізу, планування, регулювання та контролю. Ефективне впровадження управлінських дій дозволить досягти оптимального рівня заборгованості та мінімізувати ризик несплати боржником. Цього можна досягти шляхом правильної організації аналітичних методів та впровадження ефективної системи управління дебіторською заборгованістю, яка допоможе приймати ефективні управлінські рішення щодо повернення боргів, прогнозувати надходження коштів. Підсистема організаційної структури включає суб'єкти та об'єкти управління, які взаємопов'язані через підсистему управління.

Науково – обґрунтоване та перспективне керівництво дебіторською заборгованістю є необхідним для збереження фінансової стабільності будь – якого суб'єкта господарювання. До основних завдань управління дебіторською заборгованістю відносяться:

- сприяти збільшенню продажів для збільшення прибутку за рахунок надання комерційних кредитів;
- підвищення конкурентоспроможності шляхом відстрочки платежів;

- розраховувати і визначати величину ризиків несплати;
- обґрунтування створення резерву сумнівних боргів;
- визначення величини резерву сумнівних боргів одним із методів, які існують в національній та світовій практиці;
- надавати консультації щодо зменшення фактичних або наявних клієнтів-банкрутів.

З метою покращення якісного забезпечення організації обліку розрахунків за дебіторською заборгованістю, в частині розрахунків з покупцями і замовниками, на підприємствах різних сфер діяльності доцільно запроваджувати ефективний механізм управління дебіторською заборгованістю, який визначається як система заходів і процедур, спрямованих на ефективне керування боргами, які підприємство має до отримання від своїх клієнтів. Чітко налагоджений механізм управління заборгованістю дебіторів має забезпечити і гарантувати підвищення платоспроможності, ліквідності, прибутковості суб'єкта господарювання. Весь процес керування дебіторською заборгованістю складається із певних етапів, які доцільно узагальнити наступним чином (рис.).

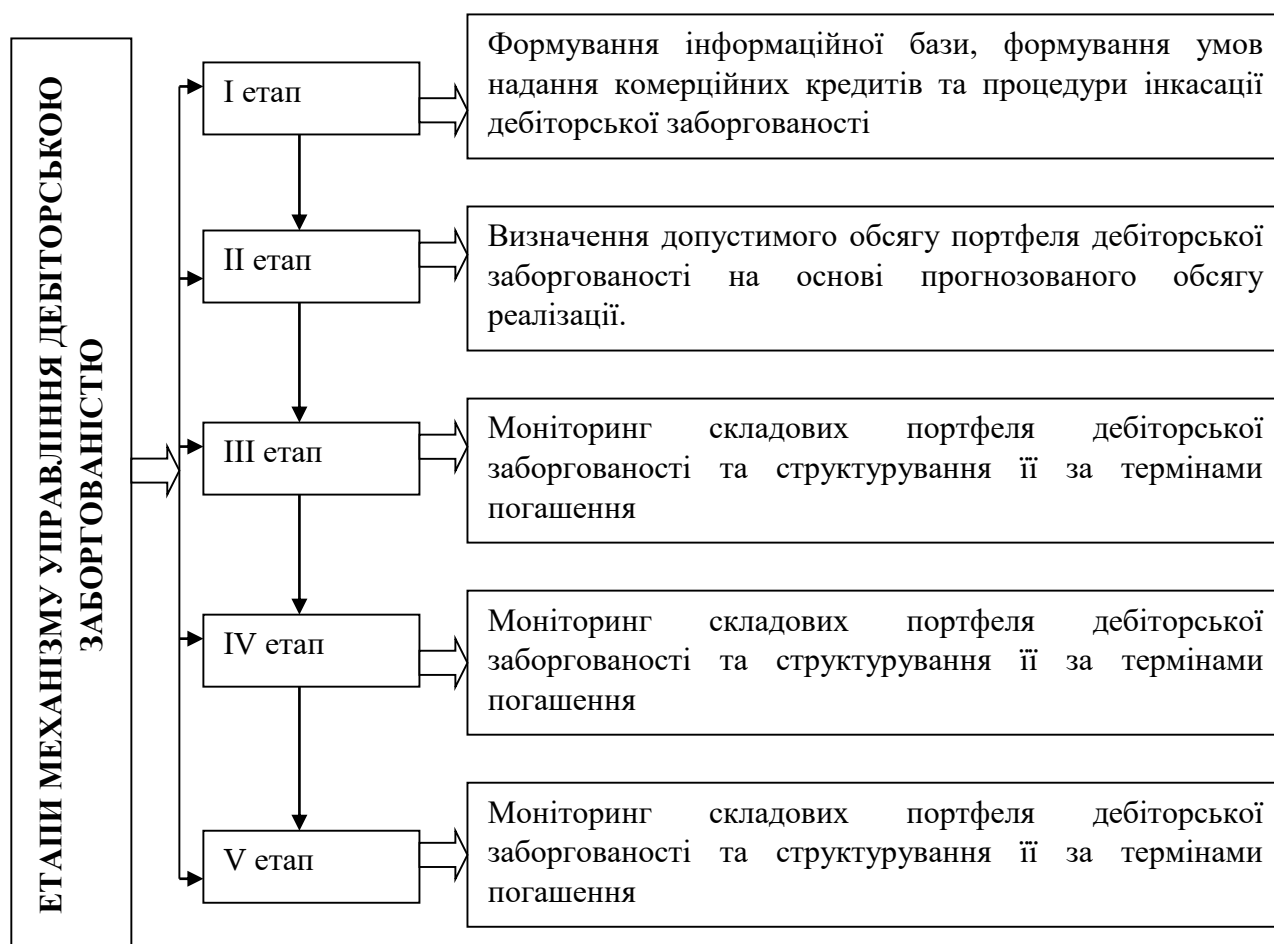

Рис. Зміст і послідовність етапів механізму управління дебіторською заборгованістю*

*Узагальнено автором на основі [1, с.217-218].

Кожен етап процесу управління дебіторською заборгованістю, в тому числі і заборгованістю покупців і замовників, включає в себе рекомендовані і доцільні операції, які в сукупності дадуть бажаний економічний ефект та вигоди.

В умовах ринкової економіки основна мета управління дебіторською заборгованістю - це мінімізація її суми, застереження про несвоєчасність стягнення боргу, адже несвоєчасно сплачена сума дебіторської заборгованості за продану готову продукцію, частково втратить свою цінність через вплив інфляційного процесу. Також відстрочення платежів за товари (роботи, послуги) має негативний вплив щодо фінансово-економічних результатів діяльності підприємства як в цілому, так і щодо сплати окремих обов'язкових платежів (виплата заробітної плати найманим працівникам, погашення рахунків за воду та електроенергію, сплату податків, обов'язкових платежів тощо). Тому ефективна політика компанії в частині управління дебіторською заборгованістю безпосередньо пов'язана з її оптимізацією та забезпеченням своєчасності погашення.

Наслідками впровадження ефективної системи управління дебіторською заборгованістю є: забезпечення безперебійної діяльності підприємства, що прискорює оборотність оборотних коштів підприємства, зберігаючи його ліквідність; рівень безпеки. Саме тому, ефективне управління дебіторською заборгованістю підприємства в умовах дефіциту оборотного капіталу з урахуванням усіх аспектів стратегічного розвитку та конкретних тактичних цілей підприємства є цілісним процесом, що передбачає модифікацію та застосування альтернативних концепцій управління капіталом, а також методи оцінки ефективності його діяльності придатні для умов перехідної економіки України.

Отже, для розширення господарської діяльності і для збільшення фінансових інструментів системи управління дебіторською заборгованістю підприємства необхідно створити ефективний механізм управління, перш за все, необхідно оптимізувати величину і структуру дебіторської заборгованості. В умовах все більш відкритої національної економіки, вітчизняні підприємства впроваджують ефективні системи управління дебіторською заборгованістю, що є необхідною умовою для забезпечення збільшення продажів продукції та створення довгострокової економіки, що в майбутньому зменшуватиме рівень операційного ризику та тим самим підвищуватиме фінансову безпеку.

Список використаних джерел

1. Дідоренко Т.В., Белова І.М. Завдання та принципи побудови обліку розрахунків з покупцями і замовниками. *Сталий розвиток економіки* № 3 (28), 2015. С. 217-220. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/601>
2. Мордань Є.Ю., Соломаха А.О. Системний підхід до управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*, № 2' 2019. С.70-79.

Ольга ЧЕРНЕЦЬКА

кандидат економічних наук, доцент,
доцентка кафедри обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою
Дніпровського державного аграрно-економічного університету,
м. Дніпро, Україна

АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ

Зміцнення економічної безпеки вимагає від суб'єкта підприємництва багато зусиль в різних сферах управлінського процесу, поєднуючи та доповнюючи різноманітні інструменти та методи в системі менеджменту. Одним з важливих інструментів зміцнення економічної безпеки в сучасних умовах невизначеності є аналітичні процедури, які в умовах діджиталізації бізнесу набувають нового сенсу та суттєвих можливостей.

Питання, пов'язані з особливостями застосування аналітичного інструментарію в умовах діджиталізації бізнесу, є актуальними для зміцнення економічної безпеки підприємства. Аналітичний інструментарій для потреб управління економічною безпекою підприємства включає відповідні методи, технології та підходи, спрямованих на моніторинг, оцінку та захист від ризиків та загроз цифрового бізнес-середовища. В умовах діджиталізації ризики економічній безпеці пов'язані з кібербезпекою, кібершахрайством, зловживанням цифровими даними тощо.

Підтримуємо думку фахівчині Андріїв Наталія, що «цифрові технології суттєво полегшують доступ до інформаційних ресурсів, їх опрацювання й застосування» [1]. Фахівчиня акцентує увагу на доцільності «формування інформаційного підґрунтя для розроблення, виконання й коригування реалізації кожного управлінського рішення менеджментом підприємства» [1]. Вважаємо доцільним впроваджувати на підприємстві системи моніторингу та управління ризиками економічній безпеці. На думку фахівчині Іванової Наталії, «глобальна цифровізація більшості процесів бізнес-середовища створила такі нові умови як Big Data, кіберзагрози, блокчейн тощо» [2]. Саме технологія Big Date формує значний масив даних, який є якісним інформаційним ресурсом для виявлення тенденцій зміни в бізнес-середовищі та прогнозування можливих ризиків та загроз.

Фахівчині Кононенко Жанна, Грибовська Юлія та Карнаухова Ганна відзначають доцільним «пошук інформації для поточного аналізу, побудови прогнозних показників та розробки прогнозованих моделей націлених на оцінку та виявлення перспектив інноваційного вектору підприємницької діяльності» [3]. З аналітикою Big Date пов'язане застосування Data Science – інструментарію, що дозволяє виявити вплив чинників на показники економічної безпеки та розробки обґрунтованих управлінських рішень щодо запобігання ризикам та загрозам бізнесу.

Системи управління ризиками дозволяють інтегрувати процеси оцінки ризиків для виявлення загроз економічній безпеці. Вчена Іванова Наталія відзначає, що в умовах діджиталізації бізнесу «внутрішня інформація підприємства міститься у відповідних внутрішніх базах даних інформаційних систем організації (ERP, CRM тощо), яка акумулюється і зберігається на відповідних серверах / хмарних середовищах» [2]. Отже, ІТ-технології дозволяють узагальнити бізнес-процеси від планування ресурсів підприємства (ERP) до управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) в єдиному інформаційному просторі і завдяки високоефективному аналітичному інструментарію оптимізувати прийняття управлінських рішень.

Підтримуємо думку фахівчині Іванової Наталії, що доречною є інтеграція «в існуючу ERP підприємства аналітичних інструментів, таких як Power BI або Tableau із розробкою інтерактивного дашборду, що дозволить підвищити оперативність, прозорість та своєчасність управлінських рішень» [2]. Системи бізнес-аналітики (BI) дозволяють інтегрувати та аналізувати дані з різноманітних ресурсів для відстеження поточного стану економічної безпеки та прогнозування майбутніх показників, враховуючи можливі ризики фінансовій стабільності. Інструментарій аналітики бізнес-процесів (Process Mining) дозволяє відстежити бізнес-процеси на підприємстві в режимі реального часу та виявляти відхилення; аналіз поведінки користувачів (UBA) дозволяє виявити нетипову активну поведінку співробітників в контексті загроз витоку інформації; сценарний аналіз та прогнозування (Scenario Analysis) дозволяє прогнозувати можливі сценарії розвитку подій та наслідків кризових ситуацій для економічної безпеки бізнесу.

Таким чином, застосування аналітичного інструментарію для зміцнення економічної безпеки в умовах діджиталізації бізнесу передбачає впровадження спеціалізованих ІТ-технологій для формування якісного та повного інформаційного ресурсу як основи для подальших аналітичних процедур. Інтеграція аналітичного інструментарію в сучасний бізнес заснована на активному залученні інноваційних цифрових технологій моніторингу, управління ризиками, захисту даних, прогнозування тощо та покликана відстежувати загрози економічній безпеці та попереджати їх наслідки.

Список використаних джерел

1. Андріїв Н. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2530/2449>
2. Іванова Н. Розробка аналітичної системи управління економічною безпекою підприємства в цифровому середовищі. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2024 (20), 109-119. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.12>
3. Кононенко Ж., Грибовська Ю., Карнаухова Г. Інформаційно-аналітичне забезпечення в системі управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2167/2094>

Катерина ШЕВЧУК

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

Національного університету біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах воєнного стану підприємство функціонує у складному зовнішньому середовищі, яке характеризується нестабільністю та постійною динамікою. Важливою передумовою сталого розвитку держави та підвищення конкурентоспроможності національної економіки є забезпечення належного рівня її економічної безпеки. У зв'язку з цим зростає необхідність постійного моніторингу ситуації та гнучкості у прийнятті рішень на основі обліково-інформаційної системи та оцінки чинників впливу.

Враховуючи вплив зовнішніх і внутрішніх чинників змінюється традиційний підхід до бухгалтерського обліку відповідно до вимог управління. Саме бухгалтерський облік в управлінні економічним суб'єктом забезпечує необхідну інформацію для оцінки, прогнозування, контролю, аналізу з метою прийняття виважених управлінських рішень.

Відповідно до Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року забезпечення національних економічних інтересів вимагає формування і реалізації стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого як на стале нарощення конкурентоспроможності економіки України, так і на поступове зміцнення економічної стійкості та відповідно невразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз [3]. Стратегічний курс у сфері забезпечення економічної безпеки має два взаємопов'язаних напрями: напрям розвитку та безпековий напрям.

Дослідження економічної безпеки розглядали такі вчені, як Е. Ласло, А. Маслоу, Р. МакЕлвейн, Р. Міллер, П. Самуельсон, Т. Уоткінс, Е. Чен, Б. Шиллер. Питання захисту облікової інформації у сфері бухгалтерського обліку та контролю знайшли своє відображення в наукових працях: В.П. Бондаря, Ф.Ф. Бутинця, Гудзенко Н.М., М.Д. Корінька, М.Ф. Кропивка, Я.Д. Крупки, О.В. Олійник, В.О. Осмятченка, О.І. Паламарчука, М.С. Пушкаря та інших.

Значну увагу вчених привертає і понятійний апарат, у якому термін «економічна безпека» визначається, виходячи із різних підходів. Економічна безпека, як економічна категорія, має досить складну внутрішню структуру, що підтверджується багатовекторністю поглядів щодо її визначення вченими [4].

Комплексне дослідження економічної безпеки, можливостей її забезпечення є надзвичайно важливим в діяльності будь-якого підприємства. Особливого значення набувають питання організації бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю у формуванні системи економічної безпеки підприємства щодо забезпечення управління обліковою інформацією для

прийняття управлінських рішень та належного рівня захисту підприємства від прояву негативних факторів в умовах ринкових ризиків.

Суб'єктами економічної безпеки є окремі індивіди, соціальні групи, колективи, держава. Об'єктами економічної безпеки є їхні економічні інтереси. Отже, економічна безпека за своєю суттю виражає відношення із захисту інтересів суб'єктів національної економіки в умовах невизначеності та небезпеки [1]. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства залежить від специфіки його діяльності, системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, тобто є індивідуальним для кожного суб'єкта господарювання.

Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства необхідно сприймати з двох позицій впливу: 1) внутрішніх чинників (крадіжки, навмисне завдання матеріальної шкоди підприємству, доведення його до штучного банкрутства, порушення в бухгалтерських даних та звітності, попередження спроб розкриття комерційної таємниці підприємства і т. д.); 2) зовнішніх чинників (виявлення недобросовісної конкуренції, проведення слідчих дій, відновлення первинного і зведеного обліку після пожежі, катастрофи, атак хакерів тощо) [2].

Отже, бухгалтерський облік є одним з основних інструментів стабілізації фінансово-економічної діяльності. Облікова інформація є важливим управлінським інструментом управління. Недостатня увага до інформації бухгалтерського обліку стає причиною прийняття помилкових управлінських рішень, що загрожує економічною нестабільністю. Система обліку повинна надавати інформацію необхідну для виявлення, ідентифікації, оцінки та відстеження внутрішніх та зовнішніх ризиків та загроз, які можуть вплинути на економічну стабільність підприємства. Облікова інформація повинна включати механізми захисту від витоку конфіденційних даних, що є важливим для збереження конкурентних переваг, забезпечувати стратегічне планування та оперативне реагування на виклики.

Список використаних джерел

1. Гудзенко Н.М., Шевчук О.Д. Особливості організації бухгалтерського обліку та контролю у забезпеченні економічної безпеки підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2017. Випуск 17. С. 810-815. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/164.pdf> (дата звернення: 25.10.2024).
2. Дерій В., Мельничук І. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит у системі управління витратами на економічну безпеку. *Вісник Тернопільського національного економічного університету* 2019 р. № 1. С. 197-208. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/34066/1/%D0%94%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9.pdf> (дата звернення: 25.10.2024).
3. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року: указ, Стратегія, затв. Указом Президента України від 11 серпня 2021 року. № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (дата звернення: 22.10.2024).
4. Утенкова К.О. Економічна безпека як складова національної безпеки України. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2019. Випуск 9. С. 133-144.

Інеса ШЕПЕЛЬ

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва,
обліку та фінансів
Херсонського державного аграрно-економічного університету,
м. Кропивницький, Україна

ОЦІНКА РОЛІ ІНТЕГРОВАНИХ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ДАНИМИ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Інтегровані облікові системи стали невід'ємною частиною сучасного управління даними та процесу прийняття рішень на підприємствах. Ці системи поєднують різноманітні функціональні модулі, такі як бухгалтерський облік, управління запасами, управління персоналом, маркетинг та продажі, і забезпечують інтеграцію та обмін інформацією між ними. Роль інтегрованих облікових систем в управлінні даними і прийнятті рішень на підприємствах надзвичайно важлива, оскільки вони дозволяють оптимізувати операційні процеси, підвищити ефективність управління, мінімізувати ризики та сприяти підвищенню конкурентоспроможності компанії.

Лоханова Н. О. зазначила, що проблеми поглиблення інтеграційних процесів в обліку можна розглядати в різних ракурсах, а саме як: інтеграцію обліку з іншими функціями управління, тобто в частині поглиблення інтеграційних зв'язків між функціями управління: плануванням, обліком, контролем і економічним аналізом; інтеграцію всередині системи господарського обліку, тобто інтеграційні процеси, що сприяють взаємопов'язаному розвитку бухгалтерського, статистичного і оперативного обліку [1]. Дослідження інтегрованих облікових систем та їхньої ролі в управлінні даними та прийнятті рішень на підприємствах залучило чимало науковців і практиків з різних країн. Пітер Дж. Вейл (Peter Weill) – професор з Массачусетського технологічного інституту (MIT) і дослідник інформаційних систем управління, який аналізував роль ІТ і інтегрованих систем, особливо ERP-систем, у створенні конкурентних переваг: Девід П. Нортон (David P. Norton) і Роберт Каплан (Robert S. Kaplan) – вони не лише досліджували інтегровані системи, але й розробили концепцію збалансованої системи показників (Balanced Scorecard), яка часто інтегрується з обліковими системами для підвищення ефективності управління; Шейх Д. Махамуд (Sheikh D. Mahmoud) – його роботи досліджують вплив інтегрованих облікових систем на прийняття управлінських рішень і мінімізацію фінансових ризиків на підприємствах; Томпсон Ш. Тігане (Thompson S. Teigland) – спеціалізується на дослідженні ERP-систем і розробці методів інтеграції бухгалтерського обліку з іншими системами управління підприємством; Маріо Мурдок (Mario Murdoch) – його роботи фокусуються на облікових інформаційних системах, особливо на питаннях автоматизації та аналізу даних для прийняття рішень у реальному часі. Дослідження цих науковців роблять значний внесок у розуміння того, як інтегровані облікові системи можуть оптимізувати управління та допомагати у прийнятті рішень на основі даних, що є важливими для розвитку сучасного бізнесу.

Існуючі підходи науковців щодо розгляду проблем інтеграції обліку з історичної точки зору докладно освітлені в роботі В.В. Євдокимова [2, с.23-26]. Інтегровані облікові системи відіграють ключову роль в управлінні даними завдяки можливості об'єднувати інформацію з різних відділів і забезпечувати її централізоване зберігання. Це дає змогу уникнути дублювання даних, зменшити ймовірність помилок, а також спрощує доступ до необхідної інформації. Відсутність дублювання даних та висока точність є критичними для ефективного функціонування підприємства, особливо коли йдеться про великі обсяги інформації, що потребують постійного оновлення та обробки.

Завдяки інтегрованим обліковим системам, дані про фінанси, виробництво, продажі, закупівлі та інші операційні аспекти автоматично синхронізуються, що забезпечує керівництво компанії точними даними в реальному часі. Ця безперервна інформаційна підтримка дозволяє підприємствам швидко реагувати на зміни ринкових умов, корегувати бізнес-процеси та оперативно приймати рішення, базуючись на актуальних і точних даних.

Інтегровані облікові системи надають можливість керівникам підприємств приймати обґрунтовані рішення, засновані на точній і повній інформації. Наприклад, в умовах автоматизованої обробки даних керівники можуть легко отримувати звіти про фінансові показники, продуктивність праці, рівень запасів тощо. Це дозволяє прогнозувати потреби підприємства, планувати закупівлі, оптимізувати використання ресурсів і зменшувати витрати. Інтеграція дозволяє аналізувати ситуацію з різних кутів зору, що сприяє кращому розумінню внутрішніх і зовнішніх чинників, які впливають на ефективність діяльності підприємства. Інтегровані облікові системи також забезпечують доступ до інструментів аналітики, що сприяють виявленню тенденцій та закономірностей у великих масивах даних. Наприклад, сучасні ERP (Enterprise Resource Planning) системи, такі як SAP або Oracle, включають модулі для проведення аналітики та створення прогнозів, що дозволяє керівникам оцінювати результати різних сценаріїв розвитку подій і приймати відповідні рішення. Це є особливо цінним для підприємств, які працюють у динамічних галузях, де рішення необхідно приймати швидко, на основі точної інформації.

Інтегровані облікові системи також грають ключову роль у зниженні ризиків, пов'язаних з управлінням даними. Такі системи дозволяють мінімізувати ймовірність людських помилок, адже автоматизація процесів знижує необхідність ручного введення даних та дозволяє фахівцям сконцентруватися на аналізі та прийнятті стратегічних рішень. Водночас інтегровані облікові системи забезпечують високий рівень безпеки даних завдяки вбудованим механізмам контролю доступу, шифруванню та резервному копіюванню інформації. Таким чином, компанії можуть бути впевнені в конфіденційності та цілісності своїх даних, що сприяє зміцненню довіри з боку партнерів і клієнтів.

У сучасному середовищі кіберзагроз інтегровані облікові системи також забезпечують необхідні заходи захисту від несанкціонованого доступу до даних і можливих атак. Наприклад, системи ERP мають рівневі доступи для співробітників залежно від їхніх посадових обов'язків, що значно знижує ризик витоку конфіденційної інформації. Доцільність застосування ERP (Enterprise

Resource Planning), дозволить застосовувати комплексну інформаційну систему, яка інтегрує всі бізнес-процеси підприємства, такі як фінанси, виробництво, закупівлі, продажі та управління персоналом, в єдину платформу. Основна мета ERP-системи - забезпечити доступ до актуальної інформації для кожного підрозділу підприємства та підвищити ефективність управління за рахунок обміну даними в реальному часі.

Щоб знизити ризик витоку конфіденційної інформації в ERP-системі, використовуються такі методи: 1) рівні доступу- співробітники отримують доступ лише до тих даних, які необхідні для виконання їхніх посадових обов'язків. Наприклад, працівники відділу кадрів матимуть доступ до інформації про персонал, але не зможуть переглядати фінансові звіти, що стосуються витрат і доходів. 2) аудит доступу та дій користувачів: ERP-системи можуть реєструвати всі дії користувачів (хто, коли, які дані переглядав чи змінював). Це дозволяє виявити несанкціонований доступ або спроби маніпуляцій з даними. 3) шифрування даних -дані всередині системи шифруються, що знижує ризик їх перехоплення і несанкціонованого використання. 4) двофакторна автентифікація - для підвищення безпеки входу можна використовувати двофакторну автентифікацію, яка вимагає додаткового підтвердження особи через мобільний телефон або інший пристрій. 5) регулярне оновлення системи - оновлення програмного забезпечення закривають можливі вразливості, які можуть бути використані для кібератак.

Такі заходи допомагають зменшити ризик витоку конфіденційної інформації, забезпечуючи надійний захист корпоративних даних в ERP-системі.

Використання інтегрованих облікових систем сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств, оскільки дозволяє оптимізувати всі основні бізнес-процеси, що в результаті веде до підвищення продуктивності. Завдяки інтеграції інформації підприємства можуть швидше реагувати на зміни ринкових умов, зменшувати витрати та ефективно управляти ресурсами. Крім того, облік і аналіз великої кількості даних дозволяє підприємствам знаходити нові можливості для розвитку та інновацій.

Інтегровані облікові системи дозволяють компаніям застосовувати новітні технології, такі як штучний інтелект, машинне навчання та аналітику великих даних, що сприяє прийняттю більш точних рішень і виявленню нових напрямків для розвитку. Інтеграція облікових систем надає змогу знизити ризики, підвищити ефективність управління, збільшити прозорість операцій та покращити конкурентоспроможність. У сучасному світі інформаційних технологій компанії, які впроваджують інтегровані облікові системи, мають значну перевагу та перспективи для сталого розвитку і зростання.

Список використаних джерел

1. Лоханова Н. О. Поглиблення інтеграційних процесів як напрям розвитку облікової системи в управлінні економічною стійкістю підприємств. *Ефективна економіка* № 11, 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3484>

2.Євдокимов В.В. Підходи науковців щодо проблем інтеграції обліку: історичний аспект. *Економіка розвитку*. № 2 (50). Харків: ХНЕУ, 2009. С. 23-26.

Ольга ШИНКАРЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аналізу і оподаткування
Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, Україна

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТОМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Важливість облікового забезпечення економічної безпеки підприємства зростає в умовах військового стану, нестабільної економіки, змін в законодавчій базі та розвитку технологій. Саме тому облікова складова економічної безпеки має включати оцінку реальних та потенційних ризиків, пов'язаних з управлінням використання активів і джерел їх утворення.

Економічна безпека - складна система, яка включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективності використання корпоративних ресурсів за кожним напрямом діяльності [1, с.11]. Система бухгалтерського обліку повинна бути націлена на забезпечення прозорості фінансової діяльності, зниження ризиків зловживань та шахрайства, а також своєчасне реагування на зміни зовнішнього середовища. Це дозволяє не лише захистити підприємство від фінансових втрат і санкцій, а й забезпечити стабільний і сталий розвиток на довгострокову перспективу.

Сутність облікового забезпечення економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб створити ефективну систему обліку та контролю за фінансовими, матеріальними, людськими та інформаційними ресурсами підприємства з метою запобігання та мінімізації фінансових, економічних і правових ризиків. В процесі управління економічною безпекою важливо враховувати розкриття складних причинно-наслідкових зв'язків між факторами економічної безпеки та їх утіленням у факти господарського життя і формування безпекових акцентів відображення господарських операцій у системі бухгалтерського обліку та фінансовій звітності [2].

Звітність підприємств є одним із ключових інструментів забезпечення економічної безпеки підприємства. Вона не тільки відображає фінансовий стан та результати діяльності підприємства, але й є основою для прийняття управлінських рішень, аналізу ризиків і забезпечення належного контролю за виконанням фінансових та операційних зобов'язань. Правильне та своєчасне формування звітності допомагає виявляти потенційні загрози, запобігати фінансовим зловживанням та забезпечити стабільність бізнесу.

Звітність підприємства є основним джерелом інформації для зацікавлених осіб: власників, інвесторів, кредиторів, податкових органів, аудиторів та інших. Вона дає змогу оцінити фінансовий стан, ліквідність, платоспроможність та рентабельність підприємства. Звітність дозволяє здійснювати моніторинг фінансових результатів, зокрема, своєчасне виявлення проблем, таких як збитковість, скорочення обсягу продажів чи зростання витрат. Також звітність є джерелом основою для оцінки ліквідності та платоспроможності.

Економічна безпека підприємства потребує своєчасного виявлення і мінімізації ризиків. Фінансова звітність є основою для ідентифікації фінансових і операційних ризиків: аналіз балансу, звіту про прибутки та збитки, звіту про рух грошових коштів дозволяє виявити слабкі місця в фінансовій стратегії підприємства, наприклад, надмірну залежність від кредитів або високий рівень дебіторської заборгованості. Аналіз показників ліквідності, платоспроможності, оборотності активів, що здійснюється на основі даних фінансової звітності дозволяє прогнозувати можливі фінансові труднощі та вживати заходів для запобігання зниження фінансової стійкості підприємств.

Фінансова звітність є основою для проведення як внутрішніх, так і зовнішніх аудиторських перевірок, що допомагають забезпечити додатковий рівень надійності обліку та фінансових показників. Перевірка фінансової звітності незалежним аудитором допомагає підтвердити її достовірність і відповідність міжнародним стандартам, що підвищує довіру до підприємства з боку інвесторів та партнерів. Звітність є основою для внутрішніх перевірок, які можуть виявити порушення, неправильний облік, неефективне використання ресурсів і порушення фінансової дисципліни.

Звітність є важливим інструментом для дотримання норм податкового і фінансового законодавства, оскільки своєчасне подання звітності в податкові органи зменшує ризики штрафів і санкцій. Відкритість і доступність звітності дозволяє виявляти порушення у фінансових операціях, що можуть бути пов'язані з маніпуляціями або махінаціями з фінансовими коштами.

Фінансова звітність є основою для прийняття рішень інвесторами та кредиторами щодо співпраці з підприємством. Вона дозволяє оцінити фінансову стабільність підприємства: інвестори та кредитори часто використовують фінансові звіти для оцінки можливості повернення кредиту або рентабельності інвестицій. Для ефективної роботи на ринку, підприємство має забезпечити прозорість своєї діяльності. Підприємства з прозорою звітністю набагато легше укладають договори з партнерами, отримують кредити та залучають інвестиції. Це також впливає на репутацію і імідж підприємства, що є важливим аспектом забезпечення економічної безпеки.

Фінансова звітність є необхідним інструментом для забезпечення економічної безпеки підприємства. Вона дозволяє контролювати ризики, оцінювати фінансовий стан і ефективність операцій, забезпечувати відповідність законодавству і підтримувати стабільність у відносинах з контрагентами та державними органами. Коректне формування звітності є основою для ефективного управління підприємством та забезпечення його фінансової стійкості в умовах змінного ринкового середовища.

Список використаних джерел

1. Скорук О. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 94 с.

2. Василішин С.І. Обліково-аналітичне забезпечення в системі ризиків та загроз економічної безпеки аграрних підприємств України: монографія. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 419 с.

ДИДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ: ТРУДНОЩІ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Digital-технології кардинально змінюють підхід до бухгалтерського обліку, трансформуючи традиційні методи ведення документації та фінансової звітності. Впровадження сучасних інформаційних систем забезпечує автоматизацію процесів, спрощує аудит і аналіз даних, покращує управління фінансами суб'єктів господарювання та мінімізує людський фактор, який часто призводить до помилок та неточностей.

Однією з головних характеристик digital-технологій є здатність інтегрувати всі фінансові операції підприємства в єдину цифрову платформу, що полегшує обробку великих обсягів даних та забезпечує прозорість фінансово-облікових процесів. Наприклад, використання хмарних обчислень дозволяє організаціям зберігати облікові дані на віддалених серверах і отримувати до них доступ у будь-який час. Це спрощує ведення обліку для компаній з віддаленими працівниками або офісами в різних географічних локаціях. Впровадження хмарних технологій сприяє зменшенню витрат на IT-інфраструктуру та підвищує гнучкість роботи бухгалтерів, дозволяючи їм швидко реагувати на зміни в законодавстві та у внутрішніх процесах господарюючих суб'єктів.

Зауважимо, що важливою частиною digital-технологій є автоматизація облікових операцій. Завдяки роботизованій автоматизації процесів (RPA) можна автоматизувати рутинні обліково-аналітичні завдання, такі як обробка платіжних документів, звірка рахунків та створення фінансових звітів. Це знижує навантаження на персонал і дозволяє працівникам обліково-фінансових структур зосередитися на аналізі даних підприємства та його стратегічному плануванні. Використання штучного інтелекту (ШІ) у бухгалтерії допомагає виявляти аномалії у фінансових даних та прогнозувати фінансові результати на основі історичних показників. Наприклад, ШІ може автоматично аналізувати великі обсяги фінансових транзакцій і виділяти потенційно підозрілі операції, що значно спрощує процес виявлення потенційних елементів шахрайства.

Ще одним ключовим аспектом та перевагою впровадження цифрових технологій є аналіз великих масивів даних (Big Data). Великі масиви даних дозволяють отримувати цінні інсайти про фінансовий стан підприємства, аналізувати поведінку клієнтів (дебіторів зокрема) і приймати більш обґрунтовані управлінські рішення. За допомогою спеціалізованого аналітичного інструментарію можна відстежувати тренди та виявляти потенційні ризики, що допомагає керівництву вчасно реагувати на зміни та оптимізувати процес прийняття управлінських рішень. Аналіз даних також використовується для покращення ефективності внутрішнього контролю та аудиту, зменшуючи ймовірність шахрайства та помилок.

Впровадження блокчейн-технологій у обліково-аналітичний процес забезпечує підвищену прозорість та незмінність фінансових записів. Кожна транзакція, зареєстрована в блокчейні, має цифровий підпис та зберігається у розподіленій базі даних, що робить її незмінною та захищеною від маніпуляцій. Це значно знижує ризик шахрайства та забезпечує більш надійний облік транзакцій. Блокчейн також спрощує процеси аудиту, оскільки всі обліково-фінансові записи доступні у вигляді прозорого та незмінного ланцюга даних, що дозволяє аудиторам швидко перевіряти достовірність інформації.

Однією з проблем, з якими стикаються підприємства під час впровадження digital-технологій в облік, є висока вартість подібних змін. Закупівля обладнання, розробка та налаштування програмного забезпечення, навчання відповідного персоналу потребують значних інвестицій. Особливо це актуально для малих та середніх підприємств, які мають обмежені фінансові ресурси. Окрім того, значна частина бухгалтерів мають недостатній досвід роботи з новими технологіями, що вимагає додаткового навчання та належного підвищення кваліфікації.

Проблеми кібербезпеки також залишаються важливим викликом при використанні цифрових технологій в обліку. Зростання кількості кіберзагроз, зокрема вірусних атак, витоку даних та зламів, може призвести до серйозних фінансових втрат та порушення конфіденційності облікової інформації підприємства. Це вимагає від господарюючих суб'єктів значних інвестицій у забезпечення захисту даних, розробку дієвої політики кібербезпеки та підвищення обізнаності працівників про потенційні загрози та ризики.

На нашу думку, перспективи розвитку digital-технологій в обліку пов'язані з подальшою автоматизацією обліково-аналітичних процесів, підвищенням точності облікових операцій та зниженням відповідних витрат на впровадження процесів з автоматизованої обробки даних. Разом з тим впровадження блокчейн-технологій та хмарних сервісів надасть змогу забезпечити більшу прозорість та захищеність даних, знижуючи ризики шахрайства та спрощуючи операції з внутрішнього контролю. Вважаємо, що важливою тенденцією стане зростання використання Інтернету речей для автоматизації збору облікових даних з різних пристроїв, що сприятиме більш точній та своєчасній реалізації облікового процесу на господарюючому суб'єкті в реаліях сучасності.

Підсумовуючи зауважимо, що розвиток digital-технологій в обліку відкриває нові можливості для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства та покращення якості облікових операцій. Однак для успішного впровадження таких технологій необхідно вжити комплекс заходів щодо мінімізації впливу проблематики, пов'язаної з високими витратами, кібербезпекою та кваліфікацією облікового персоналу. Підприємства, які зможуть ефективно інтегрувати сучасні цифрові технології в свої облікові процеси, отримають конкурентні переваги на ринку, підвищивши свою ефективність та суттєво знизивши ризики фінансових втрат.

З огляду на сучасні тенденції, очікується, що в майбутньому digital-технології стануть невід'ємною частиною обліково-аналітичної практики, сприяючи розвитку нових бізнес-моделей та підвищенню конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДОБРАЖЕННЯ БЕЗРОБІТТЯ В КРАЇНІ

Заробітна плата робочої сили як складова ринку праці також відреагувала на виклики ведення бізнесу у воєнний час. Одними із поширених методів адаптації бізнесу до війни було заморожування або скорочення заробітної плати та неоплачувані відпустки, що впливає на відображення дійсного стану безробіття в країні. Безробіття та висока інфляція вплинули на зниження доходів населення. В Україні різко зросли ціни на продукти харчування, паливо та послуги, що вплинуло на зростання рівня бідності: 24,2% українців (близько 7,1 млн осіб) перебували за межею бідності у 2022 році [1].

Розмір заробітної плати у представлених вакансіях за професійними групами на початок 2023 року у середньому по Україні становив 10084грн. (рис.1).

За регіонами найбільша кількість робочих місць була зафіксована в Київському центрі зайнятості, в якому було працевлаштовано 4,0 тис. осіб, у Львівській області - 3,4 тис., Дніпропетровській - 2,0 тис., Волинській - 1,4 тис. та Київській - 1,1 тис. осіб.

Рис. 1. Заробітна плата у вакансіях за професійними групами станом на 1 січня 2023 року, грн.*

*Джерело: складено автором на основі [2].

Найпоширенішими галузями за видами економічної діяльності є переробна промисловість (20%), оптова та роздрібна торгівля (16%), освіта (11%), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (10%) та транспорт і поштова діяльність

(9%). За професіями найбільшу кількість заявок на роботу подали: - Кваліфіковані робітники з інструментом - 24% усіх вакансій (кравці, електромонтери з ремонту та обслуговування електроустаткування, слюсарі, сантехніки, електрогазозварники, слюсарі з ремонту колісних транспортних засобів, пекарі, оператори деревообробних верстатів, малярі);

- Професіонали - 18% (вчителі, фармацевти, лікарі загальної практики, сімейні лікарі, вихователі, техніки, економісти, психологи);

- Робітники, зайняті обслуговуванням та експлуатацією устаткування та машин - 17% (водії, оператори АЗС, оператори котелень/машиністи, токарі, трактористи, верстатники, екскаваторники, навантажувачі, машиністи кранів);

- Професійні працівники - 11% (медсестри, майстри виробничого навчання, електромонтери, помічники фармацевта, бухгалтери, механіки, асистенти вчителів, техніки, електрики);

- Працівники сфери торгівлі та послуг - 10% (продавці продовольчих та непродовольчих товарів, кухарі, продавці-консультанти, охоронці, офіціанти, соціальні працівники, косметологи, медсестри);

- Підсобні робітники - 10% (підсобні робітники, прибиральники багатоквартирних будинків, прибиральники офісних та виробничих приміщень, двірники, вантажники, укладальники/пакувальники, охоронці складів, охоронці, двірники, озеленювачі, кухонні робітники).

Узагальнюючи зміни, що відбулися на ринку праці в Україні в період війни, серед основних загроз ринку праці, що загострилися з початком воєнних дій в Україні, доцільно відзначити: напруженість на ринку праці; звуження сфер застосування робочої сили, зниження якісної зайнятості та поглиблення галузевих, освітніх і професійних диспропорцій на ринку праці через розрив виробничого ланцюга, погіршення умов ведення підприємницької діяльності та втрату значної частини потенціалу базових галузей промисловості та сільського господарства; значне поширення довготривалого безробіття; низька ефективність мотиваційних та стимулюючих чинників; недостатня мобільність робочої сили та її низька ефективність; низька адаптивність суб'єктів ринку праці до нових вимог; зміна вікової структури робочої сили; низький рівень знань у сфері праці.

Список використаних джерел

1. Пошук роботи: як змінився ринок праці в Україні під час війни та що буде після. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1872/posuk-roboti-yak-zminivsyia-rinok-praci-v-ukraini-pid-cas-viini-ta-shho-bude-pislya>.

2. Ситуація на ринку праці та діяльність Державної служби зайнятості у 2022 році. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/67>.

3. Штерма Т.В. Трудовий потенціал і реінжиніринг бізнес-процесів на підприємстві. *Підприємництво і торгівля*: зб. наук. праць / редакц. кол.: Куцик П.О., Семак Б.Б. та ін. Львів: видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2023. Вип. 39. С.242-248 (268) URL <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/1504/1415>.

Оксана ЮРЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
асистент кафедри аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнського національного технічного університету,
м. Кропивницький, Україна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Більшість економічних наукових досліджень у XX столітті було спрямовано на забезпечення ефективності економіки. Ключовою категорією в дослідженнях, у тому числі і з управлінської та облікової проблематики, були фінансові результати як уособлення економічних інтересів членів суспільства. Натомість філософська парадигма розвитку в XXI сторіччі ґрунтується на концепції сталого розвитку, яка передбачає збалансований розвиток у економічній, соціальній та екологічній площинах. Сучасні науковці наголошують на соціальній природі людини, а не лише її економічній ролі. Відтак, суспільна увага значною мірою спрямовується на соціальну сферу, що безпосередньо пов'язано з формуванням та впровадженням соціальних стратегій на різних рівнях управління. Це зумовлює потребу в інформаційному забезпеченні, яке охоплює нетрадиційні для «економічного» суспільства об'єкти обліку, контролю та управління. Обліково-аналітичне забезпечення соціальної діяльності та ефективне управління соціальними аспектами діяльності мають забезпечити можливість оцінки якості життя працівників, стану довкілля тощо. Це набуває особливої актуальності для підприємств аграрного сектору, діяльність яких тісно пов'язана з природним середовищем [10].

Варто зазначити, що концепція сталого розвитку була офіційно визнана на Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 році. Вона базується на трьох основних складових: економічній, соціальній та екологічній.

У контексті соціальної політики важливо згадати про концепцію соціальної відповідальності бізнесу (CSR - Corporate Social Responsibility), яка набула широкого поширення у XXI столітті. Ця концепція передбачає, що компанії за власним бажанням об'єднують соціальні та екологічні аспекти у свою діяльність та взаємодію з зацікавленими сторонами.

Щодо інформаційного забезпечення соціальної діяльності, варто відзначити розвиток нефінансової звітності, зокрема звітів зі сталого розвитку за стандартами GRI (Global Reporting Initiative). Ці звіти надають інформацію про економічні, екологічні, соціальні та управлінські показники діяльності організацій.

На сучасному етапі спостерігається специфіка соціальної діяльності в аграрному секторі економіки. Дослідники, які вивчають економічні аспекти соціальної сфери агробізнесу, відзначають ключові складові соціальної

діяльності сільськогосподарських підприємств. Серед них виділяють: забезпечення соціального захисту населення, реалізацію принципів соціальної відповідальності, розвиток соціальних відносин, оптимізацію витрат, ефективне управління людськими ресурсами, а також питання соціології та економіки трудових відносин. Варто погодитися з фахівцями, які наголошують на важливості вирішення соціальних питань у сільській місцевості. Це впливає не лише на результативність господарювання окремих підприємств, але й є визначальним фактором для розвитку всього аграрного сектору української економіки.

Соціальна діяльність в аграрному секторі має свої особливості, пов'язані з специфікою сільського способу життя та сільськогосподарського виробництва. Згідно з дослідженнями, проведеними Світовим банком, розвиток соціальної інфраструктури в сільській місцевості має прямий вплив на продуктивність праці в аграрному секторі. Концепція соціальної відповідальності бізнесу в аграрному секторі набуває особливого значення через тісний зв'язок сільськогосподарської діяльності з природним середовищем та сільськими громадами. За даними FAO (Food and Agriculture Organization), соціально відповідальні аграрні підприємства демонструють кращі показники сталості та довгострокової ефективності [4].

Важливим аспектом соціальної діяльності в агросекторі є також забезпечення продовольчої безпеки. Згідно з дослідженнями OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), інвестиції в соціальний розвиток сільських територій сприяють підвищенню рівня продовольчої безпеки країни [5].

Крім того, в контексті управління персоналом в аграрному секторі варто відзначити зростаючу роль цифрових технологій та необхідність розвитку відповідних навичок у працівників. За прогнозами McKinsey, до 2030 року близько 70% робочих місць в аграрному секторі потребуватимуть навичок роботи з цифровими технологіями [2].

Беручи до уваги рівень розвитку сільських громад та обмежені фінансові ресурси органів місцевого самоврядування, а також враховуючи недостатню активність благодійних організацій у сфері розвитку сільських територій, соціальна активність аграрних підприємств стає ключовим фактором прогресу в сільській місцевості. Можна простежити чітку кореляцію між соціальною діяльністю та відповідальністю сільськогосподарських компаній і добробутом населення регіону, де вони функціонують.

Важливо акцентувати увагу на потребі визначення найбільш ефективних напрямків соціальної діяльності та вимог до інформаційного забезпечення управління цією сферою в аграрному секторі за сучасних умов. Будь-яка діяльність підприємства передбачає витрати ресурсів, що зумовлює необхідність дослідження проблеми виділення соціальних витрат як окремого об'єкта управління в системі менеджменту соціальної діяльності сільськогосподарських компаній.

Згідно з дослідженнями Світового банку, інвестиції в соціальну інфраструктуру сільських територій мають мультиплікативний ефект на

економічний розвиток. Кожний долар, вкладений у соціальні проекти, генерує додатковий економічний ефект у розмірі 1,5-2 долари [6].

Концепція «соціального ліцензування» (social license to operate) набуває все більшого значення в аграрному секторі. Згідно з дослідженнями Ernst & Young, підприємства, які активно займаються соціальною діяльністю, мають на 30% менше конфліктів з місцевими громадами та на 25% вищу продуктивність праці [3].

У контексті інформаційного забезпечення управління соціальною діяльністю, варто згадати про розвиток інтегрованої звітності. За даними IIRC (International Integrated Reporting Council), компанії, які впровадили інтегровану звітність, демонструють на 7,5% вищу рентабельність активів порівняно з компаніями, які не використовують цей підхід [7].

Щодо виокремлення соціальних витрат, дослідження KPMG показують, що впровадження системи обліку соціальних витрат дозволяє підприємствам оптимізувати загальні витрати на 10-15% за рахунок більш ефективного розподілу ресурсів між економічними та соціальними цілями [8].

Крім того, згідно з даними FAO, аграрні підприємства, які інвестують у соціальний розвиток сільських територій, мають на 20% вищу лояльність працівників та на 15% нижчу плинність кадрів, що суттєво впливає на загальну ефективність їх діяльності [4].

Ефективне управління соціальними витратами вимагає детального аналізу їх обсягу, складу та тенденцій змін. Процес управління має охоплювати як макро-, так і мікрорівні, що зумовлює потребу у відповідному інформаційному забезпеченні, джерелом якого виступають облікові дані та звітність.

Проведене дослідження виявило відсутність єдиної форми звітності, яка б забезпечувала комплексне представлення та узагальнення даних про соціальні витрати з урахуванням їх напрямів та джерел фінансування. Окремі статистичні звіти містять фрагментарну інформацію про певні компоненти, тоді як у фінансовій звітності така інформація представлена лише у суб'єктів, що формують консолідовану фінансову звітність.

У переважній більшості статистичних звітів представлені загальні дані щодо чисельності персоналу підприємств, рівня їх оплати праці, а також кількісні та якісні характеристики трудових ресурсів. Проте спостерігається значний дефіцит інформації, яка б дозволяла всебічно оцінювати параметри соціальних витрат, аналізувати джерела їх фінансування та визначати ефективність. Наявна система звітності не забезпечує можливості для комплексного узагальнення даних та прийняття обґрунтованих рішень щодо регулювання соціальних витрат як на рівні окремих суб'єктів господарювання, так і в масштабах всієї держави.

В Україні процес впровадження нефінансової звітності, зокрема соціальної, ще не набув широкого розмаху. Головною перешкодою для поширення практики складання соціальних звітів є брак досвіду та необхідних компетенцій. Незважаючи на це, спостерігається тенденція до поступового переходу деяких підприємств до розбудови системи корпоративної соціальної відповідальності та відповідної звітності.

Вже виокремилися піонери цього руху, до яких поступово долучаються інші компанії. Вони усвідомлюють, що реалізація принципів соціальної відповідальності відкриває реальні перспективи та можливості для забезпечення сталого розвитку, сприяє економічному зростанню країни, збереженню екосистем, формуванню суспільних цінностей та загальному прогресу.

З огляду на це, залишається актуальним питання вдосконалення структури соціальної звітності та підвищення її інформативності. Це сприятиме оптимізації процесу управління соціальними витратами та соціальною діяльністю підприємства.

Список використаних джерел

1. Savchenko Vera, Gai Oleksandr, Yurchenko Oksana. Accounting theories and their impact on the formation and development of social expenditure accounting. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2020. Вип. 4(37). С. 48-53. [http://economics.kntu.kr.ua/pdf/4\(37\)/25.pdf](http://economics.kntu.kr.ua/pdf/4(37)/25.pdf)
2. Адаптація до майбутнього: про які тренди свідчить звіт McKinsey & Company. <https://vanongo.hubspotpagebuilder.com/uk/adapting-to-the-future>.
3. Офіційний сайт Ernst & Young https://www.ey.com/uk_ua
4. Офіційний сайт FAO: <https://www.fao.org/home/en>
5. Офіційний сайт OECD <https://www.oecd.org/>
6. Офіційний сайт Світового банку <https://www.worldbank.org/>
7. Офіційний сайт IIRC: <https://integratedreporting.ifrs.org/>
8. Офіційний сайт KPMG: <https://kpmg.com/>
9. Чумак О.В., Юрченко О.В. Теоретичні засади управління соціальними витратами аграрних підприємств. *Trends in the development of modern scientific thought*. Abstracts of X International Scientific and Practical Conference. Vancouver, Canada 2020. 189-192 pp. <http://surl.li/pcruay 0>
10. Юрченко О.В., Туболец І.І. Підходи до управління соціальними витратами підприємств аграрного сектору економіки. *Ефективна економіка*. 2020. №9. <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=9&y=2020>

Олександр ЮРЧЕНКО
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри міжнародної економіки
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ ОБОРОННОЇ ГАЛУЗІ

В умовах повномасштабної війни росії проти України постає нагальне питання щодо формування успішної системи економічної безпеки задля вітчизняних підприємств оборонної галузі. Це потребує всебічного дослідження в частині визначення факторів зовнішнього середовища та учасників, які будуть залучені до економічної безпеки.

На сьогодні в теорії та практиці менеджменту використовуються численні методи задля оцінки зовнішнього середовища компанії. Серед найпоширеніших підходів, слід виділити методи експертної оцінки та методи кількісної оцінки.

Застосування експертних методів оцінки дозволяє визначити зміни зовнішнього середовища та їх вплив на роботу підприємств оборонної галузі. Визначення переліку значущих параметрів дозволяє ідентифікувати першоджерела небезпеки. Перевагою цих методів є їх відносна легкість в оцінюванні та прогнозуванні будь-якого сценарію, навіть з обмеженою інформацією. Однак, поряд із перевагами цих методів є й недоліки, зокрема: експертна оцінка складається з суб'єктивних думок експертів і передбачає створення експертної групи спеціалістів, яка не завжди можлива під час діяльності оборонного підприємства.

Проведений аналіз наукових думок щодо оцінки зовнішнього середовища дозволив визначити наступні методи експертних оцінок, зокрема: SWOT-аналіз, PEST-аналіз, QVEST-аналіз, ETOM-аналіз, Метод «5X5» (табл. 1).

Таблиця 1

Методи експертних оцінок впливу зовнішнього середовища на економічну безпеку підприємств оборонної галузі*

Назва методу	Коротка характеристика
SWOT – аналіз	Виявлення чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, і відтворення чотирьох груп факторів: Сильні (S), слабкі (W), – для внутрішнього середовища, і можливості (O), загрози (T) – для зовнішнього середовища.
PEST - аналіз	Оцінка та визнання факторів макросередовища, які впливають на поточні та майбутні зусилля компанії. Фактори слід розподілити на політичні, економічні, соціальні, технологічні.
ETOM – аналіз	Аналіз небезпек і переваг зовнішнього середовища підприємства на основі десяти принципів.
QVEST-аналіз	Метод швидкого сканування зовнішнього середовища за технологією, за допомогою якої визначаються найбільш вагомні чинники та їх кількість не перевищує п'яти.

Метод 5x5	Цей метод характерний тим, що потрібно надати відповіді на п'ять основних запитань, зокрема: 1. назвати п'ять компонентів зовнішнього середовища; 2. визначити п'ять найнебезпечніших компонентів; 3. ідентифікувати п'ять складових із планів конкурентів; 4. описати п'ять найважливіших аспектів досягнення цілей; 5. охарактеризувати п'ять найкорисніших аспектів зовнішнього середовища.
--------------	---

*Джерело: узагальнено автором на основі [1, с. 266].

Кількісні методи оцінки впливу зовнішнього середовища на економічну безпеку дозволяють змодельовати та спрогнозувати стан зовнішнього середовища в якому функціонує оборонне підприємство, виявити сучасні тенденції змін, розрахувати силу впливу чинників та визначити взаємозв'язок між ними. Це сприятиме розробці найбільш ефективних рішень в частині управління економічною безпекою.

Задля оцінки впливу зовнішнього середовища на економічну безпеку оборонного підприємства доцільно застосовувати такі кількісні методи, зокрема: прогнозування, кореляційний та регресійний аналіз, факторний аналіз, тощо (табл. 2).

Таблиця 2

Кількісні методи оцінки впливу зовнішнього середовища на економічну безпеку підприємств оборонної галузі

Назва методу	Коротка характеристика
Прогнозування	Сукупність методів і процедур, які дозволяють передбачити майбутнє або оцінити сьогодення
Кореляційний аналіз	Розраховується коефіцієнт кореляції, а в загальному випадку кореляційна функція, дозволяють встановити ступінь взаємозв'язку між змінними.
Регресійний аналіз	Побудова моделі регресії на основі проведеного аналізу залежності однієї величини від іншої
Факторний аналіз	Визначення впливу факторів на результативні показники діяльності суб'єкта господарювання

*Джерело: узагальнено автором на основі [2, с. 218].

Отже, використання кількісних методів оцінки впливу зовнішнього середовища на економічну безпеку підприємств оборонної галузі дозволить отримати більш об'єктивні результати щодо їх стану, які будуть більш інформативними за характером методики. Результати, отримані шляхом експертного аналізу будуть спиратися на особисту думку аналітиків.

Процедура оцінки зовнішнього середовища підприємств оборонної галузі дозволяє вищому керівництву оборонних компаній ідентифікувати загрози, що впливають на їх діяльність та вживати заходів для запобіганням.

Стратегією підвищення економічної безпеки підприємств оборонної галузі є використання ефективного менеджменту. Для цього доцільно розробити та впровадити нові методи оцінки зовнішнього середовища. Вважаємо, що

проведення аналізу стану зовнішнього середовища, яке оточує оборонне підприємство, слід проводити за допомогою комплексу визначених аналітичних методів і прийомів, які складають основу її методичного забезпечення. Такі методики будуть відповідати сучасній специфіці вітчизняних підприємств оборонної галузі.

Отже, проведені наукові дослідження в частині формування аналітичного забезпечення оцінки впливу зовнішнього середовища на економічну безпеку підприємств оборонної галузі дозволили розкрити методи експертних оцінок та кількісні методи. Використання вище наведених методів дозволить ідентифікувати загрози, що впливають на діяльність вітчизняних оборонних компаній та вживати заходів задля їх запобігання.

Список використаних джерел

1. Ілляшенко О. В. Оцінювання необхідної складності системи економічної безпеки підприємства. *Бізнес-Інформ*. 2015. № 10. С. 265–272.
2. Шуміло О. С. Теоретико-методологічні засади управління економічною безпекою підприємств роздрібною торгівлі: монографія. Харків: Видавництво «Лідер», 2018. 372 с.

Олег ЯКУБИШИН

аспірант першого року навчання
зі спеціальності 071 Облік і оподаткування
Вінницького національного аграрного університету,
м. Вінниця, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Податкова звітність є завершальним етапом узагальнення розрахунків суб'єкта господарювання з державою за податковими зобов'язаннями. І в цих розрахунках важливим і ключовим каналом взаємозв'язку є взаємозв'язок на засадах цифрових технологій.

Відзначимо, цифровізація – це насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір [2].

За вимогами Податкового кодексу України (ПКУ), податкова звітність формується платниками податків самостійно за відповідні звітні періоди. ПКУ та іншими нормативними документами, які визначають форму і порядок формування статей податкової звітності визначено, що суб'єкти господарювання самостійно формують форми податкової звітності у вигляді декларацій (розрахунків) і подають до контролюючих органів в електронному форматі. Тому їм необхідно мати відповідне програмне забезпечення для комунікації з податковою службою.

Електронні сервіси, розроблені Державною податковою службою (ДПС), розміщені на її офіційному сайті [1]. Окрім зазначених, існує ряд комерційних програмних продуктів, які дають можливість взаємозв'язку з державними фіскальними органами (рис. 1). Кожен із зазначених програмних продуктів має свої переваги та недоліки. Суб'єкти господарювання аграрного сектору економіки обирають оптимальний варіант, враховую специфіку та потреби підприємства.

До основних переваг подання електронної податкової звітності можна віднести: економію робочого часу, що як наслідок полегшує роботу бухгалтера; підтвердження доставки і прийняття звітності; оперативність обробки інформації; конфіденційність інформації; автоматичне формування електронного архіву [4].

При цьому, Рада з міжнародних стандартів аудиту (IFAC) сьогодні зауважує на наступних недоліках цифрової звітності: значні витрати на використання; неузгодженість методичних підходів та загальної таксономії цифрової звітності, зокрема, зі сталого розвитку; низька ступень інтегрованості у систему єдиної цифрової платформи звітності фінансових структур (банків, бірж, які використовують звітність як передумову допуску компанії на фінансові ринки); низький загальний попит на цифрову звітність компаній; необхідність подальшої

більш тісної співпраці та узгодження цифрового обліку і звітності із аудиторськими та страховими компаніями; нерозвиненість спеціалізованих цифрових платформ, які б сьогодні могли у повній мірі задовольнити інформаційно-технологічні потреби сталого обліку і звітності [3, с. 182]. Наявні також і інші програмні продукти, які використовуються суб'єктами господарювання в системі податкових розрахунків та формування та подання податкової звітності.

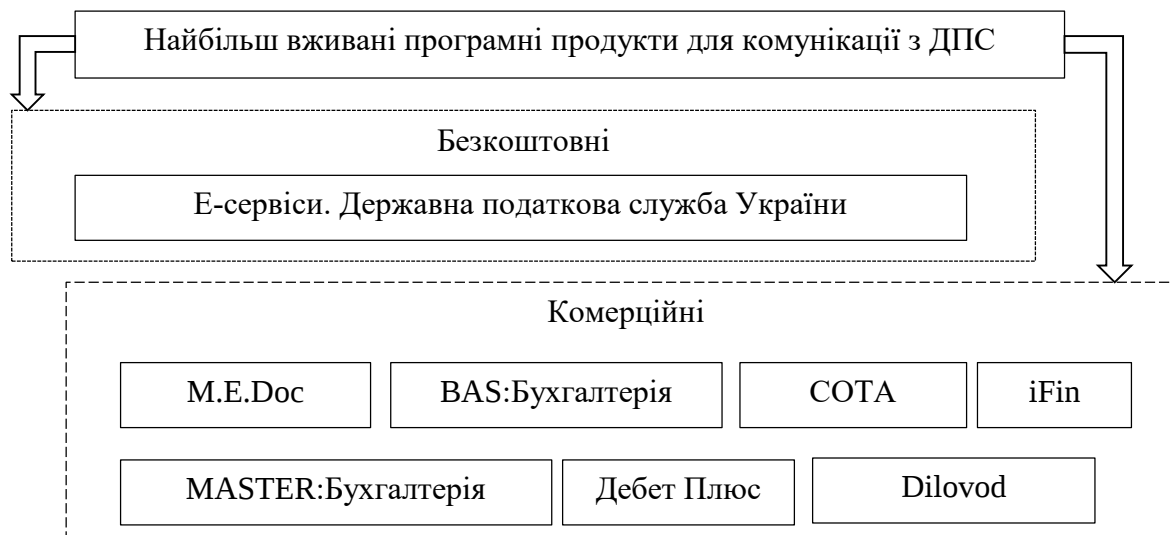

Рис. 1. Програмне забезпечення для електронного документообігу

Джерело: сформовано за [1; 5]

Отже, цифровізація породжує виникнення специфічних проблем у практиці фіскальної взаємодії податкових адміністрацій та суб'єктів господарювання. Проте, цифровізація полегшує доступ різних учасників до інформаційних потоків і сприяє прийняттю стратегічно орієнтованих управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Е-сервіси. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2024).
2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України №76-р від 17.01.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.10.2024).
3. Крюкова І.О., Руденко С.В., Накісько О.В. Цифровізація як інструмент забезпечення сталого обліку. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 77. С. 178-184.
4. Мачак Т.О., Ткаченко О.С., Дубина О.Л. Поняття та порядок складання податкової звітності підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2215/2137> (дата звернення: 30.10.2024).
5. Салацький О. Програми для бухгалтерського обліку: як обрати? URL: <https://sys2biz.com.ua/news/programy-dlya-buhgalterskogo-obliku-yak-obraty/> (дата звернення: 30.10.2024).

Катерина ЯНКОВСЬКА
кандидат економічних наук, в.о. доцента кафедри
обліку та оподаткування
Львівського національного університету природокористування,
м. Львів, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВІЙ СФЕРІ

На сьогодні, спостерігається зростання людського капіталу та знань, як нематеріального активу організації бізнес-процесів підприємства. Наука і новітні технології дозволяють розширити обмежені можливості економічних ресурсів, пропонують споживачам кардинально нові види товарів і послуг та забезпечили ріст національних компаній, які активно впроваджують інновації на світовому рівні [1].

Фінансові послуги та бухгалтерський облік, розвиваються і стають більш залежними від ІТ технологій. Україна приєдналася до низки програм ЄС а також різних ініціатив щодо розробки цифрових рішень, які дозволяють державним адміністраціям, підприємствам і громадянам Європи отримувати вигоду від взаємосумісних транскордонних і міжгалузевих державних послуг. Важливим викликом для розвитку електронного врядування в Україні забезпечення електронної взаємодії державних інформаційних ресурсів.

Завдяки діджитал-технологіям, таким як роботизовані процеси автоматизації (RPA) і машинне навчання, можлива автоматизація рутинних облікових операцій, що дозволяє значно підвищити швидкість і точність обробки даних. Дослідження підтверджують, що автоматизація знижує витрати на облік і дозволяє перерозподілити людські ресурси для виконання аналітичних та стратегічних завдань.

Використання ШІ та алгоритмів машинного навчання відкриває нові можливості для аналізу великих обсягів фінансових даних, що покращує прогнозування ризиків і прийняття обґрунтованих фінансових рішень. Наукові дослідження вказують на ефективність алгоритмів ШІ в забезпеченні прогнозової аналітики, виявленні аномалій і потенційних шахрайських операцій.

Технологія блокчейн сприяє створенню надійної інфраструктури для обліку, забезпечуючи незмінність і прозорість фінансових записів. Блокчейн може значно підвищити рівень захисту даних, знизити ймовірність шахрайства і спростити аудит фінансових операцій. В свою чергу, хмарні обчислення дають змогу зберігати й обробляти облікові дані в режимі реального часу, що сприяє зручності доступу та спрощує віддалену роботу, впровадження хмарних рішень сприяє зниженню витрат на ІТ-інфраструктуру і дозволяє компаніям швидко адаптуватися до нових облікових стандартів та умов ринку.

Оскільки підприємства перейшли до цифрової звітності, що дозволяє автоматично обмінюватися фінансовими даними з контролюючими органами, що підвищує швидкість і точність подачі звітів відбувається тенденція зниження рівня помилок при подачі електронної звітності і покращення взаємодії між бізнесом і державними органами.

Обробка великих даних дозволяє проводити детальніший аналіз, покращуючи стратегічне планування, управління ризиками та ефективність ресурсів, саме аналітика великих даних дозволяє виявляти приховані закономірності та кореляції, що сприяє вдосконаленню управлінських рішень у фінансовій сфері. Інтеграція облікових систем в ERP-системи дозволяє об'єднати всі фінансові та операційні дані в єдиному середовищі, що забезпечує більш ефективне управління підприємством. Саме ERP-системи підвищують точність і узгодженість даних, що важливо для масштабних організацій.

Також, діджиталізація потребує посиленого захисту облікових систем, адже конфіденційні фінансові дані стають уразливими до кібератак. Необхідно впроваджувати багаторівневий захист і заходи контролю доступу, що забезпечать захищеність облікової інформації.

З розвитком діджитал-технологій виникає потреба в фахівцях з цифрової аналітики, управління даними та кібербезпеки. Сучасні бухгалтери повинні опановувати навички роботи з технологіями автоматизації та аналізу даних, що стає стандартом у професії. Важливим фактором є екологічний ефект від цифрових технологій в обліку. А саме, скорочення використання паперових документів завдяки діджиталізації облікових процесів має позитивний вплив на навколишнє середовище, цифровізація дозволяє зменшити обсяги паперових архівів, знижуючи вуглецевий слід організацій.

Впровадження діджитал-технологій в обліковій сфері відіграє ключову роль у трансформації сучасного бізнесу та фінансового управління. Цифрові рішення дозволяють автоматизувати рутинні операції, знижуючи навантаження на персонал і скорочуючи кількість помилок. Штучний інтелект і машинне навчання сприяють удосконаленню аналітики та прогнозування, а також виявленню потенційних ризиків. Технологія блокчейн забезпечує прозорість і захищеність даних, що є критично важливим для запобігання шахрайству та забезпечення надійності облікових записів. Хмарні рішення та інтегровані ERP-системи сприяють зростанню гнучкості та масштабованості, дозволяючи організаціям ефективніше адаптуватися до змін ринку та знижувати витрати на ІТ-інфраструктуру.

Отже, цифровізація облікових процесів підвищує продуктивність, точність, допомагає у створенні екологічно свідомих організацій. Однак впровадження діджитал-технологій вимагає нових знань і навичок від фахівців, особливо в питаннях кібербезпеки, аналітики даних та управління технологіями. Тому навчання і підвищення кваліфікації кадрів стають важливим фактором у забезпеченні успішної діджиталізації обліку.

Таким чином, перспективи розвитку діджитал-технологій в обліковій сфері обіцяють суттєві переваги для бізнесу, підвищуючи ефективність, точність і безпеку фінансових процесів. Вони створюють фундамент для побудови більш прозорого, швидкого і надійного облікового середовища, що є основою для сталого розвитку та конкурентоспроможності на сучасному ринку.

Список використаних джерел

1. Singareddy R. R. R., Ranjan P., Balamurugan A., Shabana C. Financial inclusion remodeling: Including the excluded masses. Space and Culture, India, 2019. No 6(5). P.178–188

Ліана ЯНЧЕВА

кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державного біотехнологічного університету, м. Харків, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА КОНКУРЕНТНОЇ РОЗВІДКИ

В умовах турбулентного вихору змін, трансформації міжфірмової конкуренції в мегаконкуренцію, крайнього загострення суперництва між окремими країнами та їх економічних спілок колишня розрізнена організація обліково-аналітичної роботи на підприємстві виглядає архаїзмом, що не забезпечує ефективної роботи з виживання в умовах кризи. Іншими словами, потреба в інтеграції різноманітної інформації, що отримується з різних джерел, є об'єктивно необхідною. Інакше менеджмент підприємства та його власники постійно отримуватимуть обліково-аналітичну інформацію, яка не так орієнтує, скільки дезорієнтує їх у процесі прийняття відповідальних управлінських рішень. Так, дані бухгалтерського обліку про успішне зниження витрат на випуск застарілої продукції, можуть породжувати ілюзію про можливість успішної цінової конкуренції, тоді як дані маркетингових досліджень щодо тенденції до зниження попиту на цю ж продукцію породжує серйозні сумніви щодо ефективності цінової конкуренції. Більше того, дані конкурентної розвідки про наміри основних суперників можуть свідчити про неминучість швидкої появи на ринку принципово нової продукції того ж призначення та зумовленості повного витіснення нею застарілої продукції підприємства.

У розглянутих умовах вибір правильного управлінського рішення залежить не тільки (і не стільки) від об'єктивних обставин, а й від суб'єктивних факторів: компетентності провідних фахівців різних інформаційних служб підприємства, їх авторитету в осіб, які приймають стратегічні рішення, характер взаємовідносин між керівниками інформаційних служб та ін.

Щоб максимально послабити дії суб'єктивних чинників у сфері забезпечення менеджменту обліково-аналітичною інформацією і, особливо під час прийняття відповідальних рішень стратегічного характеру, є доцільним значно розширити існуючі рамки традиційного управлінського обліку. Це може бути виконано за допомогою включення до складу управлінського обліку найважливіших (особливо у кризовий та післявоєнний періоди) зовнішніх інформаційних джерел. Йдеться насамперед про дані маркетингових досліджень та конкурентної розвідки.

У час активного формування глобальної економічної системи, динамічного розвитку конкурентного середовища необхідними умовами є створення та імплементація абсолютно нових підходів до інформаційного забезпечення стратегічного управління підприємствами, зокрема й через конкурентну розвідку [1, с. 53].

Як зазначає Т.М. Мужанова «... для забезпечення інформаційної безпеки сучасному підприємству крім захисту інформаційних ресурсів, інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури та людського потенціалу необхідно здійснювати постійну і послідовну інформаційно-аналітичну діяльність, функцію якої виконує конкурентна (ділова) розвідка . Розвідувальна діяльність підприємства має стати основою для прийняття своєчасних та обґрунтованих управлінських рішень і як наслідок гарантувати конкурентоздатність і стабільну позицію компанії на ринку» [2, с. 425].

При цьому не має вирішального значення той факт, що дані конкурентної розвідки та маркетингових досліджень при ортодоксальному підході до поняття «облік» не цілком відповідають всій сукупності вимог, що традиційно пред'являються.

До специфічних вимог управлінського обліку в умовах турбулентності розвитку і загострення мегаконкуренції відноситься включення до сучасного управлінського обліку тісно пов'язаного з ним управлінського аналізу інформації про ближнє і дальнє оточення фірми. Це, у свою чергу, є можливим лише за комплексного використання для інформаційного забезпечення сфери управління даних конкурентної розвідки та маркетингових досліджень.

У сучасних умовах господарювання головна мета конкурентної розвідки та конкурентного аналізу полягає у вмінні визначити, а також швидко та ефективно використовувати у боротьбі з суперниками конкурентні переваги організації. Сукупність найважливіших нині цільових установок конкурентного аналізу включає: виявлення майбутніх стратегій та планів конкурентів; передбачення можливих реакцій конкурентів на стратегічні ініціативи організації; визначення того, наскільки стратегія конкурентів дійсно відповідає їх можливостям; виявлення слабких сторін конкурентів та оцінка наших реальних можливостей їх використання.

Розглядаючи маркетингові дослідження, також запропоновані до включення до інтегрованого управлінського обліку, необхідно зазначити, що метою маркетингових досліджень є вивчення ринку товарів та послуг, попиту та пропозиції, поведінки споживачів, ринкової кон'юнктури, динаміки цін з метою кращого просування своїх товарів, причому в сучасних умовах на першу позицію виходять маркетингові дослідження саме в галузі інновацій, так як розробка нових і наднових продуктів та послуг стає все проблематичніше.

Для глибшого розуміння заявленої проблеми складемо порівняльну таблицю принципів (вимог), що пред'являються до фінансового, управлінського обліку, збору даних конкурентної розвідки та маркетингових досліджень (табл.1)

Як впливає з табл. 1, проаналізовані принципи та вимоги достатньо адекватні як фінансовому, так і управлінському обліку, а також конкурентній розвідці та маркетинговим дослідженням. Наприклад, кількість застосовуваних у той чи іншій мірі принципів (вимог) дорівнює: по фінансовому обліку – 6; з управлінського обліку – 10; з конкурентної розвідки – 10; з маркетингових досліджень – 9. Отже, питома вага застосовуваних принципів (вимог) становить не менше 50%.

Таблиця 1

**Принципи, що застосовуються до фінансового, управлінського обліку,
даних конкурентної розвідки та маркетингових досліджень**

Вимоги / принципи обліку	Фінансовий облік	Управлінський облік	Конкурентна розвідка	Маркетингові дослідження
Оперативності	Не застосовується	Є основоположним	Застосовується меншою мірою	Мається на увазі як принцип актуальності
Конфіденційності	Не застосовується	Є основоположним	Мається на увазі як принцип безпеки	Не застосовується
Корисності	Не застосовується	Є основоположним	Впливає із мети	Впливає із мети
Гнучкості систем	Не застосовується	Є основоположним	Впливає із мети	Впливає із мети
Економічності	Мається на увазі	Є основоположним	Є основоположним	Є основоположним
Об'єктивності	Мається на увазі	Слабшає на користь оперативності інформації	Є основоположним	Є основоположним
Повного висвітлення	Є основоположним	Слабшає на користь оперативності інформації	Слабшає на користь динамізму	Є основоположним
Цілеспрямованості	Не застосовується	Мається на увазі	Є основоположним	Мається на увазі
Обачності	Є основоположним	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується
Невизначеності	Не застосовується	Мається на увазі	Є основоположним	Є основоположним
Превалювання сутності над формою	Є основоположним	Не застосовується	Не застосовується	Не застосовується
Релевантності	Мається на увазі	Мається на увазі	Мається на увазі	Є основоположним

Тому розширення рамок управлінського обліку у вигляді включення до нього як даних фінансового обліку, так й інформації, яка одержана під час проведення конкурентної розвідки і маркетингових досліджень є своєчасною.

Список використаних джерел

1. Горбаль Н.І., Смерека Л.В., Микитин О.З. Конкурентна розвідка: сутність, значення, перспективи розвитку. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. Т. 1, № 2, 2019. С. 53-60
2. Мужанова Т.М. Конкурентна розвідка як інструмент інформаційно-аналітичного супроводу забезпечення інформаційної безпеки підприємства. *Економіка і суспільство*. Вип. 16. 2018. С.425-431

Науково-практичне видання

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ БАЗИС УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ

**Збірник тез учасників науково-педагогічного
підвищення кваліфікації**
(01 жовтня – 12 листопада 2024 р., м. Київ)

Видано в авторській редакції

Комп'ютерний набір та верстка: *Василишин С.І.*
Технічний редактор: *Нежид Ю.С.*
Відповідальний за випуск: *Василишин С.І.*

Підп. до друку 14.11.2024. Формат 60*84 ^{1/16}. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 18,0. Тираж 150 пр.

Видавець:
ТОВ «ВІПО»
03127, Київ, вул. Героїв Оборони, 10
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК 4171 від 10.10.2011 р.
